



LANDSMØTE

NATURVERNFORBUNDET

2024

Sakspapirer til landsmøtet 2024

8. - 10. november, Scandic Hotell Lerkendal, Trondheim

Innholdsfortegnelse

Du kan trykke på sakene for å gå til sakspapiret.

Sak 01	Åpning
Sak 02	Konstituering
Sak 03	Leders tale
Sak 04 og 05	Årsmelding og regnskap for 2022 og 2023
Sak 06	Uttalelser
Sak 07	Prinsippprogram
Sak 08	Arbeidsprogram 2024-2026
Sak 09	Vedtektssendringer
Sak 10	Innkomne forslag
Sak 11	Valg
Sak 12	Avslutning

Sak 01

Åpning

Formell åpning av landsmøtet med godkjenning av innkalling.

Innkallingen til landsmøtet ble sendt ut til alle fylkes- og lokallag, samt landsstyret, sentralstyret, kontrollkomiteen og valgkomiteen, 23. april 2024. Landsmøtet godkjenner innkallingen med alminnelig flertall.

Saken inneholder:

- **Innkalling til landsmøtet 2024**
- **Program for landsmøtet 2024**



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

1.1 Innkalling til landsmøtet 2024

Innkallingen ble sendt ut 23. april 2024.

Forslag til vedtak: Innkallingen godkjennes uten merknader.

Oslo, 23. april 2024

Til:
Fylkes- og lokallag i Naturvernforbundet
Landsstyret og sentralstyret
Kontrollkomiteen
Valgkomiteen

Velkommen til landsmøte 2024

Har du merket den – den voksende bølgen av engasjement for både klima og natur? Naturvernforbundet fyller 110 år i år, og vi går inn i jubileumsåret med fylkeslag i alle fylker, over hundre lokallag og flere medlemmer enn noensinne. Vil dere være med og stake ut kursen videre?

Vi skal ha landsmøte i år, og landsstyret har vedtatt at det blir i Trondheim 8. – 10. november. Alle lokallag og fylkeslag, samt Miljøagentene og Natur og Ungdom har tale-, forslags- og stemmerett, og vi håper mange vil delta!

Landsmøtet er Naturvernforbundets øverste organ. Her vedtar organisasjonen:

- Prinsippene våre – Naturvernforbundets politikk og interne regler
- Prioriteringene våre – mål for de neste åra
- Personvalg – hvem som skal utgjøre ledelsen, sentralstyret og landsstyret

Dette er også et sosialt og hyggelig treffpunkt der vi møter andre aktive fra hele landet, utveksler erfaringer og blir inspirert. På hjemmesiden finner du mer informasjon om det praktiske og det formelle ved landsmøtet: <https://naturvernforbundet.no/landsmote/>

Fylkeslaget i Trøndelag er vertskap i år, sammen med Naturvernforbundet nasjonalt. Trøndelag har mye vakker natur å by på, fra fjellandskap til kystperler. Men Naturvernforbundet kjemper også mange harde kamper her, mot planer om motorvei og hytter, for stans i naturødeleggende vindkraft, for menneskerettigheter i Fosen-saken, for villreinen på Dovre og tamreinen på Røros og mot en oppdrettsindustri som tar stadig mer plass. På landsmøtet vil dere bli bedre kjent med flere av disse sakene og noen av våre viktigste gjennomslag i Trøndelag.

Vi ser frem til en inspirerende helg med gode debatter og spennende program, både i og utenfor landsmøtesalen. Påmelding til landsmøtet åpner i mai, og frist for påmelding er 8. september.

Vi gleder oss til å se dere på landsmøtet!

Med vennlig hilsen



Truls Gulowsen
Leder



Magne Vågsland
Fylkesleder i Trøndelag

1.2 Program for landsmøtet 2024

Programmet er en ramme for gjennomføringen av møtet. Det kan forekomme endringer.

Punkter markert med fet skrift og blå farge er diskusjonssaker

Punkter markert med fet skrift og grønn farge er vedtakssaker

Fredag 8. november

- 08:00 – 09:45 Registrering, innsjekk etc.
- 10:00 – 10:40 Åpning og leders tale**
- 10:40 – 11:00 Konstituering**
- 11:00 Hilsningstale: Fylkesordfører Tomas Iver Hallem
- 11:10 Hilsningstale: Statsforvalter Frank Jenssen
- 11:20 – 12:20 Debatt etter leders tale**
- 12:40 – 13:00 Presentasjon av valgkomiteens innstilling**
- 13:00 – 14:00 Lunsj
- 14:00 – 14:30 Debatt og vedtak: Årsmelding og regnskap 2022 og 2023**
- 14:30 – 15:30 Debatt og vedtak: Innkomne forslag**
- 15:30 – 16:00 Pause med enkel servering
- 16:00 – 18:00 Debatt: Prinsippprogram**
- 18:00 – 19:30 Workshops
- 20:00 Middag
- 21:30 Sosialt

Lørdag 9. november

- 08:45 – 09:00 Åpning
- 09:00 Hilsningstale: Ordfører Kent Ranum
- 09:10 – 10:00 Vedtak: Prinsippprogram**
- 10:00 – 11:00 Debatt: Uttalelser**
- 11:00 – 11:30 Pause med enkel servering
- 11:30 – 12:30 Debatt: Uttalelser**
- 12:30 – 12:50 Faglig innledning: Samisk perspektiv på miljøvern v/ Mattis Danielsen
- 12:50 Hilsningstale: Sametingspresident Silje Karine Muotka (digitalt)
- 13:00 – 15:30 Lunsj og utflukter i Trondheim
- 15:30 – 16:30 Debatt og vedtak: Vedtektsendringer**
- 16:30 – 19:00 Debatt: Arbeidsprogram 2022-2024**
- 20:00 Landsmøtets festmiddag

Søndag 10. november

- 08:45 – 09:00 Åpning
- 09:00 Hilsningstale: Klima- og miljøminister Tore O. Sandvik (digitalt)
- 09:10 – 11:00 Vedtak: Arbeidsprogram 2024-2026**
- 11:00 – 12:00 Vedtak: Uttalelser**
- 12:00 – 13:00 Valg og avslutning**
- 13:00 – 14:00 Lunsj
- 14:00 Hjemreise

Sak 02

Konstituering

Konstitueringen er den formelle starten på møtet. Under konstitueringen godkjennes saklisten, man velger møtefunksjonærer og redaksjonskomiteer, samt godkjenner forretningsorden (reglene for møtet).

Saken inneholder:

1. Landsstyrets forslag til sakliste for landsmøtet
2. Landsstyrets forslag til møtefunksjonærer under landsmøtet
3. Landsstyrets forslag til redaksjonskomiteer under landsmøtet
4. Landsstyrets forslag til forretningsorden for landsmøtet
5. Rapport fra fullmaktskomiteen



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

2.1 Landsstyrets forslag til sakliste for landsmøtet

Landsstyret har den 28. november 2023 foreslått følgende sakliste for landsmøtet 2024:

Sak 1	Åpning
Sak 2	Konstituering
Sak 3	Leders tale
Sak 4	Årsmelding for 2022 og 2023
Sak 5	Regnskap for 2022 og 2023
Sak 6	Uttalelser
Sak 7	Naturvernforbundets arbeidsprogram 2024-2026
Sak 8	Naturvernforbundets prinsippprogram
Sak 9	Vedtektsendringer
Sak 10	Innkomne forslag
Sak 11	Valg
Sak 12	Avslutning

Forslag til vedtak: Saklisten vedtas.

2.2 Landsstyrets forslag til møtefunksjonærer

Landsmøtet voterer over hvert punkt enkeltvis.

Ordstyrere

Landsstyret innstiller følgende ordstyrere:

1. Ragnhild Bjørkum Vassbotn, innleid
2. Benjamin Skiaker Myrstad, innleid
3. Vincent Mainardi, innleid
4. Sahar Azari, støttefunksjon

Forslag til vedtak: De foreslåtte ordstyrerne velges.

Referenter

Landsstyret innstiller følgende referenter:

1. Tina Andersen Vågenes, sekretariatet
2. Helga Lerkelund, sekretariatet
3. Mona Maria Løberg, innleid
4. Elise Sørensen, innleid

Forslag til vedtak: De foreslåtte referentene velges.

Fullmaktskomité

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til fullmaktskomiteen:

1. Martin Lindal, Naturvernforbundet i Buskerud
2. Sølvi Hestvik, Naturvernforbundet i Sunnfjord
3. Sahar Azari (sekretær), sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte fullmaktskomiteen velges.

Tellekorps

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til tellekorpset:

1. Anne Guri Solem, sekretariatet
2. Siri Tollefsen, sekretariatet
3. Morten Schau, sekretariatet
4. Tor Bjarne Christensen, sekretariatet

Forslag til vedtak: Det foreslåtte tellekorpset velges.

Protokollunderskrivere

Landsstyret innstiller følgende protokollunderskrivere:

1. Astrid Liv Busengdal, Naturvernforbundet i Drammen
2. Baard Mikalsen, Naturvernforbundet i Narvik

Forslag til vedtak: De foreslåtte protokollunderskriverne velges.

2.3 Landsstyrets forslag til redaksjonskomiteer

Redaksjonskomité for prinsippprogram

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til redaksjonskomiteen for prinsippprogram:

Leder	Randi Storhaug, 2.nestleder/sentralstyret
Medlem	Anne Nesbakken, Naturvernforbundet i Troms
Medlem	Tom Skauge, Naturvernforbundet i Hordaland
Medlem	Morten Hansen, Natur og Ungdom
Medlem	Bjørn Christian Weinbach, Naturvernforbundet i Indre Sogn
Sekretær	Dag Arne Høystad, sekretariatet
Sekretær	Rebecca Biong, sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte redaksjonskomiteen for prinsippprogram velges.

Redaksjonskomité for arbeidsprogram

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til redaksjonskomiteen for arbeidsprogram:

Leder	Pernille Bonnevie Hansen, 1.nestleder/sentralstyret
Medlem	Ingebjørg Vrenne, Naturvernforbundet i Rogaland
Medlem	Frode Solbakken, Naturvernforbundet i Nordland
Medlem	Ole Midthun, Naturvernforbundet i Innlandet
Medlem	Johanna Leivestad, Natur og Ungdom
Sekretær	Martin Leander Brandtzæg, sekretariatet
Sekretær	Per Erik Schulze, sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte redaksjonskomiteen for arbeidsprogram velges.

Redaksjonskomité for uttalelser

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til redaksjonskomiteen for uttalelser:

Leder	Ingebjørg Marie Thorkildsen, sentralstyret
Medlem	Silje Høgelid, Naturvernforbundet i Oslo Øst
Medlem	Wenche Johansen, Naturvernforbundet i Ålesund og Omegn
Medlem	Hans-Eirik Busch, Naturvernforbundet i Lofoten
Medlem	Jesper Stattin, Natur og Ungdom
Sekretær	Holger Schlaupitz, sekretariatet
Sekretær	Tor Bjarne Christensen, sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte redaksjonskomiteen for uttalelser velges.

2.4 Landsstyrets forslag til forretningsorden

1. Åpent møte

Landsmøtet er åpent.

2. Deltakernes rettigheter

2.1. Full tale-, forslags- og stemmerett har:

- a) Representanter valgt av fylkeslagene og lokallagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og representanter oppnevnt fra Miljøagentene.
- b) Landsstyret, inkludert sentralstyret. Landsstyret og sentralstyret har ikke stemmerett i sakene om årsmelding og regnskap og revisor.

2.2. Tale- og forslagsrett har:

- a) Generalsekretæren, eller den i sekretariatet hun bemyndiger.
- b) Representant fra Regnskogsfondet
- c) De valgkomiteen har innstilt til neste periodes sentralstyre og landsstyre
- d) Valgkomiteen, i saker som har med valget å gjøre
- e) Kontrollkomiteen, i forbindelse med kontrollkomiteens rapport
- f) Sentralstyrets varamedlemmer
- g) Inviterte medlemmer

2.3 Talerett har:

- a) Inviterte gjester

3. Konstituering.

Under punktet konstituering velges først ordstyrere og protokollførere, så vedtas dagsorden. Deretter behandles forretningsorden. Deretter velges to landsmøtedelegater som underskriver protokollen og det foretas valg av redaksjonskomiteer og fullmaktskomite.

4. Ordstyrere og protokollførere

Det velges fire ordstyrere. Ordstyrerne fordeler landsmøtets arbeid mellom seg. To ordstyrere skal alltid være i arbeid samtidig. Ordstyrere kan skiftes ut eller velges i tillegg med vanlig flertall.

Det velges fire protokollførere som fordeler arbeidet seg imellom. Det skal alltid være to protokollførere i arbeid samtidig. Protokollførerne fører landsmøtets protokoll og denne skal inneholde:

- Saker som behandles
- Alle forslag som framsettes og innstillinger fra komiteene
- Alle vedtak som fattes, samt stemmetall der dette er aktuelt

Protokollen underskrives av ordstyrere, protokollførere og de to utpekte utsendingene.

5. Tellekorps.

Det velges fire medlemmer til tellekorps, samt fire varamedlemmer, som trer i funksjon når stemmeopptelling er nødvendig ved fysiske avstemninger.

6. Redaksjonskomiteer.

Landsmøtet velger ved møtets begynnelse fullmaktskomite og det antall redaksjonskomiteer som landsmøtet finner behov for. Landsmøtet kan når som helst nedsette nye redaksjonskomiteer.

7. Forslag.

- a) Alle forslag, unntatt til forretningsorden, skal leveres skriftlig gjennom digitalt saksbehandlingssystem.
- b) Forslag til dagsorden leveres skriftlig gjennom saksbehandlingssystemet og delegaten tildeles ordet dersom møtelederne anser det som nødvendig.
- c) Forslag kan ikke framsettes etter at strek er satt, unntatt til forretningsorden. Før strek settes skal ordstyrer referere forslag som ikke er framsatt fra talerstolen, og det skal gis anledning til å levere forslag.
- d) Det er ikke anledning til å komme med nye forslag eller endringsforslag under saken om vedtektsendringer.
- e) Det er ikke anledning til å komme med nye forslag under saken om prinsippprogram. Fristen for å komme med endringsforslag til allerede innsendte endringsforslag er fredag kl 14:00.
- f) Frist for å fremme endringsforslag til saken om arbeidsprogram settes til fredag kl 17:00
- g) Forslag til andre kandidater til valg enn dem som er foreslått av valgkomiteen, må fremsettes innen fredag kl. 17:00.
- h) Kandidater som foreslås innen fristen fredag skal det gis en kort begrunnelse for – som refereres etter fristens utløp. Ved personvalg der det er flere kandidater åpnes det for to innlegg til støtte for hver leder- og nestlederkandidat og ett innlegg for hver av kandidatene til øvrige verv. Støttetalene holdes av delegater med tale- og forslagsrett og velges ut av kandidatene. Kandidatene gis også anledning til en valgtale. Det åpnes ikke for generell debatt etter støttetalene.
- i) Ved eventuelt valg av nestleder, er det mulig å opprettholde kandidater fra ledervalget, en eventuell opprettholdelse må varsles innen forslagsfristen fredag.
- j) Er det flere enn to kandidater ved valg, gjennomføres det flere avstemningsrunder. Den som får færrest stemmer faller vekk, inntil man har igjen to kandidater.
- k) Fristen til å fremme nye forslag til uttalelser er fem uker før landsmøtets start. Forslag om uttalelser til behandling av landsmøtet kan også fremmes for landsstyret som kan velge å fremme forslaget for landsmøtet etter vedtektenes § 3-7. 3. Alle forslagene til uttalelser presenteres rett etter debatten etter leders tale. Frist for endringsforslag til uttalelsene settes i løpet av uttalelsesdebatten.
- l) Redaksjonskomiteen for uttalelser legger fram sine forslag til behandling av uttalelsene, der det også legges fram forslag til hvilke uttalelser som skal behandles av landsmøtet, og hvilke som skal oversendes til enten landsstyret, sentralstyret eller generalsekretær. Uttalelser kan vedtas etter hvert som redaksjonskomiteen har det klart og etter prioritert rekkefølge.

8. Avstemninger

- a) Hver utsending har én stemme. Vedtak fattes med alminnelig flertall der avholdne stemmer ikke telles med. Ved stemmelikhet har leder dobbeltstemme, dette gjelder ikke ved personvalg. Endringsforslag til vedtektene krever 2/3-flertall for å bli vedtatt, der avholdne stemmer teller som avgitt mot forslaget.
- b) Avstemming skjer digitalt gjennom eget saksbehandlingssystem. Ved personvalg uten alternative kandidater kan vedtak gjøres ved akklamasjon.
- c) Stemmegivningen er åpen, hemmelig avstemning skjer bare ved personvalg dersom noen ber om det.
- d) Landsstyrets forslag (alternativt det som gjelder i dag om det ikke foreligger forslag fra landsstyret) legges til grunn i voteringen. Når det er tre forslag settes de to alternative forslagene opp mot hverandre, før det som får flest stemmer settes opp mot landsstyrets forslag. Er det mer enn tre forslag settes de antatt mest radikale forslagene opp mot hverandre først. Der ett eller flere forslag står opp mot et forslag som er innstilt vedtatt av redaksjonskomiteen, stemmer møtet først over det innstilte forslaget. Dersom dette forslaget faller, stemmer møtet over de alternative forslagene.

- e) Dissens tas med i sakspapirene fra landsstyret der minst én i landsstyret ønsker det.

9. Taletid

- a) Forslag som fremmes skal refereres innen tilmålt taletid. Taletid for innlegg er normalt to minutter for innlegg i en sak. Delegater som ikke har hatt hovedinnlegg ennå prioriteres foran de som alt har hatt hovedinnlegg, dersom disse tegner seg til andre og tredje innlegg. Ordinær taletid gjelder også ved støttetaler ved valg, samt kandidaters valgtaler.
- b) Det er anledning til to replikker og en svarreplikk til hvert innlegg. Hver representant kan ta ordet maksimalt tre ganger per sak (replikk + innlegg), unntak gjelder for svarreplikk og innlegg til forretningsorden. Taletid for replikker og svarreplikker er inntil ett minutt. Det gis ikke anledning til replikk etter støttetaler ved valg.
- c) Taletid i debatten etter leders tale er 1,5 minutt og det gis det ikke anledning til replikker.
- d) Ordstyrerne kan, når de finner det nødvendig, foreslå å redusere taletiden og kutte adgang til replikker.
- e) Innlegg til forretningsorden må ikke overskride ett minutt. Ingen kan ha ordet til forretningsorden mer enn to ganger i samme forretningsordendebatt.
- f) Ordet kreves ved å tegne seg i det digitale saksbehandlingssystemet.

10. Andre forhold

- a) Teknisk svikt eller brukerfeil hos delegatene gir ikke grunnlag for å ta opp en sak eller votering på ny.
- b) Naturvernforbundets sekretariat skal til enhver tid så lenge møtet pågår samt 30 minutter før møtestart være tilgjengelig for teknisk støtte.
- c) Møteledelsen kan foreslå alternativ gjennomføring av tegning til talerliste, fremming av forslag og stemmegivning dersom nødvendig.

Forslag til vedtak: Den foreslåtte forretningsorden vedtas.

2.5 Rapport fra fullmaktskomiteen

Fullmaktskomiteen har som oppgave å gjennomgå delegatlisten og godkjenne at alle delegater har de korrekte fullmaktene. Fullmaktskomiteens rapport legges frem under landsmøtet.

Forslag til vedtak: Rapport fra fullmaktskomiteen godkjennes.

Sak 03

Leders tale

Leders tale er en del av den formelle åpningen av landsmøtet. Det blir mulighet for generell debatt i etterkant av talen.

Forbundsleder Truls Gulowsen holder leders tale.



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

Sak 04 og sak 05

Årsmelding og regnskap for 2022 og 2023

Årsmeldingen er en rapport fra landsforbundet og oppsummerer det som har skjedd nasjonalt i organisasjonen. Fylkes- og lokallag har egne årsmeldinger. Årsmeldingen gir ikke et fullt bilde av all aktivitet i Naturvernforbundet, men gir en generell oversikt over organisasjonens utvikling, større hendelser og saker, styrende organer og det politiske og faglige arbeidet. Landsmøtet godkjenner årsmeldingen. Regnskapet ligger vedlagt årsmeldingen, og godkjennes av landsmøtet.

Saken inneholder:

- Årsmelding og regnskap for 2022 inkludert revisors beretning
- Årsmelding og regnskap for 2023 inkludert revisors beretning
- Kontrollkomiteens rapport for 2022 og 2023
- Kontrollkomiteens rapport for 2024



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

4.1 Årsmelding for 2022

Forslag til vedtak: Årsmeldingen for 2022 godkjennes.

5.1 Regnskap for 2022

Forslag til vedtak:

Regnskapet for 2022 godkjennes.

Revisors beretning for 2022 tas til orientering.

Kontrollkomiteens rapport tas til orientering.

Årsmelding 2022

Mars 2023

Foto: Fartein Rudjord





TITTEL

Årsmelding 2023

TEKST OG LAYOUT

Kristian Skjellum Aas

UTGIVELSE

Mars 2023

ANSVARLIG REDAKTØR

Gro Holstad

FAGLIG KVALITETSSIKRER

Naturvernforbundets sekretariat

Innhold

Forord: 2022 - et omstillingens år!	3
Folk i Forbundet	6
Til minne om Per Flatberg	6
1: Et synlig og slagkraftig Naturvernforbund	7
Nye nettsider	8
Medlemsmagasinet Natur & miljø	9
Fortsatt størst i media	9
Landsmøte 2022, Hamar	10
2: En levende og livskraftig natur	11
Naturtoppmøtet - og betydningen for Norge	12
Når naturen ikke er stor nok	12
Avdekket store arealinngrep	13
Kampen for skogen	13
Bevaring av våre fjorder	14
3: Et energieffektivt og fossilfritt samfunn	15
Vi stanset Wisting!	16
Motorvei versus natur	17
Energisparing i krisetider	18
Russland og Ukraina	18
4: Et rikere liv med lavere forbruk	19
Merkeordning avkledt	20
Fra strategi til handling påplast	20
Den største klesbyttedagen	21
Plast og gummi på lekeplassen	22
5: Styrende organer	23
Sentralstyret	23
Landsstyret	24
Kontrollkomité	26
Valgkomité	26
Etisk utvalg	26
6: Regnskap og revisjonsrapport	27

2022 – et omstillingens år!

Vi gikk fra pandemi til åpent samfunn igjen, og med Russlands invasjon av Ukraina i februar fikk vi krigen nært. Det gav et større press på kraftutbygging og ønsket om fortsatt olje- og gassutvinning. Det har påvirket vårt arbeid.

Vi gikk inn i 2022 med gode medlemstall og gode seire. Det som ble gjort under pandemien skulle forvaltes og videreutvikles. Det har vi klart i 2022: økning i antall lokallag, alle fylkeslagene har ansatte, og allianser er styrket. Denne årsmeldingen viser noe av det arbeidet vi har utrettet nasjonalt, men i tillegg er det gjort et stort arbeid av fylkes- og lokallag over hele landet. Dette omtales i deres egne årsmeldinger.

Nye nettsider, som kom i 2022, er et viktig grep for å binde sammen organisasjonen på en ny og mer profesjonell måte, og gjøre den mer synlig. Vi nådde dessverre ikke målene om fortsatt medlemsvekst i 2022, dette blir en satsning i 2023. Antallet fastgivere gikk imidlertid kraftig opp, noe som er gledelig.

Landsmøtet i mai fattet viktige strategiske beslutninger om styrking av organisasjonen, ambisjoner om medlemsvekst og viktige politiske mål som skal innfris.

En viktig seier i 2022 var stansingen av Wisting-feltet. Gjennom godt strategisk arbeid i samarbeid med fylkeslag og andre organisasjoner, klarte man å påvirke nok til at Equinor utsatte videre utbyggingsplaner. En annen seier i 2022 var Miljødirektoratets avslag på E6-utbygging i Lågen-

deltaet. En seier som kom etter tett og godt samarbeid både med fylkeslaget i Innlandet og flere lokallag og sammen med Natur og Ungdom. Men departementet åpnet i januar 2023 for bygging likevel. Arbeidet med å sikre fortsatt vern blir viktig fremover.

I juni vedtok landsstyret at Naturvernforbundet sammen med Natur og Ungdom skulle gå til søksmål mot staten for å stoppe gruvedumping i Førdefjorden. Rettsaken starter 18. september 2023. Dette er en viktig sak som vil kunne få stor innvirkning på tilsvarende saker i hele landet, derfor trenger vi støtte fra hele organisasjonen.

I august ga generalsekretæren gjennom 10 år, Maren Esmark, stafettpinnen videre til meg. Maren etterlot en sterk og god organisasjon, som er jeg glad for å kunne lede videre. Stor takk til Maren for sitt sterke engasjement og innsats. Vår kjære Per Flatberg døde i fjor høst. Han var en bauta, brobygger og en meget klok strateg, som satte sine spor hos oss. Vi skal fortsette hans utrettelige arbeid med å sikre naturens rettsvern.

Arbeidet med å bli en bred og inkluderende organisasjon vil stå i fokus i 2023 sammen med oppfølgingen av Naturavtalen, kommune- og fylkestingsvalget og de andre politiske sakene som står på agendaen. Takk til hele organisasjonen for arbeidet som gjøres hver dag, takk til myndigheter og øvrige samarbeidspartnere.

Gro Holstad, generalsekretær



Foto: Jenny Marie Sveen



En demokratisk medlemsorganisasjon

Naturvernforbundet ble grunnlagt i 1914 og er Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon. Naturvernforbundet er en demokratisk medlemsorganisasjon med over 36 000 medlemmer og over 100 lokallag i hele landet. Medlemmene og lokallagene er grunnpilarer i organisasjonen, og styrer organisasjonen gjennom fylkeslagene og de sentrale styrende organene landsmøtet og landsstyret.

I vår organisasjonsfamilie inngår også ungdomsorganisasjonen Natur og Ungdom, samt barneorganisasjonen Miljøagentene.

Naturvernforbundet skal fram mot 2030 jobbe for å bli en bred folkebevegelse for natur og klima. For å ha legitimitet i debattene om natur og miljø er det avgjørende at vi er mange og at medlemsmassen og våre aktive speiler befolkningen.

Folk i forbundet

Høsten 2022 gikk Maren Esmark av som generalsekretær i Naturvernforbundet. Med 10 år i stillingen er hun den som har sittet nest lengst i denne jobben noensinne, kun slått av vår første generalsekretær Magne Midttun.

Gjennom Marens tid som generalsekretær har Naturvernforbundet nær doblet medlemsmassen. Det var 26 flere aktive lokallag da hun sluttet enn da hun begynte. Overføringene til lokal- og fylkeslag har blitt mer enn tidoblet i perioden.

Som generalsekretær var Maren Esmark alltid til stede. Hun reiste over hele landet, møtte tillitsvalgte, utfordret politikere, demonstrerte, ledet møter og var ofte å se i mediene. Hun har slukket branner, nedbemannet, bygget opp og utviklet. Det har krevd tid og krefter, men likevel var hun alltid blid

og energisk.

På spørsmål om hva hun tenker om Naturvernforbundets rolle fremover, svarer hun:

- Jeg håper at Naturvernforbundet blir den brede organisasjonen der det er helt naturlig å bli medlem for folk som er opptatt av natur og klima. Jeg håper at vi blir en bred folkebevegelse.



Foto: Sahar Azari

Til minne om Per Flatberg

Naturvernforbundets æresmedlem Per Flatberg gikk bort 11. november 2022, 85 år gammel.

Flatberg var Naturvernforbundets andre generalsekretær. Han har nedlagt en enorm innsats i frivillig arbeid gjennom flere tiår.

Per har vært en bauta i natur- og vassdragsvernet, men også en gledesspreder, inspirator og ideal i sin skikkelighet, grundighet og respektfulle omgang med andre. Han ble også tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull for sin utrettelige kamp for norsk natur, spesielt vassdragsnaturen.



Foto: Nicolas Rodriguez

Kapittel 1

Et synlig og slagkraftig Naturvernforbund

I 2022 har Naturvernforbundet satset på å rekruttere nye faste givere, for å øke inntektene til forbundet i en tid der alt blir dyrere. Nye nettsider har kommet på plass, og disse gir oss nye muligheter til interaksjon med både medlemmer, givere og samfunnet forøvrig.



Foto: Fartein Rudjord

I 2022 hadde Naturvernforbundet en stor satsning på rekruttering av flere faste givere. Målet var å få flere frie midler som skal støtte opp organisasjonen i mange år fremover. I løpet av året ble et stort antall av medlemmene spurt om de også ønsket å bli fast giver. Det ga gode resultater og vi hadde en økning på antall faste givere på 92 prosent og en økning i inntekter på 93 prosent. I 2023 vil det jobbes videre med fastgivere, men ikke som stor satsning. Det vil også jobbes mye med å følge opp alle de nye som har kommet inn. Når det gjelder medlemsrekruttering fikk

vi en svak nedgang i antall medlemmer i 2022. Flere tiltak for å holde på de som allerede er medlemmer ble iverksatt i løpet av året, og det er grunn til å tro at nedgangen ville ha vært større uten disse tiltakene. Derimot så vi en positiv utvikling på betalende medlemmer som hadde en økning på 1000 stykk fra 2021. For 2023 planlegges det å styrke innsatsen for verving av nye medlemmer. Vi ansetter en ny digital rådgiver som vil få verving i digitale kanaler som en viktig del av sitt ansvarsområde. Tiltakene for å holde på de som allerede har meldt seg inn videreføres.

Medlemstall

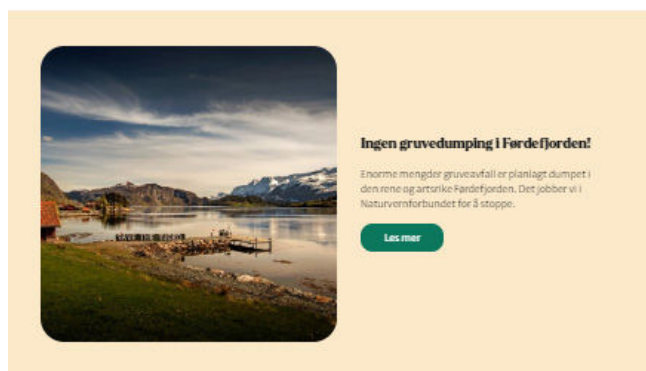
2022: 35 649
2021: 36 081
2020: 34 915
2019: 31 128
2018: 25 204
2017: 24 347
2016: 23 108

Faste givere

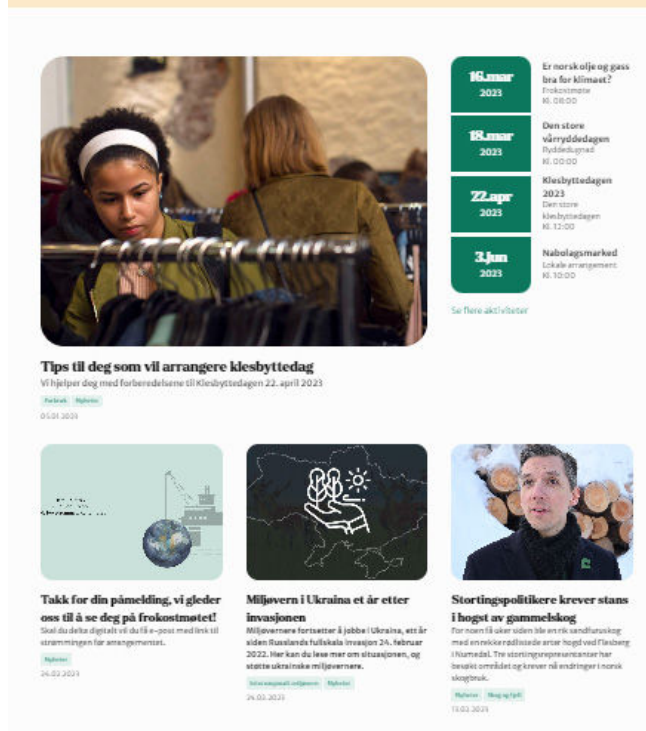
2022: 2717
2021: 1405
2020: 1380
2019: 1315
2018: 1210
2017: 1230
2016: 1068

Tall for medlemmer og fastgivere per 31.12 i angitt år.

Nye nettsider



Naturvernforbundets nye nettsider ble publisert 23. november 2022. Design og utvikling er gjort av selskapet Dekode, og prosessen har fra Naturvernforbundet sin side vært ledet av nettredaktør Lise Helset Eide.



Sidene er basert på publiseringsverktøyet WordPress. De har nye og oppdaterte muligheter sammenlignet med våre gamle nettsider, og forenklete redigeringsfunksjoner som vil gjøre det betydelig enklere å holde sidene oppdatert.

Lokal- og fylkeslag har hver sin side, som de selv oppdaterer. Aktivitetskalender, nyhetsseksjon og arkiv er på plass, sammen med fylldige temaartikler om sakene vi arbeider med, og aktivitetsrettede sider om hvordan medlemmer og andre interesserte kan bidra i kampen for natur og miljø. Nettsidene vil utvikles og bygges ut kontinuerlig gjennom kommende år.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

I 2022 ble det utgitt to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø. Disse har alltid en fyldig temaseksjon, og i år var det sirkulærøkonomi som var tema for magasin 1. I magasin 2 tok redaksjonen for seg det manglende vernet som selv vernet norsk natur har: dispensasjoner og tillatelser til utbygginger og inngrep gjør at også vernet norsk natur trues.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, som gjennomfører opplagskontroll. I 2022 hadde magasinet et godkjent opplag på 28 837.

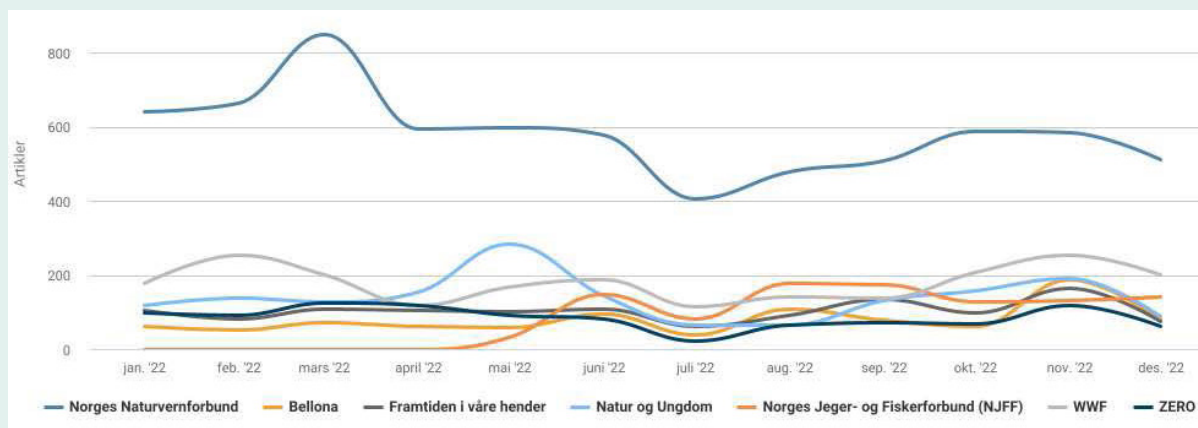
Redaktør er Kristian Skjellum Aas, ellers består redaksjonen av Tor B. Christensen, Lise Helset Eide og Rikke Agerup.



Fortsatt størst i media

I alle år vi har gjort disse målingene, basert på presseklipp fra Retriever, har Naturvernforbundet vært den mest omtalte miljøorganisasjonen. 2022 var ikke noe unntak, vi lå jevnt over alle andre organisasjoner hele året i antall presseoppslag.

Mye av dette skyldes at Naturvernforbundet har en sterk lokal forankring. Mange av våre presseklipp er fra lokal- og regionalmedia, som er blant mediekanalene med høyest troverdighet og påvirkning.



Landsmøte 2022, Hamar



Foto: Jenny Marie Sveen

Naturvernforbundet hadde landsmøte på Hamar 22.-24. april 2022. Landsmøtet er organisasjonens høyeste organ, og er stedet der delegater fra alle forbundets lag kommer sammen for å utmeisle politikken for de neste to årene, velge ledelse og arbeidsprogram og utveksle erfaringer. Cirka 200 personer deltok på møtet.

En evaluering gjennomført etter landsmøtet viste at de fleste delegatene var godt fornøyde med møtet. Spesielt ble det gitt god tilbakemelding til infor-

masjonen og sakspapirene, landsmøtets tekniske løsninger og ordstyrernes ledelse av møtet.

Landsmøtet legges ofte til et sted der man kan lære mer om en større sak som Naturvernforbundet arbeider med. Denne gangen ble det gjennomført en ekskursjon til Lågendeltaet ved Lillehammer, der det planlegges bygd en firefelts motorvei midt gjennom et vernet elvedelta. Dette er en av flere saker som vil prege Naturvernforbundets arbeid også i 2023.

103
aktive
lokallag

Naturvernforbundet hadde 103 aktive lokallag i 2023 – dette er historisk høyt antall! Det er jobbet strategisk med bistand til fylkeslag i arbeidet med å opprette nye lokallag og hjelpe lokallag

15
fylkeslag

som har hatt lav aktivitet tilbake til et høyere aktivitetsnivå. Det historisk høye antallet på aktive lokallag er et resultat av godt samarbeid mellom sekretariatet og fylkeslagene

Kapittel 2

En levende og livskraftig natur

Å ta vare på naturen er grunnsteinen i Naturvernforbundets arbeid. Det var her vi startet, og truslene mot naturen er fortsatt store. I 2022 har vi spesielt arbeidet med vern av naturen under vann, samt for å få vernet større andeler av norsk naturskog. FNs naturtoppmøte i desember kom frem til en avtale som vil ha betydning hvis den følges opp.



Foto: Kristian S. Aas

Vassdragsvernet går som en blå tråd gjennom hele vår organisasjons historie. I 2022 kom igjen våre vernede vassdrag under press. Naturvernforbundet allierte seg med en rekke andre organisasjoner som ønsker å ta vare på vår unike elvenatur, og fikk heldigvis gjennomslag for at Energi-kommisjonen, som var nedsatt av regjeringen Støre, ikke skulle vurdere utbygging av vernede vassdrag som et tiltak for å skaffe mer strøm.

Truslene mot våre vernede vassdrag er imidlertid fortsatt store. Vassdragsvernet beskytter kun mot utbygginger til energi-

formål, og er ikke et vern mot andre inngrep. Alternative, fornybare strømkilder som vindkraft medfører også store naturinngrep. Derfor er energisparing det aller viktigste tiltaket vi kan gjøre for å redde naturen fra kraftutbygginger.

I 2022 arrangerte Naturvernforbundet sammen med andre organisasjoner vassdragstreff i Verdal, for å kjempe for å bevare Verdalselva og det rike elvedeltaet Ørin der den møter Trondheimsfjorden. Flomforebygging var også ett av hovedtemaene under treffet: hvordan kan det gjøres uten å forringe naturverdiene vesentlig?

Naturtoppmøtet – og betydningen for Norge

I desember ble FNs naturtoppmøte arrangert i Montreal i Canada. Nær sagt alle verdens land kom sammen for å bli enige om en avtale for å berge verdens naturmangfold.

Før toppmøtet ble mer enn 100 land enige om at 30 prosent av verdens arealer bør vernes mot inngrep, for å sikre naturmangfoldet. Dette ble holdt frem som en potensiell kjempeseier for naturvernet.

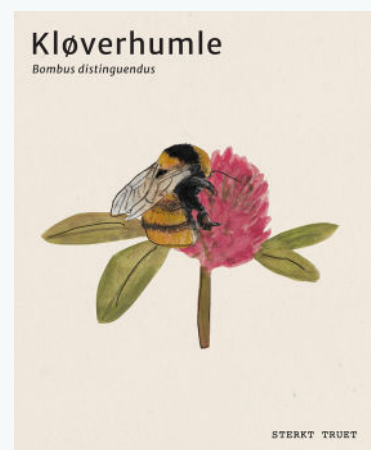
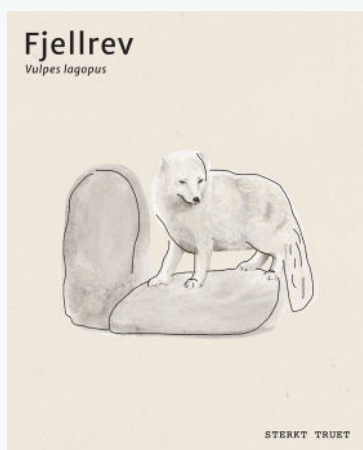
- Norge er med i denne høyambisjonskoalisjonen. Dette er et kjempegjennombrudd for sterkere vern av naturen, uavhengig av forhandlings-

resultatet i Montreal, sa leder Truls Gulowsen i Naturvernforbundet. Møtet endte med en avtale der målet om 30 prosent vern ble fastslått. Naturvernforbundet arbeider nå sammen med mange organisasjoner i Forum for utvikling og miljø for at Norge, og de andre landene som stiller seg bak avtalen, omsetter avtalen i sterkere naturvern. En god start vil være å la naturen få forrang i flere konkrete saker, for eksempel der hytte- og veilbygging spiser natur, gruvedumping stjeler fjorder eller tråling tømmer havet.

Når naturen ikke er stor nok

Naturvernforbundets aksjon i sosiale medier under naturtoppmøtet fokuserte på arter som sliter, og som vil tjene på at naturen gis den plassen den trenger. Det vil gi bedre levekår for mange truede arter, mer robuste økosystemer, og dermed en større

trygghet for at sammenhengene i naturen fortsatt vil bestå. Til glede for både mennesker, dyr og andre arter. Alle som lever på jorda er avhengige av en fungerende natur. Gir vi naturen mer plass, kan vi hjelpe 9 av 10 truede arter i Norge.



Avdekket store arealinngrep

Arealrapport og arealendringer er den største trusselen for biologisk mangfold og hovedtrussel mot 90 prosent av våre truede arter. Arealrapport og -endringer er også den største trusselsfaktoren mot rødlistede naturtyper. Likevel er det liten kunnskap og data om arealbruk i Norge. Naturvernforbundet publiserte derfor i 2022 en rapport som gir oversikt over arealbruken på land i Norge.

Skogbruken er i en egen størrelsesorden når det gjelder arealbruk (48 421 km²). Skognæringa bruker over ti ganger så mye plass som bygninger med eieendom (2732 km²) og veier med veikanter (1522 km²) til sammen. Jordbruk tar også opp mye plass (11 214 km²).

Når det gjelder energi, er det vannkraften som har størst arealbehov, mens vindkraft tar mindre fysisk plass. Vannkraft har påvirket mer enn 90 ganger så stort areal som vindkraft når det gjelder direkte inngrep (omtrent 1 233 km² tidligere landarealer lagt under vann på grunn av vannkraft versus 14 km² fysiske inngrep fra vindkraft). Ser vi på endret natur (totalt areal av vannmagasiner på 5 930 km² versus planområder for vindkraft på 549 km²), er også vannkraften klart størst. Likevel er veksten i arealbruk knyttet til vindkraftutbygging bekymringsfull, særlig fordi det har blitt bygd mye vindkraft i inngrepsfri natur.

Trapper opp kampen for skogen

I oktober møttes skogelskere fra hele Norge til skogtreff i Kongsberg. Stedet var ikke tilfeldig valgt. Bare noen kilometer unna ligger et av de mest omstridte skogområdene i hele landet, Follsjå i Notodden.

Ved Follsjå er det oppdaget et helt skoglandskap med en sjelden og svært særegne skogtype som huser et helt spesielt mangfold med arter man ikke finner i andre skogtyper. Her er det registrert hele 115 rødlistearter. Mange av dem er sterkt og kritisk truede. Det er også funnet en bille man trodde var utdødd i Norge. Samtidig fortsetter flatehogsten i disse unike skogene. Hvis hogstene fortsetter, vil et helt skoglandskap med internasjonale naturverdier være fragmentert innen ti år.

I november 2022 avdekket NRK at ingen har blitt dømt for ulovlig hogst etter skogloven siden 2005, selv om det beviselig har funnet sted mange ulovlige hogster. Saken ble fulgt opp med flere reportasjer fra kanalen, og Naturvernforbundet fulgte opp med en underskriftskampanje som har fått over 15 000 signaturer.

Foto: Tor B. Christensen



Bevaring av våre fjorder

Naturvernforbundet har i 2022 arbeidet iherdig for å hindre dumping av gruveavfall i Førdefjorden og Repparfjorden, samt for å forbedre miljøet i våre fjorder. Flere av våre flotteste fjorder er sterkt påvirket av blant annet oppdrettsvirksomhet.

Sommeren 2022 ble det bestemt at Naturvernforbundet, sammen med Natur og Ungdom, går til sak mot Staten for å hindre dumping av gruveavfall i Førdefjorden. Vi startet en innsamlingskampanje til fjordsøksmålet høsten 2022. Den 18. september 2023 kommer saken opp for Oslo tingrett.

Håpet er at saken skal sette en stopper også for avfallsdumping i Repparfjorden i Finnmark. Her har prosjektet støtt på finansielle utfordringer, men planene ligger der fortsatt. Norge er ett av kun to land i verden som fortsatt gir tillatelse til nye gruveprosjekter med dumping av avfall til hav.

Naturvernforbundet har arbeidet mot

dumping av gruveavfall i Førdefjorden helt siden planene ble kjent. Arrangementer, kampanjer og aksjoner, i stor grad drevet frem av lokale krefter, har sørget for at prosjektet har blitt kontrollert og at investorer har trukket seg. Oppdrettsanlegg på land har også blitt en kampsak. Utdeling av gratis konsesjoner har ført til en boom i planer for etablering av slike anlegg, men naturødeleggelsene er store.

- Det gjøres akkurat nå monstrøse strandsoneinngrep for å plassere lakseoppdrett på land flere steder langs kysten. Å gi oppdrettsnæringa gratis landkonsesjoner bærer helt galt av sted, sier leder Truls Gulowsen.

Kapittel 3

Et energieffektivt og fossilfritt samfunn

Klimaendringene er her. Tross advarsler i mer enn 50 år fortsetter utslippene å øke. Vi ser tydelige endringer i klimaet på jorda, som skyldes utslipp som vi skaper. Skal vi unngå de verste utfallene, og at klimakrisa skal bli den aller største trusselen mot både natur og samfunn, må utslippene reduseres raskt de nærmeste årene.



Foto: Arne Nævra, montasje: Rikke Agerup

Det fokuseres mye på at løsningene på klimakrisen kan gi utfordringer for naturen. Men heldigvis er det oftest slik at de løsningene som er bra for å få kuttet klimagassutslipp, også er bra for å ta vare på natur.

Oljefeltet Wisting i Barentshavet er et prima eksempel. Utslippene fra oljen på dette feltet alene tilsvarer hele Norges klimagassutslipp i fire år, 100 millioner biler i ett år eller 50 kullkraftverk årlig.

Equinors planer var å sette feltet i drift i 2028 og deretter produsere olje i minst 30 år – åtte år etter at verden må ha nullut-

slipp.

Samtidig ligger feltet i de mest sårbare delene av Barentshavet. Det er planlagt midt i sjøfuglenes hjem.

10. november 2022 ble det klart at Equinor ikke vil gå videre med Wisting-utbyggingen nå. En bred allianse av organisasjoner, med Naturvernforbundet som en av spyspissene, nådde frem med sitt budskap om at en utbygging ville være risikabelt for både klima, miljø og økonomi.

Vi forventer at de nærmeste årene vil vise at slike utbygginger er totalt uakseptable på veien mot et fossilfritt samfunn.

Vi stanset Wisting!

Illustrasjoner: Rikke Agerrup

Equinor vil pumpe opp olje i Arktis

Her er 3 grunner til at oljefeltet Wisting ikke må bygges



Foto: Arne Nævra

1. Oljefeltet Wisting vil slippe ut **FIRE** ganger Norges årlige klimagassutslipp



2. Wisting kan sette livet i Arktis i akutt fare



3. Wisting skal drives med strøm fra fastlands-Norge, og vil dermed beslaglegge verdifull ren energi, for å grønnvaske skitten energi





Lågendeltaet
Lillehammer 24. april 2022
Foto: Kjetil Rolseth

Motorvei versus natur

Før valget i 2021 startet Naturvernforbundet en kampanje for å bremse den uhemmede utbyggingen av motorveier i Norge. Kampanjen ble fulgt opp gjennom 2022, og mest oppmersomhet fikk utbyggingen av E6 gjennom Lågendeltaet ved Lillehammer. Naturvernforbundets landsmøte i 2022 hadde en ekskursjon til Lågendeltaet. Lågendeltaet er vernet som naturreservat. Det er Norges strengeste vern, og det er blant annet ferdselsforbud i deler av området. Likevel planlegges det en firefelts motorvei gjennom de nordlige delene av området, som skal komme i tillegg til dagens vei som allerede forringer de sørlige delene. Miljødirektoratet satte foten ned for utbyggingen i slutten av 2022. Vilklårene for å gi dispensasjon var ikke til stede. Prosjektet er ulønnsomt, og det finnes alternativer. Dermed mener direktoratet at vernet må gå foran veien. Deres vedtak var endelig, men helt i starten av 2023 bestemte Regjeringen seg for å oppheve vernet for deler av naturreservatet. Dette har kun blitt gjort en håndfull ganger før, blant annet i forbindelse med utbygging av

samme vei lenger sør: Åkersvika ved Hamar.

Naturvernforbundet vil fortsette presset for å stanse veien med uforminsket kraft i 2023.

Ellers jobber Naturvernforbundet for å revidere kravene til ny vei. Motorveien med fartsgrense 110 km/t tar enormt mye mer plass enn oppgradering av dagens vei til en mer nøktern standard, og det kommer positive signaler fra politiske myndigheter når det gjelder en revisjon av disse kravene..

I april 2022 kom rapporten "Behov for en grønnere veipolitikk", som beskriver 23 strekninger der Naturvernforbundet vil skrinlegge eller revidere gjeldende planer for utbygging av motorvei. Våre planer vil spare 20 000–25 000 dekar areal og 210–225 milliarder kroner i utbyggingskostnader sammenlignet med full motorveiutbygging.

Det arbeides også med å etablere et nettverk av aktivister som vil arbeide mot motorveiutbygging i hele Norge. Vi vil begrense veksten i biltrafikken og redusere energiforbruket og naturavtrykket til transportsektoren. Arbeidet fortsetter i 2023.

Energisparing i krisetider

Regjeringens ordning for strømstøtte til husholdninger vil koste godt over 40 milliarder kroner i 2023. Dette er 100 ganger mer enn det som brukes på å



Foto: erierika/Istockphoto.com

støtte tiltak for å spare strøm.

- Med tilsvarende sum til etterisolering, vinduer og varmepumper, ville vi ha spart strøm og folk hadde fått lavere strømregninger for all fremtid, sa Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet, da forslaget til statsbudsjett for 2023 ble lagt fram.

Naturvernforbundet har full forståelse for at strømkrisen gir behov for akutte tiltak. Samtidig bør en større del av midlene gå til mer langsiktige tiltak for å bremse energibehovet. Det vil spare både klima og natur på sikt, gjøre oss mindre avhengige av fossil energi, og bidra til den omstillingen til et fornybar-samfunn som vi vet må komme.

Russland og Ukraina

Naturvernforbundet har i en årrekke hatt samarbeid med miljøorganisasjoner i både Russland og Ukraina. Arbeidet i Russland har blitt stadig vanskeligere gjennom Putins presidentperiode, da det sivile samfunnet i Russland har blitt ilagt stadig flere absurde restriksjoner for sin aktivitet. Samarbeidet ble enda vanskeligere med invasjonen av Ukraina i februar 2022, men tross dette har vi klart å videreføre et visst samarbeid.

Det har alltid vært vanskelig å være natur- og miljøverner i Russland, men aldri verre enn nå.

Naturvernforbundet har gjennom året hatt støttekampanjer til inntekt for våre samarbeidspartnere i både Russland og Ukraina. Vi forsøker etter beste evne å hjelpe de som forsøker å

holde liv i de delene av sivilt samfunn som ennå ikke er tvunget i kne.

I tillegg til enorme menneskelige lidelser, gir Russlands krig også store miljøskader. Siden starten av Russlands fullskala invasjon har miljøvernorganisasjoner og ukrainske myndigheter overvåket krigens påvirkning på miljøet. Vår samarbeidsorganisasjon Ecoaction har utarbeidet et interaktivt kart over miljøskader fordelt på region og type miljøskade.

Ecoaction jobber for at Ukraina gjenbygges på en bærekraftig måte, under og etter krigen. Ecoaction og andre ukrainske organisasjoner krever forbud mot import av russisk olje og gass, og en raskere, grønn og rettferdig omstilling i Europa og over hele verden.

Kapittel 4

Et rikere liv med lavere forbruk

Forbruker vi mindre, trenger vi ikke å produsere så mye. Da sparer vi råvarer, og vi sparer natur som forbrukes for å produsere disse råvarene. Og vi sparer energi, både til fremstilling, transport og etterbehandling. I tillegg blir det mindre avfall. Naturvernforbundet vil gå fra strategi til handling når det gjelder å begrense vårt forbruk.



Foto: ronstik/istockphoto.com

Det største arbeidet for å redusere miljøpåvirkningen fra våre klær og tekstiler har startet. EU har vedtatt en strategi for dette, og under Arendalsuka i 2022 la Naturvernforbundet fram rapporten "Slutten på fast fashion" sammen med Framtiden i våre hender. Den gir anbefalinger til hvordan en norsk produsentansvarsordning for tekstiler bør se ut.

Begge organisasjonene har fått plass i arbeidsgruppa som er nedsatt av Regjeringen, og som skal utrede en slik ordning. EU-kommisjonen har varslet at krav om produsentansvar for tekstiler vil komme

i 2023. Arbeidsgruppa skal ta utgangspunkt i EUs krav på området. De er også bedt om å få oversikt over produkter som settes på markedet årlig, hvor mye som går til ombruk, gjenbruk og eksport, samt usolgte tekstiler og hvordan disse behandles i dag.

– Dette er spennende, og det er bra at miljøbevegelsen er tatt med i denne arbeidsgruppen, sammen med representanter for næringen og avfallsbransjen. En godt innrettet produsentansvarsordning kan ta oss i riktig retning, sier leder Truls Gulowen i Naturvernforbundet.

Merkeordning avkledt

I juni slo Forbrukertilsynet fast at norske Norrøna brøt loven da de markedsførte sin t-skjorte som særlig miljøvennlig, basert på HIGG MSI – en av de største internasjonale sertifiseringsordningene for tekstiler internasjonalt. Tilsynet advarte også klesgiganten H&M Group mot å bruke samme typen markedsføring. Etter avgjørelsen pauset SAC sin egen miljømerkeordning HIGG MSI internasjonalt som følge av den norske dommen. Dette er et stort gjennombrudd i kampen mot grønnvasking i tekstilbransjen.

- Vi er veldig fornøyde med at SAC velger å lytte til dommen fra Norge, og ser det som et stort gjennombrudd i arbeidet med å få slutt på grønnvasking i tekstilbransjen. Vi jobber målrettet med dette, og at vi kan få til store endringer internasjonalt, viser at vi er på rett vei. For den gjennomsnittlige forbrukeren vil jungelen av merker være stadig vanskeligere å navigere i. Derfor er det helt avgjørende at man som forbruker kan stole på de sertifiseringsordningene som finnes, sier Truls Gulowen, leder i Naturvernforbundet.

Fra strategi til handling på plast

I februar 2022 kom rapporten "Fra strategi til handling", som Naturvernforbundet var med å lage. Den var en oppfølging av Norges første nasjonale plaststrategi, som var en god start. Regjeringens strategi manglet imidlertid ambisjonsnivå, og inneholdt ikke tilstrekkelige konkrete tiltak. Rapporten skisserer hvordan staten kan sørge for at alle aktører i Norge kan samarbeide effektivt for å skape en sirkulær plastøkonomi. Da må vi begrense unødvendig bruk av plast, gjøre bærekraftige alternativer lønnsomme, stanse utslipp av plast og ta større ansvar for å finne løsninger internasjonalt. Rapporten er laget i samarbeid med WWF og Framtiden i våre hender. Det er flere bidragsytere som har vært involvert, særlig Hold Norge Rent og Miljøstiftelsen Zero har bidratt inn med gode



Foto: Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane

innspill i rapporten. Støttespillere til rapporten er SKIFT Næringslivets klimaledere, Norsirk, Infinitum, Samfunnsbedriftene Avfall og Ressurs, Bergans, Stormberg, Jernia, Hold Norge Rent, Miljøstiftelsen Zero og Loop. Alle støttespillerne ber politisk ledelse om å gå fra strategi til handling.

Den største klesbyttedagen

Naturvernforbundet har i flere år arrangert "Den store klesbyttedagen". Pandemien satte en brems på arrangementet, men i 2022 var byttedagen tilbake for fullt!

I forhold til 2018/19 ble presseoppmerksomheten nesten doblet, og 140 ulike arrangører hadde klesbyttearrangementer i 2022. Samarbeidet med Grønt Flagg og Norges Husflidslag trakk flere aktører med i arrangementet, og sørget for at det ble arrangert tilbud som reparasjonsverksted på flere byttedager. Det gjør at Den store klesbyttedagen 2022 er den største klesbyttedagen Naturvernforbundet har arrangert. Gjenbruk av klær sikrer at man kan fornye garderoben uten å kjøpe flere nyproduserte klær, noe som reduserer miljøbelastningen ved produksjon og

etterbehandling av tekstiler. Klesbytting reduserer samtidig avfallsmengden, som er en kjempeutfordring å få kontroll over.

Fikk frisket opp garderoben gratis: - Smart opplegg



Foto: Tor-Arne Dunderholen



Foto: Lars Kufas

Plast og gummi på lekeplassen

Naturvernforbundet er bekymret for økt bruk av kunstige plastmaterialer på idrettsbaner og som fallunderlag på lekeplasser, i lokalmiljø, på skoler og i barnehager. Det er et stort problem med lekkasje av mikroplast til naturen ved bruk og slitasje. I tillegg inneholder dekkene tungmetaller og miljøgifter. Ingen kjenner i dag langtidsvirkningene av at våre barn og unge bruker

så mye tid på et materiale som ofte er laget av syntetiske materialer med høyt giftinnhold.

Etter at Naturvernforbundet fokuserte på dette, har postene om dette problemet vært blant de mest populære vi har på sosiale medier. NRK tok opp saken i oktober 2022, og Naturvernforbundet tar nå til orde for et forbud mot slike underlag.



Foto: Janne Gillgren

Kapittel 5

Styrende organer

Naturvernforbundet er en demokratisk organisasjon. Medlemmene velger delegater til landsmøtet, som holdes annethvert år og meisler ut hovedlinjene i forbundets politikk. Mellom landsmøtene er landsstyret det høyeste organet. Sentralstyret er det utøvende organet, som følger opp organisasjonen tettere fra dag til dag.



Foto: Jenny Marie Sveen

Sentralstyret etter landsmøtet 22. - 24. april 2022 har bestått av:

Leder: Truls Gulowsen
Nestleder: Pernille Bonnevie Hansen
Nestleder: Randi Storhaug
Styremedlem: Kjell Magne Derås
Styremedlem: Katharina Karlsen Hessen
Styremedlem: Lasse Eriksen Bjørn
1. varamedlem: Ingebjørg Marie Thorkildsen
2. varamedlem: Hilde Marie Gaebpie Danielsen
3. varamedlem: Øyvind Johnsen
4. varamedlem: Gaute Rolv Dahl
Natur og Ungdom: Gina Gylver
Vara, Natur og Ungdom: Kaja Marie Nyland

Sentralstyret før landsmøtet 22. - 24. april 2022:

Leder: Truls Gulowsen
Nestleder: Pernille Bonnevie Hansen
Nestleder: Synnøve Kvamme
Styremedlem: Øyvind Johnsen
Styremedlem: Kari Merete Andersen
Styremedlem: Kjell Magne Derås
1. varamedlem: Ingebjørg Marie Thorkildsen
2. varamedlem: Nasir Ahmed
3. varamedlem: Nyonga Rugumayo Amundsen
4. varamedlem: Gaute Rolv Dahl
Natur og Ungdom: Gina Gylver
Vara, Natur og Ungdom: Kaja Marie Nyland

Landsstyret

Frem til landsmøtet 22. - 24. april 2022:

Agder: Rune Sævre, vara Yvonne Kerlefsen
Buskerud: Anne Foss, vara Martin Lindal
Finnmark: Annie Henriksen, vara Leif Gøran Wasskog
Hedmark: Thomas Cottis, vara Stephan Viehmann
Hordaland: Knut Espelid, vara Tone Salomonsen
Møre og Romsdal: Japke Stobbe, vara Øystein Solevåg
Nordland: Dag Johansen, vara June Grønseth
Oppland: Heidi Kristoffersen, vara Kjetil Bjørklund
Oslo og Akershus: Gert-Fredrik Malt, vara Karin Irene Olsen
Rogaland: Randi Storhaug, vara Kjetil Lønne Nilsen
Sogn og Fjordane: Anne-Line Thingnes Førstund, vara Jon Anders Stavang
Telemark: Saskia Wanders, vara Torfinn Sanden
Troms: Anne-Lise Mortensen, vara Per Inge Guneriussen
Trøndelag: Magne Vågsland, vara Ellen Andersson
Vestfold: Ann Norderhaug, vara Espen Backe
Østfold: Håkon Borch, vara Alice Snorradottir
Natur og Ungdom: Gina Gylver, vara Kaja Marie Nyland
Natur og Ungdom: Morten Hansen, vara Gytis Blaževičius
Miljøagentene: Signe Lindbråten, vara Sina Øversveen
Regnskogfondet:
Ansatte: Ingegjerd Meyer, vara Magnus Storvoll Strømseth

Landsstyret etter landsmøtet 22. - 24. april 2022:

Agder: Rune Sævre, vara Yvonne Kerlefsen
Buskerud: Anne Foss, vara Martin Lindal
Finnmark: Leif Gøran Wasskog , vara Annie Henriksen
Hordaland: Knut Espelid, vara Tone Salomonsen
Innlandet: Thomas Cottis, vara Kjetil Bjørklund
Møre og Romsdal: Japke Stobbe, vara Louise Thoresen
Nordland: Dag Johansen, vara Kaja Langvik-Hansen
Oslo og Akershus: Espen Ulvin, vara Karin Irene Olsen
Rogaland: Wenche Skorge, vara Hugh Clarke
Sogn og Fjordane: Anne-Line Thingnes Førstund, vara Jon Anders Stavang
Telemark: Saskia Wanders, vara Torfinn Sanden
Troms: Jon-Arne Jørstad (til 18.7.2022), Berit J. Ballari (fra 18.7.2022). Vara Berit J. Ballari (til 18.7.2022), Anne-Lise Mortensen (fra 18.7.2022).
Trøndelag: Magne Vågsland, vara Alette Sandvik
Vestfold: Ann Norderhaug, vara Espen Backe
Østfold: Håkon Borch, vara Ragnar Johnsen
Natur og Ungdom: Gina Gylver, vara Kaja Marie Nyland
Natur og Ungdom: Morten Hansen, vara Gytis Blaževičius
Miljøagentene: Signe Lindbråten, vara Sina Øversveen
Regnskogfondet:
Ansatte: Ingegjerd Meyer, vara Jørgen Næss Karlsen

Landsstyrerepresentant fra Troms, Jon-Arne Jørstad, gikk bort 18. juli 2022. Det ble publisert et minneord på Naturvernforbundets nettsider.

”Jon Arne var engasjert i miljøraken både lokalt i Tromsø, i Nordområdene, nasjonalt og internasjonalt. Han gjorde seg bemerket ved sitt store og genuine engasjement for natur, klima, Sapmi og solidaritet med de svakeste i samfunnet. Hans brennende miljøengasjement og fine evne til å være til stede på mange arenaer i miljøkampen gjorde at Jon Arne var respektert og høyt verdsatt i organisasjonslivet”, het det blant annet i minneordet.

Kontrollkomité

Frem til landsmøtet 22. - 24. april:

Leder: Kåre Olerud, Oppland
Medlemmer: Hans Jan Bjerkely , Østfold og Sigrid Ryeng Alnes, Oslo og Akershus

Etter landsmøtet 22. - 24. april:

Leder: Kåre Olerud, Innlandet
Medlemmer: Sigrid Ryeng Alnes, Oslo og Akershus og Gert-Fredrik Malt, Oslo og Akershus

Valgkomité

Frem til landsmøtet 22. - 24. april:

Leder: Jon Anders Stavang, Sogn og Fjordane

Medlem: Anna Birkeland Olerud, Oslo og Akershus

Medlem: Aslak Heika Hætta Bjørn, Oslo og Akershus

1. varamedlem: Ingerid Angell-Petersen, Trøndelag

2. varamedlem: Annie Henriksen, Finnmark

3. varamedlem: Olav Nicolay Larsson Aga, Hordaland

Etter landsmøtet 22. - 24. april:

Leder: Jon Anders Stavang, Sogn og Fjordane

Medlem: Aslak Heika Hætta Bjørn, Oslo og Akershus

Medlem: Anne Grete Frøset, Trøndelag

1. varamedlem: Annie Henriksen, Finnmark

2. varamedlem: Olav Nicolay Larsson Aga, Hordaland

Etisk utvalg

I tråd med vedtektene og de etiske retningslinjene har Naturvernforbundet et etisk utvalg.

Etisk utvalg med virkeperiode 23. november 2020 til første landsstyremøte etter landsmøtet i 2022 besto av: Randi Alsos (leder), Bernt Bull, Tone Skau Jonassen, Solveig Skaugvoll Foss og Steinar Nygaard.

Etisk utvalg med virkeperiode fra 12. juni 2022 til første landsstyremøte etter landsmøte 2024 består av: Tone Skau Jonassen (leder), Randi Alsos, Bernt Bull og Magnus Storvoll Strømseth.

Kapittel 6

Regnskap og revisjonsrapport

Her, og på de påfølgende sidene, finner du aktivitetsregnskap, balanse, noter, årsberetning og revisorberetning for Naturvernforbundet i 2022.



Foto: Ka Vass/Flickr.com

Aktivitetsregnskap 2022- Norges Naturvernforbund

Anskaffede midler	Note	2022	2021
Medlemsinntekter	2	8 826 047	8 564 698
Tilskudd	3	45 966 571	39 103 868
Offentlige tilskudd		34 573 014	31 890 546
Andre tilskudd		11 393 557	7 213 322
Innsamlede midler, gaver mv	4,7	6 490 581	4 833 851
Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter	10	2 267 439	2 215 805
Finans- og investeringsinntekter	11	205 828	21 006
Andre inntekter		88 711	121 931
Sum anskaffede midler		63 845 178	54 861 159
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffelse av midler	7	4 769 848	3 465 274
Kostnader til innsamling		758 451	738 929
Kostnader til medlemsadministrasjon		2 563 204	1 746 594
Kostnader til arbeid med tilskudd og generell markedsføring		1 169 161	640 529
Kostnader til anskaffelse av andre midler		279 032	339 222
Kostnader til organisasjonens formål	7	59 046 509	51 543 171
Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		24 773 527	22 599 607
Kontingentoverføringer fylkes- og lokallag	10	4 987 105	4 915 310
Tilskudd til nasjonale samarbeidspartnere, samt fylkes- og lokallag	10	4 964 524	4 513 273
Internasjonalt arbeid, overføringer til samarbeidspartnere		14 821 898	13 171 024
Kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet		34 272 981	28 943 564
Klima, forbruk, energi, forurensning, naturmangfold inkl. internasjonalt	10	19 924 098	18 148 063
Kampanje- og organisasjonsarbeid		11 177 100	9 155 798
Kommunikasjon		3 171 783	1 639 703
Administrasjons- og styrekostnader	7	4 234 769	5 389 389
Sum forbrukte midler	1,5,6	68 051 126	60 397 834
Aktivitetsresultat		-4 205 949	-5 536 675
Disponeringer av formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner		33 511	43 180
Formålskapital med selvpålagte restriksjoner			
Annen formålskapital		-4 239 460	-5 579 855
Sum disponering formålskapital	8	-4 205 949	-5 536 675

Balanse 2022 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2022	31.12. 2021
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	147 715	300 623
Langsiktige fordringer			
Sum anleggsmidler		147 715	300 623
Immaterielle Eiendeler			
Nye nettsider	6	2 079 515	84 605
Sum Immaterielle Eiendeler		2 079 515	84 605
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer	10	4 161 726	2 082 752
Andre kortsiktige fordringer		1 660 990	1 231 343
Sum fordringer		5 822 716	3 314 095
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	19 967 528	35 022 609
Sum omløpsmidler		25 790 244	38 336 705
Sum eiendeler		28 017 475	38 721 934
Formålskapital og gjeld			
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	468 205	434 694
Fri formålskapital	8	8 830 168	13 069 628
Sum formålskapital	8	9 298 373	13 504 322
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	10	1 893 204	2 046 473
Skyldig offentlig avgifter		1 549 023	1 800 652
Tilskuddsgjeld		4 865 957	11 896 911
Annen kortsiktig gjeld		10 410 918	9 473 577
Sum kortsiktig gjeld		18 719 102	25 217 613
Sum Formålskapital og gjeld		28 017 475	38 721 934

Oslo den 21. mars 2023

I styret for Norges Naturvernforbund



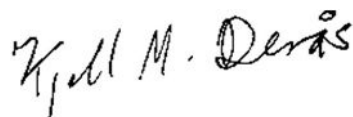
Truls Gulowsen
Leder



Pernille Hansen
Nestleder



Randi Storhaug
Nestleder



Kjell M Derås
Styremedlem



Katharina Karlsen Hessen
Styremedlem



Lasse Eriksen Bjørn
Styremedlem



Gina Gylver
Styremedlem Natur og Ungdom



Gro Holstad
Generalsekretær

Noter til årsregnskap 2022

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l

Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler er en eiendel som mangler fysisk substans. For Naturvernforbundet er det nettsider som inngår i balansen for immaterielle eiendeler.

Utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta er bokført til transaksjonskurs. Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til kursen på balansedagen. Urealisert valutatap og realisert valutagevinst og -tap blir bokført som finansinntekter eller finanskostnader.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggsavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt

Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt

Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres på mottakstidspunktet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad

Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP, er nå flyttet til Storebrand. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Fordeling av kostnader

Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2022 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkel oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2022	2021
Vareforbruk	789 258	614 640
Lønnskostnader med mer	25 620 973	24 229 818
Av/nedskrivning driftsmidler	163 147	207 750
Annen driftskostnad	41 448 094	35 232 635
Sum driftskostnader ex finanskostnader	68 021 472	60 284 843
Finanskostnader	29 614	112 990
Sum driftskostnader	68 051 086	60 397 833

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2022

Medlemskategori	2022	2021	2020	2 019
Æresmedlemmer	7	6	7	7
Livstidsmedlemmer	158	163	169	170
Hovedmedlemmer	19 363	19 979	19 172	16 229
Studentmedlemmer	529	565	593	680
Rabattert medlemskap	2 228	2 142	2 109	2 019
Familiemedlemskap	4 104	4 058	3 920	3 703
Rabatter familiemedlemskap	389	415	445	406
Husstandsmedlemmer	6 218	6 099	5 903	5 633
Husstand Miljøagent	2 653	2 654	2 597	2 281
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	<i>8 871</i>	<i>8 753</i>	<i>8 500</i>	<i>7 914</i>
Antall	35 649	36 081	34 915	31 128
Endring fra foregående år	- 432	1 166	3 787	5 924
Faste givere (Naturvenn)	2717	1405	1 380	1 315

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2022*	2021	2020	2019
Livstidsmedlemmer	158	163	169	171
Hovedmedlemmer	17 059	16 263	16 202	13 566
Studentmedlemmer	404	381	455	467
Rabattert medlemskap	2 040	1 984	1 927	1 815
Familiemedlemskap	3 781	3 735	3 552	3 326
Rabatter familiemedlemskap	347	389	398	364
Husstandsmedlemmer	8 063	7 954	7 646	6 954
Antall	31 852	30 869	30 349	26 663

*2022 er søknadsåret, mens grunnlagstallene er for 2021.

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2022 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2022 uavhengig om betalt eller ikke. Søknaden til Klima – og Miljødepartementets er meget spesifikk på hvordan man beregner medlemmer og tallet er derfor noe lavere siden kriteriene er forskjellig fra årsberetningen pr. 31.12.2022.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2022

Offentlige midler	2022	2021
NORAD	8 773 454	8 242 687
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	7 265 003	7 650 000
Lotteri og Stiftelsestilsynet (Tippeoverskudd)	3 826 320	-
Stiftelsen Atlas-Alliansen	3 473 149	4 141 865
Klima og miljødepartementet	2 900 000	2 900 000
Senter mot Marin Forsøpling	2 500 000	-
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	2 332 996	2 264 355
Statens strålevern	2 218 128	2 250 000
Klima og miljødirektoratet	2 010 000	4 874 500
Kommunal og mod. departementet	100 000	
Norsk Dekommisjonering	100 000	
Verdal Kommune	7 500	
Andre		197 000
Sum offentlige midler	35 506 550	32 520 407
Overført til påfølgende år	933 536	629 861
	34 573 014	31 890 546

Andre tilskudd	2022	2 021
Rockefeller Philanthropy Advisors	4 968 050	2 106 394
Sparebankstiftelsen DnB	4 912 248	3 323 794
European Commission	4 457 683	3 252 591
Haldor Viriks Legat	610 473	90 750
Topten Hacks	535 351	921 795
Handelens Miljøfond	450 000	-
LS Europe Logos SRL (PEW)	419 632	289 790
Alcoa Foundation	336 331	700 642
Enchant	308 143	121 636
Norsk Botanisk Forening	286 000	-
Jernbanealliansen	270 000	270 000
SRN Bidrag	190 000	190 000
Tides Foundation	68 665	-
EK Oenergy	38 251	-
Sabima	36 551	5 000
Værdalsbruket	15 000	-
Forum for Natur og Friluftsliv Trøndelag	5 000	-
Operasjon Dagsverk	-	1 269 391
Norsk Nuklær dekomisjonering		248 000
Jørlu		100 000
NINA		30 000
Andre		177 561
Sum andre tilskudd	17 907 378	13 097 344
Overført til påfølgende år	6 513 821	5 884 021
	11 393 557	7 213 323

Note 4 - Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2022	2021
Faste givere	2 892 674	2 066 414
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver	3 597 907	2 767 437
Sum gaver og innsamlinger	6 490 581	4 833 851

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Lønnskostnader mv	2022	2021
Lønn, feriepenger mv.	20 506 863	19 383 900
Arbeidsgiveravgift	3 108 991	3 041 207
Pensjonskostnader og sluttvederlag O/U fond	1 682 535	1 697 324
Annen godtgjørelse	322 583	107 387
Sum	25 620 972	24 229 818

	2022	2021
Antall årsverk	35,2	35,7

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt honorar for sitt arbeid. Styrets nestledere er lønnet i 20 % stilling frem til landsmøte og 20% på Pernille Hansen og 40% på Randi Storhaug etter landsmøte. Øvrige styremedlemmer har ikke mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til leder, nestleder og generalsekretær	Leder	Nestleder	Generalsekretær
Lønn	761 333	362 970	911 126
Pensjonsutgifter	39 927	16 858	54 784
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	20 079	19 732	11 509
Sum	821 340	399 599	977 420

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand ekskl. merverdiavgift	2022	2021
Revisjon	255 060	180 500
Attestasjon	202 000	207 500
Annen bistand		8 600
Sum revisjon og regnskapsbistand	457 060	396 600

Tjenstepensjon gjennom DnB Liv og KLP og sluttvederlag O/U fond	2022	2021
Brutto innbetalt til DnB og KLP	1 815 819	1 939 415
Refusjoner fra andre og fylkeslag	-145 550	-218 570
Sluttvederlag og O/U fond	410 636	371 535
Egenandeler ansatte	-398 370	-395 056
Pensjonskostnad	1 682 535	1 697 324

Pensjonspremiefond	2022	2021
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	185 801	1 099 356

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Immaterielle eiendeler (Nye nettsider)	Inventar	IT/program	Sum
Bokført verdi per 01.01	-	191 809	193 420	385 229
Tilgang i året	2 079 515	0	-84 605	
Årets avskrivninger	-	-58 860	-94 049	-152 909
Bokført verdi 31.12.	2 079 515	132 949	14 766	2 227 230

Immaterielle eiendeler er relatert til nye nettsider som vil avskrives lineært over 5 år fra 2023.

Negativ tilgang i løpet av året på IT/program er relatert til nye nettsider som etter dialog med revisor skal føres som Immateriell eiendel

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

	2022	2021	2020	2019	2018
Formålsprosent	87 %	85 %	87 %	86 %	84 %
Innsamlingsprosent	88 %	85 %	89 %	85 %	74 %
Administrasjonsprosent	6 %	9 %	7 %	8 %	9 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet. Innsamlingsprosenten er på 88 % i 2022.

Nedgang i administrasjonsprosent er relatert til høyere andel av kostnader ført direkte på prosjekter i 2022 enn i 2021 og derav lavere beløp som går til fordeling mellom kostnadssentrene som gir en lavere kostnad på administrasjon.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital pr 01.01.	434 694	13 069 628	13 504 322
Årets resultat	33 511 -	4 239 460 -	4 205 949
Formålskapital pr 31.12	468 205	8 830 168	9 298 373

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 1.1.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN *)	100 981	-47 500	53 481
Jernbanealliansen	233 713	81 011	314 724
Norsk Nuklær Dekommisjonering	100 000	0	100 000
SUM formålskapital med eksterne bindinger	434 694	33 511	468 205
- netto endring fra aktivitetsresultatet		33 511	

I 2022 ble det besluttet at nivået på fri formålskapital ikke skal under kostnad av 3 måneders drift. Beløpet tilsvarer i 2022 ca 8 mill kr.

Note 9 – Bundne bankmidler

Saldo 31.12.2022

Skattetrekkkonto	747 782
------------------	---------

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet er medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth.

Naturvernforbundet tilbyr og leverer nå økonomitjenester til flere av fylkes- og lokallagene. Per 1. januar 2023 leverer Naturvernforbundet slik tjenester til fylkeslagene i Hordaland, Trøndelag, Østfold, Vestfold, Buskerud, Sogn og Fjordane, Nordland, Finnmark, Innlandet og lokallagene i Bærum og Fredrikstad og Hvaler, i tillegg til noen spesifikke prosjekter. Naturvernforbundet kjører også lønn/pensjon for noen fylkeslag.

Fylkeslaget i Trøndelag dekker en andel av lønnsmidlene til regionsekretæren i Trøndelag. Landsstyret gjorde i 2020 vedtak om at fylkeslagene i Nord-Norge ikke lenger skal være med å dekke andel av personalkostnadene for regionsekretæren i Nord-Norge.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		Leverandørgjeld	
	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2021
Fylkes- og lokallag	240 013	326 372	337 776	874 183
Natur og Ungdom	36 150	0	350 000	0
Miljøagentene	76 677	70 460	0	7 000
Friends of the Earth/Int	20 401	0	0	0
Sum	373 241	396 832	687 776	881 183

	Fylkes- og lokallag	Natur og Ungdom	Miljøagentene	Friends of the Earth/Int
Inntekter				
Tilskudd fra Trøndelag	200 000			
Økonomiservice	296 667			
Andel husleie			246 948	
Kostnader				
Aktivitetstilskudd	2 503 911	6 000		
Medlemskontingent/Kontingent	4 987 104		114 250	
Momskompensasjon	1 483 261			
Driftsstøtte	675 000	350 000	100 000	
Tilskudd prosjekter		723 000	80 000	

Viderefakturering av kostnader knyttet til porto, fellesutgifter, medlemssystem er ikke inkludert i oversikten.

Note 11 Finansposter

Renteinntekt fra bank	43 477
Annen finansinntekt	1 607
Agio gevinst	160 744
Finansinntekter	205 828
Annen rentekostnad	42
Purregebyr leverandør	12 926
Agio tap	16 688
Finanskostnader	29 656
Netto Finansposter	176 172

Note 12 Videre drift

Vi vurderer den økonomiske situasjonen til Naturvernforbundet som god slik at Naturvernforbundet har inntekter og likviditet til å opprettholde driften som normalt. Det er fortsatt usikkerhet rundt prosjektene Naturvernforbundet er involvert i i Russland og Ukraina. Dette skaper usikkerhet rundt videre drift av prosjektene og overføring av midler til partnere. Naturvernforbundet vil til enhver tid følge gjeldene lover og regler og har godt samarbeid med vår hovedbank forbindelse, DnB, som

holder oss oppdatert. Hvor lenge restriksjoner vil fortsette og hva som blir situasjonen for partnere i Russland og Ukraina videre er på dagens tidspunkt ikke mulig å si, men vi har dialog med både donor og samarbeidspartnere videre.

I 2022 ble det besluttet Landsstyret at Naturvernforbundet, sammen med Natur og Ungdom, vil saksøke staten for saksbehandlingsfeil i forbindelse med tillatelse gitt for gruvedrift med dumping av gruveavfall i Førdefjorden. Budsjettert totalkostnad for søksmålet er lagt opp til 3 mill kr, hvorav advokatkostnadene til søksmålet er begrenset oppad til 2,1 millioner kroner (eks mva), i tillegg er det risikoen for å måtte dekke motpartens saksomkostninger om Naturvernforbundet og Natur og Ungdom ikke får medhold i saken. Beløpet for potensielle saksomkostninger for motparten er vanskelig å beregne, men anslått til ca 1 million kroner. Gruvesøksmålet er planlagt fullfinansiert med gaver og donasjoner og skal i utgangspunktet ikke finansieres av formålskapitalen. Per utgangen av 2022 var kostnadene til søksmålet 1,639 mill kr, hvorav 1,5 mill kr er advokatkostnader, mens innsamlet beløp var på 307.000 kr. Resultatet for gruvesøksmålet ble dekket av formålskapitalen i 2022. Dersom innsamlet beløp ikke dekker totalkostnadene er det inngått avtale mellom Naturvernforbundet og Natur og ungdom om en fordeling av kostnadene med en 80/20 fordeling.

I 2022 ble det besluttet at nivået på formålskapitalen ikke skal under ett nivå som tilsvarer 3 måneders drift, som i 2022 tilsvarer 8 millioner kr.

Det vil bli gjort løpende vurderinger av inntektssituasjonen og forutsetningen kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter, medlemsinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift.

Årsberetning 2022

Virksomhetens art og lokalisering

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: *å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Landsmøte, landsstyre og sentralstyre er organisasjonens besluttede organer, og i 2022 ble det gjennomført landsmøte på Hamar.

Ny ledelse ble valgt bestående av Truls Gulowsen som leder og Pernille Hansen og Randi Storhaug som nestledere.

Landsstyret vedtok nytt arbeidsprogram for perioden 2022 – 2024. Arbeidsprogrammet er omfattende, og det har vært nødvendig med sterke prioriteringer i oppfølgingen av arbeidsprogrammet. Dette er forankret i styrende organer.

Maren Esmark gikk i august 2022 av som Generalsekretær etter to perioder, 10 år, i stillingen. Gro Holstad begynte sitt 5 år lange åremål 1. august.

Landsstyret har hatt 7 møter i 2022, herav 2 ekstraordinære og tilsvarende har sentralstyret hatt 7 møter og ett treff.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboegs gate 8 i Oslo. I hele 2022 har det blitt inngått avtale med alle ansatte som gir mulighet for inntil 2 dager hjemmekontor i uken. Dette er en ny arbeidsmåte som har kommet i forbindelse med pandemien og avtalen med de ansatte vil bli vurdert i 2023.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2022 38 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 33,6 årsverk, herav inkludert tre regionansatte. I tillegg er leder honorert tilsvarende en fulltidsstilling og to nestledere honoreres tilsvarende 20% stilling på Pernille Hansen og 40% på Randi Storhaug. Til sammen lønner og honorerer da sekretariatet 41 ansatte og 35,2 årsverk. Pr 31.12.2022 var det 7 ansatte som hadde midlertidig stilling. Medarbeiderne som var og er engasjert i midlertidige stillinger arbeider på tidsavgrensede vikariater eller prosjekter.

Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur, klima- og miljøspørsmål. Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor sentrale og lokale myndigheter, storting, næringsliv m.f. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2022 og i noen tilfeller EU.

Naturvernforbundet har aktive lokallag og fylkeslag i alle fylker, med høyt aktivitetsnivå. 2022 har vært preget av redefinering av aktivitet etter koronapandemien, som lagene i stor grad har løst godt. Vi har 15 fylkeslag, og etter godt og målrettet arbeid er det oppretter flere nye lokallag, og for 2022 endte vi med 103 aktive lokallag inkludert studentlag, som er historisk høyt!

Naturvernforbundet hadde 35 649 medlemmer per 31.12.2022, en nedgang på 432 medlemmer eller 1,2 % fra året før. I tillegg var det registrert 2 717 faste givere, en økning på 1 312 fra 2021. Fastgiverinntektene økte fra 2,066 mill. kroner til 2,893 mill. kroner. Gjennomsnittlig giverinntekt var i 2022 på 1 064 kroner mot 1 471 kroner i 2021. Innsamlingsprosenten i 2022 var på 88 %, en økning fra 85 % i 2021.

Ordningen med driftsstøtte til ansettelse av fylkessekretærressurs i fylkeslag, som ble innført i 2021 er videreført i 2022. Det er totalt sju fylkeslag som mottok støtte til fylkessekretærressurs i 2022. I tillegg ble det utbetalt reise- og møtestøtte til to fylkeslag. Sekretariatet leverer økonomitjenester til flere lokal- og fylkeslag.

Rapporten etter en omfattende organisasjonskartlegging i 2021 ble fulgt opp med en arbeidsgruppe satt ned av landsstyret. Denne arbeidsgruppen leverte en rapport om Naturvernforbundet 2030 sammen med forslag til vedtak til landsmøtet. Landsmøtet vedtok overordnede strategiske mål frem mot 2030. Som landsstyret fulgte opp med konkretiserende mål for landsmøteperioden 2022-2024.

Naturvernforbundets landsstyre opprettet etter landsmøtet 2022 6 fagutvalg i Naturvernforbundet (energiutvalg, fisk- og oppdrettsutvalg, gruveutvalg, jordbruksutvalg, skogutvalg og vassdragvernvalg). I tillegg har landsstyret opprettet et nytt klimautvalg og satt ned samepolitisk råd i tråd med vedtaket fra Landsmøtet. Tillitsvalgte, medlemmer og ansatte sitter dessuten i en rekke forskjellige verv i organisasjonsstyrer, faglige utvalg og diverse råd på vegne av Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet har flere langsiktig internasjonale samarbeidsprosjekter innen ressursforvaltning, klima, miljøundervisning og organisasjonsbygging lokale miljøgrupper i Russland, Ukraina, Kirgisistan, Mosambik og Togo. Prosjektene er finansiert med tilskudd fra Klima- og Miljødepartementet, Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet og EU. Prosjektet til støtte for ungdom i lokalsamfunn rammet av oljesøl i Nigerdelta med finansiering fra Operasjon Dagsverk i 2017 ble avsluttet i 2022 og ubrukte midler returnert til donor.

Naturvernforbundet er medlem av det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth (FoE) og har i 2022 deltatt på årsmøte og flere arbeidsgrupper i Friends of the Earth Europe.

Naturvernforbundet ga i 2022 ut to eksemplarer av medlemsbladet Natur & Miljø. Bladet har ett godkjent opplag på 28 837 eksemplarer i 2021/22, opp fra 22 785 eksemplarer i 2018/19. Av disse er 333 betalende abonnenter. Blad nummer 1 og 2- 2022 ble i gjennomsnitt distribuert til 27 897 abonnenter.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Budsjettet for 2022 la opp til en satsing og bruk av formålskapitalen innenfor områder med rekruttering av fastgivere, medlemsvekst, nytt økonomisystem og fortsatt organisasjonsutvikling. Budsjettet for 2022 var på -3,6 mill kr som skulle dekkes av formålskapitalen. I 2022 ble det besluttet at Operasjon Dagsverk prosjektet som ble fryst i 2021 skulle avsluttes og midler returneres til donor. Den manglende støtten fra Lotteri og Stiftelsestilsynet vedrørende Norsk Tipping støtte i 2021 ble avsluttet uten at Naturvernforbundet fikk medhold i klagen på avslaget, vi fikk heller ikke noe ekstra tildeling i 2022 tildelingen av midler, men vi mottok støtte fra Norsk Tipping sitt overskudd i 2022.

I 2022 ble det besluttet Landsstyret at Naturvernforbundet, sammen med Natur og Ungdom, vil saksøke staten for saksbehandlingsfeil i forbindelse med tillatelse gitt for gravedrift med dumping av gruveavfall i Førdefjorden. Budsjettert totalkostnad for

søksmålet er lagt opp til 3 mill kr, hvorav advokatkostnadene til søksmålet er begrenset oppad til 2,1 millioner kroner (eks mva), i tillegg er det risikoen for å måtte dekke motpartens saksomkostninger om Naturvernforbundet og Natur og Ungdom ikke får medhold i saken. Beløpet for potensielle saksomkostninger for motparten er vanskelig å beregne, men anslått til ca 1 million kroner. Gruvesøksmålet er planlagt fullfinansiert med gaver og donasjoner og skal i utgangspunktet ikke finansieres av formålskapitalen. Per utgangen av 2022 var kostnadene til søksmålet 1,639 mill kr, hvorav 1,5 mill kr er advokatkostnader, mens innsamlet beløp var på 307.000 kr. Resultatet for gruvesøksmålet ble dekket av formålskapitalen i 2022. Dersom innsamlet beløp ikke dekker totalkostnadene er det inngått avtale mellom Naturvernforbundet og Natur og ungdom om en fordeling av kostnadene med en 80/20 fordeling.

Aktivitetsregnskapet for 2022 viser et negativt aktivitetsresultat på 4,206 mill. kroner. Det er en forbedring av resultatet for 2021 da aktivitetsregnskapet endte på minus 5,536 mill. kroner. Det er flere faktorer som spiller inn i utviklingen, blant annet Norsk Tipping midlene som vi ikke mottok i 2021, samt kostnader ved fjordsøksmålet som kom i 2022.

Sum anskaffede midler var i 2022 samlet på 63,845 millioner kroner en økning på 8,984 mill. kroner fra 2021, hvorav Norsk Tipping støtten utgjorde 3,826 mill kroner.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Miljøverndepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2022 7,265 mill. kroner, en reduksjon på 0,385 mill. kroner fra 2021.

NORAD var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 8,773 mill. kroner, en økning på 0,530 mill. kr fra 2021. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 15,3 mill. kroner, en økning på 1,918 mill. kroner fra 2021. Offentlige tilskudd utgjorde 54 % av de samlede inntektene, en nedgang på 4 prosentpoeng fra 2021. Det er en uttalt strategi at avhengigheten av offentlige tilskudd bør reduseres.

Sum forbrukte midler var på til sammen 68,051 mill. kroner, en økning på 7,654 mill. kroner sammenlignet med 2021. Av dette utgjorde kostnader til organisasjonens formål 59,046 mill kroner, mot 51,543 mill. kroner i 2021. Formålsprosenten for 2022 er på 87% en økning på 2 prosentpoeng fra 2021.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima og miljødepartementet og Strålevernet. Det ble i 2022 overført totalt 14,821 mill kroner til partnere i utlandet i 2022, mot 13,171 mill kroner i 2021.

Det ble i alt overført 11,022 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2022. Det er en økning på 0,646 mill. kroner fra 2021 og skyldes økt overføring av driftstøtte. Tildelingen til Natur og Ungdom ble redusert med 100.000 i 2022, mot den økte støtten gitt ekstraordinært i 2021. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 4,987 mill. kroner.

På aktiviteter som oppfyller formålet ble det i 2022 i alt brukt 34,272 mill. kroner. Det er en økning mot hva som ble brukt i 2021 på 5,239 mill kroner.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser nedgang fra 2021. Administrasjonsprosenten var i 2022 på 6%, en reduksjon på 3 prosentpoeng fra 2021. Likviditeten har vært god gjennom hele 2022. Overskuddslikviditet er plassert i norske banker som vanlig rentebærende innskudd og høyrentekonto.

Formålskapital

Ved utgangen av 2022 har vi en total formålskapital på 9,298 mill. kroner. Det er en reduksjon på 4,206 mill. kroner fra 2021. Av dette utgjør fri formålskapital 8,830 mill. kroner, en reduksjon på 4,239 mill. kroner fra 2021. Det ble i 2022 besluttet i styrende organer at nivået på fri formålskapital ikke skal under kostnader for 3 måneders drift, per 2022 er dette beløpet 8 mill. kroner. Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner utgjør 0,468 mill. kroner, en økning på 0,033 mill. kroner fra 2021.

I årsregnskapet for 2022 er fortsatt drift lagt til grunn og styret bekrefter at forutsetning er tilstede.

Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Naturvernforbundet i 2022 var på 2,89% av total arbeidstid. Det er en økning på 0,98 prosentpoeng mot 2021 hvor sykefraværet var på 1,91 %. Det egenmeldte sykefraværet utgjorde 2,83 % og langtidsfraværet (mer enn 16 dager) var på 0,06 %. Det var ingen personskader eller ulykker blant ansatte i 2022. Arbeidsmiljøutvalget har i 2022 hatt sju møter, med stort fokus på tilbakekomsten til kontorene og hjemmekontorordning. Det er også satt ned en egen kontorgruppe som skal jobbe med tiltak for å forbedre arbeidshverdagen. Naturvernforbundet inngikk i 2022 ny avtale om leie av lokalene i Mariboegate 8, sammen med de andre organisasjonene i bygget. Den nye avtalen varer frem til juni 2028 og det legges ikke opp til store endringer i lokalene. 1 times trimmetime for de ansatte har blitt opprettholdt og det har blitt gjennomført ansattsamlinger både ute og inne.

En lønnsjustering for alle ansatte ble fremforhandlet i 2021 og revidert særavtale med NTL-Naturvernforbundet signert i januar 2022. I ny særavtale ble en gradvis lønnsjustering for de ansatte besluttet. Første del av denne lønnsjusteringen ble gjennomført i juli 2022 og nye justeringer vil bli gjennomført i 2023 og 2024.

I 2022 ble det gjennomført en endring i sekretariatet på fagavdelingene, hvor det tidligere var tre fagavdelinger (Natur&Klima, Internasjonal Avdeling og Miljøvennlig hverdag) ble det redusert til 2 fagavdelinger, Natur, Areal og forbruksavdeling (NAFA) og Energi, Internasjonal og Klima (EIKA). De ansatte fagpersonene ble fordelt ut fra deres bakgrunn og erfaring.

Likestilling

Forbundets mål er å sørge for god kjønnsbalanse både i tillitspersonapparatet så vel som i sekretariatet. Landsstyret har en kjønns sammensetning som tilfredsstiller våre vedtekter der det står at «kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40». Kjønnsfordelingen i sekretariatet er svært jevn, og av de ansatte pr 31.12.2022 er det 23 kvinner og 18 menn (inkl. 3 honorerte tillitsvalgte). Ledergruppen består av tre kvinner og tre menn (per 31.12.2022). Begge nestledere og generalsekretær er kvinner.

Lønnsystemet er bygget på stillingskategorier, hvor ansiennitet og utdannelse bestemmer lønnsnivået. Dette gjør at det ikke er merkbar forskjell i lønn mellom menn og kvinner som har samme erfaringsbakgrunn og stillingskategori.

Påvirkning av det ytre miljø

Vår tjenesteproduksjon forutsetter bruk av ulike ressurser som vi søker å begrense mest mulig. Landsstyret vedtok i november 2019 en reisepolicy for Naturvernforbundet som legger stor vekt på miljø. Vi tilstreber å gjøre reisevirksomheten så lite miljøbelastende som mulig ved å benytte gange, sykkel og kollektivtransport i Oslo-området og mest mulig tog/buss i Norge der det er praktisk mulig. Innkjøp av kontormøbler og elektronisk utstyr gjøres forsøksvis brukt, og vi har stort fokus på vedlikehold og reparasjon fremfor å kjøpe nytt.

Naturvernforbundet har ikke et fullstendig klimaregnskap. Sekretariatets aktiviteter rapporteres til Miljøfyrtårn og vi har på den måten oversikt over en del av organisasjonens miljøbelastning. På dette grunnlaget er det mulig å anslå våre utslipp knyttet til flyreiser. I 2022 var det 15 flyreiser (en vei) med slik fordeling:

Strekning	Antall	kg CO2¹	SUM kg CO2
Norge og Norden	12	85	1 020
Europe	4	250	1 000
SUM	16	335	2 020

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2022 etter arbeidsprogrammet og de langsiktige målene i Naturvernforbundet 2030. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer.

Etiske retningslinjer og anti-korrupsjons arbeid

Nye, reviderte etiske retningslinjer ble vedtatt av landsstyret i mars 2020, og et etisk utvalg ble opprettet for å kunne håndtere eventuelle saker som omhandler brudd på organisasjonens etiske retningslinjer. Naturvernforbundet har også vedtatte retningslinjer for anti-korrupsjonsarbeid som er godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2022.

Styring av finansiell risiko

Naturvernforbundet hadde i 2022 54% offentlig finansiering. Det er en reduksjon (4 prosentpoeng) fra 2021. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger vil vi fortsatt jobbe for å øke andelen inntekter fra andre kilder, men vi er likevel komfortable med at over halvparten av forbundets inntekter i 2022 finansieres med offentlige midler.

Oslo den 21. mars 2023
I styret for Norges Naturvernforbund



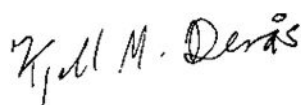
Truls Gulowsen
Leder



Pernille Hansen
Nestleder



Randi Storhaug
Nestleder



Kjell M Derås
Styremedlem



Katharina Karlsen Hessen
Styremedlem



Lasse Eriksen Bjørn
Styremedlem



Gina Gylver
Styremedlem Natur og Ungdom



Gro Holstad
Generalsekretær

Til landsmøtet i Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Norges Naturvernforbund som består av balanse per 31. desember 2022, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2022, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av organisasjonen i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av the International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og generalsekretær (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke informasjonen i årsberetningen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av organisasjonens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om organisasjonens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at organisasjonen ikke kan fortsette driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i intern kontroll som vi avdekker gjennom revisjonen.

Oslo, 21. mars 2023
Deloitte Norge AS

Grete Elgåen
statsautorisert revisor

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

GRETE ELGÅEN

Statsautorisert revisor

Serienummer: 9578-5993-4-4286941

IP: 81.166.xxx.xxx

2023-03-21 19:02:50 UTC



Penneo Dokumentnøkkel: NAWO4-CLCN7-1T4JF-GHE26-ZE0IB-HXP7L

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service <penneo@penneo.com>**. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validator>

4.2 Årsmelding for 2023

Forslag til vedtak: Årsmeldingen for 2023 godkjennes.

5.2 Regnskap for 2023

Forslag til vedtak:

Regnskapet for 2023 godkjennes.

Revisors beretning for 2023 tas til orientering

Kontrollkomiteens rapport tas til orientering.

Årsmelding 2023

Mars 2024

Foto: Fartein Rudjord





TITTEL

Årsmelding 2023

TEKST OG LAYOUT

Kristian Skjellum Aas

UTGIVELSE

Mars 2024

ANSVARLIG REDAKTØR

Gro Holstad

FAGLIG KVALITETSSIKRER

Naturvernforbundets sekretariat

Innhold

Forord: 2023	4
En demokratisk medlemsorganisasjon	5
Høydepunkter fra Instagram i 2023	6
1: Et synlig og slagkraftig Naturvernforbund	7
Nytt medlemssystem	8
Medlemsmagasinet Natur & miljø	9
Fortsatt størst i media	9
Lokallag og fylkeslag	10
2: En levende og livskraftig natur	11
Stor skog- og infoseier	12
Stem for meg!	12
Ny nasjonalpark - i Oslo og Akershus!	13
Kamp mot motorveier	14
3: Et energieffektivt og fossilfritt samfunn	15
Klimautvalg med anbefalinger for fossilfri fremtid	16
Energikommisjon anbefalte enøk	16
Redder viktig mangroveskog	17
Spar energi i bygg!	18
Klimatoppmøte i Dubai	18
4: Et rikere liv med lavere forbruk	19
Vårt forbruk truer natur og artsmangfold	20
Klesbyttedag over hele landet	21
Fjordsøksmålet	22
Seiere i 2023	24
5: Styrende organer	25
Sentralstyret	25
Landsstyret	26
Kontrollkomité	26
Valgkomité	26
Etisk utvalg	26
6: Regnskap og revisjonsrapport	27

Vi gir oss ikke!

Naturvernforbundet kan se tilbake på 2023 med stolthet. En pen medlemsvekst og flere aktive lokallag enn noen gang gir oss et godt fundament for å fortsette vårt arbeid med å bli større og sterkere – for å forsvare natur og miljø.

I 2023 saksøkte vi staten. Det er ikke dagligdags. Fjordsøksmålet er blant de største løftene vi har gjennomført. Å redde Førdefjorden fra å bli dumpingplass for gruveslam har vært viktig for hele organisasjonen i mange år, men aller viktigst for vårt lokallag i Sunnfjord og vårt fylkeslag i Sogn og Fjordane. De har levd med disse planene i snart 20 år. Det tærer på. Men vi gir oss ikke. Vi krever at Førdefjorden blir tatt vare på, at europeiske miljøregler også skal gjelde her i Norge, og at miljøorganisasjonene kan bruke rettssystemet uten at det blir uoverkommelig dyrt. Gjennom kommune- og fylkestingsvalget i 2023 har Naturvernforbundet bidratt til å bevisstgjøre kommunene når det gjelder deres ansvar for å ta vare på naturen, og drive politikk som tar hensyn til andre verdier enn de kort-siktige økonomiske. Opprydding i gamle kommuneplaner, såkalt planvask, skal gjennomføres i flere kommuner – og vi vil presse på for at alle kommuner skal gjøre det samme. Hver dag jobber Naturvernforbundets aktive og tillitsvalgte for å ta vare på naturverdier, hindre forurensning og ødeleggende utbygginger, begrense forbruket, spare energi, fremme miljøvennlige reiseformer, stoppe motorveier og «næringsparker», hindre naturødeleggende energiutbygging og verne om arter og økosystemer. Uten en solid medlemsbase og aktive



Foto: Jenny Marie Sveen



Foto: Kjetil Grude Flekkøy

lokallag i hele landet hadde ikke Naturvernforbundet hatt verken mulighet eller troverdighet. Det er lokal aktivitet og tilliten fra alle medlemmer som er fundamentet for all troverdighet og alt vi gjør, fra lokale arealplaner til arbeidet med å få norske myndigheter til å følge opp FNs naturavtale. Tusen takk til alle aktive og tillitsvalgte i hele Norge! Fjordsøksmålet fortsetter i rettssystemet i 2024 og vil bli en viktig prøvestein for naturens rettsvern, men det er også mye annet på gang. En forvaltningsplan for norske havområder er ventet, det samme er en ny Nasjonal transportplan, ny klimahandlingsplan, stortingsmelding om oppfølging av naturavtalen og nye kraftkamper. Naturvernforbundet vil følge disse planene, og andre trusler mot natur og miljø, tett.

Samtidig skal vi fortsette medlemsveksten, rekruttere flere fastgivere og gi gass i arbeidet for å bli en bredere og mer inkluderende organisasjon der alle kan føle seg velkommen. Skal vi vinne fram på vegne av natur og miljø, er vi avhengige av at flest mulig føler seg hjemme i Naturvernforbundet. Både naturavtalen og den nye glimrende rapporten fra Klimautvalget 2050 peker i riktig vei for den omstillingen vi må gjennom for å bevare både natur og miljø, og vil gi oss gode nye argumenter i tiden framover.

Vår innsats er viktig, den hjelper, og vi gir oss ikke!



En demokratisk medlemsorganisasjon

Naturvernforbundet ble grunnlagt i 1914 og er Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon. Naturvernforbundet er en demokratisk medlemsorganisasjon med over 37 000 medlemmer og over 100 lokallag i hele landet. Medlemmene og lokallagene er grunnpilarerne i organisasjonen, og styrer organisasjonen gjennom fylkeslagene og de sentrale styrende organene landsmøtet og landsstyret.

I vår organisasjonsfamilie inngår også ungdomsorganisasjonen Natur og Ungdom, samt barneorganisasjonen Miljøagentene.

Naturvernforbundet skal fram mot 2030 jobbe for å bli en bred folkebevegelse for natur og klima. For å ha legitimitet i debattene om natur og miljø er det avgjørende at vi er mange og at medlemsmassen og våre aktive speiler befolkningen.

Topp 5 poster fra Instagram i 2023



Kapittel 1

Et synlig og slagkraftig Naturvernforbund

I 2023 har Naturvernforbundet satset aller mest på informasjon, mobilisering og innsamling til Fjordsøksmålet, samt nytt medlemssystem som gir større muligheter for samhandling og systematikk. Nettverksbygging internt i organisasjonen har også vært prioritert. Økende kostnader og store satsninger har imidlertid tvunget frem tøffe valg.



Foto: Fartein Rudjord

2023 var et spennende år for Naturvernforbundet med en storsatsning på informasjon, mobilisering og innsamling til Fjordsøksmålet. Det ble samlet inn rundt tre millioner kroner til søksmålet. Samtidig brukte vi mer krefter og ressurser enn planlagt til å gjennomføre søksmålet og innsamlingsmålene.

Ved utgangen av 2023 hadde Naturvernforbundet 37 268 medlemmer. Det var

en positiv utvikling i løpet av året, spesielt etter ansettelse av ny digital rådgiver, med større fokus på verving i sosiale medier. Det er gjennomført jevnlig fylkesledernettsverk, hvor politisk ledelse møter fylkeslederne jevnlig. Det er også prøvd ut et lokallagsledernettsverk, samt faste møter mellom fylkesansatte og sekretariatet. Det er opprettet et samepolitisk råd i Naturvernforbundet.

Medlemstall

2023: 37 268
2022: 35 649
2021: 36 081
2020: 34 915
2019: 31 128
2018: 25 204
2017: 24 347

Faste givere

2023: 2550
2022: 2717
2021: 1405
2020: 1380
2019: 1315
2018: 1210
2017: 1230

Tall for medlemmer og fastgivere per 31.12. i angitt år.

Nytt medlemssystem

Naturvernforbundet gikk over til nytt medlemssystem høsten 2023. Vi brukte året på overgangen til et moderne og arbeidseffektiverende medlemssystem. Målet er at vi, etter at overgangen er ferdigstilt, kan bruke mindre tid på utvikling av systemet, og mer tid på medlemsoppfølging og andre opp-

gaver. Systemet gir fylkes- og lokallag tilgang på sine medlemmer, og gjør det enklere å ha direkte kontakt med dem. Medlemmer vil også ha tilgang til «Min side», der de kan logge inn, se og endre informasjonen som Naturvernforbundet har registrert om dem.



Foto: Fartein Rudjord

Medlemsmagasinet Natur & miljø

I 2023 ble det utgitt kun én utgave av medlemsmagasinet Natur & miljø - mot normalt to. Økte utgifter innen flere satsningsområder gjorde at høstutgaven ikke ble utgitt.

Fjordsøksmålet var temaet for magasinet, og forsiden ble prydet av ekte gruveslam, hentet opp fra Jøssingfjorden av dykker Erling Svensen. Kommunevalget, skog og forbruk var andre saker som ble dekket i magasinet.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, og hadde i 2022 et godkjent opplag på 28 837. Før magasin 1-2023 ble det byttet trykkeri - magasinet trykkes nå hos Ålgård Offset, etter en avtale via Fagpressen.



Forsidedesign: Eivind Stoud Platou,
foto: Wim Lassche

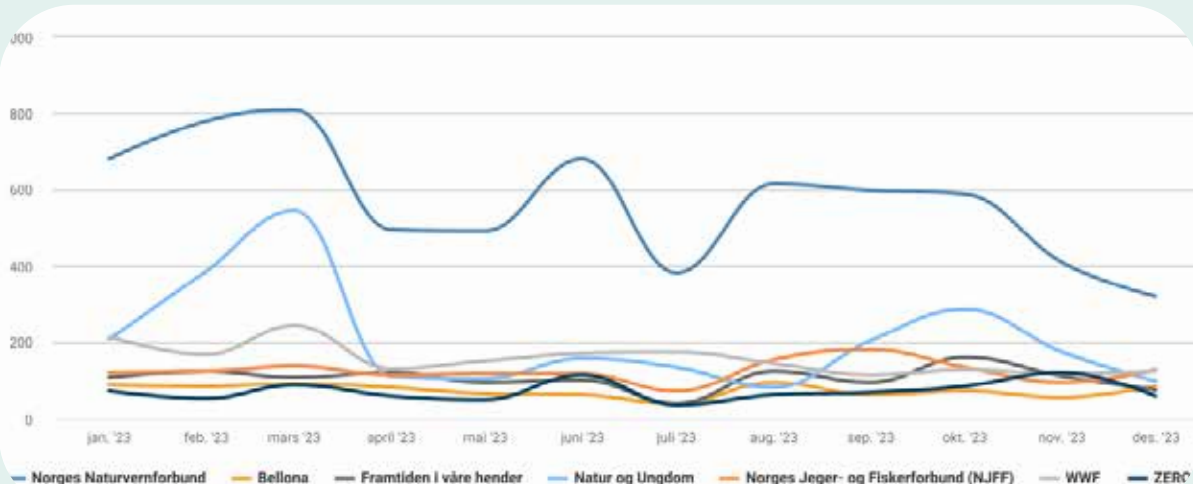
Redaktør er Kristian Skjellum Aas, ellers besto redaksjonen i 2023 av Tor B. Christensen, Lise Helset Eide og Rikke Agerup.

Fortsatt størst i media

I alle år vi har gjort disse målingene, basert på presseklipp fra Retriever, har Naturvernforbundet vært den mest omtalte miljøorganisasjonen. Også i 2023 var dette tilfellet for alle måneder i året. Vi lå jevnt over alle andre organisasjoner hele året i an-

tall presseoppslag.

Mye av dette skyldes at Naturvernforbundet har en sterk lokal forankring. Mange av våre presseklipp er fra lokal- og regionalmedia, som er blant mediekanalene med høyest troverdighet og påvirkning.



108
aktive
lokallag

15
fylkeslag

Naturvernforbundet hadde 108 aktive lokallag i 2023 – dette er et historisk høyt antall! Det er jobbet strategisk med bistand til fylkeslag i arbeidet med å opprette nye lokallag og hjelpe lokal-

lag som har hatt lav aktivitet tilbake til et høyere aktivitetsnivå. Det historisk høye antallet på aktive lokallag er et resultat av godt samarbeid mellom sekretariatet og fylkeslagene.

	2023	2022	2021
Antall aktive fylkeslag	15	15	15
Antall aktive lokallag	108	103	94

Naturvernforbundet i Trøndelag på omvisning på Lade i Trondheim, der de vil ha bynasjonalpark.



Kapittel 2

En levende og livskraftig natur

Å ta vare på naturen er grunnsteinen i Naturvernforbundets arbeid. Det var her vi startet, og truslene mot naturen er fortsatt store. Gjennom 2023 har vi, på alle plan i organisasjonen, jobbet for å ivareta naturens interesser i møte med alle typer prosjekter - veier, energiprojekter, utbygginger - og å vise hvem som kan hindre nedbyggingen av naturen.



Foto: Fartein Rudjord

Under kommunevalgkampen i 2023 satset Naturvernforbundet på å informere om at det er kommunene som er første linja når det gjelder å redde vår natur. Arealpolitikken bestemmes der, og det er kommunene som må ta ansvar hvis vi skal ta vare på naturverdiene.

Det ble utarbeidet en veileder som forklarer hvordan kommunepolitikere kan bruke det eksisterende loverket til fordel for naturen, samt et webinar med miljøretts-ekspert Nikolai K. Winge som forklarte hvilken makt kommunene faktisk har. I tillegg ble det laget faktaark på flere ulike

saksområder der kommunene har makt til å bestemme i natur- og miljøraker. Hyttebygging, vindkraft, energisparing, marint vern, skogbruk, oppdrett og klima var temaene som ble tatt opp i faktaarkene. I tillegg ble det samarbeidet med andre organisasjoner for å løfte natur- og miljørakeren i valgkampen. Besteforeldrenes klimaaksjon lagde en flott veileder for kommunale klimaplaner, Sabima lanserte "Naturkampen" og Framtiden i våre hender lagde utslippsregnskap for alle kommuner - noe som ble aktivt brukt i valgkampen også av oss.

Stor skog- og infoseier i Trøndelag

Naturvernforbundet i Orklaregionen og Naturvernforbundet i Trøndelag oppdaget kritikkverdige forhold ved hogst gjennomført av Nortømmer AS i Røsdalen i Orkland kommune. Etter befarings i området, mente Naturvernforbundet at hogsten var utført med brudd på PEFC-skogstandarden. Naturvernforbundet fikk oversendt DNVs konklusjon om at sertifiseringen ble opprettholdt. Dokumenter som viste hvordan de enkelte forholdene i klagen var vurdert, ble ikke delt. Da Naturvernforbundet ba om denne informasjonen, ble de henvist til Nortømmer.

Nortømmer hevdet at noen doku-

menter er taushetsbelagte, uten at påstanden var begrunnet nærmere. De mente også at det her var spørsmål om interne dokumenter som de ikke har plikt til å gi fra seg. Da Nortømmer ikke ville oppgi det Naturvernforbundet mener er miljøinformasjon, klaget Naturvernforbundet saken inn for Miljøklagenemnda. Denne nemnda er et offentlig uavhengig organ som avgjør saker innenfor miljøinformasjonsloven.

Miljøklagenemnda gjorde endelig vedtak 14. september 2023. Da slo nemnda fast at Nortømmer plikter å utlevere informasjonen Naturvernforbundet har etterspurt.

Stem for meg!

I forbindelse med kommunevalget ble det gjennomført en kampanje i sosiale medier. En påminnelse om at det er kommunene som bestemmer over bruken av arealer i Norge - og at det innebærer makt over leveområdene til utallige truede arter. Granmeisen, villreinen og kløverhumla var

tre av eksemplene på arter som lever i områder som forvaltes på kommunenes nåde - men som ikke har stemmerett selv. Derfor oppfordret vi folk til å ha de truede artene i bakhodet når stemmeseddelen for kommunevalget ble puttet i urnen.



Illustrasjoner: VON kommunikasjon

Ny nasjonalpark – i Oslo og Akershus!



Foto: Kristian Skjellum Aas

Nestleder Pernille B. Hansen, klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen og professor og markaforkjemper Sigmund Hågvær under åpningen av Østmarka nasjonalpark.

– Gratulerer Oslo, Østmarka, skogen, naturavtalen, klimaminister Bjelland Eriksen og alle artene som trenger store sammenhengende naturområder som levested! sier en glad leder for Naturvernforbundet, Truls Gulowsen.

Høsten 2023 ble det klart at deler av Østmarka skal vernes som nasjonalpark, og det er til stor glede for alle som er opptatt av skog og natur. Vern er den faglig beste metoden for å ivareta biologisk mangfold og naturlig økologisk dynamikk i naturlige økosystemer.

– Vi verner Østmarka både for å bevare naturen i seg selv og for å sikre at befolkningen i fremtiden har tilgang til mer intakt natur for rekreasjon, friluftsliv og fysisk aktivitet. Vernet bidrar også til å nå målet om 30 prosent bevaring. Dette vernet er bra for naturen, folk og folkehelsen, uttalte klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen under åpningen av nasjonalparken, som skjedde

på Rustadsaga sørøst i Oslo.

Nasjonalpark i Østmarka er noe Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har jobbet med over tid. Første idé kom for over 70 år siden, men den formelle prosessen startet med et forslag fra Østmarkas Venner i mai 2012.

– Dette viser at vi må tenke stort og langsiktig, for naturen blir spist opp bit for bit. Hvis vi ikke tar store grep, forsvinner mulighetene for å redde sammenhengende økosystemer for ettertiden. Noen må se mulighetene for å redde de siste gjenværende naturområder i tide. Det var ikke myndighetene, men den lille organisasjonen Østmarkas venner som klarte å informere og inspirere myndighetene til å gå inn for saken, forteller Sigmund Hågvær. Han er professor emeritus fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, og sitter i styret i Østmarkas Venner og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus.

Kamp mot motorveier



Foto: Espen Mills

Året 2023 startet dramatisk for Lågendeltaet ved Lillehammer. Vernet som naturreservat – Norges strengeste verneform. Her endret Regjeringen verneområdet for å presse gjennom utbyggingen av ny motorvei - til tross for at Miljødirektoratet nektet å gi dispensasjon fra vernebestemmelsene. En tynn stripe av verneområdet ble «avvernet» på en pressekonferanse på Biltema på Lillehammer - med statsråder og full pressedekning.

Også langs E39 på Sørlandet (bildet) er det kontroverser. NRK har utropt strekningen til Norges største naturinngrep i perioden 2017-22 - til tross for at kun en nidel av den planlagte veien

er utbygd. Naturvernforbundet krever en veistandard som er mer tilpasset trafikkmengdene på strekningen, samt mer gjenbruk av dagens vei. Dette vil gi en tryggere vei, samtidig som store mengder natur vil bli spart. Det vil heller ikke legge til rette for en like stor trafikkøkning, noe som kan gjøre andre, fremtidige veiprojekter overflødige eller mulige å skalere ned.

Også i Nes på Romerike er det motorveidebatt langs E16. Kommunestyret ønsker en løsning langs dagens vei, med redusert standard, for å ta vare på natur, matjord og kulturverdier - men møter motstand fra statlige myndigheter og omegnskommuner.

Kapittel 3

Et energieffektivt og fossilfritt samfunn

Tross advarsler i mer enn 50 år fortsetter utslippene å øke. Vi ser tydelige endringer i klimaet, som skyldes utslipp som vi skaper. Skal vi unngå at klimakrisa skal bli den aller største trusselen mot både natur og samfunn, må utslippene reduseres raskt de nærmeste årene. Vi samarbeider bredt med andre for å sikre en rask og rettferdig omstilling.



Foto: Helga Lerkelund

Heldigvis er det ofte slik at de løsningene som er bra for å få kuttet klimagassutslipp, også er bra for å ta vare på natur. Utbygging av motorveier er en sak der naturvern og kutt i klimagassutslipp går hånd i hånd, bevaring av skog og myr er en annen, energisparing en tredje.

I 2023 kom rapporten fra det statlig nedsatte Klimautvalget 2050. Klimautvalget har gått inn i flere ulike temaer og presenterer grundige analyser og anbefalinger. De evner å tenke langsiktig, helhetlig og mer systematisk der politikerne nøler - og legger til grunn at det vi gjør i dag for å

innfri 2030-målene, må være i tråd med lavutslippssamfunnet vi skal ha i 2050. De kortsiktige tiltakene må ikke sperre for de langsiktige løsningene som vi trenger for å nå nullutslipp i fremtiden.

I februar kom Energikommisjonen sin rapport "Mer av alt - raskere". Der ble energisparing holdt frem som den største, raskeste og minst konfliktfylte kilden til frigjort energi som kan hjelpe oss med å fase ut olje og gass. Kommisjonens rapport viser hvor viktig energisparing er - men flertallet vil også ha mye mer fornybar energi i tillegg.

Klimautvalg med anbefalinger for fossilfri fremtid

Regjeringens Klimautvalg 2050 leverte en glimrende plan for å bli et lavutslippssamfunn, som passer som hånd i hanske med mye av vår vedtatte politikk. Naturvernforbundet bidro med betraktninger og faglige innspill gjennom hele utvalgets arbeidsperiode, og fikk anbefalinger som langt på vei følger Naturvernforbundets politikk.

En stor seier var at utvalget anbefaler at det utarbeides en strategi for slutfasen av norsk petroleumsvirksomhet. De tilrår at det ikke gis ytterligere tillatelser til leting, utvinning, anlegg eller drift inntil en slik strategi er ferdig - og peker på at større aktivitet i olje- og gasssektoren vil legge beslag på kraft og kompetanse som bør brukes til omstillingen til et lavutslippssamfunn.

Samtidig vil de innføre sterkere virkemidler for energieffektivisering, prioritere tiltak som reduserer etterspørselen etter transport - både når det gjelder transport av varer og av personer, øke det nasjonale vernet av økosystemer, utvikle bindende, helhetlige planer

for arealene til havs og bruke juridiske virkemidler som krav, påbud og forbud i større grad.

Utvalget anbefaler at Norge øker innsatsen for reduserte utslipp i andre land. De fremholder også at god areal- og naturpolitikk er viktig for å begrense klimaendringene, og skadene av disse. – Dette er imponerende arbeid fra Klimautvalget 2050! Det er tydelig at ekspertutvalget som Solberg-regjeringen nedsatte har tatt oppdraget på alvor. De evner å tenke langsiktig, helhetlig og mer systematisk der politikerne nøler, sa leder Truls Gulowsen da rapporten fra utvalget ble lagt frem.

Naturvernforbundet arbeider på mange fronter på veien mot et lavutslippssamfunn, blant annet gjennom "Broen til framtiden" - et samarbeid mellom lokale og sentrale lag i Naturvernforbundet, fagbevegelsen, kirken og flere aktører. Målet er en rettferdig omstilling til et lavutslippssamfunn, og etablering av klimavennlige arbeidsplasser over hele landet.

Energikommisjon anbefalte enøk

Da Energikommisjonen la frem sine anbefalinger i februar, var energisparing det største enkelttiltaket - viktigere enn alle planer om ny utbygging. Regjeringen fulgte opp med en handlingsplan for energieffektivisering på høsten, som dessverre inneholdt lite annet enn oppsummering av eksisterende mål og virkemidler. Naturvernforbundet krever større og mer målrettet innsats for effektiv bruk av den strømmen vi allerede har.



Foto: Miodrag Ignjatovic/stockphoto.com

Redder viktig mangroveskog



Foto: Annette Luttah Aluora, JVE Togo

I Togo og Mosambik jobber vi siden 2017 med klimatilpasning og lokal ressursforvaltning. I prosjektets første fase fikk over 500 000 personer bedre tilgang til ren energi i form av solstrøm og rentbrennende ovner. Våre lokale partnere jobber med å forbedre klimapolitikken nasjonalt, men har også inngått samarbeid med over 60 lokalsamfunn om praktiske tiltak for klimatilpasning, samt bedret forvaltning av skog og andre felles naturressurser. Mangroveskog er spesielt viktig, både for lokalt biomangfold og globalt klima, og mye innsats har vært lagt inn for å redde den. Prosjektet har også viktige utviklingsmål, som å forbedre tilgang til ren energi og å gi innbyggerne finansiell sikkerhet gjennom låne- og spare-

grupper. Naturvernforbundet fikk høsten 2023 en tre års bevilgning fra Norad på 6 millioner kroner til vern og rehabilitering av mangroveskog i Mosambik og Togo. I løpet av de to månedene som gjensto av året, hadde partnerne våre samtaler med de involverte lokalsamfunnene og lokale myndigheter for å drive opplysningsarbeid, etablere lokale samarbeidskomiteer og bli enig om hvem gjør hva og hvordan. Grunnlaget ble lagt for å etablere planteskoler (innkjøp av utstyr, sanking av mangrovefrø og etablering av arbeidslag). Aktiviteter for å redusere presset på mangroveskogen ble også satt i gang (bygging av mer effektive kokeovner, etablering av alternative inntektskilder).

Spar energi i bygg!

Strømstøtte til husholdninger kostet godt over 30 milliarder kroner i 2022, og nesten 10 milliarder i 2023. Dette er veldig mye mer enn det som brukes på



Etterisolering med trefiber.
Foto: Sveinung Sundfør Sivertsen

å støtte tiltak for å spare strøm.

- Med tilsvarende sum til etterisolering, vinduer og varmepumper, ville vi ha spart strøm og folk hadde fått lavere strømregninger for all fremtid, sa Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet, da forslaget til statsbudsjett for 2023 ble lagt fram.

Naturvernforbundet la i 2023 fram en helhetlig virkemiddelpakke for hvordan vi kan spare energi i eksisterende bygg. Det vil spare både klima og natur, gjøre oss mindre avhengige av fossil energi, bidra til den omstillingen til et fornybarsamfunn som vi vet må komme - og ha gode effekter på lang sikt, både for miljø og lommebok.

Klimatoppmøte i Dubai

Siden 1992 har Naturvernforbundet fulgt FNs miljøkonvensjoner om klima og natur. I årene før Parisavtalen ble vedtatt, var Naturvernforbundet det norske sivilsamfunnets representant i den offisielle norske delegasjonen til klimaforhandlingene. Vi har et utstrakt samarbeidsprosjekt om internasjonal klimapolitikk med miljøbevegelse i andre land, først og fremst i Sentral- og Øst-Europa og i Afrika - og klimatoppmøtene er en møteplass for alle partnerne. Samtidig forsøker vi å påvirke Norges posisjoner i forhandlingene.

Klimatoppmøtene er ikke lenger bare en arena der politikere diskuterer spissfindigheter i internasjonale FN-avtaler, de har utviklet seg til å bli en møteplass for alle som arbeider

med klimarelaterte saker. For miljøbevegelse, fagbevegelse, urfolksorganisasjoner, næringsliv, energibedrifter, oljeindustri, transportbedrifter, gründere, religiøse samfunn – kort sagt en broket forsamling av interesser. Derfor er det viktig at også vi er representert der beslutninger fattes.



Foto: Helga Lerkelund

Kapittel 4

Et rikere liv med lavere forbruk

Forbruker vi mindre, trenger vi ikke å produsere så mye. Da sparer vi råvarer, og vi sparer natur som forbrukes for å produsere disse råvarene. Og vi sparer energi, både til fremstilling, transport og etterbehandling. I tillegg blir det mindre avfall. Naturvernforbundet vil gå fra strategi til handling når det gjelder å begrense vårt forbruk.



Foto: Kjetil Grude Flekkøy

Under én prosent av tekstiler som samles inn i Norge, går til ombruk i Norge. Det aller meste eksporteres - ofte gjennom lite transparente kjeder av bedrifter, før det ender opp et sted vi ikke vet hvor er. Kanskje på dumpingplasser i land med svake miljøkrav og dårlig kontroll?

For å få kontroll med tekstilmengdene må vi tenke nytt. Naturvernforbundet var en del av Regjeringens tekstilarbeidsgruppe, sammen med Virke, NHO, Avfall Norge, Samfunnsbedriftene, Fretex og Framtiden i våre hender. I oktober 2023 overrakte arbeidsgruppen et forslag til daværende

klimate og miljøminister Espen Barth Eide, om å innføre produsentansvar i tekstilbransjen.

Produsentansvar betyr at produsenten eller importøren av klær og tekstiler får ansvar for hvordan produktet håndteres - fra vugge til grav. Det vil gi klesprodusenter og -importører et incentiv til å produsere klær av bedre kvalitet, og til å gjenbruke mest mulig av det som blir produsert og omsatt. Det må komme på plass nye ordninger for innsamling, ombruk og resirkulering av klær, som klesprodusentene må betale for.

Vårt forbruk truer natur og arts mangfold

Koblingen mellom nordmenns forbruk, naturtap, og nedgangen i arts mangfoldet er mer oppsiktsvekkende enn vi har vært klar over. Naturvernforbundet ønsker å bidra til reelle og varige løsninger, og skisserer konkrete tiltak som kan settes ut i live i staten, kommunene og næringslivet. Samtidig ønsker vi at forbrukere også skal få verktøy til å ta ned vårt forbruk – i et system som i stor grad er rigget for å få oss til å gjøre nettopp det motsatte.



Illustrasjon: Anne Line Fjeldstad

Det norske forbruket akselererer utryddelsen av arter globalt. Løsningene for hvordan vi skal ta ned forbruket ligger ikke bare på hver og en av oss, men på samfunnet som en helhet. Staten må rigge virkemiddelapparatet for en sirkulær økonomi. Da behøves det grep langs hele livssyklusen til ulike produktkategorier, fra utvinning og produksjon, til forbruksfasen og til slutt i avfallsfasen.

Kommunene har også flere verktøy i sin verktøykasse som kan brukes til å senke forbruket. De er blant annet planmyndighet og forurensningsmyndighet. Norske kommuner har også stor innkjøpsmakt. I 2023 utarbeidet SINTEF, på oppdrag fra Naturvernforbundet, en rapport som viste disse sammenhengene - og arbeidet for å begrense påvirkningen av natur og arter fortsetter.

Klesbyttedag over hele landet

Den Store Klesbyttedagen er Naturvernforbundets største arrangement - i 2023 var det 274 klesbyttearrangementer gjennom Naturvernforbundets prosjekt. Naturvernforbundet samarbeider med Grønt Flagg og Norges Husflidslag, og mottar støtte fra Sparebankstiftelsen DNB.

Klesbytte er en effektiv måte å fornye garderoben uten å påvirke miljøet unødige. Hvert plagg som får nytt liv kan hindre at nyproduserte plagg blir produsert - og tekstilbransjen er blant de aller største forurensere og ressursbrukerne på verdensbasis.

Adele Sulen, leder av Naturvernstudentene i Bergen, viser frem klær på Klesbyttedagen i 2023.



Foto: Lena Teigland/Naturvernforbundet i Hordaland



Foto: Marina Görtz/Naturvernforbundet i Trøndelag

Førdefjorden - en av de friskeste fjordene i Norge. Foto: Jørund Nygård



søksmålet

I 2023 saksøkte Naturvernforbundet staten, sammen med Natur og Ungdom. Etter organisasjonenes mening er Klima- og miljødepartementets tillatelse til å dumpe opptil 170 millioner tonn gruveavfall i Førdefjorden er et klart brudd med forurensningsloven og EUs mineralavfallsdirektiv.

Saken ble behandlet i Oslo tingrett i september 2023. Naturvernforbundet gjennomførte i forbindelse med retts-saken en stor kampanje, med mange involverte.

I nesten 20 år har Naturvernforbundet arbeidet mot at gruveselskapet Nordic Mining skal få lov til å dumpe avfall fra den planlagte graven ved Førdefjorden i sjøen. Førdefjorden er en av de friskeste fjordene i Norge, lite påvirket av forurensning, industri, overgjødning, oppdrett og andre faktorer som truer flere norske fjorder.

Da søksmålet ble vedtatt, ble Naturvernforbundets planer iverksatt. Kronerulling (Spleis) ble lansert, et eget temanummer av medlemsmagasinet Natur & miljø ble produsert, og undervannsbilder fra rike Førdefjorden skulle oppildne opinionen. Meningsmålinger viste at åtte av ti var imot avfallsdumping i Førdefjorden.

På alle plan ble det jobbet frem mot søksmålet: lokalt i Vevring, der ildsjeler utrettelig har stått på for sin fjord i 20 år, regionalt gjennom fylkeslag og -sekretær, og på kontoret i Oslo med påvirkning inn mot nasjonale medier og sentrale politikere.

Da søksmålet nærmet seg, ble en større kampanje lansert i sosiale medier. Flere profilerte kjendiser sto frem og fortalte hva de mente om planene om avfallsdumping. Store medieoppslag i inn- og utland skapte blest om saken, og den var en gjenganger i nasjonale medier hele høsten 2023. Skuffelsen var derfor stor da 2023 ble 2024, og miljøorganisasjonene tapte saken på alle punkter - inkludert å bli idømt til å betale 1,4 millioner kroner av statens saksomkostninger.

Saken er anket - så siste ord er ikke sagt.



Naturvernforbundets landsstyre i Vevring ved Førdefjorden høsten 2023. Foto: Samuel Dirksz

Seiere i 2023

- Naturvernforbundet har lykket med å få **skogen** på agendaen. Vi har startet et skogprosjekt sammen med Sabima, WWF og NU som har fått 30 millioner kroner fra Sparebankstiftelsen DNB til et treårig prosjekt. Flere tusen har signert vår underskriftskampanje for å ta vare på gammelskog. Vi har sammen med Økokrim, NRK og andre allierte avslørt ulovligheter i skogbruket. Og politikerne har lovet en skogmilliard til å beskytte verneverdige skoger. 27 nye skogområder er vernet i år.
- I **Trondheim** har vi lykket med å bevare Lade natur- og kulturpark og hele Tillermarka.
- I **Stavanger** og **Oslo** har vi fått på plass tre store marine verneområder for hummer, noe vi håper andre vil kopiere.
- I **Lindesnes** har vi bygget reir for hundrevis av sandsvaler, og gitt rom for at flere skal komme til verden.
- Ved **Sklinna** i Trøndelag fikk vi stoppet etablering av lakseoppdrettsanlegg ved Midt-Norges viktigste sjøfuglkoloni for lomvi. Også i Rogaland, Agder, Nordland og Troms har vi stanset nye oppdrettsanlegg nær sårbare leveområder.
- I **Tana** og flere andre verdifulle fjorder er planer om torskeoppdrett stoppet.
- Behovet for **planvask** av kommunale utbyggingsplaner begynner å bli allment akseptert etter at vi presset på under valgkampen og etter valget.
- Politikerne har endelig gitt en **enøk-milliard** for å hjelpe vanlige folk med å spare strøm.
- Regjeringa sa endelig nei til vindkraft på **Innvordfjellet** i Trøndelag. Vindkraftplaner i Namdalen er også blitt stoppet.
- Det blir ikke nytt vannkraftverk på bekostning av naturverdiene i **Garberg-elva!** Elva er viktig for mange arter, deriblant ørreten.
- Det blir ikke kraftverk i **Lindesnes**, og med det er elva Tverråna og et nasjonalt laksevassdrag reddet.
- Naturvernforbundet har støttet Natur og Ungdom og NSR (Norske Samers Riksforbund) gjennom tre storskala **Fosen-aksjoner**, som har satt ny standard for sivil ulydighet og folkelig støtte for både miljøkamp og samiske rettigheter.
- 26. konsesjonsrunde (utdeling av **utvinningstillatelser** til oljeselskaper for leting etter og produksjon av petroleum på norsk kontinentalsokkel) er utsatt i hele stortingsperioden.
- Naturvernforbundet i Troms har sikret at **Stillelva** blir restaurert.
- Endelig ble det forbud mot kunstgressbaner med **gummigranulat!**
- **Blyhaglforbudet** trådte i kraft 15. februar. Det er viktig fordi ett blyhagl kan være nok til å gi fugler og dyr blyforgiftning.
- Grieg Seafoods anlegg i **Alta** har blitt anmeldt og bøtelagt for sviktende rutiner som førte til at 16 000 liter klor havnet i sjøen. Vi anmeldte også Denofa i **Fredrikstad** for utslipp av soyaolje.
- Standardkravene for **motorvei** har blitt endret, slik at det blir bygd mindre firefelts- og 110 km/t-vei. Det vil spare mye natur i de kommende årene!
- Det er nå blitt dobbelt så mange **tog** mellom Oslo og Gøteborg.
- Vi har, sammen med mange andre organisasjoner, lansert en omfattende veileder som viser hvordan Norge skal nå målene i **naturavtalen** innen 2030. Over 300 tiltak som gjør det mulig for norske politikere å følge opp målene i Naturavtalen her hjemme – vær så god!

Kapittel 5

Styrende organer

Naturvernforbundet er en demokratisk organisasjon. Medlemmene velger delegater til landsmøtet, som holdes annethvert år og meisler ut hovedlinjene i forbundets politikk. Mellom landsmøtene er landsstyret det høyeste organet. Sentralstyret er det utøvende organet, som følger opp organisasjonen tettere fra dag til dag.



Foto: Jenny Marie Sveen

Sentralstyret har bestått av:

Leder: Truls Gulowsen

Nestleder: Pernille Bonnevie Hansen

Nestleder: Randi Storhaug

Styremedlem: Kjell Magne Derås

Styremedlem: Lasse Eriksen Bjørn

Styremedlem 1. halvår: Katharina Karlsen Hessen

Styremedlem 2. halvår: Ingebjørg Marie Thorkildsen

1. varamedlem 1. halvår: Ingebjørg Marie Thorkildsen

1. varamedlem 2. halvår: Hilde Marie Gaebpie Danielsen

2. varamedlem: Øyvind Johnsen

3. varamedlem: Gaute Rolv Dahl

Natur og Ungdom: Gina Gylver

Vara, Natur og Ungdom: Cytis Blaževičius

Landsstyret

Agder: Rune Sævre, vara Yvonne Kerlefsen
Buskerud: Martin Lindal, vara Astrid Busengdal
Finnmark: Leif Gøran Wasskog , vara Annie Leonore Henriksen
Hordaland: Knut Espelid, vara Tone Salomonsen
Innlandet: Thomas Cottis, vara Kjetil Bjørklund
Møre og Romsdal: Japke Stobbe, vara Louise Thoresen
Nordland: Dag Johansen, vara Kaja Langvik-Hansen
Oslo og Akershus: Espen Ulvin, vara Karin Irene Olsen
Rogaland: Wenche Skorge, vara Hugh Clarke
Sogn og Fjordane: Anne-Line Thingnes Førstund, vara Jon Anders Stavang
Telemark: Saskia Wanders, vara Torfinn Sanden
Troms: Anne-Lise Mortensen, vara Anne Nesbakken
Trøndelag: Magne Vågsland, vara Kari Merete Andersen
Vestfold: Ann Norderhaug, vara Espen Backe
Østfold: Håkon Borch, vara Ragnar Johnsen
Natur og Ungdom: Sigrid Hoddevik Losnegård, vara Rasmus Madsen Berg
Miljøagentene: Signe Lindbråten, vara Sina Øversveen
Ansatte: Dag Arne Høystad, vara Ingvild Fonn Asmervik

Kontrollkomité

Leder: Kåre Olerud, Innlandet
Medlemmer: Sigrid Ryeng Alnes, Oslo og Akershus og Gert-Fredrik Malt, Oslo og Akershus

Valgkomité

Leder: Jon Anders Stavang, Sogn og Fjordane
Medlem: Aslak Heika Hætta Bjørn, Oslo og Akershus
Medlem: Anne Grete Frøset, Trøndelag
1. varamedlem: Annie Henriksen, Finnmark
2. varamedlem: Olav Nicolay Larsson Aga, Hordaland

Etisk utvalg

Etisk utvalg består av:
Leder: Magnus Storvoll Strømseth
Medlem: Randi Alsos
Medlem: Bernt Bull
Medlem: Lea Justine Nesheim

Kapittel 6

Regnskap og revisjonsrapport

Her, og på de påfølgende sidene, finner du aktivitetsregnskap, balanse, noter, årsberetning og revisorberetning for Naturvernforbundet i 2023.



Foto: KaVass/Flickr.com

Aktivitetsregnskap 2023- Norges Naturvernforbund

Anskaffede midler	Note	2023	2022
Medlemsinntekter	2	9 142 194	8 826 047
Tilskudd	3	50 547 730	45 966 571
Offentlige tilskudd		37 723 611	34 573 014
Andre tilskudd		12 824 119	11 393 557
Innsamlede midler, gaver mv	4,7	9 908 551	6 490 581
Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter	10	2 302 478	2 267 439
Finans- og investeringsinntekter	11	172 451	205 828
Andre inntekter		139 153	88 711
Sum anskaffede midler		72 212 557	63 845 178
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffelse av midler	7	3 997 017	4 769 848
Kostnader til innsamling		1 039 122	758 451
Kostnader til medlemsadministrasjon		1 963 079	2 563 204
Kostnader til arbeid med tilskudd og generell markedsføring		815 496	1 169 161
Kostnader til anskaffelse av andre midler		179 320	279 032
Kostnader til organisasjonens formål	7	61 580 326	59 046 509
Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		27 045 815	24 773 527
Kontingentoverføringer fylkes- og lokallag	10	5 339 233	4 987 105
Tilskudd til nasjonale samarbeidspartnere, samt fylkes- og lokallag	10	5 074 120	4 964 524
Internasjonalt arbeid, overføringer til samarbeidspartnere		16 632 461	14 821 898
Kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet		34 534 512	34 272 981
Klima, forbruk, energi, forurensning, naturmangfold inkl. internasjonalt	10	18 015 502	19 924 098
Kampanje- og organisasjonsarbeid		13 586 713	11 177 100
Kommunikasjon		2 932 297	3 171 783
Administrasjons- og styrekostnader	7	5 824 351	4 234 769
Sum forbrukte midler	1,5,6	71 401 695	68 051 126
Aktivitetsresultat		810 862	-4 205 949
Disponeringer av formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	-	106 909	33 511
Formålskapital med selvpålagte restriksjoner		917 771	-4 239 460
Annen formålskapital			
Sum disponering formålskapital	8	810 862	-4 205 949

Balanse 2023 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2023	31.12. 2022
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	74 089	147 715
Langsiktige fordringer			
Sum anleggsmidler		74 089	147 715
Immaterielle Eiendeler			
Nye nettsider	6	1 663 612	2 079 515
Nytt medlemssystem		697 576	
Sum Immaterielle Eiendeler		2 361 188	2 079 515
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer	10	5 537 605	4 161 726
Andre kortsiktige fordringer		1 602 927	1 660 990
Sum fordringer		7 140 533	5 822 716
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	18 700 199	19 967 528
Sum omløpsmidler		25 840 732	25 790 244
Sum eiendeler		28 276 009	28 017 475
Formålskapital og gjeld			
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	361 296	468 205
Fri formålskapital	8	9 747 940	8 830 168
Sum formålskapital	8	10 109 236	9 298 373
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	10	2 642 156	1 893 204
Skyldig offentlig avgifter		1 816 246	1 549 023
Tilskuddsgjeld		8 830 756	4 865 957
Annen kortsiktig gjeld		4 877 617	10 410 918
Sum kortsiktig gjeld		18 166 775	18 719 102
Sum Formålskapital og gjeld		28 276 011	28 017 475

Noter til årsregnskap 2023

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l

Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggssavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt

Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt

Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres på mottakstidspunktet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad

Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP, er nå flyttet til Storebrand. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Fordeling av kostnader

Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2023 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkel oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2023	2022
Vareforbruk	318 983	789 258
Lønnskostnader med mer	26 952 907	25 620 973
Av/nedskrivning driftsmidler	489 526	163 147
Annen driftskostnad	43 546 975	41 448 094
Sum driftskostnader ex finanskostnader	71 308 391	68 021 472
Finanskostnader	93 304	29 614
Sum driftskostnader	71 401 695	68 051 086

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2023

Medlemskategori	2023	2022	2021	2020
Æresmedlemmer	8	7	6	7
Livstidsmedlemmer	149	158	163	169
Hovedmedlemmer	20820	19 363	19 979	19 172
Studentmedlemmer	512	529	565	593
Rabattert medlemskap	2271	2 228	2 142	2 109
Familiemedlemskap	4158	4 104	4 058	3 920
Rabatter familiemedlemskap	364	389	415	445
Husstandsmedlemmer	6271	6 218	6 099	5 903
Husstand Miljøagent	2610	2 653	2 654	2 597
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	<i>8881</i>	<i>8 871</i>	<i>8 753</i>	<i>8 500</i>
Antall	37163	35 649	36 081	34 915
Endring fra foregående år	1 514 -	432	1 166	3 787
Faste givere (Naturvenn)	2550	2717	1405	1 380

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2023*	2022	2021	2020
Livstidsmedlemmer	149	158	163	169
Hovedmedlemmer	17141	17 059	16 263	16 202
Studentmedlemmer	404	404	381	455
Rabattert medlemskap	2033	2 040	1 984	1 927
Familiemedlemskap	3768	3 781	3 735	3 552
Rabatter familiemedlemskap	323	347	389	398
Husstandsmedlemmer	7854	8 063	7 954	7 646
Antall	31 672	31 852	30 869	30 349

**2023 er søknadsåret, mens grunnlagstallene er for 2022.*

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2023 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2023 uavhengig om betalt eller ikke. Søknaden til Klima – og Miljødepartementets er meget spesifikk på hvordan man beregner medlemmer og tallet er derfor noe lavere siden kriteriene er forskjellig fra årsberetningen pr. 31.12.2023.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2023

Offentlige midler	2023	2022
NORAD	9 118 382	8 773 454
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	7 483 440	7 265 003
Lotteri og Stiftelsestilsynet (Tippeoverskudd)	5 671 212	3 826 320
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	2 659 388	2 332 996
Stiftelsen Atlas-Alliansen	4 025 168	3 473 149
Klima og miljødepartementet	2 929 644	2 900 000
Miljødirektoratet	2 334 937	2 010 000
Statens strålevern	2 149 936	2 218 128
Senter mot Marin Forsøpling	2 000 000	2 500 000
Integrering og Mangfoldsdirektoratet	150 000	
Norsk Dekommisjonering	120 000	100 000
Verdal Kommune	75 450	7 500
Kommunal og mod. departementet	57 250	100 000
Høgskolen i innlandet	50 450	
Andre	7 076	
Sum offentlige midler	38 832 333	35 506 550
Overført til påfølgende år	1 108 722	933 536
	37 723 611	34 573 014

Andre tilskudd	2023	2022
European Commission	5 149 514	4 457 683
Rockefeller Philanthropy Advisors	2 674 085	4 968 050
Sparebankstiftelsen DnB	2 409 206	4 912 248
LS Europe Logos SRL (PEW)	582 263	419 632
Haldor Viriks Legat	560 114	610 473
Handelens Miljøfond	480 000	450 000
Topten Hacks	445 777	535 351
SRN Bidrag	260 776	190 000
Jernbanealliansen	260 000	270 000
Enchant	205 890	308 143
Tides Foundation	153 179	68 665
NINA, Norsk institutt for naturforskning	91 528	
NCM	69 343	
Sabima	58 340	36 551
Norsk Botanisk Forening	32 500	286 000
Alcoa Foundation		336 331
EK Oenergy		38 251
Værdalsbruket		15 000
Forum for Natur og Friluftsliv Trøndelag		5 000
Sum andre tilskudd	13 432 515	17 907 378
Overført til påfølgende år	608 396	6 513 821
	12 824 119	11 393 557

Note 4 - Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2023	2022
Faste givere	3 710 071	2 892 674
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver	6 198 480	3 597 907
Sum gaver og innsamlinger	9 908 551	6 490 581

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Lønnskostnader mv	2023	2022
Lønn, feriepenger mv.	20 083 633	20 506 863
Arbeidsgiveravgift	3 355 693	3 108 991
Pensjonskostnader og sluttvederlag O/U fond	3 130 651	1 682 535
Annen godtgjørelse	382 929	322 583
Sum	26 952 907	25 620 972

	2023	2022
Antall årsverk	35,5	35,2

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Styrets nestledere er lønnet i 20 % stilling, Pernille Hansen og 40% stilling, Randi Storhaug, mens øvrige styremedlemmer ikke har mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til leder, nestleder og generalsekretær	Leder	Nestleder	Generalsekretær
Lønn	765 600	417 778	911 700
Pensjonsutgifter	41 643	23 995	55 022
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	5 556	21 475	7 408
Sum	812 799	463 248	974 130

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand ekskl. merverdiavgift	2023	2022
Revisjon	265 200	255 060
Attestasjon	466 390	202 000
Annen bistand	22 000	0
Sum revisjon og regnskapsbistand	753 590	457 060

Tjenestepensjon gjennom DnB Liv og KLP og sluttvederlag O/U fond	2023	2022
Brutto innbetalt til DnB og KLP	3 473 518	1 815 819
Refusjoner fra andre og fylkeslag	-347 798	-145 550
Sluttvederlag og O/U fond	432 413	410 636
Egenandeler ansatte	-427 481	-398 370
Pensjonskostnad	3 130 652	1 682 535

Pensjonspremiefond	2023	2022
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	323 805	185 801

Økning i kostnader på pensjon i 2023 mot 2022 kommer av balansen i pensjonspremiefondet som ikke ble benyttet til å dekke kostnader i 2023. I 2022 ble det benyttet 913.555 kr til denne dekningen. I tillegg ble lønnsoppgjøret 2023 historisk høyt også for tidligere ansatte med OTP pensjon.

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Immaterielle eiendeler	Inventar	IT/program	Sum
Bokført verdi per 01.01	2 079 515	132 949	14 766	2 227 230
Tilgang i året	697 576	0	0	
Årets avskrivninger	- 415 903	-58 860	-14 766	-73 626
Bokført verdi 31.12.	2 361 188	74 089	0	2 435 277
Avskrivningsperiode	5 år	10 år	3-5 år	

*tilgang i året er nytt medlemssystem, avskrivning fra 2024

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Formålsprosent	86 %	87 %	85 %	87 %	86 %	84 %
Innsamlingsprosent	90 %	88 %	85 %	89 %	85 %	74 %
Administrasjonsprosent	8 %	6 %	9 %	7 %	8 %	9 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet. Innsamlingsprosenten er på 90 % i 2023.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital pr 01.01.	468 205	8 830 168	9 298 373
Årets resultat	-	106 909	810 863
Formålskapital pr 31.12	361 296	9 747 940	10 109 236

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 1.1.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN *)	53 481	947	54 428
Jernbanealliansen	314 724	-107 856	206 868
Norsk Nuklær Dekommisjonering	100 000		100 000
SUM formålskapital med eksterne bindinger	468 205	-106 909	361 296
- netto endring fra aktivitetsresultatet		-106 909	

Note 9 – Bundne bankmidler

Saldo 31.12.2023

Skattetrekkskonto	820 654
-------------------	---------

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet var i 2023 medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth.

Naturvernforbundet tilbyr og leverer nå økonomitjenester til flere av fylkes- og lokallagene. Per 1. januar 2024 leverer Naturvernforbundet slik tjenester til fylkeslagene i Hordaland, Trøndelag, Østfold, Vestfold, Buskerud, Sogn og Fjordane, Nordland, Finnmark, Innlandet og lokallagene i Bærum og Fredrikstad og Hvaler, i tillegg til noen spesifikke prosjekter. Naturvernforbundet kjører også lønn/pensjon for noen fylkeslag.

Nytt av 2023 er at Naturvernforbundet også utfører lønn og regnskapstjenester for Miljøagentene og Natur og Ungdom.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		Leverandørgjeld	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
Fylkes- og lokallag	662 014	240 013	620 987	337 776
Natur og Ungdom	1 355 037	36 150	350 000	350 000
Miljøagentene	288 135	76 677	203 685	0
Friends of the Earth/Int	0	20 401	0	0
Sum	2 305 186	373 241	1 174 672	687 776

	Fylkes- og lokallag	Natur og Ungdom	Miljøagentene	Friends of the Earth/Int
Inntekter				
Tilskudd fra Trøndelag	200 000			
Økonomiservice	295 000	383 811	180 166	
Andel husleie			246 948	
Kostnader				
Aktivitetstilskudd	1 976 779			
Medlemskontingent/Kontingent	5 339 233		150 000	
Momskompensasjon	1 823 602			
Driftsstøtte	1 050 000	350 000	100 000	
Tilskudd prosjekter		827 000		

Viderefakturering av kostnader knyttet til porto, fellesutgifter, medlemssystem er ikke inkludert i oversikten. Beløpet på momskompensasjon til fylkes og lokallag er ikke med i summen på overføringer i regnskapet.

Note 11 Finansposter

Renteinntekt fra bank	62 178
Annen finansinntekt	2 520
Agio gevinst	107 753
Finansinntekter	172 451
Annen rentekostnad	1 033
Purregebyr leverandør	4 827
Agio tap	87 444
Finanskostnader	93 304
Netto Finansposter	79 147

Note 12 Hendelser etter balansedagen

Vi vurderer den økonomiske situasjonen til Naturvernforbundet som god slik at Naturvernforbundet har inntekter og likviditet til å opprettholde driften som normalt.

Gjennom 2023 har Fjordsøksmålet, hvor Naturvernforbundet og Natur og Ungdom saksøkte staten for tillatelse gitt til Nordic Mining ASA om dumping av gruveavfall i Førdefjorden, hatt mye fokus i Naturvernforbundet. Rettsaken i Tingretten ble avsluttet i oktober 2023 og det var ventet en domsavsigelse i november 2023. Dommen i saken ble først kjent 10. januar 2024 og staten vant rettsaken på alle punkter. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom ble i tillegg ilagt saksomkostninger for staten på 1,4 millioner kroner, hvorav Natur og Ungdom står ansvarlig for 20 % av beløpet. Etter dommen har styrende organer i både Naturvernforbundet og Natur og Ungdom besluttet å anke dommen med bakgrunn av tolkning av både EU sitt vanndirektiv samt tolkning av Århuskonvensjonen. Dommen er derfor ved avslutning av 2023 ikke rettskraftig. Våre advokater i CMS Kluge vurderer det som at vi har en god sak på begge punktene og vi har derfor vurdert det som ikke nødvendig å avsette for denne kostnaden i 2023 regnskapet.

Det vil bli gjort løpende vurderinger av inntektssituasjonen og forutsetningen kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter, medlemsinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift.

Årsberetning 2023

Virksomhetens art og lokalisering

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: *å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Landsmøte, landsstyre og sentralstyre er organisasjonens besluttede organer, og i 2022 ble det gjennomført landsmøte på Hamar.

Ny ledelse ble valgt, bestående av Truls Gulowsen som leder og Pernille Hansen som 1. nestleder og Randi Storhaug som 2. nestleder.

Landsstyret vedtok nytt arbeidsprogram for perioden 2022–2024. Arbeidsprogrammet er omfattende, og det har vært nødvendig med sterke prioriteringer i oppfølgingen av arbeidsprogrammet. Dette er forankret i styrende organer.

Landsstyret har hatt 5 møter i 2023, herav 1 ekstraordinært og tilsvarende har sentralstyret hatt 6 møter, herav 1 ekstraordinært og en samling.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboës gate 8 i Oslo.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2023, 39 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 33,9 årsverk. I tillegg er leder honorert tilsvarende en fulltidsstilling og to nestledere honoreres tilsvarende 20 % stilling på Pernille Hansen og 40 % på Randi Storhaug. Til sammen lønner og honorerer da sekretariatet 42 ansatte og 35,5 årsverk. Pr 31.12.2023 var det 9 ansatte som hadde midlertidig stilling. Medarbeiderne som var og er engasjert i midlertidige stillinger arbeider på tidsavgrensede vikariater eller prosjekter.

Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur, klima- og miljøspørsmål. Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor nasjonale, regionale og lokale myndigheter, storting, næringsliv m.fl. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2023 og i noen tilfeller EU.

Naturvernforbundet har aktive lokallag og fylkeslag i alle fylker, med høyt aktivitetsnivå. Vi har 15 fylkeslag og 907 tillitsvalgte per utgangen av 2023 og etter godt og målrettet arbeid er det oppretter flere nye lokallag, og for 2023 endte vi med 108 aktive lokallag inkludert studentlag, som er historisk høyt!

Naturvernforbundet hadde 37 163 medlemmer per 31.12.2023, en økning på 1514 medlemmer eller 4,2 % fra året før. I tillegg var det registrert 2550 fastgivere, en nedgang på 167 fra 2022. Fastgiverinntektene økte fra 2,893 mill. kroner til 3,710 mill. kroner. Gjennomsnittlig giverinntekt var i 2023 på 1455 kroner mot 1065 kroner i 2022. Innsamlingsprosenten i 2023 var på 90 %, en økning fra 88 % i 2022.

Ordningen med driftsstøtte til ansettelse av fylkessekretærressurs i fylkeslag, som ble innført i 2021 er videreført i 2023. Det er totalt sju fylkeslag som mottok støtte til fylkessekretærressurs i 2023. I tillegg ble det i en overgangsordning innført tilleggsbevilgning til de tre nordligste fylkene for andre halvår av 2023. I tillegg ble det utbetalt reise- og møtestøtte til to fylkeslag. Sekretariatet leverer økonomitjenester til flere lokal- og fylkeslag og nytt av 2023 er at det også leveres økonomitjenester til Miljøagentene og Natur og Ungdom.

Naturvernforbundet har flere langsiktig internasjonale samarbeidsprosjekter innen ressursforvaltning, klima, miljøundervisning og organisasjonsbygging lokale miljøgrupper i Russland, Ukraina, Mosambik og Togo. Arbeidet i Afrika er i 2023 utvidet med tiltak for å beskytte og restaurere mangroveskog. Prosjektene er finansiert med tilskudd fra Klima- og miljødepartementet, Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet og NORAD.

Naturvernforbundet er medlem av det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth (FoE) og har i 2023 deltatt på årsmøte og flere arbeidsgrupper i Friends of the Earth Europe.

Naturvernforbundet ga i 2023 ut ett eksemplar av medlemsbladet Natur & Miljø. Bladet har ett godkjent opplag på 28 837 eksemplarer i 2022/23. Av disse er 333 betalende abonnenter. Blad nummer 1 i 2023 ble distribuert til 27 897 abonnenter.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Budsjettet for 2023 la opp til ett budsjett i balanse, med unntak av avskrivning av nye nettsider som skulle dekkes av formålskapitalen. Driftsbudsjettet for 2023 før avskrivning var i 0. Usikkerheten i budsjettet var rettet mot Fjordsøksmålet som Naturvernforbundet og Natur og Ungdom i 2022 besluttet å rette mot staten i forbindelse med gruvedumping i Førdefjorden.

Fjordsøksmålet var planlagt fullfinansiert med gaver og donasjoner og skulle i utgangspunktet ikke finansieres av formålskapitalen. Per utgangen av 2022 var kostnadene til søksmålet 1,639 mill kr, hvorav 1,5 mill kr er advokatkostnader, mens innsamlet beløp var på 307.000 kr. Resultatet for Fjordsøksmålet ble dekket av formålskapitalen i 2022. I 2023 endte Naturvernforbundet og NU opp med å samle inn 2,872 mill kroner til søksmålet, med kostnader på 1,9 mill kr, som ga et resultat for 2023 isolert på 0,965 mill kr i resultat. Totalt over perioden fra 2022 til 2023 ble resultatet av Fjordsøksmålet ett negativt resultat på -366.340 kr som NU betalte sin andel av så Naturvernforbundets resultat for søksmålet endte opp på en kostnad på 272.798 kroner.

Aktivitetsregnskapet for 2023 viser et positivt aktivitetsresultat på 0,810 mill. kroner. Det er en forbedring av resultatet for 2022 da aktivitetsregnskapet endte på minus 4,205 mill. kroner. Det er flere faktorer som spiller inn i utviklingen, blant annet Fjordsøksmålet og fasering av inntekter og kostnader til søksmålet, tilskuddet fra Norsk Tipping midlene som var 1,88 mill kr høyere i 2023 enn i 2022, i tillegg til vekst i fastgiverinntektene, samtidig som kostnadene til fastgivere gikk ned i 2023 mot 2022, da ressursene i sekretariatet ble brukt i Fjordsøksmålet.

Sum anskaffede midler var i 2023 samlet på 72,212 millioner kroner, en økning på 8,36 mill. kroner fra 2022, hvorav Fjordsøksmålet utgjorde 3 mill kr og Norsk Tipping utgjorde 5,6 mill kr

Tilskudd (driftsstøtten) fra Miljøverndepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2023 7,483 mill. kroner, en økning på 0,218 mill. kroner fra 2022.

NORAD var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 9,118 mill. kroner, en økning på 0,345 mill. kr fra 2022. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 19,05 mill. kroner, en økning på 3,734 mill. kroner fra 2022, hvorav gaver til Fjordsøksmålet utgjorde 2,771 mill. kroner. Offentlige tilskudd utgjorde 52 % av de samlede inntektene, en nedgang på 2 prosentpoeng fra 2022.

Sum forbrukte midler var på til sammen 71,401 mill. kroner, en økning på 3,35 mill. kroner sammenlignet med 2022. Av dette utgjorde kostnader til organisasjonens formål 61,58 mill. kroner, mot 59,04 mill. kroner i 2022. Formålsprosenten for 2023 er på 86% en nedgang på 1 prosentpoeng fra 2022.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima og miljødepartementet og Strålevernet. Det ble i 2023 overført totalt 16,632 mill. kroner til partnere i utlandet, mot 14,821 mill. kroner i 2022.

Det ble i alt overført 11,616 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2023. Det er en økning på 0,594 mill. kroner fra 2022 og skyldes økt overføring av driftstøtte, kontingentandel, momskompensasjon, driftstøtte og tilskudd prosjekter til NU, det er en nedgang i aktivitetstilskudd til lokal og fylkeslag, som ett resultat av endret løpetid på for eksempel plastprosjektet fra MARFO som blir utbetalt i Q1 2024. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 5,339 mill. kroner, opp fra 4,987 mill. kroner i 2022.

På aktiviteter som oppfyller formålet ble det i 2023 i alt brukt 34,534 mill. kroner. Det er en økning mot hva som ble brukt i 2022 på 0,26 mill. kroner.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser økning fra 2022. Administrasjonsprosenten var i 2023 på 8 %, en økning på 2 prosentpoeng fra 2022. Likviditeten har vært god gjennom hele 2023. Overskuddslikviditet er plassert i norske banker som vanlig rentebærende innskudd og høyrentekonto.

Formålskapital

Ved utgangen av 2023 har vi en total formålskapital på 10,109 mill. kroner. Det er en økning på 0,811 mill. kroner fra 2022. Av dette utgjør fri formålskapital 9,748 mill. kroner, en økning på 0,918 mill. kroner fra 2022. Det ble i 2022 besluttet i styrende organer at nivået på fri formålskapital ikke skal under kostnader for 3 måneders drift, per 2022 er dette beløpet 8 mill. kroner. Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner utgjør 0,361 mill. kroner, en reduksjon på 0,107 mill. kroner fra 2022.

I årsregnskapet for 2023 er fortsatt drift lagt til grunn og styret bekrefter at forutsetning er tilstede.

Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Naturvernforbundet i 2023 var på 7,68 % av total arbeidstid. Det er en økning på 4,79 prosentpoeng mot 2022 hvor sykefraværet var på 2,89 %. Det egenmeldte sykefraværet utgjorde 1 % og langtidsfraværet (mer enn 16 dager) var på 5,19 %. Det var ingen personskader eller ulykker blant ansatte i 2023. Arbeidsmiljøutvalget har i 2023 hatt åtte møter, med stort fokus på arbeidsmiljø, sykefraværsoppfølging, samt utarbeidelse av medarbeiderundersøkelse. Det er også videreført arbeidet med kontorgruppe som jobber med tiltak for å forbedre

arbeidshverdagen. Naturvernforbundet inngikk i 2022 ny avtale om leie av lokalene i Mariboegs gate 8, sammen med de andre organisasjonene i bygget. Den nye avtalen varer frem til juni 2028 og det legges ikke opp til store endringer i lokalene. 1 times trimmetime for de ansatte har blitt oppretthold og det har blitt gjennomført ansattsamlinger både ute og inne.

Andre del av den treårige lønnsjusteringen for ansatte som ble fremforhandlet i 2021 ble gjennomført i 2023. Siste del vil bli gjennomført i 2024. Det er dialog med NTL Naturvernforbundet om videre lønnsjustering etter at avtalen om lønnsjustering er avsluttet.

Likestilling

Forbundets mål er å sørge for god kjønnsbalanse både i tillitspersonapparatet så vel som i sekretariatet. Landsstyret har en kjønns sammensetning som tilfredsstillende våre vedtekter der det står at «kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60-40». I inneværende periode er det blant faste representanter 60 % menn og 40 % kvinner, Når vi inkluderer vararepresentanter, er fordelingen 50-50. Kjønnsfordelingen i sekretariatet er svært jevn, og av de ansatte pr 31.12.2023 er det 26 kvinner og 16 menn (inkl. 3 honorerte tillitsvalgte). Ledergruppen består av tre kvinner og tre menn (per 31.12.2023). Begge nestledere og generalsekretær er kvinner.

Lønnsystemet er bygget på stillingskategorier, hvor ansiennitet og utdanning bestemmer lønnsnivået. Dette gjør at det ikke er merkbar forskjell i lønn mellom menn og kvinner som har samme erfaringsbakgrunn og stillingskategori.

Påvirkning av det ytre miljø

Vår tjenesteproduksjon forutsetter bruk av ulike ressurser som vi søker å begrense mest mulig. Landsstyret vedtok i november 2019 en reisepolicy for Naturvernforbundet som legger stor vekt på miljø. Vi tilstreber å gjøre reisevirksomheten så lite miljøbelastende som mulig ved å benytte gange, sykkel og kollektivtransport i Oslo-området og mest mulig tog/buss i Norge der det er praktisk mulig. Innkjøp av kontormøbler og elektronisk utstyr gjøres forsøksvis brukt, og vi har stort fokus på vedlikehold og reparasjon fremfor å kjøpe nytt.

Naturvernforbundet har ikke et fullstendig klimaregnskap. Sekretariatets aktiviteter rapporteres til Miljøfyrtårn og vi har på den måten oversikt over en del av organisasjonens miljøbelastning På dette grunnlaget er det mulig å anslå våre utslipp knyttet til flyreiser. I 2023 var det 33 flyreiser (en vei) med slik fordeling:

Strekning	Antall	kg CO2¹	SUM kg CO2
Norge og Norden	14	85	1 190
Europe	19	250	4 750
SUM	33		5 940

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2023 etter arbeidsprogrammet og de langsiktige målene i Naturvernforbundet 2030. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer.

Etiske retningslinjer og anti-korrupsjons arbeid

Naturvernforbundet har et etisk utvalg som ble opprettet for å kunne håndtere eventuelle saker som omhandler brudd på organisasjonens etiske retningslinjer. Naturvernforbundet har også vedtatte retningslinjer for anti-korrupsjonsarbeid som er godkjent av våre bidragsyttere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2023.

Styring av finansiell risiko

Naturvernforbundet hadde i 2023 52% offentlig finansiering. Det er en nedgang mot 2022, da andelen var på 54%. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger vil vi fortsatt jobbe for å øke andelen inntekter fra andre kilder, men vi er likevel komfortable med at over halvparten av forbundets inntekter i 2023 finansieres med offentlige midler. Det ble i 2023 nedsatt en egen inntektsgruppe som skal se på muligheter for å øke inntektene fra alle inntektskilder. I den prosessen har det blitt besluttet å se blant annet på mulighetene rundt de nye nettsidene og inntektspotensialet der.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet ble det avklart med revisor at det ikke er nødvendig å sette av for saksomkostninger fra Fjordsøksmålet i Tingretten da saken ble besluttet anket og våre advokater mener vi har en god sak for å vinne frem.

Til landsmøtet i Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Norges Naturvernforbund som består av balanse per 31. desember 2023, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2023, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av organisasjonen i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av the International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for øvrig informasjon som er publisert sammen med årsregnskapet. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten, bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene,

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Registrert i Foretaksregisteret
Medlemmer av Den norske Revisorforening
Organisasjonsnummer: 980 211 282

© Deloitte AS

Uafhængig revisors beretning

Name

ELGÅEN, GRETE

Date

2024-03-07

Identification

 bankID™ ELGÅEN, GRETE



This document contains electronic signatures using EU-compliant PAdES - PDF Advanced Electronic Signatures (Regulation (EU) No 910/2014 (eIDAS))

4.3 Kontrollkomiteens rapport for 2022 og 2023

TIL LANDSSTYRET I NATURVERNFORBUNDET FRA KONTROLLKOMITEEN RAPPORT FOR 2022 og 2023

1. Ifølge Naturvernforbundets vedtekter § 6-2 nr 2 har kontrollkomiteen i "oppgave å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde."

Etter § 6-2 nr 4 skal komiteen avlegge rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør og til hvert landsmøte.

Siden landsmøtet 2022 har komiteen hatt følgende medlemmer: Kåre Olerud (leder), Sigrid Ryeng Alnes og Gert-Fredrik Malt.

2. I samsvar med mandatet har komiteen gjennomgått sakspapirer og protokoller for møter i sentralstyret og landsstyret for perioden siden siste landsmøte. Komiteen finner at de vedtak som er truffet har vært i tråd med forbundets vedtekter, landsmøtets vedtak og med vedtatte budsjetter; og at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret er blitt overholdt. For så vidt har komiteen intet å bemerke.

3. Komiteen finner likevel grunn til å gi noen anbefalinger til tydeliggjøring når det gjelder behandlingen av budsjetter og utenlandsprosjekter:

a. Ifølge vedtektenes § 4-7 nr. 2 skal landsstyret behandle landsforbundets budsjett. Komiteen forstår dette slik at landsstyret formelt skal treffe et endelig budsjettvedtak, og at det budsjettet som vedtas skal være fullstendig. Komiteen mener at budsjettvedtakene de to siste årene ikke har vært klare nok på disse punktene.

Komiteen anbefaler at landsstyrets budsjettvedtak i framtiden formuleres som et tydelig og endelig vedtak, og at det som vedtas, er et helt budsjett, utformet som et fullt aktivitetsbudsjett svarende til aktivitetsregnskapet i årsregnskapet.

b. Internasjonale prosjekter spiller en viktig rolle for forbundets økonomi og omdømme.

Komiteen anbefaler at internasjonale prosjekter settes opp som egen sak for landsstyret, i det minste en gang pr. år. Komiteen anbefaler også at vesentlige beslutninger om slike prosjekter treffes av landsstyret.

Harestua, 15/2-2024
For Kontrollkomiteen

Kåre Olerud (s)
Leder

4.4 Kontrollkomiteens rapport for 2024

TIL LANDSSTYRET I NATURVERNFORBUNDET FRA KONTROLLKOMITEEN RAPPORT FOR 2024

Vi viser til vår rapport for perioden 2022 – 2023 datert 15/2-2024 til Landsstyret.
For perioden siden da har Kontrollkomiteen ikke ytterligere merknader.

Harestua 7/10-2024
For Kontrollkomiteen

Kåre Olerud (s)
Leder

Sak 06

Innsendte forslag til uttalelser

Uttalelser er lokal- og fylkeslagenes mulighet til å løfte egne saker og få støtte av landsmøtet. På denne måten er uttalelser en viktig del av medlemsdemokratiet i Naturvernforbundet. I tillegg er uttalelser en mulighet til å aktualisere og konkretisere politikk, men ikke til å vedta ny politikk. Denne forståelsen er viktig og legger til grunn at politikkutvikling og endring skjer gjennom diskusjon og endringsforslag til prinsippprogrammet og ikke i uttalelser.

Endringsforslag kan fremmes etter at de endelige sakspapirene er sendt ut, i henhold til fristene fastsatt i forretningsordenen. Uttalelser vedtas med alminnelig flertall.



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

Innhold

Følgende forslag til uttalelser er av landsstyret foreslått realitetsbehandlet på landsmøtet:

1. Velg naturen, stem for framtida!	3
2. Vern av Sognefjorden – vår verdsarv og ansvar for framtida	5
3. Naturskogene trenger beskyttelse - nå	6
4. Redd Oslofjorden – stans fiske og utslipp av nitrogen	7
5. Stans etablering av næringsområdet Viken Park: Kan bli et av Norges største naturinngrep	8
6. Kraft er et knapphetsgode – tildeling av kraft må prioriteres	9
7. Gruveplanene i Eigersund må skrinlegges	10
8. Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i intakte naturområder	11
9. Vi trenger god besøksforvaltning for å ta vare på natur- og kulturverdiene.....	12
10. Vern Garbergelva	13
11. Lovfestet vern av bynaturparker	14

Følgende forslag til uttalelser er av landsstyret foreslått ikke realitetsbehandlet på landsmøtet:

21. Nei til gondol i Kjøsnesfjorden	17
22. Naturvernforbundet mener at Norge ikke skal tilsluttes EU-loven om kritiske mineraler (CRMA)	19
23. Stopp offensiven for nedbygging av natur	21
24. Gjør naturen til et selvstendig reguleringsformål!	22
25. Tiden er overmoden for å stoppe nedbygging av natur og prioritering av kraftbruken	23
26. Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett	25
27. Ny rovdyrforvaltning nå – i naturen skal ville dyr komme først!	28
28. Naturødeleggelse fra krig og opprustning	31
29. Ny, variert skog	33
30. Et paradigmeskifte i samfunnet bort fra materiell vekst er nødvendig for å stanse klima- og naturkrisen.....	34

Uttalelsesnummer: 1

Forslagsstiller: Landsstyret

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Velg naturen, stem for framtida!

2
3 Neste år gjør vi et avgjørende valg. Når vi går til valgurnene ved stortingsvalget i september,
4 velger vi ikke bare politikere – vi velger hvilken retning Norge skal gå i. Da trenger vi en ny
5 kurs. Vi må velge politikere som ikke vil bygge ned natur, pumpe opp olje og fortsette
6 overforbruket.

7 Vi står foran en enorm oppgave: Å verne naturen, stanse tapet av biologisk mangfold og
8 kutte våre klimagassutslipp med 55 prosent innen 2030. Det er et ansvar som vi, som nasjon,
9 ikke lenger kan skyve foran oss – og det begynner å haste. Den internasjonale naturavtalen
10 sier at naturtapet skal stansen skal, og at minst 30 prosent av hav- og landområdene må
11 beskyttes innen 2030. Samtidig må vi komme i gang med restaureringen av ødelagt natur.
12 Arbeidet med å tilbakestille 30 prosent skal være iverksatt innen 2030.

13 Naturvernforbundet understreker at Norge må bidra med vern og restaurering av egen natur
14 på minst det nivået naturavtalen sier. Det vi verner må, representere naturverdiene våre –
15 som betyr at vi må verne 30 prosent av alle naturtyper, uansett hvor mye vi har av dem. I
16 tillegg må vi forvalte resten av naturen på en bærekraftig måte. Da kan vi ikke, for eksempel,
17 åpne opp for gruvevirksomhet på havbunnen, som truer både naturmangfoldet og frigjør
18 store mengder klimagasser.

19 Naturvernforbundet mener at sittende regjering skader både klimaet, Norges tillit i verden
20 og folkets tillit til politikere når de med sitt forslag til statsbudsjett for 2025 bryter sitt eget
21 løfte i regjeringsplattformen om 55 prosent kutt i norske klimautslipp i 2030.

22 Regjeringens forslag til handlingsplan for naturmangfold fra høsten 2024 er dessverre ingen
23 plan som vil oppfylle den internasjonale naturavtalen. Her trengs det langt kraftigere lut, i
24 form av tydeligere mål og ikke minst en politikk som gjør at vi som innfrir dem.

25 Utvinning av olje og gass har vært en viktig del av Norges økonomi, men nå må vi se
26 framover. Vi kan ikke fortsette å lete etter mer olje og gass når vi skal nå Parisavtalens mål.
27 Derfor trenger vi en plan for å fase ut oljevirkosmheten og samtidig skape nye, bærekraftige
28 arbeidsplasser. Vi trenger ordninger som hjelper oss å kutte strømforbruket i egne boliger.
29 Sammen med satsing på solkraft på bygninger, infrastruktur og gråarealer vil vi få strøm som
30 må brukes til å kutte bruken av fossil energi, ikke til utvinning av kryptovaluta eller til
31 elektrifisering av oljeinstallasjoner som uansett snart må stenges ned.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

32 Ressursene er knappe. Vi kan ikke bare fortsette å reise mer, bygge flere motorveier, kjøpe
33 flere hytter, klesplagg og mobiltelefoner eller satse på cruiseturisme. Vi må ha en politikk
34 som hjelper oss å dempe forbruket, men samtidig er en pådriver for å gå over til mer
35 klimavennlige teknologier. Det vil ikke endre livskvaliteten, men det vil hjelpe oss å leve i
36 tråd med hva kloden kan tåle. Noen omstillinger blir tøffere enn andre, og da er det viktig å
37 ivareta enkeltpersoner og lokalsamfunn som blir berørt, slik at ikke de svakeste i samfunnet
38 får en ekstra belastning.

39 Valget i 2025 må bli et vendepunkt. For at Norge skal kunne ta sin plass som en miljønasjon,
40 må vi velge politikere som forstår alvoret i natur- og klimakrisen. Vi må kreve at Stortinget
41 stopper all videre letevirksomhet etter olje og gass, verner våre verdifulle naturområder og
42 jobber for en grønn omstilling som gagnar både folk og miljø.

Uttalelsesnummer: 2

Forslagsstiller: Bjørn Christian Weinbach (Naturvernforbundet i Indre Sogn)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Vern av Sognefjorden – vår verdsarv og ansvar for framtida

2

3 Naturvernforbundet krev at Sognefjorden vert verna som eit resultat av verneprosessen som
4 går føre seg. Vi krev at både kommunane langs fjorden og staten tek sitt ansvar for å sørge
5 for at dette vernet vert vedteke og gjennomført. Å verne Sognefjorden er kritisk for å ta vare
6 på det unike naturmangfaldet til fjorden og for å sikre at sårbare marine økosystem får den
7 nødvendige beskyttelsen.

8 Sognefjorden er ein av dei mest kjende fjordane i verda og representerer noko av det
9 vakraste og mest verdifulle vi har i Noreg. Fjorden huser sårbare økosystem, som tareskog,
10 ålegrasenger og gyteområde for fiskeslag som torsk og sei. Desse økosystema er avgjerande
11 for å oppretthalde det biologiske mangfaldet i fjorden og verdien det har.

12 I tillegg til å vere eit biologisk skattekammer er Sognefjorden også ein viktig del av kulturarva
13 vår. I tusenvis av år har fjorden vore livsnerven for lokalsamfunna langs kysten og har forma
14 både samfunn og landskap. Å verne Sognefjorden handlar ikkje berre om å beskytte eit
15 geografisk område – det handlar om å ta vare på eit samspel mellom natur og menneske, ein
16 del av vår felles arv og historie.

17 Eit marint vern av Sognefjorden vil vere eit viktig steg for å sikre både naturmangfaldet og
18 miljøet. Samstundes kan det bli ei suksesshistorie for Noreg, der vi viser ansvar og respekt
19 for internasjonale avtalar og forpliktingar. Dette vernet kan vise at vi kan ta leiarrølla i å
20 beskytte sårbare område og kan inspirere andre nasjonar til å gjere det same. Noreg kan vise
21 at langsiktig vern er mogleg.

22 Andre stader i landet, som i Sunnfjord og Førdefjorden, har naturen blitt ofra for kortsiktig
23 økonomisk vinning. Desse områda burde stå som ei påminning om kva som skjer når
24 naturverdiane ikkje blir prioritert. Sognefjorden kan bli symbolet på noko anna – ei
25 moglegheit til å gjere det rette og setje eit eksempel for framtida.

26 Vi i Naturvernforbundet krev at Sognefjorden vert verna, og at både kommunane og staten
27 aktivt støttar dette vernet. Førre-var-prinsippet, slik det er forankra i naturmangfaldlova, må
28 ligge til grunn. Fjorden er uerstatteleg, og verna vil sikre at både naturressursane og
29 kulturarven blir bevart for generasjonar framover.

Uttalelsesnummer: 3

Forslagsstillere: Gjermund Andersen (skogutvalget og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus), Ingerid Angell-Petersen (Naturvernforbundet i Trøndelag) og Magne Vågsland (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Naturskogene trenger beskyttelse - nå

2

3 Landsmøtet i Naturvernforbundet krever at det snarest blir satt i gang naturfaglige
4 registreringer av de gjenværende naturskogene, med sikte på vern og bevaring av
5 områdenes naturverdier.

6 Bevaring av de siste naturskogene er avgjørende for ivaretagelsen av skogens naturverdier.
7 Skognæringens flatehogst og gjenplantning med ensaldrete, hurtigvoksende planter av bare
8 ett treslag reduserer skogen til artsfattige monokulturer. Omformingen av skognaturen er
9 kommet langt. Forskerne antar at det er mindre enn 30 prosent igjen av skog som ennå ikke
10 er utsatt for flatehogst og annen ødeleggelse på landsbasis, og vesentlig mindre i de artsrike
11 lavlandsskogene som er mest utsatt for hogst. Faren er derfor stor for tap av arter og
12 naturtyper ved at egnede arealer for mangfoldet blir for få, for små og for fragmenterte.
13 Store områder har flere arter, større bestander, tåler slitasje og naturlige «katastrofer» og vil
14 være «banken» for langsiktige overlevelse av mange arter.

15 En forutsetning for naturbevaring er at vi vet hvor naturverdiene finnes. For naturskogen
16 mangler vi en slik oversikt. Verken naturskogenes lokalisering eller deres innhold av verdier
17 er tilstrekkelig godt kjent. Likevel hogges det for fullt i disse skogene. Skogeierforbundet
18 angir at 60 prosent av hogstene foregår i naturskog. Det er derfor kritisk viktig at
19 naturskogene får en beskyttelse – nå.

20 Landsmøtet i Naturvernforbundet krever derfor at:

- 21 • Det umiddelbart igangsettes naturfaglige registreringer av gjenværende naturskog.
- 22 • Gjenværende, større, sammenhengende naturskogsarealer identifiseres (med vekt på
23 lavereliggende områder) og kartlegges med sikte på snarlig vern og forvaltning etter
24 landskapsøkologiske prinsipper.
- 25 • De mest verdifulle naturskogene vernes. Dersom det skal foretas hogst i resterende
26 naturskog, må driftsformer som ivaretar strukturer og elementer som er viktige for
27 biologisk mangfold og økologiske prosesser brukes.
- 28 • Naturskogene underlegges en søknadsplikt for hogst og andre inngrep mens
29 registreringsarbeidet pågår.
- 30 • Skogloven og bærekraftforskriften må endres med strengere og tydeligere krav til
31 skogbrukets miljøhensyn. Skogbrukets miljøhensyn må reguleres i lovverket og
32 kontrolleres av offentlige myndigheter.

Uttalelsesnummer: 4

Forslagsstiller: Håkon Eide Gundersen (Naturvernforbundet i Oslo og Akershus)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Redd Oslofjorden – stans fiske og utslipp av nitrogen

2

3 Økosystemet i Oslofjorden er i ferd med å kollapse. Mye av årsaken er næringsstoffer,
4 miljøgifter og ødeleggelse av bunnforholdene. Elleve forskere ved UiO, NMBU, NIVA,
5 Meteorologisk institutt, Havforskningsinstituttet og UiA sier nå at økosystemet i fjorden viser
6 tegn på kollaps, og ett av de viktigste tiltakene er å stoppe fritids- og yrkesfiske.
7 Naturvernforbundet krever en stans i alt fiske i Oslofjorden i ti år slik Fiskeridirektoratet
8 foreslår, en satsing på nitrogenrensing og en stans i utslipp.

9 Dette er en varslet naturkatastrofe, men flere klima- og miljøministre har unnlatt å gå fra ord
10 til handling.

11 Naturvernforbundet krever at politikerne setter i gang strakstiltak! Mange konkrete tiltak
12 ligger i Tiltaksplanen for Oslofjorden, og vi krever at forslagene til tiltak realiseres.

13 Oslofjordens nedbørfelt er store deler av Sør-Norge, og utslipp fra landbruk og bebyggelse
14 tilfører et overskudd av næringsstoffer til fjorden. Disse medfører algeoppblomstring og
15 tilgroing av leveområder for yngel og bunndyr. Særlig er tilførsel av nitrogen fra dårlige
16 rensaneanlegg alvorlig, og det er nødvendig å bygge nye og oppgraderte anlegg i mange
17 kommuner.

18 Selv om torsken har vært fredet siden 2019, har yrkesfiskere fortsatt dispensasjon til å fiske
19 med garn og bunntål. For å gjenoppbygge et robust økosystem i fjorden har toppredatorene
20 som torsk og andre fiskeslag en nøkkelrolle. Det har også makrell, brisling og småsild lenger
21 ned i økosystemet. Å stanse rovdriften på disse artene er derfor et viktig tiltak som kan
22 iverksettes med en gang. De få yrkesfiskere som fortsatt fisker i fjorden, kan betales for ikke
23 å fiske. De kan i stedet få andre oppdrag som oppsyn, informasjon eller ekskursionsjoner med
24 elever, slik at deres kunnskap om fjorden kommer til nytte.

25 Fritidsfisket i Oslofjorden er omfattende, men et totalforbud er lett å håndheve. En full stans
26 fisket i Oslofjorden bør vare i ti år og er et strakstiltak som sammen med nitrogenrensing og
27 stans av utfylling, utslipp og avrenning igjen vil gi oss en levende fjord.

Uttalelsesnummer: 5

Forslagsstiller: Ida Julsen (Naturvernforbundet i Fredrikstad og Hvaler, Naturvernforbundet i Østfold)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Stans etablering av næringsområdet Viken Park: Kan bli et av 2 Norges største naturinngrep

3
4 I skogen på Tofteberg i Fredrikstad planlegges et av Norges største naturinngrep –
5 næringsområdet Viken Park. Lokalpolitikerne skal ta endelig stilling til områdereguleringen
6 innen utgangen av 2024. Naturvernforbundet krever at skogen bevares.

7 Skogområdet består av verdifull gammelskog med rødlistede arter, jordbruksarealer,
8 fredede kulturminner og inngår i et kulturhistorisk landskap. I tillegg er det et viktig område
9 for friluftsliv. Planområdet er på hele 1800 dekar, noe som tilsvarer over 250 fotballbaner.
10 Det blir søkt om å sprengte bort 30 millioner tonn stein for å senke bygningsmassen ned i
11 landskapet, noe som innebærer 20 års pukkverksdrift. Det er ingen forpliktende avtale om
12 hva slags bedrifter som skal inn, men det selges inn som «grønt skifte». Naturvernforbundet
13 mener dette er et veldig godt eksempel på grønnvasking av et dårlig prosjekt.

14 Utbyggingsplanene har møtt lokal motstand – mange er sterkt uenige i at det er forenelig å
15 bygge ned så mye skog og jordbruksarealer når vi står midt i en naturkrise. Norge
16 undertegnet den internasjonale naturavtalen i 2022, et rammeverk for å stanse ytterligere
17 tap av natur. Også lokalpolitikere må ta dette innover seg.

18 Naturvernforbundet ber Fredrikstad kommunes politikere om å gå bort fra planen om å
19 etablere en næringspark i naturområdet og heller velge mer miljøvennlige alternativ, med
20 bedre utnyttelse av allerede grå arealer i kommunen. Vi oppfordrer til at skogområdet
21 bevares og senere reguleres om til dette (såkalt LNF-område).

Uttalelesesnummer: 6

Forslagsstiller: Pål Fidjestøl (Naturvernforbundet i Hordaland)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Kraft er et knapphetsgode – tildeling av kraft må prioriteres

2

3 Krafttildeling og kraftprioritering bygger i dag på «først til mølla»-prinsippet, basert på
4 leverings- og tilknytningsplikten hjemlet i energiloven fra 2010. Siden den gang har
5 kraftbehovet og fremtidige kraftscenarier endret seg dramatisk.

6 Det er sannsynlig at etterspørselen etter kraft vil øke i årene fremover for å kutte fossile
7 utslipp, satse på kraftkrevende nye industrier og dekke behovet som følge av
8 befolkningsvekst. Mange nyetableringer vil øke kraftforbruket uten at de nødvendigvis
9 reduserer fossile utslipp.

10 Kraftprisen i Norge har tradisjonelt vært lavere enn i mange andre europeiske land. Dette
11 gjør at Norge også tiltrekker seg industri som ikke har en grønn profil. Eksempelvis kan
12 anlegg for utvinning av kryptovaluta og datasentre i prinsippet få kraft før et CO₂ -
13 fangstanlegg.

14 Denne «først til mølla»-praksisen angående tildeling av kraft burde for lengst være gått ut på
15 dato. I andre prosjekter av vidtrekkende samfunnsmessig betydning, innen for eksempel
16 helse, høyere utdanning og infrastruktur, ligger samfunnsnytteperspektivet til grunn for
17 prioriteringene.

18 Det er derfor på høy tid at kraft, som en knapp ressurs, prioriteres til prosjekter på bakgrunn
19 av samfunnsnytte. Naturvernforbundet ber derfor regjeringen innføre et system for dette,
20 der prioriteringene gjøres med grunnlag i livsløpsanalyse av klimagassutslipp,
21 energiutnyttelse, arealbehov og naturpåvirkning, i tillegg til arbeidsplasser og økonomi.

22 Naturvernforbundet forventer derfor også at regjeringen gjennom nødvendige lov- og
23 forskriftsendringer sørger for at liknende rettighetsbrudd overfor vårt samiske urfolk ikke blir
24 gjentatt.

Uttalelsesnummer: 7

Forslagsstiller: Hugh Clarke (Naturvernforbundet i Rogaland)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Gruveplanene i Eigersund må skrinlegges

2

3 Norge Mineraler AS har presentert planer for en omfattende gruvedrift på Helleland i
4 Eigersund. Det totale planområdet for gruveprosjektet har et areal på hele 67
5 kvadratkilometer. Det tilsvarer cirka 15 prosent av arealet i Eigersund kommune.

6 Norge Mineraler har lagt fram tre alternativer for deponi. Den foretrukne løsningen er et
7 gigantisk landdeponi ved Helleland, i tillegg til bruk av to innsjøer til deponi. Førstevalget for
8 utskipingshavn, Regevika, er tidligere blitt lansert som «Norges minste nasjonalpark».

9 Uttaksperioden er estimert til 30 år med årlige uttak av 20 000 millioner tonn malm.

10 Arealinngrepene vil samlet sett være de mest omfattende i Rogaland i moderne tid.

11 Gruvedriften vil få dramatiske konsekvenser for befolkning og natur. Planområdet berører
12 62 gårdsbruk, 8400 mål jordbruksjord, 2000 mål myr, lakseførende vassdrag og betydelige
13 naturverdier.

14 Naturvernforbundet mener at konsekvensene i sum er uakseptable, og at prosjektene må
15 skrinlegges jo før jo heller.

Uttalelsesnummer: 8

Forslagsstiller: Anne-Lise Mortensen (Naturvernforbundet i Troms)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i intakte naturområder

2

3 Staten har ifølge naturmangfoldloven et ansvar for å ivareta naturens biologiske,
4 landskapsmessige og økologiske mangfold samt å sikre at naturen kan gi grunnlag for
5 menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel — nå og i framtiden. Konvensjonen om
6 biologisk mangfold (CBD), som Norge har underskrevet, legger også sterke føringer. Videre
7 har staten påtatt seg et ansvar for å sikre at naturen danner grunnlag for samisk kultur og
8 reindrift.

9 Om det er usikkert hvilken virkning et naturinngrep vil ha, har staten ansvar for å hindre
10 vesentlig inngrep som kan skade naturmangfoldet. Dette gjelder særlig om det er risiko for
11 alvorlige eller irreversible ødeleggelser. Vindkraftinngrep i intakt natur omfattes av
12 naturmangfoldloven § 8 og kan derfor ikke gjennomføres før vi har fått god kunnskap om
13 naturverdiene og alternativer til naturødeleggende inngrep er utfyllende utredet.

14 Elektrifisering av petroleumsindustrien basert på vindkraftinngrep i intakt natur på land vil
15 svært sannsynlig medføre rettsstridige inngrep i så vel uerstattelige naturverdier som i
16 samisk reindrift og kulturutøvelse, og dette kan vi ikke akseptere.

17 Naturvernforbundet ber om at:

- 18 • Statens myndigheter følger opp sine forpliktelser etter nasjonal lovgivning og
19 internasjonal rett når det gjelder å ivareta naturverdier ved utbyggingen av vindkraft.
- 20 • Naturinngripende vindkraftutbygginger umiddelbart stanses, og at etableringer av
21 slike kraftverk må begrenses til allerede utbygde og industrialiserte områder.
- 22 • Alle planer om elektrifisering av petroleumssektoren med kraft fra land skrinlegges,
23 innbefattet den pågående prosessen om å elektrifisere Melkøya.
- 24 • Produksjon av fornybar energi må bidra til å redusere forbruket av fossil energi og
25 ikke til å rette opp balansen i Norges handelsunderskudd med utlandet.

Uttalelsesnummer: 9

Forslagsstiller: Anne-Lise Mortensen (Naturvernforbundet i Troms)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Vi trenger god besøksforvaltning for å ta vare på natur- og 2 kulturverdiene

3
4 Allemannsretten har lange tradisjoner i Norge og er viktig for et sunt og aktivt friluftsliv og er
5 lovfestet gjennom friluftsløven. Den gir oss rett til opphold, ferdsel og tidsbegrenset
6 overnatting i utmark, uavhengig av hvem som eier grunnen. Også enkle høstingsrettigheter
7 er innbefattet. Rettighetene medfører også en plikt til å opptre hensynsfullt overfor andre
8 brukere, grunneiere og naturen. Allemannsretten innebærer heller ikke rett til motorisert
9 ferdsel. Slike aktiviteter krever tillatelse etter relevante lover, eventuelt også fra grunneier.

10 Utøvelse av allemannsretten har endret seg mye over tid. Friluftsløven bidro til å sikre
11 lokalsamfunnenes enkle høstings- og ferdselsformer. Etter hvert er rekreasjon blitt stadig
12 viktigere og utøves i stadig nye former. Allemannsretten er helt sentral for utvikling av et
13 naturbasert reiseliv i mange kommuner. Enkelte steder har økning i ferdsel, kombinert med
14 mangelfull kunnskap om hvilke plikter som følger av allemannsretten, medført stor
15 belastning på naturen i form av eksempelvis forsøpling, slitasje og forstyrrelser av dyreliv.
16 Ikke alle, for eksempel turister, er kjent med pliktene som følger med. Motorisert ferdsel har
17 også økt i mange steder i landet som følge av lokal tilrettelegging.

18 Naturvernforbundet er opptatt av at statens myndigheter verner om allemannsretten.
19 Tilgrensende aktivitet som motorisert ferdsel og kommersiell virksomhet, som bruk av natur
20 i reiselivssammenheng, må reguleres slik at den ikke griper inn i allemannsretten i vesentlig
21 grad. Den pågående revisjonen av motorferdselloven må føre til mindre motorisert trafikk i
22 utmarka, blant annet gjennom regler som stanser fornøylesløyper i inngrepsfri og verdifull
23 natur, reindriftsområder og viktige friluftsområder.

24 Friluftsløven åpner for at kommunen kan begrense visse former for ferdsel med samtykke av
25 eier eller brukeren. Naturvernforbundet mener at kommunene må ta i bruk denne
26 muligheten til å ta vare på verdifulle natur- og kulturverdier framfor å legge til rette for
27 ytterligere vekst for reiselivsaktørene. En slik aktiv besøksforvaltning må baseres på et godt
28 faglig grunnlag, og vi forventer at reiselivsaktørene også er sitt ansvar bevisst og bidrar til
29 bærekraftige løsninger.

30 Tilrettelegging og styring av ferdselen skal gjøre det enklere for alle å etterleve pliktene som
31 følger av allemannsretten, til det beste for naturen og lokalbefolkningen.

32 Naturvernforbundet vil med sin kompetanse og sitt engasjement i natursaker bidra til å
33 utvikle god besøksforvaltning.

Uttalelsesnummer: 10

Forslagsstiller: Magne Vågsland (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Vern Garbergelva

2

3 Landsmøtet i Naturvernforbundet krev at Garbergelva blir verna. Dette er den siste store
4 elva i Selbu som ikkje er påverka av kraftutbygging. Dei siste 60 åra har Selbu og Tydal ofra
5 mykje natur til utbygging av kraftproduksjon, og i 2018 vart også Stokkfjellet bygd ned med
6 vindkraftverk. Berre i Selbu blir det produsert om lag 600 GWh, noe som er 9 gonger så mye
7 som forbruket i kommunen. Som all anna kraftutbygging går naturverdiar tapt.

8 Store delar av nedslagsfeltet til Garbergelva er i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. På vegen
9 ned mot Selbusjøen er det fossar og stryk i trong dal med rik vegetasjon. Her er det raudlista
10 arter som mellom anna førte til at Energidepartementet i 2019 sette ein stoppar for
11 utbygging av kraftproduksjon i elva. Energidepartementet skriv mellom anna: «Det vises
12 også til Garbergselvas fosselandskap, og at verdien for friluftsliv er betydelig pga. urørthet og
13 moderat tilgjengelighet.»

14 I Selbu har kraftutbygging gått særleg ut over fiske. Selbusjøen hadde ein solid stamme av
15 storaure som nå er i fare for å bli utrydda. I denne samanhengen er Garbergelva særst viktig
16 som gyteelv. Frå før har Nea mista verdien som gyteelv på grunn av regulering og lite
17 vassføring.

18 Konklusjonen til Energidepartementet i 2019 var følgande: «Etter en samlet vurdering finner
19 departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for
20 allmenne og private interesser. Vilkåret for å gi tillatelse er dermed ikke oppfylt, jf.
21 vannressursloven § 25.» På same tid var og kommunestyret i Selbu positiv til at Garbergelva
22 skulle renne fritt utan inngrep.

23 Når det nå kjem opp nye planar om kraftutbygging og at Prestfossen skal inn i røyr, er dette i
24 strid med tidlegare vedtak. Naturvernforbundet i Noreg krev at planane blir lagt bort, og at
25 det vert sett i gang arbeid med å få Garbergelva verna.

Uttalelsesnummer: 11

Forslagsstiller: Anne Guri Solem (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (for: 12, mot: 6, avholdende: 3)

1 Lovfestet vern av bynaturparker

2

3 **Trondheim kommune har i forbindelse med ny kommuneplan vedtatt å etablere en**
4 **bynaturpark. Slike parker bør få nasjonalt vern på nivå med nasjonalparker.**

5 **Framtiden bestemmes i dag!**

6 Nasjonalparkene har klare bestemmelser hvor natur og biologisk mangfold er fredet. Samme
7 mulighet for vern av naturverdier må være mulig også i bynære områder. Det er her de
8 fleste bor. Det er her naturen som fortsatt har overlevd, brukes mest. Bynaturparker
9 finnes i Finland og Sverige, så det er fullt mulig! La oss kort referere til den svenske
10 lovproposisjon ved opprettelsen av nasjonalstadsparken:

11 *«Tettsteder der parklandskap, naturmiljøer og bebyggelsesmiljøer flettes sammen til*
12 *unike historiske landskap, skal gis stilling som stadspark og derved få en samlet og*
13 *langsiktig beskyttelse mot utbyggingsforetak. En slik park vil ha stor betydning for den*
14 *nasjonale kulturarven, for tettstedets økologi og menneskers rekreasjon.»*

15 I Sverige er denne type park tatt inn i naturressurslagen. En lov tilsvarende vår
16 naturmangfoldlov, hvor de fredede områder har sin hjemmel.

17 **Byer i endring krever sterkere vern av natur**

18 Det stadig økende innbyggertallet i byene har medført en omfattende utbygging på områder
19 som tidligere var landbruksareal, natur og menneskevennlig bebyggelse. Utbyggingen har
20 sterkt redusert innbyggernes muligheter for bruk av naturen og gjort det biologiske
21 mangfoldet fattigere.

22 Dersom utbyggingen av slike areal fortsetter i samme takt som i de siste årene, vil vi fram i
23 tid for alltid være avskåret fra å oppleve de verdier naturen gir oss i nærområdet. Dette
24 scenarioriet med tapt natur omfatter både tap av naturens egenverdi og tapte livskvaliteter
25 for byens innbyggere.

26 **Byenes særpregede naturressurser må sikres**

27 Natur i by eller nær en by vil alltid være påvirket av mennesker. Byene ble anlagt der de er
28 nettopp fordi området hadde rike naturressurser.

29 **Livskvalitet kan ikke tallfestes**

30 Samfunnsutviklingen har identifisert og forsterket behovet for kvaliteter i hverdagen vår som
31 er av avgjørende betydning for vår helse, velferd og trivsel. Naturen er selve livsgrunnlaget
32 vårt. Den gir oss opplevelser og tjenester som bidrar til god livskvalitet. At befolkningens
33 helse, velferd og trivsel har betydelige økonomiske konsekvenser, er det bred enighet om,
34 selv om det ikke kan tallfestes. Her ligger et ansvar vi i fellesskap må ta på alvor.

35 **Kommunene kan dispensere fra egne planer**

36 Det lages kommuneplaner på ulike nivå, blant annet arealplaner og områdeplaner. Planer
37 som med-fører ulike klausuleringer for områder så lenge det varer, men som undergraves av
38 at dispensasjonene, sitter løst. Skal vi oppnå arealnøytralitet og la betydningen av de
39 naturgitte verdiene vinne fram, må områder definert som bynaturparker få vedtak som
40 freder arealene i framtiden. Dette må skje via permanente reguleringer som gir varig vern,
41 som en egen nasjonalpark-kategori.

42 **Montrealavtalen – internasjonal, nasjonal og lokal sammenheng**

43 Betydningen av bevaring av natur og det biologiske mangfoldet er kommet i skyggen av
44 klimaavtalen. Vi lever av naturen og vi bruker naturen. I disse tider gir den nye
45 Montrealavtalen en intensjon om å beskytte 30 prosent av land- og sjøareal innen 2030. I
46 tillegg ble landene enige om å opprettholde, styrke og restaurere planetens økosystemer.
47 Norge har spilt en betydelig rolle i dette arbeidet, men den praktiske gjennomføringen må
48 skje lokalt.

49 Bynaturparker skal gi et samlet vern av naturverdier og kulturverdier og kunne ta imot
50 mange personer. Det kan med andre ord ikke settes som krav at naturen er uberørt for at
51 den skal bevares. For å avveie disse hensynene må det foretas grundige kartlegginger, det
52 må foreligge overordnede planer, forankret i kommuneplanens arealdel eller annet
53 planverk, og ikke minst: det må utarbeides en samlet skjødselsplan.

54 **Lade – en mulighet til å gi byens innbyggere del i en naturparks verdier:**

- 55 • Et levende og mangfoldig dyre- og fugleliv med viktige lokaliteter for vann- og sjøfugl og
56 åkerlandskap med rikt fugleliv. Som oss mennesker trenger fugler og andre dyr plass for
57 å dekke sine behov.
- 58 • Planteliv: Lade er et særegent område der tidlig vår gir gode vekstmuligheter.
59 Fagerheimskogen har gammelskog av stor viktighet for det biologiske mangfoldet. Ringve
60 botaniske hage gir i tillegg et møte med vekster av kjent og ukjent art. Her foregår det
61 forskning, formidling og bevaring av truede arter.
- 62 • Lade har et kystlandskap som gir nærkontakt med sjøen, samt et kulturlandskap med
63 aktive landbruksarealer. Lade har dessuten kommunens siste sammenhengende rester
64 av 1700-tallets herregårdslandskap. Alt dette er eksempler på det den internasjonale
65 landskapskonvensjonen søker å ivareta. Lokalt har det åpne kystlandskapet betydning for
66 folks trivsel.
- 67 • De aktive landbruksområdene kan igjen bli byens matkammer, gjennom et aktivt bynært
68 og økologisk landbruk. Området og ressursene for å etablere et ressursenter for
69 økologisk bylandbruk er tilgjengelige.
- 70 • Lade kan være et laboratorium for studier og undervisning av de verdiene som ligger i
71 området. For barn og skoler er området et unikt klasserom.
- 72 • Kultur- og norgeshistorien er nær på Lade. Her har vikingene levd sine liv. Her er de
73 gamle lystgårdene, og Ringve musikkhistoriske museum er en av våre fremste
74 turistattraksjoner. De historiske bygningene trenger plass og rom for å vise sine
75 kvaliteter. Riksantikvaren vurderer lystgårdslandskapet som av nasjonal verdi.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

- 76 • Ladehalvøya er arena for fysisk og psykisk avkobling. Folkehelse har et konkret innhold:
77 Hva er bedre medisin enn en tur på stinettet mot sjøen, et bad på byens eneste plasser
78 av denne karakteren eller en vandring i gammelskogen eller herregårdslandskapet?

Uttalelsesnummer: 21

Forslagsstiller: Bjørn Christian Weinbach (Naturvernforbundet i Indre Sogn)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 0, mot: 19, avholdende: 1)

1 Nei til gondol i Kjøsnestjorden

2

3 Forslaget om å byggje ein gondol i Kjøsnestjorden illustrerer ei urovekkjande trend i Noreg:
4 stadig fleire inngrep i sårbar natur, under påskot om tilrettelegging for turisme og
5 næringsutvikling. Naturvernforbundet ser med stor uro på denne utviklinga, særleg når slike
6 prosjekt ligg tett opp til verna område som Jostedalshreen. Spørsmålet vi må stille oss, er:
7 Kva er eigentleg poenget med vern dersom vi stadig opnar for store og irreversible inngrep
8 nær desse områda?

9 Vern av norsk natur, som i tilfellet Jostedalshreen, er ikkje berre eit juridisk vedtak. Det er eit
10 uttrykk for vårt kollektive ansvar som samfunn for å sikre at sårbare økosystem blir tatt vare
11 på — ikkje berre for vår eiga tid, men for framtidige generasjonar. Å byggje ein gondol i
12 Kjøsnestjorden vil vere eit dramatisk og irreversibelt inngrep, med store konsekvensar for
13 landskapet, naturmangfaldet og ikkje minst den opplevinga mange søker i urørt natur. Det vil
14 ikkje berre påverke dagens brukarar, men også framtida si moglegheit til å oppleve den
15 norske naturen slik ho er meint å vere: vill, vakker og intakt.

16 Slike prosjekt er ofte rettferdiggjort med at dei vil gjere naturen "tilgjengeleg" for fleire. Men
17 kva slags natur er det vi tilbyr folk, då? Den ekte gevinsten av å ferdast i naturen ligg i å lære
18 å gjere det på naturen sine eigne premissar, med respekt for naturen og ansvaret det
19 inneber. Å byggje gondolar og andre infrastrukturprosjekt som skal gjere naturen lettare
20 tilgjengeleg, underminerer dette ansvaret. I staden for å lære folk å oppleve naturen på ein
21 berekraftig og varsam måte, legg vi til rette for ein kommersialisert og konsumorientert
22 naturoppleving som fjernar oss frå dei eigentlege verdiane naturen representerer.

23 Gondolprosjektet i Kjøsnestjorden er ikkje eit isolert tilfelle. Dersom vi godtek slike prosjekt,
24 set vi ein farleg presedens for framtida. Kvar gong vi tillèt store inngrep i eller nær sårbare
25 naturområde, sender vi eit signal om at naturen sin eigenverdi kjem i andre rekkje bak
26 kortsiktige økonomiske interesser. Det er ei farleg utvikling. Slike avgjerder kan lett bli brukt
27 som grunnlag for å argumentere for liknande inngrep andre stader, noko som på sikt vil gjere
28 stor skade på den norske naturen.

29 I staden for å leggje til rette for slike prosjekt må vi jobbe for å styrke vernet av sårbare
30 naturområde over heile landet. Det er vårt ansvar å sikre at desse verdifulle områda ikkje blir
31 utsett for irreversible øydeleggingar. Vi må prioritere berekraftige alternativ som gjer at folk
32 kan oppleve naturen utan å skade ho, og vi må fremje respekt og ansvar for naturen, ikkje
33 kommersialisering og utbygging.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

- 34 Naturvernforbundet seier difor klart nei til prosjekt som trugar den sårbare norske naturen.
35 Gondolprosjektet i Kjøsnestjorden er eit døme på utviklinga vi må stanse – det er ikkje
36 berekraftig, det er ikkje i tråd med prinsippet om vern, og det risikerer å øydeleggje
37 verdifulle naturområde som vi ikkje har råd til å miste.

Uttalelsesnummer: 22

Forslagsstiller: Gruveutvalget

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 8, mot: 10, avholdende: 1)

1 Naturvernforbundet mener at Norge ikke skal tilsluttes EU- 2 loven om kritiske mineraler (CRMA)

3
4 Norge bør ikke godta EUs forordning om kritiske mineraler (CRMA), som trådte i kraft i mai
5 2024. Naturvernforbundet advarer mot at CRMA vil fremme uforsvarlig utvinning av
6 mineralressurser, øke forbruket og skade miljøet. Dette strider mot målet om en bærekraftig
7 framtid, og Naturvernforbundet anbefaler derfor at Norge sier nei til CRMA.

8 EUs råvareinitiativ, lansert i 2008, oppfordrer til økt mineralutvinning i Europa, gjenvinning
9 og avtaler med tredjeland om mineralleveranser. CRMA viderefører dette ved å pålegge
10 medlemslandene raskere behandling av mineralsøknader og prioritere strategiske
11 prosjekter. Likevel vil EU fortsatt være avhengig av import, og mineralressurser i blant annet
12 Norge, Sverige og Finland vil være avgjørende for å styrke europeisk mineralindustri. CRMA
13 legger opp til økt forbruk av mineraler, uten tiltak for å redusere etterspørselen, selv om
14 «verdens overforbruksdag» stadig kommer tidligere.

15 Videre skal søknader om gruve drift behandles raskere, med færre muligheter til å stoppe
16 prosjekter av miljøhensyn. Strategiske mineraler vil få unntak fra krav som for eksempel
17 vanndirektivet. Under CRMA skal tillatelsesprosessene ikke overskride 27 måneder for
18 strategiske prosjekter som gjelder utvinning, og 15 måneder for strategiske prosjekter som
19 omfatter prosessering eller materialgjenvinning. Vi snakker her potensielt om store
20 gruveprosjekter med massive naturinngrep som skal kjøre på hurtigspor. Erfaringer fra slike
21 saker viser at et slikt hurtigspor ikke vil gi tid til å få fram viktig lokalkunnskap og ny
22 kunnskap om natur og miljø. Store naturinngrep krever også en modningstid for politikerne
23 for å kunne ta gode beslutninger. For Naturvernforbundet er slike hurtigspor uakseptabel
24 saksbehandling.

25 CRMA er sterkt påvirket av lobbyvirksomhet fra den europeiske mineralindustrien. Både
26 Sverige, Danmark og Norge har krevd sterkere miljø- og menneskerettighetshensyn, men
27 disse kravene er ikke tatt til følge. Selv urfolk har kun krav på dialog, uten rett til å stoppe
28 utvinning i sine områder.

29 Minerallovutvalget avga sin innstilling for over to år siden, men lovforslaget er blitt forsinket
30 på grunn av CRMA. Hvis Norge sier ja til CRMA, vil det i stor grad bestemme innholdet i norsk
31 minerallovgiving. Kobbergruveselskapet Nussir ASA har allerede søkt om å få sin gruveplan
32 anerkjent som et strategisk EU-prosjekt, noe som vil øke presset på Norge for godkjenning.

33 CRMA er et omfattende dokument med detaljerte regler som gjør det vanskelig for folk flest
34 å forstå regelverket. Forordningen vil føre til økt forbruk, mindre miljøhensyn og større

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

35 skader som følge av gruvedrift. Norge bør derfor avvise CRMA for å kunne gjennomføre gode
36 saksforberedelser og beslutninger i tråd med norsk forvaltningstradisjon. Kritiske viktige
37 mineralressurser kan hentes ut uten å være tilsluttet CRMA.

Uttalelsesnummer: 23

Forslagsstiller: Magne Vågsland (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 8, mot: 12, avholdende: 1)

1 Stopp offensiven for nedbygging av natur

2
3 Etter at Energikommisjonen la fram sin rapport 1. februar 2023, har kraftprodusentane i
4 Norge sett i gang ein stor offensiv for å få politisk støtte for meir utbygging av fornybar
5 energi. Tittelen var *Meir av alt raskere*, og etter det har Fornybar Norge, NHO og LO blitt
6 med på å skape eit bilete av at det om få år vil bli underskot av elektrisitet. I tillegg har
7 regjeringa gjort endringar slik at fattige kommunar skal bli meir velvillig til å selje unna
8 naturen. Kampanjen til LO og NHO er kalla Kraftløftet, og saman med kraftselskap dreg dei
9 rundt for overtyde lokale politikarar om at det blir mangel på kraft om få år.

10 Men, enten det skal bli underskot på kraft eller meir natur skal bli ofra, så er det eit politisk
11 ansvar. Inn i spådomen om underskot blir det lagt alt som Statnett har lova kapasitet til i
12 nettet. Her er politisk styring fråverande. Eksempel er store datasenter for produksjon av
13 kryptovalutta. Berre i Trøndelag kan forbruket om få år bli nærare 3 TWh.

14 I presentasjonen til Kraftløftet er to tredelar av prosjekta ny verksemd som ikkje har noko
15 med Norge sine lovnadar om utfasing av fossil energi å gjere. Likevel blir alt kalla eit grønt
16 skifte. Det er ikkje mangel på elektrisitet som er hindrar utfasing av fossil energibruk i Noreg

17 Nå må dei som har ansvar for å styre både i kommunar, fylke og stat forstå at vi ikkje kan
18 vekse oss ut av natur- og klimakrisa. Ved at kommunane kan stoppe planar for nedbygging
19 av natur, har folk vakna opp og set ord på kjærleiken til natur. Aldri tidlegare har så mange
20 stått opp for å forsvare naturverdiar og mange kommunar retta ryggen og er ikkje lenger
21 villig til gje etter for økonomisk muting. Denne mobiliseringa har styrka demokratiet. Sjølv
22 om vi alle har både rett og ansvar til naturen uavhengig av kva kommune vi høyrer til, er det
23 viktig at dei kapitalsterke interessene ikkje skal kunne ta makta frå folket.

24 I 2023 hadde Norge eit overskot på 17,4 TWh, og saman med energisparing og -
25 effektivisering kan vi nå våre klimamål. Men det føreset at vi ikkje pyntar på oljeindustrien
26 med elektrisitet frå land.

27 Naturvernforbundet seier nei til meir tap av natur enten ved utbygging av vindkraft eller
28 verna elvar. Dette er i samsvar med det store fleirtalet av folk i Norge. Vi kan ikkje godta at
29 kommunar skal kunne bli overstyrt med tiltak for nedbygging av natur. Kommunal fattigdom
30 må bli løyst på ein annan måte enn tvangssal av natur.

Uttalelsesnummer: 24

Forslagsstiller: Gjermund Andersen (skogutvalget og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig), men oversender den til generalsekretær for eventuell behandling i nytt landsstyre

1 Gjør naturen til et selvstendig reguleringsformål!

2

3 Landsmøtet i Naturvernforbundet krever at naturformål skilles ut som et eget
4 reguleringsformål i plan- og bygningsloven § 11-7, slik at naturen kan gis en reell beskyttelse
5 i kommunenes arealplaner.

6 Mange kommuner ønsker – i tråd med FNs anbefalinger – å ta bedre vare på naturen.

7 Dagens regelverk i plan- og bygningsloven begrenser denne muligheten ved at sikring av

8 natur er knyttet sammen med næringsformålet landbruk, og med denne næringens

9 særregler. I praksis blir det disse særreglene som trumfer ved en interessekonflikt. Særlig

10 synlig er dette i skogen, der koblingen av plan- og bygningslovens arealformål LNF,

11 kombinert med skogbrukslovens regler, legitimerer rasing av de siste naturskogene og

12 annen viktig natur.

13 I tillegg til statlig vern etter naturmangfoldloven er det derfor et behov for regelverk som gir

14 kommunene hjemmel til beskyttelse av lokalt verdifull natur. Dette må innarbeides i plan- og

15 bygningslovens regler, slik at naturbevaring blir et eget arealformål i lovens § 11-7.

16 Landsmøtet i Naturvernforbundet ber derfor de politiske partiene arbeide for en slik

17 lovendring og innarbeide dette i sine partiprogrammer.

Uttalelsesnummer: 25

Forslagsstiller: Anne Mjelva (Naturvernforbundet i Grenland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig)

1 Tiden er overmoden for å stoppe nedbygging av natur og 2 prioritering av kraftbruken

3

4 Tap av natur truer samfunnet og velferden. Naturressursene og andre goder og tjenester vi
5 får fra naturen, er grunnlaget for økonomisk virksomhet, for samfunnslivet og for
6 menneskenes eksistens.

7 Naturtap, klimaendringer og forurensning forsterker hverandre og gir effekter som har
8 alvorlige konsekvenser for natur og samfunn. Tapet av natur rammer alle, og det vil kunne gi
9 alvorlige konsekvenser for dagens unge og kommende generasjoner.

10 Tilgang på fornybar kraft er avgjørende for å kutte klimagassutslipp, og det haster med å få
11 på plass kriterier for prioriteringer av kraftbruken og hvor kraften skal produseres for å gi
12 minst naturskade.

13 Naturregnskap og økosystemtjenester

14 Naturavtalen staker ut kursen for en global grønn omstilling på tvers av samfunnssektorer
15 gjennom 23 mål. I naturavtalen er det satt et mål om minst 30 prosent av land og hav på
16 jorden skal bevares innen 2030, og all natur skal forvaltes bærekraftig. Det er også et mål om
17 at 30 prosent av naturen som i dag er ødelagt, skal restaureres innen 2030.

18 Arealbruksendringer bidrar til en firedel av den globale oppvarmingen. FNs Naturpanel og
19 Klimapanel peker videre på at klimaendringer er ventet å bli en stadig viktigere
20 påvirkningsfaktor bak tap og forringelse av arter og økosystemfunksjoner, både på landjorda
21 og i havet. Naturtapet vil forsterke den globale oppvarmingen og konsekvensene av
22 klimaendringene, blant annet fordi det vil svekke naturens kapasitet til å binde CO₂ og
23 regulere klima. Naturens robusthet i møte med klimaendringene vil avta.

24 Det er på tide at vi stanser nedbygging av naturmangfoldet. Det må koste mer å bygge ned
25 natur enn å gjenbruke gamle industriarealer. Målet er arealnøytralitet: Like mye natur som
26 bygges ned, må restaureres et annet sted.

27 Naturen gir oss mange goder, for eksempel luft, karbonlagring, opptak av flomvann og
28 pollinering. Men disse godene (også kalt økosystemtjenester) har vi dårlig oversikt over, og
29 de er ikke inkludert i offentlige regnskap og budsjetter. Da blir det vanskelig å ta gode,
30 informerte kunnskapsbaserte valg om samfunnsutvikling. For å få bedre oversikt over
31 naturen og godene vi får fra den, jobber Miljødirektoratet med å utvikle et naturregnskap
32 (også kalt økosystemregnskap).

33 Kriterier for prioritering av kraftproduksjon og kraftbruk

34 Ved å få tilgang på fornybar havvindkraft kan Yara elektrifisere hele anlegget fra 2027 og
35 kutte alle sine utslipp av klimagasser for ammoniakkproduksjon og i tillegg til dette gi mat til
36 262 millioner av jordas befolkning og fossilfritt drivstoff til skipsfarten.

37 Sammen med elektrifisering ved Inovyn, Ineos, CO₂-fangst og -lagring ved Norcem og bruk av
38 biokarbon ved Eramet er det mulig å kutte ca. 25 prosent av Norges industrielle
39 klimagassutslipp.

40 Fornybar energi til industrien i Grenland vil kutte klimagassutslipp, utvikle industrien, sikre
41 og skape nye arbeidsplasser. Den er også gunstig for forsyning til Østlandet.

42 Det haster med å tilgjengeliggjøre mer fornybar energi, og prioriterer bruken av den.

43 Vi oppfordrer til å iverksette kriterier som sikrer en snarlig prioritering av hvor det kan
44 bygges ut fornybarkraft produksjon, og hvem som skal bruke den.

45 Å etablere sol- og vindkraftverk i de mest verdifulle naturområdene er ikke bærekraftig. Sola
46 og vinden er fornybare ressurser, men artene og økosystemene som ødelegges, kan gå tapt
47 for alltid. Ved kraftutbygging bør det derfor tilstrebes arealnøytralitet, det vil si å bygge på
48 nedbygde områder eller reetablere natur et annet sted som nedbygges. Det må samtidig
49 innføres kraftige tiltak som stimulerer til energiøkonomisering.

50 Vi anbefaler at:

- 51 • Utbygger som tillates å bygge ned natur, må få krav om å restaurere tilsvarende
52 arealer, slik at det ikke lønner seg å bygge ut arealer med høye klima- og
53 naturkostnader.
- 54 • Det snarlig utarbeides kriterier for områder for fornybar kraftproduksjon, der
55 områdene med lavest naturprising prioriteres.
- 56 • Det utarbeides kriterier for prioritering av kraftbruken, der klimakutt og
57 samfunnsnytte prioriteres.
- 58 • Utbygger skal ikke selv utrede konsekvensene.

Uttalelsesnummer: 26

Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 4, mot: 13, avholdende: 3)

1 Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett

2

3 **Oppdrettsnæringen er sagt å være den nye oljen. Men skal vi virkelig la en uetisk næring**
4 **avløse en annen? Vi må bort fra tradisjonelle åpne merder i sjø. Noen mener lukkede**
5 **anlegg i sjø eller landbaserte anlegg er løsningen, men oppdrettsnæringen kan aldri**
6 **forsvares verken fra et dyreetisk perspektiv eller fra et bærekraftperspektiv. Lukkede**
7 **anlegg i sjø og landbaserte anlegg kan ikke løse problemene denne næringen har fordi**
8 **selve konseptet er iboende dysfunksjonelt og uetisk.**

9 Listen over problemer denne næringen fører meg seg er lang som et vondt år:

10 Oppdrettslaks har sykdommer som påvirker dyrevelferd negativt og i tillegg kan spres til
11 miljøet. Lakselus utgjør et velferdsproblem for oppdrettsfisken med økt dødelighet i
12 perioden etter behandling og skader som følge av behandling. Hos villaks er det
13 dokumentert genetiske endringer som følge av innkryssing av rømt oppdrettslaks. Foring av
14 oppdrettslaks fører til utslipp av løst nitrogen, fosfor og organiske partikler direkte til miljøet
15 i form av avføring fra fisken og fôr.

16 Også flere fremmedstoffer kommer ut i miljøet fra fiskeoppdrettsanlegg. For eksempel
17 inneholder fiskefôr miljøgifter og nøtene impregneres med kobber for å unngå begroing,
18 mens det brukes en rekke legemidler mot blant annet innvollsorm, bakterier og lakselus.

19 Ved oppdrettsanlegg er det mye støy og kunstig lys som kan ha negativ påvirkning på
20 atferden, hørselen og metabolismen til dyreliv i sjøen.

21 Oppdrettsnæringen er lite bærekraftig da importert soya står for 70 prosent av fiskefôret.
22 Fiskeoppdrett er også usolidarisk. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) mener at
23 lakseoppdrett kommer i veien for matsikkerheten. Dette fordi fisk som kunne blitt spist
24 direkte av mennesker i stedet blir mat for oppdrettsfisk i rike land.

25 Dyrevelferden hos oppdrettslaks er dårlig. I 2023 døde totalt 65 millioner oppdrettslaks eller
26 var i så dårlig stand at de ble registrert som «utkast» (fisk som er av så dårlig kvalitet at
27 slakteriet ikke kan bruke dem.) Dette er en oppgang fra 58 millioner i 2022. Dødelighet er en
28 indikasjon på akutte eller kroniske velferdsproblemer.

29 I 2019 ble det satt ut over 60 millioner individer villfanget leppefisk, en fangst med mange
30 negative konsekvenser:

31 Fisket etter leppefisk er et blandingsfiske med tilhørende bifangst, dessuten er leppefiskene
32 svært stedbundne med risiko for lokalt overfiske. Ulike leppefiskarter fyller forskjellige
33 økologiske nisjer, og endret artssammensetning kan få konsekvenser på ulike deler av
34 økosystemet. Det er dessuten slik at den mest ettertraktede arten berggyllt er ansett som
35 den mest sårbare av artene.

36 Rensefisk kan rømme fra merdene og føre til genetiske endringer i de lokale bestandene og
37 siden helsestatus til villfanget leppefisk er ukjent, kan den dermed være bærer av bakterier,
38 virus eller parasitter. Velferden for leppefisken er dårlig, med dertil høy dødelighet.

39 En rød tråd i oppdrettsnæringen er at en «løsning» på et problem fører med seg nye
40 problemer. Lukkede og landbaserte anlegg presenteres f. eks nå som løsning, men det er det
41 ikke:

- 42 • Fisketetthet, strømninger i vannet, lys, temperatur, vanngasser, surhet og lys er ting
43 som kan påvirke fiskevelferden i lukkede anlegg. Teknisk eller biologisk svikt i lukkede
44 anlegg kan få fatale konsekvenser. I lukkede anlegg lever oppdrettsfisken et enda
45 mer monotont liv enn i åpne merder.
- 46 • Kompleksiteten i store byggeprosjekter har økt i takt med skalering av
47 anleggsstørrelse fordi det gjør det lønnsomt. Dette gjør anleggene sårbare og
48 konsekvensene er potensielt større hvis det skjer noe.
- 49 • Moderne landbaserte akvakulturanlegg er energislukere. Vann må pumpes
50 kontinuerlig rundt og temperaturen kontrolleres. Energimengden er estimert til
51 mellom seks og åtte kilowattimer per produsert kilo fisk. Enkelte oppdrettsanlegg
52 forbruker så mye energi som en hel liten by.
- 53 • Landbaserte anlegg er svært arealkrevende. Estimater sier at ved en total produksjon
54 på 1,3 millioner tonn oppdrettslaks og en produksjonskapasitet på 10 000 tonn per år
55 per anlegg (130 anlegg) vil kreve et arealbehov på 11 700 mål.
- 56 • Fortsatt finnes ingen løsning på håndtering av de enorme mengdene på slam som
57 består av avføring og rester etter fôr. Ved opphopning av organisk materiale kan det
58 dannes oksygenfrie soner i sedimentene, og det kan foregå mikrobiell produksjon av
59 giftig H₂S-gass.
- 60 • Overmetning av CO₂ og N har vist seg å være et stort problem i lukkede anlegg.

61
62 Oppdrettsnæringen er også preget av store dyreetiske utfordringer som ikke lar seg løse.
63 Anbefalte velferdsbehov til laks lyder som følger:

64 De har behov for tilgang til næringsrik og sunn mat, opptak av oksygen, og utskillelse av
65 karbondioksid ved ventilering. De har behov for tilgang til vann med riktig saltinnhold og pH
66 for å sikre at optimale konsentrasjoner av elektrolytter og ikke-elektrolytter er opprettholdt i
67 celler, kroppsvev og i interstitiell væske samt tilgang til temperaturer de kan tilpasse seg for
68 å gi mulighet for optimalisering av metabolisme og temperatur, inkludert termisk komfort.

69 Fisken har også behov for fravær av skadelige konsentrasjoner av gasser, ioner, metabolitter,
70 toksiner, og ulike partikler. De trenger også en mulighet til å rense kroppen, klø, og fjerne
71 parasitter. Fisken må i tillegg eksponeres for miljø med lave konsentrasjoner av skadelige
72 organismer som parasitter, bakterier og virus. De trenger også en mulighet for å unngå fare,
73 og fysiske skader, samt mulighet for å holde balansen og bevege seg fritt. Fisken trenger
74 også mulighet til å innhente seg etter høy aktivitet og mulighet for hvile og søvn. Sist, men
75 ikke minst så trenger de en mulighet for å søke etter ressurser og utforske omgivelsene fritt,
76 å migrere, utføre paringsatferd og gyte.

77 Disse behovene er ikke forenlig med livet i en tank eller merd. Fisken skal leve fritt i hav,
78 elver og innsjøer.

79 Fiskeoppdrett er ikke vår nye olje, og det er ikke framtiden. Derfor sier Naturvernforbundet
80 nei til oppdrett av fisk og vil at det igangsettes en gradvis utfasing av fiskeoppdrett i Norge.

Uttalelsesnummer: 27

Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig)

1 Ny rovdyrforvaltning nå – i naturen skal ville dyr komme 2 først!

3

4 Det siste årene har det kommet stadig flere rapporter om tilstanden for verdens natur. En av
5 dem fortalte at verdens sju milliarder mennesker utgjør 36 prosent av biomassen av
6 pattedyr på jorda. Husdyra våre utgjør 60 prosent. Bare 4 prosent er ville dyr.

7 Naturindeks 2020 viste at situasjonen for norsk natur gjennomgående er dårlig. På den
8 reviderte rødlista finner vi nå den tilpasningsdyktige gråspurven. At Norge ikke klarer å ta
9 vare på sin egen natur, er ikke noe vi som nasjon kan akseptere eller forsvare. Det er tydelig
10 at vi har gjort og gjør mye galt. Det gjelder også for rovdirene våre.

11 Akkurat som andre ville dyr har rovdirene en naturlig og nødvendig plass i norsk
12 økosystemer. Et stort flertall av nordmenn, 73 prosent, sier at «jakt på rødlistede dyr bør
13 stanses». 70 prosent mener også at «Norge har en forpliktelse til å sørge for at ingen dyr i
14 norsk natur er utrydningstruet». Likevel er det jegere som vil ha hjortevilt for seg selv, og en
15 subsidiert beitenæring som prioriteres mens de prøver å tvinge ville dyr til å innrette seg.

16 Flere av medlemmene i rovviltnemndene har også interesser innen saueneæring, skogbruk og
17 jakt. Et av argumentene er ofte at man skal lytte til lokalbefolkningen, men de av
18 lokalbefolkningen som bor med rovdyr i nærheten og ønsker dem der, blir aldri hørt.
19 Gjennomgående blir jegerens og beitenæringas interesser blir godt ivaretatt, mens
20 naturbrukere som opplever natursorg, blir ignorert.

21 Det forsvinner altfor mange sau og lam per år i utmarka, selv der det ikke finnes rovdyr. I
22 2020 ble det erstattet 2365 sau og 12 330 lam, og svinnet utover dette var 85 213 dyr. I 2021
23 ble 16 883 erstattet, og svinnet utover dette (normaltap) ble 128 789 sau og lam. Slik det er
24 nå, erstattes 19 sauer for hver sau som rapporteres som tapt av rovdyr. Det er altså helt
25 andre problemer enn ville dyrs naturlige atferd som bør adresseres for å ivareta beitedyrs
26 dyrevelferd.

27 Selve jakten er også særdeles problematisk, da det over en lav sko blir benyttet seg av
28 uetiske jaktmetoder på rovdyr:

- 29 ● Flaggliner blir satt opp kilometervis og blir brukt som stengsel for å hindre at ulvene
30 skal krysse en vei og over til et nytt, stort naturområde.
- 31 ● Ulven blir også jaktet fra helikopter.
- 32 ● Gauper blir fanget i trange båser hvor de blir livredde, og de blir skutt ned fra trær.

- 33 ● Det utføres klappjakt på bjørn når den går ut av hiet, på både binner, unger og binner
- 34 som kan ha unger.
- 35 ● Jerven blir utsatt for hiuttak samt jaktet på med snøscooter.
- 36 ● Jakt på rovdyr foregår også i mørket ved bruk av kunstig lys. Dette er forbudt, men
- 37 blir praktisert.
- 38 ● I tillegg går man inn for å bruke plotthunder under jakt.

39

40 Et annet underkommunisert problem er at blindt hat til rovdyr som ulven også fører til
41 skadeskytinger, for eksempel at dyrene blir pepret med ammunisjon av mange jegere, eller
42 at dyrene blir skutt på, på for langt hold. Dette er også anmeldt av Statens naturoppsyn
43 (SNO).

44 At enkelte stiller spørsmål ved om vi i det hele tatt trenger rovdyr i norsk natur, viser en helt
45 feil holdning til naturens egenverdi, og det er på høy tid at vi begynner å tenke på annet enn
46 profitt og utnyttelse når vi snakker om natur. Naturen kan regulere seg selv, og naturkrisen
47 vi står i nå, løses best ved at lar naturen får gjøre nettopp det.

48 Derfor vil Naturvernforbundet at hele forvaltningssystemet rundt rovdyr endres.

49 Bestandsmålet må revideres. Det er satt altfor lavt for samtlige av våre truede rovdyr, det er
50 ikke fundert faglig, og det er kun et politisk kompromiss. Naturvernforbundet ønsker å gå
51 bort fra et maksimum og heller ha et minstemål, men som ikke må fungere som et eksakt mål.
52 Dette minstemålet må settes høyt og være i tråd med antallet for en bærekraftig norsk
53 bestand av samtlige av rovdyrartene i Norge.

54 Rovviltnemndene som lokalt forvaltningsorgan må erstattes med et sentralt organ som har
55 et helhetlig, nasjonalt og internasjonalt perspektiv på våre rovdyrbestander, og som i første
56 rekke tar hensyn til vårt ansvar for bevaring av truede arter.

57 Erstatningssummen til rovdyr bør reduseres kraftig, slik at den ikke i seg selv fungerer som et
58 insentiv til å påberope rovdyrskade. Bønder som tar i bruk konfliktdempende tiltak, bør
59 derimot påskjønnes.

60 Staten må også tenke nytt angående konfliktdempende tiltak fordi dagens forvaltning ikke
61 demper konflikten. Effektive konfliktdempende tiltak kan for eksempel være å unngå
62 beitedyr på utmarksbeite uten tilsyn og aldri i revirer og områder med rovdyr. Videre kan en
63 redusere tap til streifende rovvilt gjennom bruk av rovdyravvisende gjerder, radiobjeller og
64 gjeting med vokterhunder og gjeterere.

65 Sonopolitikken med et todelt mål har heller ikke vist seg å føre fram. Det er fortsatt dyr på
66 utmarksbeite i forvaltningsområdene for rovdyr hvor rovdyr egentlig skal ha førsterett. Hele
67 Norge bør i utgangspunktet være rovdyrsoner; der rovdyr selv slår seg ned, skal de få leve.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

- 68 Altfor lenge har staten latt næringer sette premissene for rovdyrforvaltningen. Norge
69 trenger en ny, faktabasert forvaltning av rovdyr som gjenspeiler alvoret i naturkrisen samt
70 flertallet i befolkningen.

Uttalelsesnummer: 28

Forslagsstiller: Pål Fidjestøl (Naturvernforbundet i Hordaland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 10, mot: 11)

1 Naturødeleggelse fra krig og opprustning

2
3 Krig som politisk instrument er blitt brutalt vanligere. Opprustning for å forberede angrep
4 eller forsvar har aldri vært mer omfattende etter andre verdenskrig om vi ser bort fra
5 opprustning av atomvåpen på 50-, 60- og 70-tallet. Krig og opprustning truer måloppnåelse
6 for SDG 13, 14 og 15. Sommeren 2024 har FNs organisasjon for miljø – UN Environment
7 Programme – levert to rapporter om store miljøødeleggelse fra krig om Gaza (1) og Ukraina
8 (2).

9 Ifølge SIPRI – Stockholms internasjonale fredsforskningsinstitutt økte militærutgiftene i 2023
10 for niende gang på rad i verden. For første gang siden 2009 økte utgiftene i alle fem
11 verdensdeler.

12 Krig truer også natur og klima. Det mest sikre vi vet om krig er at ødeleggelseskraften er
13 enorm. Det er få om noen menneskelige aktiviteter som truer klima og natur mer enn krig og
14 krigsforberedelser. (3)

15 Militærorganisasjoner bruker enorme mengder fossilt brensel, noe som bidrar direkte til
16 global oppvarming. Dersom det amerikanske militæret var et land, for eksempel, ville det ha
17 de 47. høyeste utslippene på verdensbasis.

18 Bombing og andre metoder for moderne krigføring skader direkte dyreliv og biologisk
19 mangfold. Den andre skaden av konflikt kan drepe opptil 90 prosent av store dyr i et
20 område. Forurensning fra krig forurenser vann, jord og luft, noe som gjør områder utrygge
21 for folk å bo i.

22 Natur- og fredsaktivister har i mange år arbeidet for at beskyttelse av natur og klima –
23 Ecocide – skal få sterke plass i folkeretten. EU har startet en utredning Ecocide. Det er nylig
24 fremmet forslag om at beskyttelse av natur får en sterkere plass i Folkeretten.

25 Landsmøtet i Naturvernforbundet anmoder regjeringen til å:

- 26 • Utarbeide en NOU over global og nasjonal naturødeleggelse som skyldes krig og
27 opprustning.
- 28 • Ta initiativ til at natur får en bedre beskyttelse av Folkeretten.
- 29 • Legge større vekt på tap av naturverdier ved godkjenning av militære installasjoner
30 og -områder.

31
32
33

34 Referanser:

35 [https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-](https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-assessment-environmental-impacts)
36 [assessment-environmental-impacts](https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-assessment-environmental-impacts)

37 [https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-](https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-platform-action-green-recovery-ukraine)
38 [platform-action-green-recovery-ukraine](https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-platform-action-green-recovery-ukraine)

39 [https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-](https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-change/)
40 [change/](https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-change/)

Uttalelsesnummer: 29

Forslagsstiller: Øystein Folden (Naturvernforbundet i Møre og Romsdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig), men oversender den til skogutvalget for eventuell oppfølging

1 Ny, variert skog

2

3 Granskog planta for 50–70 år sidan blir no hogd. Det er dermed eit aktuelt spørsmål kva som
4 blir planta i staden.

5 Mange av granplantefelta er planta på godt jordsmonn, i mange høve edellauvskog. Dette
6 finn ein no berre restar av.

7 Naturavtala vedtatt desember 2022 pliktar Noreg til å igangsette restaurering av 30 prosent
8 av sin natur innan 2030. Eit tiltak som verkeleg vil monne, er å plante ny blandingskog i
9 staden for monokultur særleg av gran langs kysten. I tillegg til ein naturvariasjon vil ein då
10 også oppnå i framtida å få tilgang til forskjellige slag trevirke, og ein treng ikkje hogge heile
11 lier samtidig.

12 Berekraftforskrifta § 6–8 pålegg skogeigar å plante der det er hogd. Det skal kontrollerast om
13 det er tilstrekkeleg gjenvekst. For dei ulike bonitetane skal det teljast kor mange bartre det
14 er per dekar.

15 Det tyder at blandingskog ikkje vil fylle krava, om ikkje kommunen gjev dispensasjon. Kravet
16 om at berre bartre er teljande, kom inn i forskrifta så seint som i 2023.

17 Naturvernforbundet krev at regjeringa endrar berekraftforskrifta slik at planting av
18 blandingskog og planting av skog som liknar på den som stod før det blei planta gran, kan
19 godkjennast.

20 Til endringa er på plass, ber ein kommunane om å godkjenne planting av andre stadeigne
21 treslag enn gran og furu, jamfør forskrift om berekraftig skogbruk § 5, 8. ledd.

22

23

24 Kjelder:

25 Norsk oversettelse av vedlegg til beslutning CBD COP15/4 Kunming-Montreal Global
26 Biodiversity Framework; Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold
27 Del H. Kunming-Montreal-rammeverkets globale mål for 2030

28 MÅL 2: Sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 prosent av
29 arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet, for
30 å forbedre naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og
31 sammenheng.

Uttalelsesnummer: 30

Forslagsstiller: Dag Røssum Johansen (Naturvernforbundet i Nordland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 6, mot: 14, avholden: 1)), men oversender den til generalsekretær for eventuell behandling i nytt landsstyre

1 Et paradigmeskifte i samfunnet bort fra materiell vekst er 2 nødvendig for å stanse klima- og naturkrisen

3
4 Jorda er et endelig økosystem med endelig mengde ressurser. Menneskeheten forbruker nå
5 tre ganger så mye energi og ressurser – biomasse, metaller, ikke-metalliske mineraler som
6 sand, grus, sandstein, fosfor med mer – som i 1970. Jordas overforbruksdag, Earth
7 Overshoot Day, har kommet stadig tidligere i takt med den økonomiske veksten, det vil si
8 ikke i 2008–2009 under finanskrisen og ikke i pandemiåret 2020. I 1970 falt verdens
9 overforbruksdag på den 30. desember. I år hadde verden som helhet brukt opp det jordas
10 økosystemer kan fornye i løpet av ett år 1. august. Norge passerte overforbruksdagen
11 allerede den 12. april i år, ifølge Global Footprint Network. Det vil si: Hvis alle i verden skulle
12 leve og forbruke som gjennomsnittsnordmannen, ville vi ha trengt 3,6 jordkloder. 25 land
13 passerte for øvrig overforbruksdagen enda tidligere enn Norge.

14 På verdensbasis anslås at forbruksvarene våre bidrar til cirka 60 prosent av
15 klimagassutslippene. Reisevirksomhet kommer i tillegg. Videre fører produksjon av klær,
16 elektronikk, biler, møbler og likende. til et høyt forbruk av naturressurser som vann,
17 mineraler, energi og kjemikalier samt utslipp av miljøgifter, (mikro)plast med mer. Forbruket
18 er svært ujevnt fordelt. Verdens 10 prosent rikeste står for cirka 50 prosent av
19 klimagassutslippene, mens verdens 50 prosent fattigste slipper ut bare 12 prosent (1).

20 FNs ressurspanel (IRP) konkluderte i sin siste rapport Global Resources Outlook 2024 at
21 verdens forbruk av ressurser er den viktigste årsaken til klimaendringene, forurensning og
22 tap av naturmangfold (2). FNs klimapanel (IPCC) og FNs naturpanel (IPBES) har også lenge
23 slått fast årsakene til de tiltagende klimaendringene og naturkrisen. Begge krisene truer ikke
24 bare dyrelivet på jorda, men også jordens evne til å yte gratis økosystemtjenester og dermed
25 livskvaliteten og overlevelsen til menneskeheten nå og i framtida. Biosfæren, atmosfæren,
26 hav og land med naturmangfold degraderes raskere enn noen gang så lenge det har vært
27 mennesker på jorden. I Fastlands-Norge og norske havområder står nå for eksempel 4957 av
28 totalt 23405 arter på Artsdatabankens oppdaterte rødliste fra 2021, det vil si 21,2 prosent
29 (3). Hver dag bygges det ned et areal her i landet tilsvarende to fotballbaner. Mellom 2018
30 og 2022 doblet tapet av villmarksområder i Norge, og rundt 55–60 prosent av dette skyldtes
31 nye vind- og vannkraftanlegg (4) – ny elektrisk kraft som i hovedsak ikke har faset ut
32 innenlandske CO₂-utslipp, men lagt til som økt totalt energiforbruk.

33 Naturpanelet konkluderte allerede i 2019 at en reelt bærekraftig økonomi for framtida
34 måtte bevege seg bort fra det nåværende begrensede paradigmet om økonomisk vekst (5).
35 Klimautvalget 2050 har anbefalt tilsvarende strukturell endring av norsk økonomi ved at vi
36 aktivt forlater fossilalderen og samtidig senker forbruket av energi, areal og ressurser.

37 Naturvernforbundets landsmøte har i sine programmer vedtatt både oppfordring til redusert
38 personlig forbruk og å arbeide for samfunnsmessige endringer i økonomien med sikte på å
39 stanse den materielle veksten som stans i nye tildelinger av olje- og gasslisenser på norsk
40 sokkel, forby cruiseanløp i norske havner, stanse naturtapet gjennom mer vern og
41 restaurering av nedbygd natur, politisk styring av hva den begrensede elektriske krafta skal
42 brukes til, og satsing på kollektivtrafikk framfor privatbilisme og fly. Omstillingen skal være
43 rettferdig fordelt, blant annet gjennom karbonavgift til fordeling (KAF).

44

45 Referanser:

46 (1) <https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2023/ny-rapport-om-klima-og-ulikhet/>

47 (2) <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/avfall/det-internasjonale-ressurspanelet/>

48 (3)

49 <https://www.artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/Resultater/Antallarterparodlista?Key=674>

50 (4) <https://www.nrk.no/vestland/ny-rapport-noreg-mister-villmark-i-storre-tempo-1.16864116>

51 (5) Naturpanelets rapport 2019, Key Messages, D10: *"A key component of more sustainable pathways is the evolution of global financial and economic systems to build a global sustainable economy, steering away from the current, limited paradigm of economic growth"*

Sak 07

Innsendte forslag til prinsippprogram

I prinsippprogrammet står organisasjonens politikk. Fristen for endringsforslag var 4. oktober, og nye forslag kan ikkje fremjast under sjølve møtet. På landsmøtet er det mogleg å foreslå endringar i allereie innsendte forslag. Landsmøtet vedtak om endringar i prinsippprogrammet med alminneleg flertall.

Dagens prinsippprogram ligg vedlagt dette sakspapiret [og finst og tilgjengeleg her](#).



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

Innsendte forslag til prinsippprogrammet

Det er sendt inn 40 forslag til endringar i prinsippprogrammet. Nokre forslag er alternative forslag frå landsstyret, og er nummerert som B-forslag.

Forslaga er nummerert etter rekkefølge i dokumentet.

Stemmegevinging i landsstyret viser antall stemmer for eller mot innstillingen på kvart forslag.

Forslag til ny tekst er understreka

Forslag til fjerna tekst er ~~strøke over~~

Forklaringer står i *kursiv*

Grunngivingar på hvert forslag er sendt inn av forslagsstiller

Forslag P1	
Kapittel: 1 Kva vi vil oppnå Side: 2 Linjenummer: 61	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Haugaland
Tilleggsforslag: <i>Tillegg etter eksisterende kulepunkter:</i> <ul style="list-style-type: none">• <u>Vi må eiga – prioritera nedbetaling av banklån, i høgare grad enn å ta opp nye banklån, auka gjeld. Det er å redusera bankane sin lagning av pengar; det minkar pengemengda i samfunnet; det minkar investeringane i samfunnet og gjev lågare privat og offentleg konsum.</u>• <u>Vi må spara – ved å investera i, kjøpa, statsobligasjonar. Det er å setja staten i gjeld til sitt eige folk, med midlar prioriterte for drift av samfunnet, til minking av konsum, på kostnad av eit lågare prioritert forbruk. Det er å ikkje sleppe kontrollen over "eigne" pengar ved sparing i bank, aksjar og fond.</u>	
Grunngiving frå forslagstiller: Folk treng å bli klar over korleis desse to formene for gjeld, banklån og statsobligasjonar, formar samfunnet. Den eine er øydeleggjande, den andre har berande kraft i seg.	
Kommentar frå generalsekretær: Det er bra med konkrete forslag til korleis vi skal få ned forbruket, men dette er eit radikalt pengeteoretisk forslag som ikkje heng saman med andre delar av politikken vår, så vi meiner det som best å ikke mene noko om dette.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke Stemmegevinging i landsstyret: Einstemmig	

Forslag P2	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Side: 3 Linjenummer: 98	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: <i>Nytt avsnitt:</i> <u>Miljøbevegelsen er mangfaldig, og ulike organisasjonar bruker ulike virkemedel for å oppnå gjennomslag for sine standpunkt. Naturvernforbundet bruker ikkje sjølv sivil ulydnad. Vi kan likevel støtte bruk av ikkje-valdeleg, ikkje-skadeleg, open og respektfull sivil ulydnad i tråd med verdigrunnlag vårt.</u>	
Grunngiving frå forslagstillar: Dette er hovudessensen frå vedtak i landsstyret om Naturvernforbundets haldning til sivil ulydnad som verkemiddel i miljøkampen.	
Innstilling fra landsstyret: Forslaget bør bli vedteke Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig	

Forslag P3	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Side: 3 Linjenummer: 113	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Endringsforslag: Ein viktig del av arbeidet til Naturvernforbundet er å arbeide for å styrke folk sitt kontakt <u>og ansvar</u> med naturen.	
Grunngiving frå forslagstillar: Det følger ansvar med å ferdes i naturen.	
Kommentar frå generalsekretær: Behovet for å ta vare på naturen er allereie godt beskrive i prinsippprogrammet.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke Stemmegeving i landsstyret: 18 stemmer for innstillingen – 1 stemme mot	

Forslag P4	
Kapittel: 3 Prinsipp Side: 4 Linjenummer: 158	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: <i>Nytt kulepunkt:</i>	

Unngå – flytte – forbedre: Alle ressursar er i prinsippet knappe, og ressursbruk skapar ofte miljøutfordringar. Miljøproblema løysast best gjennom å minke ressursbruken. Ein må unngå aktivitet, flytte aktivitet til mindre miljøskadelege formar og forbedre miljøskadeleg aktivitet med til dømes ny teknologi.

Grunngiving frå forslagstillar:

Klimautvalget 2050 er tydeleg på at vi ikkje greier å kutte klimagassutsleppa på ein effektiv og berekraftig måte uten å gjere strukturelle grep. Det er ikkje nok å berre erstatte ein energikjelde med ein annan. Det såkalla UFF-prinsippet synleggjer dette godt, og det er bra om også Naturvernforbundet refererer til dette prinsippet.

Kommentar frå generalsekretær:

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegiving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P5

Kapittel: 3 Prinsipp

Side: 4

Linjenummer: 161

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Trøndelag

Tilleggsforslag:

Tillegg etter eksisterande tekst:

(...) Verdas fattigaste blir i dag under miljøproblem som i stor grad er skapt av rike land og av overforbruket til privilegerte grupper. Noreg er medansvarleg for det store overforbruket og er i 2024 på 155. plass av land i verda når omsynet til forbruk er med.

Grunngiving frå forslagstillar:

Kommentar frå generalsekretær:

Tal blir lett forelda i prinsippprogrammet. At Noreg er eit rikt land, er vel kjent.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegiving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P6

Kapittel: 3 Prinsipp

Side: 5

Linjenummer: 163

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Trøndelag

Endringsforslag:

Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar må telje meir enn står i motstrid til mål om økonomisk vekst og auka frihandel.
Grunngiving frå forslagstillar:
Kommentar frå generalsekretær: Dagens tekst seier noko om kva som skal telje mest. Endringsforslag seier at det er ein motstrid og blir slik ei svekking av punktet.
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke Stemmegeving i landsstyret: 1 stemme for – 18 stemmer mot 18 stemmer for innstillingen – 1 stemme mot

Forslag P7	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet Side: 5 Linjenummer: 179–180	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Endringsforslag: Naturen er grunnlaget for alt liv på jorda. Ikkje berre er menneske og dyr avhengige av naturen og tenestene den yter, Naturen <u>naturen</u> har også verdi i seg sjølv.	
Grunngiving frå forlagstillar: Bedre setning å bytte ut punktum med komma.	
Kommentar frå generalsekretær: Det er vanskeleg å sjå at det å bytte punktum med komma gir nokon meningsforskjell. Det er L lettare å lese når det er punktum mellom hovudsetningar. Semikolon kan vere eit alternativ.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget behandlast som ein redaksjonell endring, utan votering Stemmegeving i landsstyret:	

Endringsforslag P8	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet Side: 6 Linjenummer: 220	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Endringsforslag: Naturøydleggande vindindustri må stansast. Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i industrialiserte område. Der slike anlegg er bygd, må det bli stilt krav til sikring mot forureining og til garantiar for at område blir rydda etter at konsesjonstida går ut.	

Grunngiving frå forslagstillar:

Industrialiserte område kan også omfatte naturområder som eksempelvis har anleggsvei eller annet inngrep. Vi må også ta vare på restnatur.

Kommentar frå generalsekretær:

Om ei utbygging er naturøydeleggjande, må det stanses – det står det allereie i første setning.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: 14 stemmer for innstillingen – 3 stemmer mot – 2 avhaldne

Endringsforslag P9

Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet

Side: 6

Linjenummer: 220

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Nordland

Endringsforslag:

Naturøydeleggjande vindindustri må stansast. Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i industrialiserte område. Der slike anlegg er bygd, må det bli stilt krav til sikring mot forureining og til garantiar for at område blir rydda etter at konsesjonstida går ut.

Vindindustri i inngrepsfri natur er svært naturøydeleggjande og må stansast. Etablering av vindkraftanlegg i industrialiserte område vil også ha for store negative miljøkonsekvensar som insekttap, fugledød, kjemisk forureining og lys- og lydforureining samt iskast i vinterhalvåret til at dette er forsvarleg.

Grunngiving frå forslagstillar:
Kommentar frå generalsekretær:

Vi meiner det er riktig å kunne utnytte industrialiserte område til kraftproduksjon og ikkje være prinsipielt imot vindkraft.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: 14 stemmer for innstillinga – 5 stemmer mot

Forslag P10

Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet

Side: 6

Linjenummer: 232

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Groruddalen

Endringsforslag:

~~Rovdyra høyrer heime i norsk natur, og å verne om desse og areal som sikrar deira overleving også på sikt, er ein del av det å ta vare på naturmangfaldet og økosystema. Myndighetene må sikre førebyggjande innsats for å redusere tap av beitedyr og for å redusere påkjenninga for råka næringer og lokalsamfunn.~~

Myndighetene må sikre å øke bestanden av rovdyr til eit berekraftig nivå. Eit forbyggende tiltak kan vere å unngå utmarksbeite i område med rovdyr. Myndighetene må sikre at utsatte næringer kompenseres der beitenæringa og rovdyr kjem i konflikt.

Grunngiving frå forslagstillar:

Naturforvaltningen må skje på naturens premisser, ikke næringens.

Kommentar frå generalsekretær:

Eksisterande tekst seier at naturforvaltninga skal skje på naturen sine premisser. Ny tekst inneber ikkje vesentleg endring.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: 17 stemmer for innstillinga – 2 stemmer mot

Forslag P11

Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet

Side: 6

Linjenummer: 238

Forslagstillar: Landsstyret

Endringsforslag:

Norske kommunar må innføre naturbudsjett som legg til grunn nasjonale grenser for naturtap og mål for restaurering, for å oppnå for å stanse naturtapet og restaurere natur i tråd med internasjonale avtalar på dette feltet. Det må innførast juridiske krav til arealplanlegging som i hovudsak fremmar gjenbruk av tidlegare utbygde areal, med mål om minimum netto null tap av natur. Vi ønsker juridiske krav til arealplanlegging som et styringseffektivt verktøy, ikke generell avgift på nedbygging av natur.

Grunngiving frå forslagstillar:

Forslaget speglar vedtak gjort i landsstyret om naturavgift og arealnøytralitet.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P12

Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet

Side: 6

Linjenummer: 240

Forslagstillar:

Naturvernforbundet i Trøndelag

Tilleggsforslag:

Nytt kulepunkt:

Forbruket av natur må ned. Dette gjelder både nedbygging av natur og korleis vi brukar naturressursane våre.

Grunngiving frå forslagstillar:

Det manglar eit punkt som konstaterer at det er ein direkte samanheng mellom forbruk og tap av natur.

Kommentar frå generalsekretær:

Resultatet av forbruk av natur er tapt natur, og dette er allereie godt dekkja i prinsippprogram. Sjå også forslag P11 frå landsstyret om arealplanlegging.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: 16 stemmer for innstillinga – 3 stemmer mot

Forslag P13

Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane

Side: 6

Linjenummer: 247

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Groruddalen

Endringsforslag:

For at vi skal unngå dei mest alvorlege konsekvensane av klimaendringane, kan ikkje den globale temperaturen stige meir enn ~~1,5 grader~~ 2 grader over førindustrielt nivå innen slutten av århundret. Det betyr i praksis at alle klimagassutslepp frå fossil energi og avskoging må stansast så raskt som mogleg.

Grunngiving frå forslagstiller:

1,5-gradersmålet er allerede tapt. Verdens meteorologiorganisasjon (WMO) mener i en ny rapport at målet vil overskrides i løpet av de neste fem årene.

Kommentar frå generalsekretær:

Teksten tar ikkje stilling til realismen i å stanse temperaturstigning, men viser til 1,5 grader som ein terskel som ikkje bør overstigast for å unngå alvorlege konsekvensar.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P14 – TRUKKE FRÅ FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Side: 6 Linjenummer: 252	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: Rasinga av naturlege karbonlager som i skog og, myr, kulturmark, kyst, hav må stansast, og det som er øydelagt, må byggast opp att så langt som råd.	
Grunngiving frå forslagstillar: Prinsippprogrammet har i liten grad fokus på marint liv og viktige verdiar langs kyst og i hav. Det er viktig å framheve store karbonkjelder som kulturmark, kyst og hav, i tillegg til skog og myr. Naturtypene som foreslått lagt til blir ofte avglemt i denne sammenhengen.	
Kommentar fra generalsekretær: Det er viktig å nevne fleire karbonrike naturtyper, som hav, utan å ramse opp alle. Sjå alternativt forslag P17B. <i>Forslaget er trukke frå forslagsstillar.</i>	
Innstilling frå landsstyret: Stemmegiving i landsstyret:	

Forslag P15	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Side: 7 Linjenummer: 258	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: Ei rettferdig omstilling vil krevje høge karbonavgifter med ein synleg og sosialt rettferdig fordeling for å gje heilt nødvendig folkeleg støtte til klimapolitikk. <u>Mindre import og auka sjølvberging er nødvendig for å redusere miljøpåverknaden.</u>	
Grunngiving frå forslagstillar: Miljøpåverknaden av transport over landegrensar er helt sentralt når ein vurderar heile produksjonskjeda. Dette bør konkretiserast.	
Kommentar frå generalsekretær: Det er ikkje automatisk eit likhetsteikn mellom mindre import og lavare miljøpåverknad. Sjå også forslag P22, som omhandlar sjølvbergingsgrad. Å redusere transport over landegrensene er ikkje automatisk det beste målet på lite transport sidan avstandane i Noreg er lange. Innhaldet dekkast i stor grad av teksten i 4.1 primærnæringane.	

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: 17 stemmer for innstillinga – 2 stemmer mot

Forslag P16

Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane

Side: 7

Linjenummer: 280

Forslagsstiller: Landsstyret

Tilleggsforslag:

Nytt kulepunkt:

Utslippstiltak som blir gjort no, må stå seg i eit langsiktig perspektiv og bidra til omstilling av samfunnet – vekk frå fossil energi. Til dømes må klimatiltak i petroleumsverksemda ikkje bidra til å forlengje levetida for sektoren.

Grunngiving frå generalskeretær:

Forslaget speglar vedtak gjort i landsstyret om klimamål og petroleumpolitikk.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P17B

Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane

Side: 6

Linjenummer: 252

Forslagsstiller:

Generalsekretæren og landsstyret

Endringsforslag:

Raseringa av naturlege karbonlager ~~som i~~ skog og, myr, hav og andre naturtypar med stor karbonlagringsevne må stansast, og det som er øydelagt, må byggast opp att så langt som råd.

Nytt kulepunkt:

- Arbeidet med å ta vare på dei store karbonlagra i naturen må styrkast, for å redusere utslipp av klimagassar frå myr, kulturmark, skog, hav og andre naturtypar med stor karbonlagringsevne.

Grunngiving frå generalsekretær:

Skog og våtmark/permafrost er økosystema i Fastlands-Norge med det største karbonlageret. Dette er også dei mest karbontette terrestriske økosystema per arealenhet. Globalt sett er marine økosystem det desidert største langtidslageret for karbon. Kulturmarka er ein svært viktig naturtype i Noreg, men ikkje det viktigaste naturlege karbonlageret. For å unngå at prinsippprogrammet blir veldig langt, bør kun dei viktigaste naturtypene nevnes i tillegg til «og andre naturtyper med stor karbonlagringsevne».

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P17 – TRUKKE FRÅ FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Side: 7 Linjenummer: 284	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt: <ul style="list-style-type: none"> Arbeidet med å bevare dei store karbonlagra i naturen må styrkast, for å redusere utslepp av klimagasser frå myr, skog, kulturmark, kyst og hav. 	
Grunngiving frå forslagstillar: Bevaring av naturlige karbonlagre er det viktigste tiltaket for å stanse klimaendringene. Det bør derfor både fremgå av teksten samt være et konkret kulepunkt. Dette mangler helt i dag.	
Kommentar frå generalsekretær: Samme som P14 og P17B. Det manglar et kulepunkt om naturen som karbonlager. <i>Forslaget er trukket frå forslagsstiller.</i>	
Innstilling frå generalsekretær: Stemmegiving i landsstyret:	

Forslag P18	
Kapittel: 3.3 Berekraftig ressursbruk Side: 7	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Molde
Tilleggsforslag: <i>Det er ikkje sendt inn ei konkret formulering.</i>	
Grunngiving frå forslagstillar: Vi ønskjer at tekstilforbruk og -avfall blir nemnt særskilt i prinsippprogrammet då dette utgjer ein høg del av klimagassutsleppa.	
Kommentar frå generalsekretær: Vi må passe på at programmet ikkje blir for omfattande. Programmet er overordna, og mange andre typer ressursbruk er heller ikkje nemt.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke Stemmegiving i landsstyret: Einstemmig	

Forslag P19	
Kapittel: 3.3 Berekraftig ressursbruk Side: 8 Linjenummer: 312	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: <i>Nytt kulepunkt:</i> Avrenninga av nærings salt og organiske partiklar trugar vassdrag og fjordar og må reduserast til eit minimum.	
Grunngiving frå forslagstillar: Forslaget speglar ein uttale («Redd Oslofjorden») vedtatt av landsstyret.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig	

Forslag P20	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Side: 8 Linjenummer: 332	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag Når vi hentar materiale frå norske skogar, må omsynet til naturmangfaldet, <u>bevaring av karbonlager</u> , <u>reduerte utslepp</u> , og anna framtidig nytte av skogressursane ligge til grunn for mengda ressursar som blir henta ut, og måten det blir gjort på.	
Begrunnelse frå forslagstillar: Det er viktig å fremheve hensynet til karbonlagring, da dette er det viktigste tiltaket for å redusere klimagassutslipp. Dette er også noe næringen selv vektlegger.	
Kommentar frå generalsekretær: Det er viktig å få med klimaperspektivet også i høstinga frå skogen.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig	

Forslag P21	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Side: 8 Linjenummer: 342	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Groruddalen
Endringsforslag: Fiskeoppdrett og kjøtproduksjon må i minst mogleg grad baserast på fôr som kan gå til	

menneskemat, eller som har negative følger for miljøet eller for global fordeling av naturressursar

Grunngiving frå forslagstillar:

Siden vi har sendt inn en uttalelse som oppfordrer til en utfasing av oppdrettsnæringen, vil vi også ha vekk ordet fiskeoppdrett fra denne setningen.

Kommentar frå generalsekretær:

Det er mange utfordringer med oppdrett, men det er mulig å tenke seg oppdrett innenfor naturens tålegrenser (inkludert såkalt ekstensivt oppdrett der for eksempel karpe kan mates med matrester eller inngå i et rensekretsløp).

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P22

Kapittel: 4.1 Primærnæringane

Side: 8

Linjenummer: 342-348

Forslagsstillar: Landsstyret

Tilleggsforslag:

Nye kulepunkter etter linje 342:

- Det norske kosthaldet må baserast på mindre kjøtt, meir plantebasert mat og meir villfanga fisk og styrke sjølvforsyninga.
- Matsvinnet må reduserast.

Endring av kulepunkt på linje 347–348:

- Dyrka jord og anna verdifullt jordbruksareal må haldast i hevd og bevarast for matproduksjon. Jord der det kan dyrkast korn, belgvekstar, grønsaker, potet, frukt og bær, må prioriterast til dette.

Nytt kulepunkt etter linje 348:

- Reduksjon i kjøttforbruk må kombinerast med betydeleg auke av naturbeite, noko som er naudsynt for å ivareta og restaurere biologisk verdifulle naturbeitemarker.

Grunngiving frå forslagstillar:

Forslaget speglar vedtak gjort i landsstyret om klima- og naturvennlig jordbrukspolitikk.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Endringsforslag P23B	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Side: 9 Linjenummer: 331 og 356	Forslagsstillar: Generalsekretæren og landsstyret
<p>Endringsforslag:</p> <p><i>Nytt nest siste avsnitt inn på linje 331:</i></p> <p><u>Oppdrettsanlegg brukar store areal langs kysten og aukar presset på det marine miljøet. Næringa må ikkje forringe miljøet, men drivast på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stadar.</u></p> <p><i>Endre kulepunkt:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppdrett må skje i lukka anlegg og ikkje forringe miljøet i dei hav- og fjordområda der verksemda går føre seg. Oppdrettsverksemda må drivast utan ureining og sjukdomsspreiing og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stader. Kor miljøvenleg lukka anlegg er, må vurderast ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord. <p><i>Nytt punkt:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Torskoppdrett må ikkje skje på grunn av faren for gyting og påverknad på ville torskestammar.</u> 	
<p>Grunngiving frå generalsekretær:</p> <p>Det er ikkje konstruktivt å være imot all framtidig oppdrett i seg sjølv, korkje fagleg eller realistisk. Vi må forhalde oss til oppdrett i åra som kjem. Det er bra å påpeike at oppdrett «må skje» i lukka anlegg.</p> <p>Dagens punkt inneheld tekst som flyttast til innleiinga saman med deler av forslag P25. Eksisterende punkt forkortast tilsvarende.</p>	
<p>Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke</p> <p>Stemmegeving i landsstyret: 18 stemmer for innstillinga – 0 stemmer mot – 1 avhalden</p>	

Forslag P23	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Side: 9 Linjenummer: 356	Forslagsstillar: Naturvernforbundet på Sør-Helgeland
<p>Intensjonsforslag</p> <p><i>Eksisterande punkt:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppdrett må skje i lukka anlegg og ikkje forringe miljøet i dei hav- og fjordområda der verksemda går føre seg. Oppdrettsverksemda må drivast utan ureining og sjukdomsspreiing og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stader. Kor miljøvenleg lukka anlegg er, må vurderast ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord. 	

Endring:

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland foreslår at en skriver om punktet ovenfor, slik at det står at en ønsker at åpne anlegg skal fases ut innen 1. januar 2030, for så å bli erstattet med lukkede anlegg som forurensar mindre eller minimalt. Vi ber om at landsmøteredaksjonen skriver et forslag ut ifra vårt ønske.

Grunngiving frå forslagstillar:

Norge er en sinke med å ta grep som vises når det gjelder å ta miljø på alvor i forbindelse oppdrettsnæringen. Åpne anlegg skulle ha vært faset ut for mange år siden.

Kommentar frå generalsekretær:

Datofesting høyrer ikkje heime i prinsippprogrammet. Sjå og forslag P23B.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for forslag P23B

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P24

Kapittel: 4.1 Primærnæringane

Side: 9

Linjenummer: 356

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Groruddalen

Endringsforslag:

~~Oppdrett må skje i lukka anlegg og ikkje forringe miljøet i dei hav- og fjordområda der verksemda går føre seg. Oppdrettsverksemda må drivast utan ureining og sjukdomsspreiing og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stader. Kor miljøvenleg lukka anlegg er, må vurderast ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord.~~

Oppdrett av fisk lar seg ikke gjennomføre på hverken en miljømessig, bærekraftig eller dyreetisk god måte. Videre utvikling av planer om oppdrettsanlegg, både lukkede og på land, må derfor skrinlegges og eksisterende anlegg må få tidsfrister for en gradvis utfasing.

Grunngiving frå forslagstillar:

Vi henviser til vårt forslag til uttalelse om oppdrettsnæringen.

Kommentar frå generalskeretær:

Det er mange utfordringar med oppdrett, men det er mogleg å tenke seg oppdrett innafor naturens tålegrenser (inkludert såkalla ekstensivt oppdrett der for eksempel karpe kan matast med matrester eller inngå i eit kretsløp for reinsking).

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P25

Kapittel: 4.1 Primærnæringane

Side: 9

Linjenummer: 356

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Trøndelag

Endringsforslag:

Oppdrett må skje i lukka anlegg og ikkje forringe miljøet i dei hav- og fjordområda der verksemda går føre seg. Oppdrettsverksemda må drivast utan ureining og sjukdomsspreiing og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstillfang andre stader. Kor miljøvenleg lukka anlegg er, må vurderast ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord.

Oppdrettsanlegg tar i dag store areal langs kysten, og fører til stort press på marine miljø.

Ytterligere auke av oppdrettsanlegg bør ikkje tillatast. Oppdrett må vidare flyttast over skje i lukka anlegg, som i minst mogleg grad forringer miljøet i dei hav- og fjordområda der verksemda går føre seg, og som ikkje utgjør same risiko for villfisk. Oppdrettsverksemda må drivast med vesentleg redusert ureining og sjukdomsspreiing, og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstillfang andre stader. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord. Torskeoppdrett utgjør ein uakseptabel risiko for villtorskstammen og bør ikkje tillatast.

Grunngiving frå forslagstillar:

Slik det står i dag, kan det gi inntrykk av at Naturvernforbundet er positive til oppdrett så lenge dette skjer i lukka anlegg. Det kan også fremstå som om lukkede anlegg er miljøvennlige, ut ifrå hvor de er plassert. All oppdrettsvirksomhet er arealkrevende og gir forurensning og risiko for sykdomsspredning i større eller mindre grad. Det har stor betydning både for den lokale og den helhetlige miljøbelastningen fra næringen i hvilket omfang og med hvilken intensitet denne næringen driver. Dette bør tydeliggjøres. Det bør tydeliggjøres at torskeoppdrett er uønsket. Oppdrett av torsk vil med all sannsynlighet påføre skade på dagens villtorskstamme, og kunnskapsgrunnlaget man har hittil, tilsier at oppdrettstorsken både gyter i merdene og rømmer fra anleggene. Vi kjenner ikke konsekvensene av å tillate oppdrett på torsk. Det er heller ikke grunn til å tro at disse problemene kan reguleres eller løses av næringen.

Kommentar frå generalsekretær:

Dagens tekst seier at det ikkje skal være forurensning og smittespreiing, mens det nye forslaget nøyer seg med å seie at det skal vere vesentleg redusert. Det er behov for å sjå på formuleringa om overgang til lukka oppdrett og torskeoppdrett. Sjå forslag P23B.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for forslag P23B

Stemmegiving i landsstyret: Einstemmig

Forslag P26	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Side: 9 Linjenummer: 361	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Tilleggsforslag: <i>Nytt kulepunkt etter linje 360:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Naturvernforbundet sier nei til torskoppdrett i åpne anlegg basert på foreliggende kunnskap om risiko.</u> 	
Grunngiving frå forslagstillar: All foreliggende kunnskap fraråder torskoppdrett i åpne merder grunnet risiko for kysttorsken.	
Kommentar frå generalsekretær: Sjå forslag P23B.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for forslag P23B Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig	

Forslag P27	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 9 Linjenummer: 371	Forslagsstillar: Roald Østensjø Naturvernforbundet Haugaland
Tilleggsforslag: <i>Tillegg etter eksisterande tekst:</i> (...) slik at fossil energibruk blir redusert og erstatta av fornybar energi. <u>Produksjonen av det fysikken definerer som elektrisk straum, det ein i daglegtalen nemner som 'energivarer': startar med PÅ-knappen; minkar med DIMMING; opphøyrer med AV-knappen – sluttbrukaren er den styrande produsenten av elektrisk straum frå tilbydaren sin kraft. Sluttbrukarane kontrollerer alt som trekker elektrisk straum og er: individ; arbeidsplassar; tilretteleggjarane av det offentlege rom.</u>	
Grunngiving frå forlagstillar: Folk treng å veta skilnaden på kraft og straum samt veta skilnaden mellom tilbydar og produsent av elektrisk straum. Folkeopplysing om kven som trekker straumen, er på sin plass.	
Kommentar frå generalsekretær: Prinsippprogrammet skal vise Naturvernforbundet sin politikk og er ikkje arena for folkeopplysning. Forslaget blir for detaljert.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke	

Stemmegeving i landsstyret: 19 stemmer for innstillinga - 0 stemmer mot

Forslag P28B

Kapittel: 4.2 Energi

Side: 9

Linjenummer: 371

Forslagsstiller:

Generalsekretæren og landsstyret

Endringsforslag:

Endre heile dagens kapittel 4.2 til følgjande:

Noreg har eit svært høgt energiforbruk. For å nå klimamåla og naturmåla samstundes må vi gjere ei omlegging som reduserer det samla energiforbruket. All bruk av fossil energi må fasast ut og der det er naudsynt erstattast med fornybar energi. Vi må prioritere bruken av energi, forbruket må vere mest mogleg effektivt, og vi må nytte rett energiform til ulike bruksområde.

Naturvernforbundet meiner at:

- Ramma for ny krafttilgang blir sett av moglegheitene innan frigjering av kraft frå andre sektorar, opprusting av eksisterande anlegg og sol- og vindkraft på allereie utbygde areal.
- Modernisering av bygg må gjerast med høg energistandard, slik at energibehovet i sektoren kan halverast fram mot 2050. Ein kombinasjon av reguleringar, informasjonstiltak, finansiering og tilskot må på plass for å utløyse potensialet.
- Vi må prioritere lokal energiproduksjon frå varmepumper, bergvarme, biogass og solenergi, saman med ein berekraftig bruk av bioenergi og utnytting av spillvarme.
- Industri og næringar som skal vere med oss etter 2050, må prioriterast med tilgang på kraft.
- Overføringsnett til andre land skal ha som mål å bidra til meir effektiv og fornybar energibruk, ikkje omfattande eksport av straum.
- Norsk olje- og gassverksemd må trappast ned og gradvis fasast ut, ved at det ikkje blir opna for leiting og utvinning av olje og gass i nye område og med ein utfasingsplan som sikrar ei rettferdig omstilling til berekraftige næringar.
- Olje- og gassindustrien må sjølv finne løysingar på utsleppsutfordringane sine utan elektrifisering frå land.
- Grønt hydrogen, ammoniakk og e-fuel kan produserast i periodar med overskot, men gjev svært store energitap i omforming og vil berre kunne brukast i avgrensa omfang som klimatiltak.
- Karbonfangst og -lagring (CCS) tek oss ikkje til nullutslepp og er i tillegg svært energikrevjande. CCS kan brukast der reelle nullutsleppsalternativ ikkje finst.
- Alle nye bygg og infrastruktur må tilpassast eit nullutsleppssamfunn med redusert energibehov og utslepp frå anlegg og materialar. Transport må flyttast frå veg til sjø og bane. Det må ikkje byggjast nye motorvegar for 110 km/t, som aukar naturinngrep og energibehov.

- Alle produkt må tilpassast reparasjon, ombruk og resirkulering. Ein sirkulær økonomi gjev stor reduksjon i behovet for energi og materialar frå uttak av naturressursar til produksjon og forbruk av produkt.
- Noreg må ikkje leggje til rette for bygging av små eller store kjernekraftreaktorar med tilhøyrande transport og lagring av langliva radioaktivt materiale.
- Det må sikrast ei forsvarleg mellomlagring av det norske atomavfallet medan det blir førebudd ei permanent lagring i Noreg.
- Energieffektivitet må være førande for global energi- og klimapolitikk. Noregs bistand på energifeltet må innebære auka energieffektivitet, for å stanse veksten i det globale energibehovet, være eit avgjerande bidrag for utsleppskutt og legge til rette for ein overgang til fornybar energi. Samstundes må alle sikrast tilgang til naudsynt av rein energi til ein overkommeleg pris.

Grunngeving frå generalsekretær:

Mange endringsforslag er til detaljar og grunngevingar i dagens tekst, ikkje til sjølvne prinsippa. Dette forslaget har forsøksvis reindyrka det prinsipielle. I tillegg er flere punkt tatt inn som er blitt meir aktuelle i det seinare, som prioritering av kraft, hydrogen, infrastruktur og sirkulær økonomi. Innleiinga legg vekt på behovet for omlegging og minska energibehov som overordna retning – framfor at dette var eget punkt.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegeving i landsstyret: 14 stemmer for innstillinga – 0 stemmer mot – 4 avhaldne

Forslag P28

Kapittel: 4.2 Energi

Side:

Linjenummer:

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Nordland

Endringsforslag:

Endre heile dagens kapittel 4.2 til følgjande:

Menneskene trenger energi. Men all energi har potensielt negative konsekvenser for jordas biosfære, dvs. atmosfære, hav og land med biomangfold. 30 år med avtalefestet utfasing av fossil energi har ført til økt produksjon og forbruk av både fossil og ikke-fossil energi. FNs Ressurspanel advarer nå om at overforbruk av jordas ressurser er den viktigste årsaken til verdens natur- og klimakrise (Global Resources Outlook 2024). Naturvernforbundet mener derfor at rettferdig reduksjon av forbruket må være den overordnet viktigste strategien for å fase ut fossil energi og stanse ytterligere nedbygging av naturmangfoldet. **(Ny innledning i forhold til nåværende p.program)**

Naturvernforbundet mener at:

- Det samlede energiforbruket må reduseres og bli mest mulig effektivt. Energieffektivisering og -sparing i bygningsmassen må premieres gjennom tilstrekkelige statlige tilskudd og

tiltakene som velges må være kunnskapsbaserte. **(forkortet i forhold til nåværende p.program)**

- Elektrifisering av sokkelen er uakseptabel sløsing med begrensede kraftressurser uten effekt på globalt CO₂-utslipp og må stoppes. **(ny i forhold til nåværende p.program)**
- Datasentre for utvinning av kryptovaluta er også uakseptabel sløsing med kraft og må nedlegges. **(ny i forhold til nåværende p.program)**
- Norsk olje- og gassvirksomhet må trappes ned og gradvis fases ut innen 2040 ved at det ikke åpnes for leting og utvinning av olje og gass i nye områder og med en nedtrappingsplan som sikrer en rettferdig omstilling for oljearbeiderne. **(uendret i forhold til nåværende p.program)**
- Fossil energibruk i Norge må fases ut for gi vårt bidrag til 1,5-gradersmålet. Energieffektivisering, nedgang i transportbehovet, utbygging av kollektive tilbud som ikke går på bekostning av natur, restriksjoner på luftfart i og ut av Norge, utfasing av petroleumsvirksomheten og bevaring av natur er de viktigste tiltakene. Frigjøring av elektrisk kraft som allerede er i det norske kraftsystemet ved ENØK-tiltak i bygningsmassen og modernisering av eksisterende vannkraftverk er tiltak som ikke går ut over naturmangfoldet og vil gjøre utfasingen av fossil energi lettere. **(endret i forhold til nåværende p.program)**
- Naturvernforbundet sier nei til utbygging av ny vann- og vindkraft i Norge. Solkraft på bygninger er akseptabelt. **(ny i forhold til nåværende p.program)**
- Det er nødvendig med nasjonal kontroll over kraftutvekslingen med andre land for å hindre skadelig effektkjøring av regulerbar vannkraft og begrense krafttapet i overføringskablene. Denne kontrollen må sørge for forsyningssikkerheten og regulerte energipriser som sikrer norsk industri og næringsliv. **(forkortet og endret i forhold til nåværende p.program)**
- Atomkraft innebærer en stor fare for miljø og mennesker i forbindelse med produksjon og avfallshåndtering. Det må ikke bygges nye atomkraftverk i Norge. Det må sikres en forsvarlig mellomlagring av det norske atomavfallet mens det blir forberedt en permanent lagring i Norge. Norge må ta ansvar internasjonalt ved bl.a. ta del i forskning på atomkraft for å sikre menneske og natur mot atomforurensning. **(I hovudsak uendret i forhold til nåværende p.program bortsett frå tillegget om at Norge bør delta i forskningen på atomkraft)**
- Historisk ulik fordeling av energiressursene mellom nord og sør samt innad i både rike og fattige land er bakgrunnen for at de 10 % rikeste i verden står for tilnærmet 50 % av CO₂-utslippene, mens de 50 % fattigste samlet slipper ut bare 12 %. Forbruket i de rike landene må reduseres og det må til en omfordeling til fattige land og til de fattige innad i de rike landene slik at udekkede basale behov som mat, bolig og varme blir dekket. Internasjonal bistand må i større grad rettes inn på å nå de fattigste med desentraliserte tiltak for energieffektivisering og begrenset utbygging og bruk av ikke-fossil energi. **(Moderat omarbeidet fra nåværende p.program)**

Grunngiving frå forslagstillar:

Bakgrunnen og begrunnelsen for forslaget vårt er å få et prinsippprogram der endringen som ble gjort på innledningspunktet 1.1. *Kva vi vil oppnå* under landsmøtet på Hamar i 2022, blir i samsvar med resten av prinsippprogrammet vårt og da særlig i samsvar med det viktige og sentrale kapittel 4.2 *Energi. Den viktige endringen som ble vedtatt under punkt 1.1 på Hamar var: «Evig materiell vekst er ikkje mogleg innafor ressursane på jorda. For at alle menneske skal ha høve til å leve gode liv innafor rammene av jorda sitt ressursgrunnlag og naturen sin toleevne, må det samla forbruket på jorda reduserast, og særleg må forbruket til dei rikaste reduserast kraftig.»*

Kommentar fra generalsekretær:

Forslaget inneber å endre innleiinga ved å ta ut:

- Krav til energibruken: at energien må være fornybar, klimavenleg, brukast effektivt, produserast og transporterast utan å skape forureining og uoppretteleg skade på naturmangfaldet, og at det skal brukast riktig energiform til bruksområdet.

- Omlegging av energibruken – frå fossil til fornybar

Inn kommer istaden:

- Sidestilling av all energibruk. «All energi har potensielt negative konsekvenser».

- Kritikk av avtalefesta utfasing av fossil energi. Denne «har ført til økt produksjon av både fossil og ikke-fossil energi».

Når fossil og fornybar energi blir sidestilt, fell grunngivinga for spesifikk utfasing av den fossile energien bort. All energi framstår som like skadeleg. Ein etterspørselsbasert strategi for å fase ut fossil er det samme som oljelobbyen står for: Oljeb Bruken skal fasast ut ved å redusere forbruket av olje og dermed etterspørselen, ikkje ved å stanse utvinning (tilbudet).

Til punktlista:

I 1. punkt er tiltak for effektivisering og sparing i det nye forslaget avgrensa til å gjelde bygningsmassen, og verkemidla er begrensa til statlege tilskot.

I 3. punkt det tatt ut at fornybar energi må føre til redusert forbruket av fossil energi, ikkje auke den samla energibruken og kravet til hensyn som må takast ved utbygging av ny fornybar energi. Inn som viktigste tiltak kjem utbygging av kollektive tilbud som ikkje går på bekostning av natur, restriksjonar på flytrafikk i og ut av Noreg og bevaring av natur. Ingen av disse tiltaka er spesielt viktige for å fase ut fossil energibruk i Norge, som punktet handlar om.

I 4. punkt er det som er tatt ut, i all hovudsak vurderingar av kva overføringsnett har av påverknad på naturen. Det som er tatt inn, er i stor grad vurderingar av kva overføringsnett kan bety for samfunnet.

I 6. punkt forsvinn den logiske samanhengen i avsnittet som først beskriv at ulik tilgang til, og ineffektiv bruk av, energi er med på å oppretthalde den skeive fordelinga av velstand. Deretter kjem det forslag om tiltak retta inn mot dette: Desentraliserte tiltak for energieffektivisering og bruk av fornybar energi.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for forslag P28B

Stemmegiving i landsstyret: 15 stemmer for innstillinga - 2 stemmer mot –2 avhaldne

Forslag P29 – FORESLÅTT TRUKKE AV FORSLAGSSTILLAR

Kapittel: 4.2 Energi

Side: 9

Linjenummer: 378

Forslagsstillar:

Naturvernforbundet i Trøndelag

Endringsforslag:

Det samla energiforbruket må reduserast og bli mest mogleg effektivt. Energieffektivisering og - sparing må premierast gjennom eigna verkemiddel. Det må stillast strenge krav til energibruk i bygningar og styring av energibruken. ~~Desse krava må strammast inn med jamne mellomrom, slik at bygg og anlegg i størst mogleg grad er sjølvforsynt med energi, med lågt energiforbruk og ressursfotavtrykk i eit livsløpsperspektiv.~~

Grunngiving frå forslagstillar:

At bygg skal bli sjølvforsynt med energi, tyder ingen ting anna enn at det skal bli montert mengder av solceller på alle bygg. Det er eit faktum at sjølv om solkraftanlegget produserer like mykje som bygget treng, vil alle vere avhengig av tilknytning til nettet. Alternativet er å sette inn store mengder med batteri. For det første er det slik at solkraft ein klimafaktor e_{CO2} 42 g/kWt (faktaark IPCC) som meir enn det doble av norsk el-miks i nettet. Eit bygg blir altså ikkje meir klimanøytralt med eigen solkraft. For det andre er viktig å vere klar over at når det blir montert solstraum til eit bygg, er det berre den delen som blir overført (selt inn) til nettet, som blir registrert. Kanskje er dette berre cirka 20 prosent av det som solkraftanlegget produserer. All anna produksjon til eige forbruk blir ikkje registrert. Det kan då gå til meirforbruk eller til redusert kjøp. Redusert kjøp vil i offentleg statistikk framgå som sparing. Med andre ord: Det som framgår som sparing, er altså ikkje sparing. Sjølvforsyning av bygg i Noreg vil føre til at utslepp av klimagassar vil auke, og dei vil ikkje vere betalt tilbake innan levetida går ut.

Kommentar frå generalsekretær:

Dagens tekst seier at bygg skal ha lågt energiforbruk og ressursfotavtrykk i eit livsløpsperspektiv. Da kan det ikkje bli bygds ut solkraft dersom dette ikkje innfridd.

Forslaget er trukke frå forslagsstillar.

Innstilling frå landsstyret:

Stemmegiving i landsstyret:

Forslag P30	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 9 Linjenummer: 393	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
<p>Endringsforslag:</p> <p>Overføringsnett til andre land skal ha som mål å bidra til meir effektiv og fornybar energibruk, ikkje omfattande eksport av straum. Kraftutveksling med andre land bidreg til god utnytting av kraftressursane og reduserer behovet for reservekraft og tilhøyrande naturinngrep og klimagassutslepp. Fordi transport av kraft inneber energitap og kan gje betydelege naturinngrep, bør det vere eit mål å utnytte energiressursane nær der dei oppstår, og til fortrenging av fossil energibruk i Noreg og i utlandet.</p> <p>Overføringsnett til andre land skal ha som mål å bidra til meir effektiv og fornybar energibruk, ikkje omfattande eksport av straum. <u>Endra energiproduksjon med stor del av sol- og vindkraft som ikkje kan regulertast i høve til forbruk i dei landa vi har til knytning til, har ført til at norsk vasskraft i stor grad blir regulert i høve til prisen i land/område der det er stor kapasitet for overføring. Dette har negativ konsekvens naturen i vassdrag og har ført til endring av målet ved oppgradering og drift av vasskraft i Noreg. Overføringsnett både i Noreg og til andre land må bli vurdert i høve til tryggleik for forsyning, energitap og naturinngrep.</u></p>	
<p>Grunngiving frå forslagstillar:</p> <p>Teksten passar ikkje på dagens situasjon med overføringskablar. Tidlegare var hovudmønsteret slik at Noreg importerte eksporterte kraft på dagen og importerte kol- og atomkraft på natta. Dette hjelpte til at kol- og atomkraft kunne gå med meir stabil produksjon med det meir effektiv drift. Slik er det ikkje lenger, og drift av overføringsliner og -kablar blir dominert av varierende vindkraftproduksjon.</p> <p>Det er også uriktig slik det står i dagens punkt 4 at kraftutveksling med andre land bidrar til å redusere naturinngrep. Det er vidare motstrid mellom at kraftutveksling med andre land bidreg til god utnytting av kraftressursane, og at det bør være et mål å utnytte energiressursane nær der dei oppstår.</p>	
<p>Kommentar frå generalsekretær:</p> <p>Forslaget omtalar ein situasjon, ikkje eit prinsipp, kanskje med unntak av siste setning. Det som er forslått strøke og endra, står ikkje lenger i landsstyret sitt heilhetlege forslag til nytt energikapittel. Sjå forslag P28B.</p>	
<p>Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for forslag P28B</p> <p>Stemmegeving i landsstyret: 10 stemmer for innstillinga - 7 stemmer mot – 3 avhaldne</p>	

Forslag P31	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 10 Linjenummer: 399	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Rogaland
Strykeforslag: <i>Stryke kulepunkt:</i> <ul style="list-style-type: none"> ● Atomkraft inneber ein så stor fare for miljø og menneske i samband med produksjon og avfallshandtering. Det må ikkje byggjast nye atomkraftverk i Noreg. Det må sikrast ei forsvarleg mellomlagring av det norske atomavfallet medan det blir førebudd ei permanent lagring i Noreg. Noreg må ta ansvar internasjonalt for å sikre menneske og natur mot atomforureining. 	
Grunngiving frå forslagstillar: Kjernekraft tilfredsstillar EUs krav til bærekraft og flere land satser på kjernekraft, deriblant våre naboland Sverige og Finland. Kjernekraft gir stabil og klimavennlig energi med minimale naturinngrep i forhold til energimengden som blir produsert og er den eneste energikilden som kan erstatte/reduere gass- og kullkraft både i forhold til mengde og stabilitet. Naturvernforbundet bør være teknologinøytral i forhold til klimavennlig energi (vind-, sol-, vann-, bølge-, kjernekraft) og ikke aktivt jobbe mot kjernekraft hverken i Norge eller utlandet. Videre skjer det stor teknologiutvikling innenfor dette området, og Naturvernforbundets prinsippprogram bør gjenspeile dette og ikke ha prinsipper fundert i gammel og utdatert teknologi. Staten ved norsk nukleær dekommisjonering (NND) har ansvar for mellomlagring og permanent lagring av avfallet fra forskningsreaktorene og sykehus med mer i Norge. Det er derfor ikke nødvendig å ha med denne delen av punktet heller, og hele punktet om atomkraft kan slettes.	
Kommentar frå generalsekretær: Det er komme inn fleire alternative forslag på dette temaet. Å stryke all tekst om atomkraft er neppe føremålstenleg. Se forslag P28B.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke Stemmegiving i landsstyret: 13 stemmer for innstillinga - 2 stemmer mot – 1 avhalden	

Forslag P32	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 10 Linjenummer: 399	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
Endringsforslag: <i>Endre eksterende kulepunkt:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Atomkraft inneber ein så stor fare for miljø og menneske i samband med produksjon og avfallshandtering. Det må ikkje byggjast nye atomkraftverk i Noreg. Det må sikrast ei forsvarleg mellomlagring av det norske atomavfallet medan det blir førebudd ei permanent lagring i Noreg. Noreg må ta ansvar internasjonalt for å sikre menneske og natur mot atomforureining. • <u>Kjernekraft representerer betydelege miljøutfordringar knytta til strålingsrisiko og avfallshandtering. Det må foreligge ei løysning på disse forhold som avverger framtidig atomforurensing før løyve til kjernekraftverk kan tildelast. Kjernekraft må vurderast som eit alternativ til naturøydeleggjande sol- og vindkraftanlegg.</u> 	
Grunngiving frå forslagstillea: Hvis energisparing ikke dekker det behov for elkraft som norske myndigheter ser nødvendig å frembringe, så er det viktig å utrede om kjernekraft kan være et aktuelt alternativ med mindre skadelige konsekvenser for naturmiljøet.	
Kommentar frå generalsekretær: Sjå alternativ tekst i forslag P28B.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for P28B Stemmegiving i landsstyret: 16 stemmer for innstillinga - 3 stemmer mot – 1 avholdende	

Forslag P33	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 10 Linjenummer: 399	Forslagsstiller: Bård Sælen Larsen (Naturvernforbundet Hordaland)
Endringsforslag: <i>Endre eksisterende kulepunkt:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Atomkraft inneber ein stor fare for miljø og menneske i samband med produksjon og avfallshandtering. Det må ikkje byggjast nye atomkraftverk i Noreg. Det må sikrast ei forsvarleg mellomlagring av det norske atomavfallet medan det blir førebudd ei permanent lagring i Noreg. Noreg må ta ansvar internasjonalt for å sikre menneske og natur mot atomforureining. 	

- Dersom kjernekraft blir naudsynt for å oppnå full dekarbonisering i Noreg, må staten kunne garantere for at teknologi og utførelse holdast til høgaste sikkerhetsstandard, og at ei løysing for permanent lagring av avfall er påbegynt. Dagens eksisterande forskningsavfall skal sikrast forsvarleg inntil et slikt lager er ferdig. Noreg må også fortsette å utvikle sin høge kompetanse innan atomsikkerhet og å bidra til tryggleik internasjonalt.

Grunngjeving frå forslagstillar:

Første del av dagens formulering gir ingen mening uten noen form for kvantisering av miljøavtrykket. Man kan si det samme om alle andre energiformer, og Naturvernforbundet har intet faglig belegg for å påstå at kjernekraft har et større samlet negativt avtrykk en for eksempel sol- og vindkraft. Vannkraft har som kjent langt høyere dødstall, og fossilt er igjen i en helt annen liga. I tillegg er det svært viktig at vi er oppdatert: Sjansen for at kjernekraft blir et foretrukket alternativ blant beslutningstakere, vil fortsette å øke jo større andel av uregulerbar fornybar energi vi og våre naboland faser inn i økonomien. Vi må i så tilfelle være godt informert og forberedt for å kunne passe på at alle forholdsregler for miljø og sikkerhet blir fulgt til punkt og prikke.

Kommentar frå generalsekretær:

Sjå alternativ tekst i forslag P28B.

Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke, til fordel for P28B

Stemmegeving i landsstyret: 13 stemmer for innstillinga - 6 stemmer mot – 1 avholdende

Forslag P34	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 9 Linjenummer: 407	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Indre Sogn
Tilleggsforslag: <i>Nytt kulepunkt under kapittel 4.2 Energi</i> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Storskala utbygging av energiinfrastruktur som følgje av transportbehovet for uregulerbar energiproduksjon bør unngåast. Naturvernforbundet skal fremme energieffektivisering og prioritere regulerbare energikjelder for å redusere belastninga på naturen og sikre stabil energiforsyning utan omfattande naturinngrep. I tillegg må alle energiutbyggingar vurderast ut frå ein heilskapleg nasjonal arealpolitikk, der klima- og naturutfordringar blir sett i samanheng.</u> 	
Grunniving frå forslagstillar: Naturvernforbundet bør vedta dette tilleggspunktet fordi det vil redusere omfattande naturinngrep ved å unngå storskala utbygging av energiinfrastruktur knytt til uregulerbar energiproduksjon. Ved å fremje energieffektivisering og prioritere regulerbare energikjelder sikrar ein stabil energiforsyning utan å belaste naturen unødvendig. Ein heilskapleg nasjonal arealpolitikk som ser klima- og naturutfordringar i samanheng, gir betre miljømessige beslutningar. Dette viser ansvarleg leiarskap i energiomstillinga og styrkar forbundet sin posisjon som forkjempar for berekraftig energipolitikk. Å vedta tilleggspunktet er avgjerande for å balansere energibehovet med vern av natur og klima.	
Kommentar frå generalsekretær: Delar av forslaget er omfatta av eksisterande prinsippprogram. Å prioritere utbygging av regulerbar kraft kan også gi store miljøutfordringar.	
Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke Stemmegeving i landsstyret: 14 stemmer for innstillinga - 2 stemmer mot – 3 avholdende	

Forslag P35	
Kapittel: 4.2 Energi Side: 9 Linjenummer 407	Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Indre Sogn
Tilleggsforslag: <i>Nytt kulepunkt:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Naturvernforbundet vil følgje utviklinga av hydrogen som energiberar tett, og arbeide for at all produksjon av hydrogen skjer på ein måte som ikkje medfører alvorleg naturtap eller auka klimagassutslepp.</u> 	
Grunniving fra forslagstillar:	

<p>Kommentar frå generalsekretær:</p> <p>Deler av formuleringa høyrer heime i arbeidsprogrammet. Prinsippprogrammet omhandlar fra før prinsipp som også må gjelde for hydrogen.</p>
<p>Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør ikkje bli vedteke</p> <p>Stemmegeving i landsstyret: Einstemmig</p>

Forslag P36	
<p>Kapittel: 4.4 Industri</p> <p>Side: 11</p> <p>Linjenummer: 471–472</p>	<p>Forslagsstiller: Landsstyret</p>
<p>Tilleggsforslag:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fangst og lagring av CO₂ frå punktutslipp må takast i bruk for å redusere klimaforureining frå <u>den delen av industrien som vi skal ta med oss inn i lavutslippssamfunnet.</u> 	
<p>Grunngiving frå forslagstillar:</p> <p>Å investere stort i utslppsreducerande tiltak i form av til dømes fangst og lagring av CO₂ på aktivitetar som må reduserast kraftig (til dømes tradisjonell forbrenning av avfall) eller fasasts ut (som petroleumssektoren), er ikkje lurt, da det kan forlenge levetida til aktiviteten.</p> <p>Prinsippprogrammet vårt seier at «norsk olje- og gassverksemd må trappast ned og gradvis fasast ut innan 2040». Og så vedtok LAS på møte 06/21 at Naturvernforbundet går imot produksjon av hydrogen gjennom bruk av naturgass med fangst og lagring av CO₂.</p> <p>Klimautvalget 2050 er for øvrig tydeleg på at utslppstiltak i dag må stå seg i eit langsiktig perspektiv.</p>	
<p>Innstilling frå landsstyret: Forslaget bør bli vedteke</p> <p>Stemmegeving i landsstyret: 18 stemmer for innstillinga – 2 stemmer mot</p>	

Forslag P37	
<p>Kapittel: 4.5 Forbruk, avfall og handel</p> <p>Side: 12</p> <p>Linjenummer: 493</p>	<p>Forslagsstiller:</p> <p>Naturvernforbundet i Trøndelag</p>
<p>Tilleggsforslag:</p> <ul style="list-style-type: none"> For å redusere forbruk og avfallsmengde må produkt vere produsert for å vare lengst mogleg, vere lette å reparere og brukast om att og enkle å resirkulere. Alt avfall skal i utgangspunktet bli resirkulert eller gjenvunne. <u>Eingongsbruk og emballasje må reduserast vesentleg.</u> 	
<p>Begrunnelse fra forslagstiller:</p>	

Reduksjon av eingongsmateriell er et viktig tiltak for å redusere forbruk og slik redusere avfall. Det bør nemnst eksplisitt.

Kommentar fra generalsekretær:

Avfallsreduksjon er et hovedpunkt. Emballasjer er ikke spesifikt nevnt.

Innstilling fra landsstyret: Forslaget bør bli vedteke

Stemmegiving i landsstyret: 17 stemmer for innstillinga – 1 stemme mot

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26



Naturvernforbundet

PRINSIPPROGRAM

*Vedteke på landsmøtet i Stavanger 21. april 2018.
Sist endra i landsmøtet på Hamar 23. april 2022.*

*Prinsippprogrammet gjev ei oversikt over Naturvernforbundet sitt grunnsyn,
korleis organisasjonen arbeider, og kva som er våre langsiktige politiske
krav.*



27 Innhald

28	1 Kva vi vil oppnå.....	2
29	2 Korleis vi arbeider.....	3
30	3 Prinsipp.....	4
31	3.1 Vern om naturmangfaldet.....	5
32	3.2 Stopp dei farlege klimaendringane	6
33	3.3 Berekraftig ressursbruk	7
34	4 Miljøvern i praksis	8
35	4.1 Primærnæringane	8
36	4.2 Energi.....	9
37	4.3 Transport	10
38	4.4 Industri	11
39	4.6 Krig og fred	12

40
41

42 1 Kva vi vil oppnå

43

44 Naturvernforbundet arbeider for eit samfunn som er godt å leve i for alle, og som kan bestå over tid.
45 I eit slikt samfunn blir naturen forvalta på ein måte som sikrar vårt felles livsmiljø, og all menneskeleg
46 aktivitet skjer i balanse med naturen og miljøet.

47

48 Livsformene i naturen er verdifulle i seg sjølv, samtidig som menneska er avhengige av dei. Å ta vare
49 på rikdommen av livsformer og økosystem er naudsynt for å sikre livskrafta og produktiviteten i
50 naturen. Vi menneske kan ikkje halde fram med å utrydde artar på jorda eller øydelegge det
51 livsmiljøet artane treng for å leve.

52

53 Mennesket er ein del av naturen. Vi lever av dei allsidige goda i naturen og har ansvaret for å sikre ei
54 økologisk, sosial og økonomisk utvikling som tar omsyn til både nolevande og framtidige
55 generasjonar sine behov. Det betyr at:

56

- Vi må ta vare på mangfaldet i naturen.
- Fornybare ressursar må takast ut på ein slik måte at ressursane kan fornye seg.
- Ressursar som finst i avgrensa mengder, må vi bruke med stor varsemd.
- Vi kan berre sleppe ut stoff som krinslaupt i naturen kan bryte ned innanfor naturen si bereevne.

60

61
62 Menneskeleg forbruk av energi og naturressursar kan ikkje vere høgare enn at det let seg kombinere
63 med å halde oppe naturmangfaldet og naturen si produksjonsevne. Tekniske omleggingar er ikkje
64 nok for å oppnå dette. Evig materiell vekst er ikkje mogleg innanfor ressursane på jorda. For at alle
65 menneske skal ha høve til å leve gode liv innanfor rammene av jorda sitt ressursgrunnlag og naturen
66 sin toleevne, må det samla forbruket på jorda reduserast, og særleg må forbruket til dei rikaste
67 reduserast kraftig.

68

69 Å løyse globalt omfattande og alvorlege miljøproblem krev omstillingar som må drivast fram med
70 både lokal og nasjonal innsats. I ei globalisert verd krevst også globalt samarbeid og internasjonale
71 avtalar. Noreg har som eit rikt og velutvikla land både grunnlag og ansvar for å vere eit føregangsland
72 i miljøvernarbeidet. Noreg må følgje opp sine internasjonale pliktar og ta ei rolle som førebilete for å
73 bidra til framgang i det internasjonale miljøarbeidet.

74

75

76 **2 Korleis vi arbeider**

77

78 ***Demokratisk, landsdekkande og uavhengig***

79 Naturvernforbundet er ein demokratisk, partipolitisk nøytral medlemsorganisasjon. For å stå imot og
80 reversere den akselererande øydelegginga av miljøet treng vi at breie lag av folket blir engasjert.
81 Folkeleg engasjement gjennom lokalt naturvernarbeid er grunnlaget for arbeidet for livskraftig natur
82 og miljøgode og avgjerande for Naturvernforbundet sin styrke. Medlemmane avgjer, gjennom sine
83 tillitsvalde, kva forbundet skal meine og arbeide med. Synspunkta blir utforma uavhengig av
84 økonomiske interesser, staten og andre organisasjonar. Naturvernforbundet skal jobbe for å få fleire
85 aktive lokallag over heile landet, samtidig som aktiviteten i eksisterande lokal- og fylkeslag sikrast og
86 fornyast. Det lokale nærværet og dei tillitsvalde gjev Naturvernforbundet legitimitet og demokratisk
87 gjennomslagskraft. Organisasjonen skal søkje å reflektere eit mangfald av folket og arbeide for god
88 representasjon i kjønn, geografi, sosial bakgrunn og minoritetsbakgrunn blant både medlemmar,
89 aktive og tillitsvalde. Miljøagentane og Natur og Ungdom skal vere barne- og
90 ungdomsorganisasjonane til Naturvernforbundet. Gjennom å oppretthalde og aktivt byggje nye
91 samarbeid og alliansar med andre organisasjonar og initiativ skal Naturvernforbundet auke si
92 gjennomslagskraft og oppslutnad og bidra til ein effektiv og rettferdig miljøpolitikk.

93

94 I rørsla vår skal vi handsame kvarandre med respekt. Trakasserande haldningar og framferd høyrer
95 ikkje heime her. Ungdomen og engasjementet deira skal vi særleg hegne om. Me aksepterer ikkje
96 ytterleggående og ekstreme krefter som ein del av miljørørsla. Samarbeid med parti og grupperingar
97 som fremjar rasistiske og høgreekstreme haldningar, bryt med verdiane våre.

98

99 ***Kunnskapsbasert opinionsdanning***

100 Naturvernforbundet treng tillit og oppslutnad for å få gjennomslag. Argumenta skal vere godt
101 oppbygde, forstålege og fagleg solide. Frivillige organisasjonar har gjennom folkeopplysning spelt ei
102 viktig rolle for demokratiseringa av Noreg. Naturvernforbundet vil føre dette arbeidet vidare
103 gjennom opinionsdannande verksemd, slik at ein lettare kan innrette seg miljøvenleg, påverke andre
104 og få folkevalde organ til å ta omsyn til naturen.

105

106 ***Saksorientert arbeid med konkrete resultat***

107 Det er gjennom arbeid med mange konkrete saker over heile landet, og med stor breidde, at
108 Naturvernforbundet er med og bergar store naturverdiar og endrar haldningane hos folk flest. Ved
109 hjelp av politisk arbeid i enkeltsaker vil Naturvernforbundet også vise kva utfordringar vi står overfor
110 i det globale miljøarbeidet.

111

112 ***Naturglede, naturkunnskap og naturbruk***

113 Ein viktig del av arbeidet til Naturvernforbundet er å arbeide for å styrke folk sin kontakt med
114 naturen. Vi ynskjer at alle skal få glede seg over naturen i nærområdet sitt, vere stolte over denne og
115 ynskje å ta vare på naturen både lokalt og globalt. Vi vil ta vare på det enkle og nære friluftslivet og

116 arbeider for å styrke kunnskapen om naturen på alle plan. Vi ynskjer å styrke kunnskapen om korleis
117 vi kan nytte naturen, og vil arbeide for å ta vare på og føre vidare tradisjonell naturbruk så langt det
118 kan gjerast på økologisk forsvarleg vis.

119

120 **Internasjonalt samarbeid**

121 Brei folkeleg deltaking er avgjerande for å løyse internasjonale miljøproblem, og sterke nasjonale
122 miljøorganisasjonar er viktige for å ta vare på miljøinteressene.

123

124 Naturvernforbundet skal samarbeide med miljøørslar i andre land. Samarbeidslanda har ofte store
125 miljøutfordringar og også store utfordringar når det gjeld deltaking frå sivilt samfunn.

126 Naturvernforbundet er den norske medlemmen av Friends of the Earth International.

127

128 Medlemskap i Regnskogsfondet er òg ein viktig del av vårt internasjonale engasjement. Det
129 internasjonale arbeidet skal bidra til å styrke lokale miljøvernorganisasjonar i dei landa vi engasjerer
130 oss i. Samstundes bidreg dette arbeidet til å styrke Naturvernforbundet sitt arbeid både i Noreg og i
131 arbeidet med internasjonale miljøavtalar.

132

133

134 **3 Prinsipp**

135

136 At folk skal kunne bidra til å drive fram løysingar på miljøproblema, krev eit samfunn der folk har
137 høve til å påverke sin eigen situasjon, har tilgang til kunnskap om kva som påverkar miljøet, og kan
138 delta aktivt i politisk arbeid. Myndighetene har ansvar for å følgje opp, kontrollere og innføre
139 sanksjonar og tiltak overfor dei som bryt den norske natur- og miljølovgevinga. Både myndighetene,
140 næringsliv og folket har eit ansvar for å setje seg inn i og følgje felles reglar.

141

142 Naturvernforbundet meiner følgjande prinsipp må ligge til grunn for all samfunnsplanlegging:

- 143 • Kunnskap: Alle private og offentlege aktørar må ha plikt til å setje seg inn i korleis verksemda
144 deira påverkar naturen. Alle handlingar må byggje på oppdatert vitenskapleg og
145 erfaringsbasert kunnskap, der miljøkonsekvensane av handlinga blir vurdert i eit
146 livsløypesperspektiv. Alle skal ha krav på informasjon om miljøkonsekvensar når det gjeld
147 både enkeltprodukt og forbruksvarer, produksjon og politiske planar og vedtak.
- 148 • Føre-var-prinsippet: Dersom det er usikkert om inngrep eller utslepp vil ha skadelege
149 verknader for organismar eller økosystem, skal tvilen kome naturen til gode ved at tiltaket
150 ikkje blir gjennomført.
- 151 • Samla påkjenning: Den samla påkjenninga som naturmiljøet er eller kan bli utsett for, skal
152 vere utslagsgjevande for vedtak i einskildsaker.
- 153 • Den som påverkar, skal betale: Den som påverkar miljøet på ein negativ måte, skal dekke
154 kostnadene ved tiltak som hindrar, avgrensar eller rettar opp skadane.
- 155 • Tenke globalt – handle lokalt: Det den einskilde gjer her i landet, må stå i høve til globale
156 natur- og miljøinteresser og såleis kunne bidra til utvikling som kan kome alle verdas
157 menneske og artar til gode – i dag og i framtida.

158

159 Grenseoverskridande miljøproblem krev internasjonalt samarbeid og avtalar som blir oppfatta som
160 rettferdige og rimelege av alle partar. Verdast fattigaste lir i dag under miljøproblem som i stor grad
161 er skapt av rike land og av overforbruket til privilegerte grupper. Internasjonale avtalar må fremje
162 rettferdig fordeling av verdast ressursar og styrke tilgangen til demokratisk påverknad. For å oppnå

163 dette må FN styrkast. Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar må telje meir enn mål om
164 økonomisk vekst og auka frihandel.

165
166 Naturvernforbundet støttar og respekterer urfolk sine rettar, slik dei er felt ned i internasjonale
167 avtalar som Noreg er tilslutta. Desse rettane må ligge til grunn for miljøpolitikken i både Noreg og
168 andre land. Naturvernforbundet meiner at Noreg skal ta særskilt ansvar for å ta vare på
169 naturgrunnlaget for samisk kultur.

170
171 Noreg må vere ein pådrivar og støtte opp om internasjonale miljømål og -avtalar, og omsynet til
172 natur og miljø må ligge til grunn i alt utviklingsarbeid. Samarbeid med og støtte til det sivile
173 samfunnet, inklusive miljørørsla, må vere ei viktig prioritering i Noreg sin internasjonale innsats.
174 Norske investeringar i utlandet må bidra til å sikre ei miljøvenleg utvikling. Miljømessige og sosiale
175 krav som gjeld for norske fleirnasjonale verksemder, må òg gjelde for aktiviteten deira i utlandet når
176 det norske regelverket er strengare.

177

178 **3.1 Vern om naturmangfaldet**

179 Naturen er grunnlaget for alt liv på jorda. Ikkje berre er menneske og dyr avhengige av naturen og
180 tenestene den yter. Naturen har også verdi i seg sjølv. Vi må derfor sikre den uerstattelege rikdomen
181 av plantar, dyr og andre organismar – på land og til havs – for notid og framtid.

182
183 Ifølgje FNs naturpanel er ein av åtte millionar dyre- og planteartar truga av utrydding, og endring i
184 arealbruk er den viktigaste årsaka til det globale tapet av naturmangfald på land fram til i dag, medan
185 overutnytting av ressursar er viktigast for tapet i havet. I tillegg kjem ein stadig større påverknad frå
186 menneskeskapte klimaendringar samt påverknad frå forureining og invaderande artar. Den samla
187 verknaden er eit sær sars alvorleg trugsmål mot naturmangfaldet på jorda.

188
189 Tapet av naturmangfald må stansast. Sunn økologisk tilstand må vere forvaltingsprinsippet for all
190 natur, også den delen av naturen som gjennom historia har blitt påverka av menneskeleg aktivitet.
191 Dette inneber å ta vare på artane, med deira genetiske variasjon og dei leveområda som
192 organismane treng for å trivast og fylle sine økologiske funksjonar. Dette krev både vern av utvalde
193 areal samt ei langsiktig forvaltning av naturverdiar som ikkje er verna ved lov. Det er uakseptabelt å
194 oppheve eller endre vern av naturområde, slik at naturomsyn må vike for andre, meir kortsiktige
195 samfunnsinteresser. Ein må også hindre innføring og spreiding av ikkje stadeigne artar og
196 genmodifiserte organismar som kan vere eit trugsmål mot lokale plante- og dyreartar. Det må ikkje
197 gjevast subsidiar som bidreg til øydelegging av verdifull natur. Omsynet til naturmangfaldet må
198 sikrast og takast vare på i all arealplanlegging, og krava til konsekvensutgreiingar må stille minstekrav
199 som sikrar dette.

200
201 Naturen må vere grundig kartlagt, og kunnskapen må oppdaterast kontinuerleg for å mogleggjere ei
202 kunnskapsbasert forvaltning. Denne kunnskapen må omfatte naturen sine system og samspelet
203 mellom desse samt samspelet mellom naturen sine system og menneska. Der kunnskap ikkje er
204 tilstrekkeleg, må føre-var-prinsippet ligge til grunn. Inngrep kan aldri forsvarast med mangel på
205 kunnskap.

206
207 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 208 • Det må etablerast økologisk representative nettverk av område som har vernestatus eller
209 anna utvald status, for å sikre den økologiske samanhengen over større område. Dette

- 210 inneber mellom anna vesentleg vern av skog, våtmarker og marine område samt vidare
211 utvikling av arbeidet med utvalde naturtypar. Områda må forvaltast aktivt, slik at
212 naturmangfaldet blir teke vare på og sikra mot inngrep som kan gjere skade på naturen i
213 området.
- 214 • Menneskelege inngrep og utbygging har ført til sterk reduksjon i inngrepsfrie område i
215 Noreg. Denne utviklinga må stoppast. Dei områda som er att, må bevarast og kartleggast for
216 verneverdige naturverdiar.
 - 217 • Det trengs omfattande tiltak for å sikre den unike vassdragsnaturen mot fleire inngrep.
218 Verneplanen må utvidast og verna vassdrag må få sterkare vern. God økologisk tilstand må
219 vere eit mål for alle vassdrag.
 - 220 • Naturødeleggande vindindustri må stansast. Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i
221 industrialiserte område. Der slike anlegg er bygd, må det bli stilt krav til sikring mot
222 forureining og til garantiar for at område blir rydda etter at konsesjonstida går ut.
223 Havvind vil auke presset på havet, som allereie er påverka av næringsverksemd, forureining
224 og klimaendringar. Naturvernforbundet krev særleg varsemd og meiner at ei sterk føre-var-
225 haldning må rå.
 - 226 • Motorisert ferdsle i utmark og vassdrag må haldast på eit minimum, og unyttig køyring må
227 ikkje tillatast. Langs kysten må ein sikre omsynet til sårbar natur og moglegheita for gode
228 naturopplevingar for folk flest.
 - 229 • Lokale naturperler og naturområde i folk sine nærmiljø må takast vare på. Omsyn til desse
230 områda si betydning for livskvalitet og helse, både i dag og i framtida, må vektleggast tungt.
231 Bymarker bør vere verna med lov og ha faste byggegrenser.
 - 232 • Rovdyra høyrer heime i norsk natur, og å verne om desse og areal som sikrar deira overleving
233 også på sikt, er ein del av det å ta vare på naturmangfaldet og økosystema. Myndighetene
234 må sikre førebyggjande innsats for å redusere tap av beitedyr og for å redusere påkjenninga
235 for råka næringar og lokalsamfunn.
 - 236 • Som ein stor hav-, fjord- og kystnasjon må Noreg vise omsyn til naturmangfaldet i reguleringa
237 av landets marine næringar. Naturmangfaldlova må gjelde alle norske havområde.
 - 238 • Norske kommunar må innføre naturbudsjett som legg til grunn nasjonale grenser for
239 naturtap og mål for restaurering, for å oppnå netto null tap av natur.

240

241 **3.2 Stopp dei farlege klimaendringane**

242 Forbruk av fossilt brensel, avskoging og anna menneskeleg påverknad har ført til endringar i klimaet
243 på jorda. Klimaendringane har alvorlege konsekvensar både for oss menneske og for resten av
244 naturen. Livsgrunnlaget for mange menneske, og særleg for verdas fattigaste, blir øydelagt, og store
245 delar av naturmangfaldet står i fare for å forsvinne.

246

247 For at vi skal unngå dei mest alvorlege konsekvensane av klimaendringane, kan ikkje den globale
248 temperaturen stige meir enn 1,5 gradar over førindustrielt nivå. Det betyr i praksis at alle
249 klimagassutslepp frå fossil energi og avskoging må stansast så raskt som mogleg.

250

251 Alle land må omstillast til samfunn som praktisk talt er utan bruk av fossil energi. Raseringa av
252 naturlege karbonlager som skog og myr må stansast, og det som er øydelagt, må byggast opp att så
253 langt som råd. Ettersom det er dei rike landa som har det historiske ansvaret for klimakrisa, må dei
254 derfor finansiere hovuddelen av omstillinga også i fattige land. Ei rettferdig omstilling inneber at ein
255 må ta omsyn til og sikre rettane også til dei

256 menneska og folkegruppene som er særleg sårbare eller utsette ved større samfunnsendringar. Ei
257 rettferdig omstilling vil krevje høge karbonavgifter med ein synleg og sosialt rettferdig fordeling for å
258 gje heilt nødvendig folkeleg støtte til klimapolitikk.

259
260 Omstillinga til det klimavennlege samfunnet må skje på naturen sine premiss. Dette inneber at vi
261 bruker naturen sine eigne mekanismar til å lagre karbon, redusere klimagassutslepp og tilpasse oss
262 klimaendringar. Intakt og robust natur verkar i seg sjølv som buffer og vern mot klimaendringar og er
263 dermed avgjerande for samfunnet sitt møte med eit endra klima.

264

265 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 266 • Noreg må fase ut eigne utslepp av klimagassar i tråd med sitt historiske ansvar. Som
267 oppfølging av Paris-avtalen må Noreg kvart femte år melde inn stadig strammare mål for å
268 redusere eigne klimagassutslepp, i tillegg til å finansiere klimatiltak i fattige land.
- 269 • Målet om å skape eit klimavennleg samfunn må leggje rammene for all sektorpolitikk, slik at
270 alle samfunnssektorane blir omfatta av verkemiddel som sikrar varige reduksjonar i
271 klimagassutsleppa. Når utstyr og arbeidskraft blir importert frå andre land, må det bli teke
272 omsyn til ressursbruk og utslepp av klimagassar.
- 273 • Arbeidet for å tilpasse samfunnet til uunngåelege klimaendringar må styrkast. Naturen må
274 forvaltast slik at økosystema blir mest mogleg robuste og i størst mogleg grad evnar å
275 tilpasse seg eit klima i endring.
- 276 • Rike land som Noreg må ta eit særleg ansvar for å bidra til reduksjon av utslepp og sikre
277 klimatilpassing i fattige land. Internasjonal kvotehandling og andre internasjonale tiltak må
278 sikre reelle utsleppsreduksjonar og samstundes ivareta menneske og natur, og må kome i tillegg til
279 nasjonale utsleppsreduksjonar.
- 280 • CO₂-avgifta må auke føreseieleg, jamt og trutt til ein ikkje lenger har utslepp frå fossil energi.
281 Auken i avgifta må delast ut att til folket på ein sosialt rettferdig måte, slik at dei som har lågt
282 karbonavtrykk går i pluss, medan dei som brukar mykje berre får kompensert ein mindre del
283 av forbruket sitt.

284

285 **3.3 Berekraftig ressursbruk**

286 Vi må ta vare på den biologiske produksjonsevna, som er grunnlaget for livet på jorda, og sikre denne
287 også for framtidige generasjonar. Dette inneber at vi må vere varsame når ressursar blir henta ut av
288 naturen, og at desse ressursane må gå inn i eit krinslaup og brukast om att, slik at vi held uttaket frå
289 naturen og avfallsstoffa vi etterlet oss, så lågt som råd.

290

291 Utslepp til luft, jord eller vatn som ikkje naturen klarer å bryte ned – eller som kan verke skadeleg for
292 menneske, dyr eller plantar – må hindrast. Plastsjøppel i naturen er eit stort problem. Miljøgifter og
293 plast må erstattast av stoff som ikkje gjer skade på naturen. Der slike stoff allereie er sleppt ut i
294 naturen, må det ryddast opp av omsyn til naturmangfaldet, menneske si helse og naturen si evne til å
295 gje rein luft, mat og vatn.

296

297 Bruk av land og hav til produksjon av mat, fiber, energi og andre varer må innrettast slik at folk får
298 dekka dei grunnleggande behova sine utan å øydelegge grunnlaget for å forsyne framtidige
299 generasjonar. Når vi forbruker varer produsert utanfor landet, må vi vurdere heile produksjonskjeda,
300 slik at den samla miljøpåverknaden blir teken med i rekneskapen.

301

302

303 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 304 • Bruk av miljøgifter må vere strengt regulert når det gjeld både innanlandsk bruk og import av
305 varer som inneheld eller er produsert ved hjelp av giftige stoff. Skadeverknader av tidlegare
306 utslepp av miljøgifter må kartleggast og minimerast.
- 307 • Prisen på bruk av ressursar må reflektere dei reelle kostnadane ressursuttaket har for miljø
308 og menneske. Dette kan bli oppnådd gjennom avgifter som sikrar at miljøpåverkar betaler,
309 eller gjennom reguleringar som legg avgrensingar på ressursbruken.
- 310 • Bruken av plast må reduserast. Miljøvenlege alternativ må takast i bruk, og det må ryddast
311 opp i plastforureininga til havs og til lands.
- 312
- 313
- 314

315 **4 Miljøvern i praksis**

316

317 **4.1 Primærnæringane**

318 Matproduksjonen, både på land og til havs, må skje på ein måte som gjer at vi klarar å dekke
319 menneska sine næringsmessige og kulturelle behov, bevarer naturmangfaldet og ikkje svekker verda
320 sine framtidige moglegheiter for å produsere mat. Det krev at menneska baserer kosthaldet sitt på
321 matvarer med lågt energi- og ressursforbruk, og at haustinga av ressursar skjer på ein skånsam måte
322 for naturen. Omsynet til at menneske verda over skal ha nok mat, må ligge til grunn for kor og korleis
323 vi produserer mat, og korleis ressursane blir fordelt. At det skal vere nok mat også for framtidige
324 generasjonar, må ligge til grunn for i kva omfang og korleis vi hentar ut matressursar, enten det er på
325 land eller frå havet. Bruken av skadelege stoff i jordbruk, skogbruk, reindrift, fiske og oppdrett må
326 avviklast så snart som råd.

327

328 Det er viktig å oppretthalde og styrke matproduksjonen i heile landet. Dette må til for å sikre mat til
329 eiga befolkning og minske transportbehovet og for å ivareta busetnad, utmark og kulturlandskap
330 med det tilhøyrande naturmangfaldet.

331

332 Når vi hentar materiale frå norske skogar, må omsynet til naturmangfaldet og anna framtidig nytte av
333 skogressursane ligge til grunn for mengda ressursar som blir henta ut, og måten det blir gjort på.

334

335 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 336 • Patent på levande organismar eller naturleg førekomande biologisk materiale må ikkje
337 tillatast.
- 338 • Genmaterialet i levande organismar er ikkje eigedom til nokon og må ikkje endrast på.
339 Primærnæringane må ikkje nytte veksthormon eller genmodifiserte dyr eller plantar.
- 340 • Risikoen for alvorlege smittesjukdomar må reduserast både ved tiltak heime og gjennom
341 importrestriksjonar.
- 342 • Fiskeoppdrett og kjøttproduksjon må i minst mogleg grad baserast på fôr som kan gå til
343 menneskemat, eller som har negative fylgjer for miljøet eller for global fordeling av
344 naturressursar.
- 345 • Norsk landbruk må basere seg på lokale og miljøvenlege ressursar, og bruken av energi,
346 plantevernmidlar og kunstgjødsel og importert kraftfôr må vere så låg som mogleg.
- 347 • Dyrka jord og anna verdifullt jordbruksareal må haldast i hevd og bevarast for
348 matproduksjon.

- 349 • Torvmyrer er viktige for naturmangfaldet og inneheld mykje karbon. Nydyrking av myr må
350 ikkje vere lov, og torv må ikkje brukast i jordprodukt.
- 351 • Fiskeressursane er viktige for matforsyninga i verda og må forvaltast slik at dei varer evig.
352 Fiskeria må ta vare på primærproduksjonen i havet og alle ledd i næringskjedene.
- 353 • Havet, kystområda og fiskeressursane må vere underlagt nasjonal og internasjonal kontroll,
354 og det må sikrast at fisken er eigd og forvalta av fellesskapet. Særleg må fiskeressursane
355 kome kystsamfunna til gode, og urfolksrettar må ivaretakast.
- 356 • Oppdrett må skje i lukka anlegg og ikkje forringe miljøet i dei hav- og fjordområda der
357 verksemda går føre seg. Oppdrettsverksemda må drivast utan ureining og sjukdomsspreiing
358 og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stader. Kor
359 miljøvenleg lukka anlegg er, må vurderast ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg
360 kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord.
- 361 • Skognæringa må operere innanfor rammer som sikrar naturmangfald, friluftsliv og
362 karbonbinding. Skogbruket må i større grad drivast basert på utvalshogst. Hogst må berre
363 skje etter søknad og etter kartlegging av natur- og friluftsverdiar. Gjødsling av skog og
364 omarbeiding av mark bør ikkje tillatast.
- 365 • Skogsressursar er eit knappleiksgode og må brukast der dei gjev størst reduksjon av
366 klimagassar. Tømmer og tre skal prioriterast som bygningsmateriale, og avfallsressursar kan
367 gå til andre føremål som gjev høg utnytting av ressursane, som lokal varmeproduksjon og
368 ulike industriføremål.
369

370 4.2 Energi

371 Menneska treng energi, og den må vere fornybar og klimavenleg, brukast effektivt og produserast og
372 transporterast utan å skape ureining eller uoppretteleg skade på naturmangfaldet. Vi må nytte rett
373 energiform til ulike bruksområde, og vi må effektivisere sjølve energibruken. Det inneber også at vi
374 må gjere ei omlegging av energibruken, slik at fossil energibruk blir redusert og erstatta av fornybar
375 energi.
376

377 Naturvernforbundet meiner at:

- 378 • Det samla energiforbruket må reduserast og bli mest mogleg effektivt. Energieffektivisering
379 og -sparing må premierast gjennom eigna verkemiddel. Det må stillast strenge krav til
380 energibruk i bygningar. Desse krava må strammast inn med jamne mellomrom, slik at bygg
381 og anlegg i størst mogleg grad er sjølvforsynt med energi, med lågt energiforbruk og
382 ressursfotavtrykk i eit livsløpsperspektiv.
- 383 • Norsk olje- og gassverksemd må trappast ned og gradvis fasast ut innan 2040, ved at det ikkje
384 opnast for leiting og utvinning av olje og gass i nye område og med ein nedtrappingsplan som
385 sikrar ei rettferdig omstilling for oljearbeidarane.
- 386 • Fossil energibruk i Noreg må fasast ut for å nå 1,5-gradersmålet. Energieffektivisering,
387 nedgang i transportbehovet og ei utfasing av petroleumverksemda er dei viktigaste tiltaka.
388 Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi, ikkje auke den samla
389 energibruken. Ved all utbygging av fornybar energi må klimagassutsleppa og ressursbruken
390 vurderast i eit livsløpsperspektiv for produksjonen, og det må takast særskilt omsyn til
391 naturmangfald, folkehelse, landskap og tradisjonelle naturbaserte næringar og samisk kultur
392 og næringsutøving.
- 393 • Overføringsnett til andre land skal ha som mål å bidra til meir effektiv og fornybar
394 energibruk, ikkje omfattande eksport av straum. Kraftutveksling med andre land bidreg til
395 god utnytting av kraftressursane og reduserer behovet for reservekraft og tilhøyrande

- 396 naturinngrep og klimagassutslepp. Fordi transport av kraft inneber energitap og kan gje
397 betydelege naturinngrep, bør det vere eit mål å utnytte energiresursane nær der dei
398 oppstår, og til fortrenging av fossil energibruk i Noreg og i utlandet.
- 399 • Atomkraft inneber ein så stor fare for miljø og menneske i samband med produksjon og
400 avfallshandtering. Det må ikkje byggjast nye atomkraftverk i Noreg. Det må sikrast ei
401 forsvarleg mellomlagring av det norske atomavfallet medan det blir førebudd ei permanent
402 lagring i Noreg. Noreg må ta ansvar internasjonalt for å sikre menneske og natur mot
403 atomforureining.
 - 404 • Ujamn tilgang til, og lite effektiv bruk av, energi er med på å oppretthalde den skeive måten
405 velstand er fordelt på globalt. Internasjonal bistand må i større grad rettast inn mot å nå dei
406 fattigaste, med desentraliserte tiltak for energieffektivisering og bruk av fornybar energi.
407

408 **4.3 Transport**

409 All transport påverkar miljøet ved at det krev forbruk av energi, legg beslag på areal og fører til
410 uynskte konsekvensar i form av forureining, støy og ulykkesrisiko. Store infrastrukturprosjekt, og
411 særleg vegutbyggingar, legg til rette for auka trafikk og gjev store negative konsekvensar for natur,
412 friluftsområde og matjord. Dette gjer at vi må ta i bruk fleire verkemiddel, slik at transportbehovet
413 blir redusert og den naudsynte transporten blir gjort med låg miljøpåverknad.

414

415 Betre planlegging av regionar, byar, tettstader og ulike samfunnsfunksjonar er avgjerande for å ikkje
416 auke behovet for transport generelt og spesielt for å unngå å leggje til rette for meir privatbilisme.
417 Vidare må kollektive løysingar utformast slik at dei gjev folk reelle alternativ til bilkøyring og
418 flytransport. Samstundes må miljøvennlige teknologiar prioriterast og leggast til rette for, slik at den
419 transporten samfunnet treng, skjer med så låg miljøpåverknad som mogleg.

420

421 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 422 • Byar og tettstadar må fortettast og byggjast ut med mål om minst mogleg transportbehov,
423 på ein måte som tar vare på grønne lungar, samstundes som det blir lagt til rette for syklende
424 og gåande. Også i den overordna samfunnsplanlegginga, anten det gjeld transport av varer
425 eller plassering av viktige samfunnsfunksjonar, må målet vere å redusere transportbehovet.
- 426 • Kollektivtilbodet må vere godt, både for daglege reiser til arbeid og fritidsaktivitetar og for
427 lengre reiser. Dette inneber både korte reisetider, tilstrekkeleg mange avgangar og stor
428 kapasitet. Jernbanen må vere utbygd for å ta unna langt større delar av transporten som i
429 dag går med privatbil, fly og lastebil. Ekspressbuss er eit viktig supplement der det ikkje går
430 tog. Sjøfrakt må vere eit miljøvenleg og attraktivt alternativ til lastebil.
- 431 • Vegkapasiteten må ikkje utvidast, og vegutbyggingar som gjev meir trafikk og store
432 arealinngrep, må ikkje realiserast. Trafikktryggingstiltak må gjennomførast utan at dette
433 aukar den samla kapasiteten på vegen eller styrkar vegtransporten si konkurransekraft.
434 Miljøutfordringane frå flytrafikken tilseier òg at flyplasskapasiteten ikkje kan aukast, og
435 trafikken må reduserast kraftig.
- 436 • Noreg bør, nasjonalt og internasjonalt, støtte utvikling av ein mest mogleg miljøvenleg
437 transportsektor, med auka energieffektivitet, redusert ressursforbruk og redusert
438 miljøpåverknad. Dette inneber både at forskning på betre teknologiar for private og kollektive
439 løysingar må støttast, og at ein må motivere til at desse løysingane blir tatt i bruk.
440 Hovudstrategien for ny teknologi må vere løysingar som reduserer energibehovet og
441 elektrifiserer mest mogleg av transportsektoren. Resterande energibehov må dekkast av
442 fornybart drivstoff med lågt klima- og ressursforbruk.

- 443
- 444
- 445
- 446
- 447
- For å avgrense transportmengda og utnytte transportmidla betre må transport flyttast til dei minst miljøskadelege transportformene, og ny og betre teknologi må takast i bruk. Det betyr mellom anna at miljøavgiftene må vere høge på transport, både innan og over landegrensene.

448 **4.4 Industri**

449 Utviklinga av industrien er viktig for å oppnå eit samfunn i balanse med naturen når det gjeld
450 klimagassar, ressursbruk, forureining og naturinngrep. Dette krev at industrien er energieffektiv, har
451 god ressursutnytting og i størst mogleg grad er grunnlagt på fornybare og lokale eller gjenvunne
452 ressursar, og har minimale utslepp av alle typar forureining og minimale naturinngrep i alle ledd av
453 produksjonen. Myndighetene må bidra til dette gjennom reguleringar, forskingsinnsats og
454 økonomiske tiltak, men industrien sjølv har òg eit ansvar for å sikre ei miljøvenleg vidareutvikling av
455 eiga verksemd.

456

457 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 458
- 459
- 460
- 461
- 462
- 463
- 464
- 465
- 466
- 467
- 468
- 469
- 470
- 471
- 472
- 473
- 474
- 475
- Forureinaren skal betale prinsippet må utvidast slik at verksemdar får ansvar for og forpliktingar knytte til skadar årsaka av verksemda og produkta deira.
 - Ny etablering av industri og bergverk må berre skje der det kan sikrast at dette ikkje fører til forureining eller andre verknader som skadar naturmangfaldet og tradisjonell bruk av området.
 - Det må utviklast alternativ materialproduksjon til erstatning for miljøskadelege material og deira råstoff.
 - Alle typar industri- og byggeverksemd, inkludert gruver, skal ha null avfall som mål. Restmassar og avfall skal prioriterast til produksjons-, bygge- eller anleggsføremål framfor bruk av nye råvarer og må ikkje deponerast i sårbare naturområde.
 - Der det er teknisk mogleg, skal gruvedrift gjerast under jorda framfor i dagbrot. Det må òg vere forbod mot å sleppe industriavfall i sjø eller fjordar, og gruvedrift på havbotnen må ikkje tillatast.
 - Fangst og lagring av CO₂ frå punktutslepp må takast i bruk for å redusere klimaforureining frå industrien.
 - Kysten må ha eit sterkt og førebyggjande oljevern, med rask responstid og beredskap også for alvorlege ulykker under vanskelege forhold.

476 **4.5 Forbruk, avfall og handel**

477 Mange av varene vi forbruker, er ressurskrevjande og miljøskadelege. For å redusere
478 miljøpåverknaden av forbruket vårt må vi forbruke mindre, samstundes som varene vi bruker, må
479 vere miljøvennelege og lette å vinne att. For å redusere miljøpåverknaden frå transport er det eit mål
480 å produsere varer nært forbrukarane når ressursgrunnlaget tilseier det.

481

482 Å ta hand om avfall vil alltid gje forureining eller anna miljøpåverknad. Derfor må avfallsmengda
483 gjerast minst mogleg, og vi må sjå avfall som ein ressurs – ikkje som søppel. Det må leggest til rette
484 for ombruk, i tillegg til resirkulering og attvinning av produkt og materiale. Der dette ikkje er mogleg,
485 bør forbrenning av avfall skje med energiattvinning.

486

487

488

489

490 **Naturvernforbundet meiner at:**

- 491 • For å redusere forbruk og avfallsmengde må produkt vere produsert for å vare lengst
- 492 mogleg, vere lette å reparere og brukast om att og enkle å resirkulere. Alt avfall skal i
- 493 utgangspunktet bli resirkulert eller gjenvunne.
- 494 • Alt farleg avfall må samlast inn og handsamast på ein miljømessig forsvarleg måte.
- 495 • Nye kjemikaliar må ikkje tillatast før det er dokumentert at dei ikkje kjem til å
- 496 oppkonsentrerast i næringskjeda, eller at dei ikkje gjer alvorleg skade på levande organismar.
- 497 • Det må stillast strenge miljøkrav ved innkjøp og avfallshandsaming så vel til private hushald
- 498 som til offentleg og privat verksemd.
- 499 • Det offentlege må vere ein spydspiss når det gjeld innkjøp og forbruk av miljøvennlege
- 500 produkt og tenester.
- 501 • Internasjonale miljøavtalar må bli overordna i høve til handelsavtalar.

502

503

504 **4.6 Krig og fred**

505 Krigar fører, ved sida av store menneskelege lidningar, også til store naturskadar. Fred er ein
506 føresetnad for internasjonalt samarbeid for å løyse miljøproblema. Militært utstyr står for ein stor
507 del av verdas forbruk av mineralressursar og fossile brennstoff. Naturvernforbundet støttar arbeidet
508 for fred og ynskjer at Noreg skal spele ei aktiv rolle i dette.

Sak 08

Arbeidsprogram 2024-2026

Arbeidsprogrammet fastslår organisasjonens målsettinger for kommende periode. Endringsforslag kan sendes inn frem til fristen fastsatt i forretningsorden for landsmøtet. Arbeidsprogrammet vedtas med alminnelig flertall.

Saken inneholder:

- Landsstyrets forslag til arbeidsprogram for 2024-2026
- Dissenser fra landsstyret



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

8.1 Landsstyrets forslag til arbeidsprogram for 2024-2026

Forslag til vedtak: Arbeidsprogrammet vedtas.

FORSLAG TIL

ARBEIDSPROGRAM 2024 – 2026

Arbeidsprogrammet fortel kva Naturvernforbundet skal prioritere i landsmøteperioden 2024–2026. Landsstyret er ansvarlege overfor landsmøtet for oppfølging av måla.

Arbeidsprogrammet skal gjere organisasjonen til ein effektiv samfunnsaktør som premissgjevar for politiske organ, arbeids-, og næringsliv. Det skal bidra til å styrke folkeleg støtte til vern av natur og rettferdige klimatiltak. Det er òg eit klart mål er at lokal- og fylkeslaga kan finne inspirasjon i arbeidsprogrammet. Slik skapar me samhald, og me styrkar gjennomslagskrafta vår. Arbeidsprogrammet fylgjer prinsippprogrammet.

Naturvernforbundets formål

1. Naturvernforbundet vil arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksamhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.

2. Naturvernforbundet vil arbeide for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærighet til liv og landskap.

Hovudmål og delmål

Arbeidsprogrammet inneheld 4 hovudmål, og meisler ut delmål innan kvart område. Dei to første hovudmåla dreier seg om korleis me møter natur- og klimakrisa. Det tredje hovudmålet handlar om å auke engasjement, kunnskap og oppslutning for sakene våre. Under det fjerde hovudmålet skisserer me delmål for ein sterk og brei organisasjon, i tråd med ambisjonar for Naturvernforbundet for 2030 vedteke på landsmøtet i 2022. Sekretariatet skal utarbeide strategiar for å nå måla.

33 Hovudsatsing 1: Stans naturtapet

34 Naturen med sitt rike mangfald er grunnlaget for alt liv på jorda. Naturen treng eit
35 langt sterkare vern mot nedbygging. For å stoppe og snu tapet av den uerstattelige
36 artsrikdomen og bremsa klimaendringane, treng me ein politikk som prioriterer
37 ein levedyktig natur og eit miljø i balanse.

38 Ei hovudprioritering for 2024-2026 er kampen mot arealøydelegging, til støtte for
39 Naturavtalen og FN sine berekraftsmål 14 og 15 om å ta vare på naturen til vanns og
40 på land. Noreg må fylgje opp dei internasjonale natur- og klimaforpliktingane sine,
41 og vere i rute med målet om 30 % representativt vern på land og til havs innan
42 2030. I tråd med FN sine målsettingar skal netto natur i Noreg auka gjennom
43 ivaretaking av natur, spesielt truga naturtypar, og restaurering av øydelagt natur.
44 Naturvernforbundet skal bidra til å stanse naturøydelegging frå energiutbygging
45 (t.d. vass- og vind- og solkraft), hogst, motorvegar, hyttebygging, gruvedrift,
46 forureinande oppdrett og anna arealkrevjande industri, samt fremje lågare forbruk.
47 Me skal løfte fram utfordringane som særleg sårbare artar og naturtypar står
48 overfor. Naturvernforbundet skal støtte bevaring av naturgrunnlaget for samisk
49 kulturutøving.

50 Me har sju delmål for Naturvernforbundet sitt naturarbeid for perioden:

51 1.1 Naturen må få sterkare rettsvern

52 Naturvernforbundet skal jobbe for å styrke rettsvernet for naturen gjennom nye
53 prosessregler som, i tråd med Århuskonvensjonen, skal gjere at det ikkje lenger
54 vert uoverkommeleg dyrt å gå til retten for miljøet. Norske kommunar må innføre
55 naturbudsjett for å stanse naturtapet og restaurere natur i tråd med internasjonale
56 avtalar. Hovudprinsippet i arealforvaltninga må vere gjenbruk av tidlegare utbygde
57 areal. Statsforvalteren må få rett til motsegn i Statleg plan. Ved større
58 arealendringar må utbyggjar restaurere eit minst like stort areal av tilsvarende,
59 men forringa natur. Me vil jobbe for auka statleg finansiering av miljøkompetanse i
60 kommunane. Noreg må få fleire nasjonalparkar og verneområde, særleg langs
61 kysten. Skogen treng eit sterkare rettsvern, der næringa ikkje lenger får passe på
62 seg sjølv. Ansvar for konsekvensutgreiing av eit tiltak skal må flyttast til eit



63 ansvarleg forvaltningsorgan, men utbyggjar må framleis ta utgiftene. Med
64 Fjordsøksmålet skal me sikre eit sterkare rettsvern for vannlevande organismar.

65 **1.2 Kommunane må setje i verk Naturavtalen med planvask**

66 Kommunane er viktige som demokratiske institusjonar, og dei har juridiske
67 fullmakter gjennom plan- og bygningslova og arealplanarbeid.
68 Naturvernforbundet vil gå i dialog med kommunane for å få gjennomført planvask,
69 skaffe oversyn over arealøydelegging og planleggje for restaurering av øydelagt
70 natur. All utbygging må følgje strengare kriterium som hindrar nedbygging.
71 Miljørørsla må få midlar til å bidra i planprosessar og mobilisere alternative forslag
72 og utgreiingar som motekspertise mot pengesterke lobbyistar.

73 **1.3 Nasjonalt forbod mot nye hyttefelt**

74 Noreg har rundt 500 000 hytter og fritidsbygg, og dei siste åra har rundt 6000 nye
75 kome til kvart år. Nye hyttefelt truar sårbare artar og viktige naturtypar.
76 Naturvernforbundet krev eit nasjonalt forbod mot etablering av nye hyttefelt. I
77 staden må me bruke hyttene me har betre, mellom anna gjennom deleordningar.
78 Skattesystemet må belønne utleige av fritidsbustad.

79 **1.4 Stans i all motorvegbygging**

80 Vegbygging har skyld i 25% av arealøydelegging frå 1990. Motorveg er særleg
81 arealkrevjande, og auka transport fører med seg klimagassutslepp og
82 mikroplastforureining. Jo raskare fart ein byggjer for, jo større vert miljøproblema.
83 Difor vil Naturvernforbundet jobbe for at Noreg droppar 110-grensa og stansar
84 utbygginga av all ny firefelts motorveg. Staten skal prioritere gul stripe på
85 fylkesvegar og vedlikehald av eksisterande vegnett. Fylkeskommunane skal ikkje
86 lenger planleggje for auka transportkapasitet utan å utgreie alternativa, slik som
87 betre kollektivtilbod. All planlegging av vegbygging skal ta utgangspunkt i
88 firetrinnsmetodikken, der myndigheiter ikkje vedtek veg i ny trasé utan å først
89 prøve å minimere transportbehovet, utnytte eksisterande infrastruktur og vurdere
90 mindre ombyggingar. Nullplussalternativ – utbetring av eksisterande
91 infrastruktur – skal ha prioritet.

92 **1.5 Stans i øydeleggjinga av hav og fjordar**

93 Noreg er eit av få land i verda som tillet gruvedrift med fjorddeponi, og norske
94 fjordar er under stort press, mellom anna frå oppdrettsnæring, utslepp,
95 miljøgifter, overfiske og bunntåling. Stortinget må vedta stans i planlegging og
96 iverksetjing av dumping av gruveavfall i sjø. Norge må stanse opningsprosessen på

97 gruvedrift på havbotnen, og innføre eit langvarig moratorium som forbyr
98 utvinning av havbotnsmineraler til me har tilstrekkeleg kunnskap om havmiljøet.
99 Staten må utarbeide ei samla oversikt over særleg verneverdige miljøverdier i
100 norske havområde, sørge for meir forskning på konsekvensar av havvind for natur
101 og ikkje bygge ut anlegg for havvind før dette er på plass. All oppdrett må i lukka
102 anlegg, utan tap av natur. Inntil alle anlegg er lukka, må trafikklysmodellen for
103 oppdrettsnæringa bli strengare og føre til redusert drift.

104 **1.6 Stans i naturødeleggjande kraftutbygging**

105 Energiutbygginga i Noreg har skjedd på tross av mangelfull naturkartlegging og
106 dårleg involvering av lokalbefolkning, organisasjonar og naturbaserte næringar.
107 Naturvernforbundet vil løfte diskusjonen om prioritering av krafta me har, og
108 jobbe lokalt og nasjonalt for å stanse naturødeleggjande kraftutbyggingsprosjekt,
109 hindre utbygging i verna vassdrag og presse på for at omsynet til naturen vektar
110 høgt i vilkårsrevisjoner for vasskraft. Naturvernforbundet vil arbeide for utstrekt
111 utbygging av solkraft på offentlege bygg og industribygg, og for at ny fornybar
112 energi byggjast ut på ein måte som øydelegg minst mogleg natur. Me går òg inn for
113 naturvenleg modernisering av gamle vasskraftverk.

114 **1.7 Økologisk berekraftig forvaltning av skogane våre**

115 Ei betre forvaltning av skogane er det viktigaste enkelttiltaket i norsk
116 artsbevaring, sidan halvparten av dei raudlista artane lever i skogen.
117 Naturvernforbundet vil spreie skogglede og kunnskap slik at folk forstår verdien av
118 naturskogane vi har att. Det er eit viktig mål å få på plass eit offentleg regelverk for
119 skognæringa som sikrar eit økologisk berekraftig skogbruk for framtida.
120 Naturvernforbundet vil informere kommunane om muligheten for å innføre
121 meldeplikt for hogst og arbeide for å innføre søknadsplikt på sikt, noko som bidreg
122 til å bevare naturverdier og ivareta fleirbruksomsyn. Naturvernforbundet vil presse
123 på for at myndigheitene set av meir pengar til skogvern økes og følgjer opp kampen
124 mot framande artar i skogen.
125

127 Hovudsatsing 2: Kraftige, raske og rettferdig 128 klimakutt

129 Klimakrisa er her. Klimaendringene gir allereie store skader på natur og samfunn i
130 heile verda – også i Noreg. Det krev raske, aktive og planmessige kutt i utslepp av
131 alle klimagassar, og vi må halde lovnadene våre etter Parisavtalen. I eit
132 tiårsperspektiv er det ti gongar så effektivt å kutte utslepp i 2025 som i 2035.
133 Naturvernforbundet vil bruke alle aktuelle høve til å krevje kutt i utslepp av
134 klimagassar i Noreg på minimum 3,4 millionar tonn CO₂-ekvivalenter kvart år. Ei
135 hovudprioritering for Naturvernforbundet i 2024-2026 er ei rettferdig grøn
136 omstilling av Noreg. Det krev at me aktivt forlater fossilalderen og senkar
137 forbruket av energi, areal og ressursar (i tråd med anbefalingane frå Klimautvalet
138 2050).

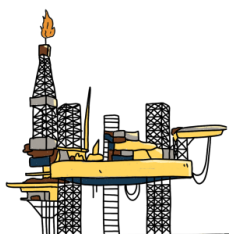
139 Me har fem delmål for Naturvernforbundet sitt klima- og forbruksarbeid for
140 perioden:

141 2.1 Rettferdig omstilling vekk frå fossilt

142 Folket må sjå at den grønne omstillinga er rettferdig. Me skal samarbeide med
143 fagrørsla, industri, næringsliv og lokalsamfunn der olje- og gassbedrifter, samt
144 leverandørindustrien, er viktig. Rettferdig omstilling krev at det er enkelt for alle å
145 velje miljøvenlege løysingar. Me skal òg jobbe med fagrørsla i Noreg for å sikre at
146 kompetanse frå oljenæringa blir overført til fossilfrie næringa. Me står solidarisk
147 med urfolk, sårbare grupper og framtidige generasjonar. Naturvernforbundet
148 ønskjer at Regjeringa vedtek ein statleg plan for Karbonavgift til fordeling (KAF) og
149 greier ut om eit todelt prissystem med overforbruk av straum kan kutte kostnader
150 samtidig som han stimulerer til straumsparing og investeringer i
151 straumsparingstiltak.

152 2.2 Stans i nye tildelingar av olje- og gasslisensar på norsk 153 sokkel

154 Saman med miljørørslle i inn- og utland skal me få gjennomslag for at Noreg sluttar
155 å leite etter ny olje og gass på norsk sokkel samt stanse utbygginga av nye felt, som
156 ein del av ei gradvis utfasing av norsk olje- og gassnæring. Det inneber ein slutt på
157 særlege skattefordeler for olje- og gassindustrien, og at at regjeringa stansar å dele
158 ut lisensar. Noreg forlét planane om å elektrifisere petroleumssektoren, fordi det



159 tvingar fram naturøydeleggjande kraftutbygging og er eit dårleg klimatiltak,
160 som mellom anna bidreg til å forlenge oljealderen.

161 **2.3 Lågare forbruk og gode berekraftige liv**

162 Noreg tar viktige skritt mot lågare forbruk av energi og ressursar, i eit samfunn
163 meir prega av sirkulær økonomi. Dette krev sterkare krav om standardisering,
164 produktlevetid og moglegheiter for reparasjon. All industri må styre etter ein
165 nullvisjon for avfall. Naturvernforbundet vil presse på for at energieffektivisering
166 og energisparing får høgare prioritet og naudsynt statleg støtte. Skattesystemet
167 vert omforma så det i større grad bidreg til å auke gjenbruket og redusere og
168 avkarbonisere forbruket vårt. I staden for prognosar om vekst skal planlegginga av
169 infrastruktur leggje til grunn at me skal redusere transportbehovet og flytte folk og
170 varer over frå fly, bil og trailer til buss, bane og sjø. Noreg må synleggjere
171 konsumbasert statistikk slik at dei reelle miljøkostnadane ved forbruket vårt kjem
172 fram.

173 **2.4 Ei tydeleg stemme mot grønvasking**

174 I ordsiftet om grøn omstilling skal Naturvernforbundet vere ei tydeleg stemme
175 som skil mellom naudsynte klimatiltak og grønvasking. Me kritisere aktørar som
176 nyttar klimaargument for å pynte på klima- og naturskadeleg verksemd. Vi tar til
177 orde for ei meir strategisk prioritering av kraft og areal.

178 **2.5 Sterk satsing på jernbane og kollektivtilbud**

179 Jernbane, bybaner og andre kollektivtilbud er høgt prioritert av
180 Naturvernforbundet. Me ynskjer ein plan for reduksjon av vedlikeholdsetterslepet,
181 elektrifisering, fleire kryssingsspor og opprusting av gamle traseer. Satsing på
182 elektriske busser må halde fram. Staten må seie nei til fleire rullebaner, og til
183 forureinande cruisebåtanløp i norske havner.

184

185 **Hovudsatsing 3: Folkerørsle for natur og miljø**

186 Naturvernforbundet har ein unik posisjon med mykje fagleg kunnskap og eldsjelar
187 over heile landet. Dei neste to åra vil me setje agenda og verte meir synlege, nå ut
188 breiare, og rekruttere fleire medlemmar og aktive. Me skal fremje løysingar i
189 klima- og natursaker, og sørge for at miljø er høgt på dagsorden i stortingsvalet i
190 2025.

191 Me har fire delmål for perioden:

192 **3.1 Ei stor og brei rørsle**

193 Naturvernforbundet skal ha 55 000 medlemmer ved utgangen av 2026. Me skal nå
194 ut til nye grupper og rekruttere breiare, i tråd med måla for Naturvernforbundet
195 2030. Me skal bli ein meir mangfaldig organisasjon gjennom å vere til stades på
196 fleire arenaer og vise fram breidda i det friviljuge arbeidet i organisasjonen. Me
197 kommuniserer inkluderande slik at me appellerer breiare, og slik at fleire kjenner
198 at dei høyrer heime i Naturvernforbundet. Me styrkar allianser med andre
199 organisasjonar, fagrørsla og andre aktørar, og søker breidde i kven me
200 samarbeider med.

201 **3.2 Opplevingar som styrkar engasjement**

202 Me driv formidlingsarbeid gjennom eit mangfald av kurs, undervisningsopplegg,
203 turar og andre aktivitetar. Me skal vise fram formidlingsarbeidet heile
204 organisasjonen gjer, og gjere det lettare både for tillitsvalde og eksterne å nytta og
205 byggje på våre kurs, opplegg og materiell.

206 Me organiserer ryddeaksjonar, dugnader, skjøtsel av slåttemark, naturgledeturar,
207 nasjonale treff, markadar for byte og ombruk av klede og andre gjenstandar, og
208 andre tiltak som fremjar gjenbruk og redusert forbruk. Enno fleire skal få oppleve
209 at dei sjølv kan bidra, og at engasjementet deira nyttar og har ein plass hos oss.

210 **3.3 Miljø høgt på dagsorden i stortingsvalet**

211 Miljø skal vere den viktigaste saka når folk går til stemmeurnene i stortingsvalet.
212 Gjennom ein kampanje som famnar både klima- og natursaker skal me vise folk
213 korleis stemma deira i stortingsvalet 2025 er avgjerande for framtida. Alle parti
214 skal kjenne presset frå ei samla miljørørsle, og me skal hjelpe veljarane å sjå kva
215 parti og kandidatar som prioriterer natur og klima.

216 **3.4 Me fremjar løysingar**

217 Naturvernforbundet skal vere ei tydeleg stemme og ein premissleverandør for
218 media og myndigheiter. Me skal framstå som ei truverdig fagleg kjelde, og jobbe
219 for å auke kunnskap og medvit om miljøspørsmål. Me skal vise fram dei

220 berekraftige løysingane i klima- og miljøspørsmål, både i politikken og i
221 kvardagen, og vise at dei viktigaste tiltaka inneber å senke og endre forbruket.

222 **Hovudsatsing 4: Sterk organisasjon over heile landet**

223 Naturvernforbundet sin største ressurs er våre tillitsvalde og aktive medlemmar.
224 Naturvernforbundet skal vere ei demokratisk folkerørsle for natur som set
225 dagsorden for politiske organ, samfunns-, arbeids- og næringsliv lokalt og
226 nasjonalt. Lokallaga er spydspissar for miljøpolitisk arbeid og lokal mobilisering og
227 bidreg til medlemsrekruttering over heile landet. Naturvernforbundet skal ha
228 lokallag som dekkjer alle kommunar der me har medlemmar. Fylkeslaga skal vere
229 den organisatoriske ryggraden i forbundet, som følgjer opp og startar nye lokallag,
230 i tillegg til å drive eige politisk arbeid. Naturvernforbundet skal vere eit sosialt
231 fellesskap som det gir glede og verdi å engasjere seg i.

232 Me har fire delmål for perioden:

233 **4.1 Fleire medlemmar skal få tilbod om å vere aktive**

234 Naturvernforbundet skal legge til rette for fysiske møteplassar for alle
235 organisasjonen sine medlemmar, i tillegg til anna medlemsretta tilbod.
236 Organisasjonen sine medlemmar skal få jamnleg informasjon om kva som skjer i
237 deira lokallag og fylkeslag.

238 **4.2 Sterkare representasjon og inkludering i styrande organ**

239 Naturvernforbundet skal arbeide for at tillitsvalde i styrande organ reflekterer
240 mangfaldet blant organisasjonens medlemmar. Alle nye tillitsvalde skal oppleve å
241 bli inkludert og føle seg velkomen i Naturvernforbundet. Alle tillitsvalde skal få
242 tilstrekkeleg oppfølging og opplæring frå fylkeslag og sekretariat. Samarbeidet
243 mellom Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Miljøagentene skal styrkast.

244 **4.3 Sterke lokallag som vinn kampsakene sine**

245 Naturvernforbundet skal sikre høgt fagleg kompetansenivå som heile
246 organisasjonen kan få nytte av. Lokallaga skal vere det primære kontaktpunktet for
247 medlemmane, og må ha ressursar og kompetanse. Det er eit mål å ha lokallag i/for
248 alle kommunar der me har medlemmar. Det skal arrangerast kurs og arrangement
249 for fagleg påfyll og erfaringsutveksling for medlemmar og lokale tillitsvalde.
250 Faglege nettverk for tillitsvalgte skal styrkast, og organisasjonen nyttar dei faglege
251 nasjonale utvalga godt i fagutviklinga. Lokallaga skal vere sosiale og trivelige
252 samlingspunkt for alle medlemmar. Naturvernforbundet sitt sekretariat bidreg
253 med tips og råd til lokal- og fylkeslag, og kan i særskilt store enkeltsaker yte ekstra
254 hjelp.

255 **4.4 Sterke fylkeslag som følger opp lokallaga**

256 Naturvernforbundet skal sikre at alle fylkeslag har kapasitet og ressursar til å følgje
257 opp og starte nye lokallag. Tillitsvalgte i fylkeslag skal ha dei riktige verktøya til å
258 gjere arbeidet sitt. Me har som mål at alle fylkeslag skal ha minst éin fast tilsett.
259 Driftstilskotsordninga for fylkeslag skal vidareførast, og fylkeslaga skal få støtte i å
260 styrke eigen økonomi. Alle fylkestilsette skal ha gode, inkluderande arbeidsmiljø,
261 med like arbeidsvilkår på tvers av fylkeslaga, og det skal vere treffpunkt mellom
262 desse og resten av sekretariatet.



8.2 Dissenser fra landsstyret

Dissens 1

Forslagsstiller: landstyrerepresentant Thomas Cottis, Naturvernforbundet Innlandet

Landsstyrets innstilling: Støttes ikke. Forslaget falt med 9 mot 10 stemmer

2.1 Rettferdig omstilling vekk frå fossilt:

Tillegg i linje 147, som ny siste setning i delmål 2.1

Naturvernforbundet skal køyre ein informasjonskampanje om dei mange moglegheitene for å kutte utslipp av klimagassar, og om alvoret i klimaendringene sine skader og risiko for framtidige skader, for natur og samfunn.

Dissens 2

Forslagsstiller: landstyrerepresentant Magne Vågsland, Naturvernforbundet Trøndelag

Landsstyrets innstilling: Støttes ikke. Forslaget falt med 4 stemmer.

1.6 Stans i naturødeleggjande kraftutbygging:

Stryke merket setning på linje 110-111:

Energiutbygginga i Noreg har skjedd på tross av mangelfull naturkartlegging og dårleg involvering av lokalbefolkning, organisasjonar og naturbaserte næringar. Naturvernforbundet vil løfte diskusjonen om prioritering av krafta me har, og jobbe lokalt og nasjonalt for å stanse naturødeleggjande kraftutbyggingsprosjekt, hindre utbygging i verna vassdrag og presse på for at omsynet til naturen vektar høgt i vilkårsrevisjoner for vasskraft. ~~Naturvernforbundet vil arbeide for utstrekt utbygging av solkraft på offentlege bygg og industribygg, og for at ny fornybar energi byggjast ut på ein måte som ødelegg minst mogleg natur. Me går òg inn for naturvenleg modernisering av gamle vasskraftverk.~~

Dissens 3

Forslagsstiller: Landsstyreprerentant Dag Røssum Johansen, Naturvernforbundet Nordland

Landsstyrets innstilling: støttes ikke. Forslaget falt med 9 mot 10 stemmer.

1.6 Stans i naturødeleggjande kraftutbygging

Endre siste to setningar, linje 110-113, i delmål 1.6

Endre fra:

Naturvernforbundet vil arbeide for utstrekkt utbygging av solkraft på offentlege bygg og industribygg, og for at ny fornybar energi byggjast ut på ein måte som øydelegg minst mogleg natur. Me går òg inn for naturvenleg modernisering av gamle vasskraftverk.

Endre til:

Naturvernforbundet vil først og fremst arbeide for redusert energiforbruk og imot utbygging av ny kraft. Me går også inn for naturvenleg modernisering av gamle vasskraftverk og solcelleanlegg på bygningar.

Dissens 4

Forslagsstiller: Landsstyreprerentant Dag Røssum Johansen, Naturvernforbundet Nordland

Landsstyrets innstilling: Støttes ikke. Forslaget falt med 5 stemmer.

2.1 Rettferdig omstilling vekk frå fossilt

Endring i første setning, linje 140, i delmål 2.1:

Endre fra:

Folket må sjå at den grønne omstillinga er rettferdig.

Endre til:

Den grønne omstillinga må framstå rettferdig for folket slik at dei med lite forbruk, klimagassutslepp og naturavtrykk ikkje blir ramma.

Sak 09

Innsendte forslag til vedtekter

Vedtektene er hele organisasjonens felles regler. Fristen for å sende inn forslag var 4. oktober 2024. Forslagene kan ikke endres, bare stemmes for eller imot. Vedtektsendringer krever to tredjedels flertall for å bli vedtatt.

Gjeldende vedtekter ligger vedlagt til dette sakspapiret, [og er også tilgjengelig her.](#)



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

Innsendte endringsforslag til vedtektene

Forslag til ny tekst er understreket
 Forslag til fjernet tekst er ~~støket over~~
 Forklaringer står i *kursiv*
 Begrunnelser er fra forslagsstillar
 Kommentar er fra Landsstyret

Noen forslag er markert med blå farge. Disse forslagene er følgeforslag, det vil si at endringen er foreslått som en konsekvens av et annet forslag.

Forslag V1	
Paragraf: §1-3 Organisasjon	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>1. Naturvernforbundet er et landsforbund med medlemmer tilsluttet gjennom fylkeslag, lokallag og Natur og Ungdom. Disse er rettslig og økonomisk selvstendige foreninger, organisert etter reglene i kapittel 7 til 10.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>1. Naturvernforbundet er et landsforbund <u>bestående av fylkeslag, lokallag, Miljøagentene og Natur og Ungdom</u>. Disse er rettslig og økonomisk selvstendige foreninger, organisert etter reglene i kapittel 7 til 10.</p>	
<p>Begrunnelse: At medlemmer i Natur og Ungdom er «ikke-betalende» medlemmer i Naturvernforbundet medfører uklare linjer. Naturvernforbundet telle ikke med NU i sine medlemstall. Miljøagentenes tilknytning til oss, ikke var like klar som for NU. Det er behov for å styrke Miljøagentenes tilknytning til Naturvernforbundet.</p>	
Kommentar:	
<p>Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig</p>	

Forslag V2	
Paragraf: §2-1 Medlemskap punkt 1	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>1. Hovedmedlemmer: Personer som betaler full kontingent.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>1. Hovedmedlemmer: <u>Enkeltpersoner</u> som betaler kontingent</p>	
<p>Begrunnelse: Gjør det mulig for landsstyret (§ 2-3) å definere nye medlemstilbud uten at det skal kreve vedtektsendring.</p>	
Kommentar:	

Innstilling fra landsstyret: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V3

Paragraf: §2-1 Medlemskap punkt 6
Forslagsstiller: Landsstyret

Strykningsforslag:

Stryke eksisterende punkt:

6. Medlemmer av Natur og Ungdom: Disse betaler ikke kontingent til Naturvernforbundet.

Begrunnelse: Samme begrunnelse som i forslag 1. strykningen følger av dette.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V4

Paragraf: §2-1 Medlemskap punkt 7
Forslagsstiller: Landsstyret

Tilleggsforslag:

Endre eksisterende paragraf fra:

7. Æresmedlemmer: Personer som har gjort en fortjenestefull innsats for å fremme Naturvernforbundets formål, kan utnevnes til æresmedlem. Slik utnevning foretas av landsmøtet etter enstemmig innstilling fra landsstyret.

Endre til:

7. Æresmedlemmer: Personer som har gjort en fortjenestefull innsats for å fremme Naturvernforbundets formål, kan utnevnes til æresmedlem. Slik utnevning foretas av landsmøtet etter enstemmig innstilling fra landsstyret. Kandidater kan ikke nomineres mens de innehar sentrale verv eller er ansatt i organisasjonen.

Begrunnelse: Tydeliggjøring, unngår dilemmaer ved nominering.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V5	
Paragraf: §2-3 Fastsettelse av medlemskontingent	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> Landsstyret fastsetter den årlige medlemskontingenten for forskjellige medlemsgrupper etter § 2-1 nr. 1-5.</p> <p><i>Endre til:</i> Landsstyret fastsetter medlemskontingenten for forskjellige medlemsgrupper etter § 2-1</p>	
Begrunnelse: Åpne for andre perioder (for eksempel månedlig) uten at det krever vedtektsendring.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V6	
Paragraf: §2-5 Fordeling av medlemskontingent punkt 10	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag:	
<p><i>Stryke eksisterende punkt:</i> 10. Landsforbundet refunderer fylkeslagenes og lokallagenes andel i etterkant. Kontingenten avregnes andre halvår og utbetales påfølgende år.</p>	
Begrunnelse: Samme setning står i punkt 1	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V7	
Paragraf: §3-2 Tid, sted og innkalling, mv. punkt 1	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 1. Landsstyret innkaller til landsmøtet. Innkallingen skal angi tid og sted for landsmøtet og en foreløpig saksliste. Innkalling skal skje til fylkeslag, lokallag, Natur og Ungdom, Miljøagentene og Regnskogfondet med minst åtte ukers varsel.</p> <p><i>Endre til:</i> 1. Landsstyret innkaller til landsmøtet. Innkallingen skal angi tid og sted for landsmøtet og en foreløpig saksliste. Innkalling skal skje til fylkeslag, lokallag, Natur og Ungdom, Miljøagentene og Regnskogfondet med minst <u>seks måneders</u> varsel.</p>	
Begrunnelse: For å sikre gode demokratiske prosesser før et landsmøte. Fristen som foreslås, vil gi både nasjonale leddet og lokal- og fylkeslag god nok tid til å forberede seg til landsmøtet. Innkallingsfristen som praktiseres i dag, er i tråd med nytt forslag.	

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V8

Paragraf:

§3-2 Tid, sted og innkalling, punkt 2

Forslagsstiller:

Landsstyret

Endringsforslag:

Endre eksisterende paragraf fra:

2. Frister for innmelding av saker til landsmøtet angis i § 3-7 og § 12-1 nr. 2. Minst fire uker før møtet skal utsendingene få tilsendt saksliste, årsmeldinger og utdrag av reviderte årsregnskap for landsmøteperioden, innstilling fra valgkomiteen og innkomne forslag med innstillinger.

Endre til:

2. Forslag til saker til landsmøtet må sendes innen to måneder før landsmøtet avholdes. Det samme gjelder forslag til uttalelser og endring av vedtekter og prinsippprogrammet. Endelig saksliste og saksdokumenter med forslag, må av landsstyret være sendt ut eller tilgjengeliggjort senest innen én måned før landsmøtet avholdes.

Begrunnelse: En frist for alle saker gjør det enklere samtidig som fristen forlenges for å gi bedre tid til saksforberedelser.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V9

Paragraf:

§3-2, Tid, sted og innkalling, mv. Nytt punkt 3

Forslagsstiller:

Landsstyret

Tilleggsforslag:

Nytt punkt 3. §3-2. Eksisterende punkt 3 forskyves:

3. Senest fem uker før landsmøtet skal valgkomiteen sende sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer, samt kontrollkomite, til landsstyret.

Begrunnelse: Valgkomiteen får oppgaven med å foreslå kontrollkomite som i dag gjøres av landsstyret. Samler frister på ett sted.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V10

Paragraf:
§3-7. Saker for landsmøtet

Forslagsstiller:
Landsstyret

Endringsforslag:

Endre eksisterende §3-7. fra:

1. Landsmøtet behandler følgende saker:
 - a. Årsmeldinger for landsmøteperioden.
 - b. Reviderte årsregnskap for landsmøteperioden.
 - c. Saker som er forelagt landsmøtet av landsstyret.
 - d. Saker som sentralstyret, lokallag eller fylkeslagene ønsker behandlet av landsmøtet. Disse må meldes til landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes. Fem eller flere fylkeslag kan på forhånd kreve at en sak skal tas opp.
 - e. Arbeidsprogram.
 - f. Prinsippprogram. Endringsforslag til prinsippprogram må meldes landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes.
 - g. Eventuelle endringsforslag til vedtektene, fremmet i samsvar med § 12-1.
 - h. Valg av sentralstyret. Landsmøtet velger sentralstyrets leder, nestleder og fire øvrige medlemmer av sentralstyret samt fire varamedlemmer i prioritert rekkefølge. Det kan velges 1. og 2. nestleder, det vil da velges tre øvrige styremedlemmer. Nestlederne er sidestilt, men 1. nestleder erstatter leder hvis denne trekker seg.
 - i. Valg av landsstyremedlemmer med varamedlemmer etter nominasjon fra fylkeslagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og Miljøagentenes landsmøte. Landsmøtet kan bytte om på rekkefølgen mellom fast medlem og varamedlem, men kan ikke velge andre personer såfremt gyldig nominasjon har funnet sted.
 - j. Valg av valgkomité på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret. Senest fem uker før neste landsmøte skal valgkomiteen sende til landsstyret og sentralstyret sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer.
 - k. Valg av revisor.
 - l. Valg av kontrollkomiteens leder og to øvrige medlemmer.
 - m. Kontrollkomiteens rapport.
- ~~2. Landsstyret kan avgi innstilling til landsmøtet om sakene nevnt i nr. 1 a-g og j-l.~~

Endre til:

- a) godkjenne de fremmøtte representantene
- b) velge dirigenter
- c) velge protokollførere
- d) velge to representanter til å underskrive protokollen
- e) velge komiteer for landsmøtet
- f) godkjenne innkallingen
- g) godkjenne dagsorden
- h) godkjenne forretningsorden
- i) behandle årsmeldinger for landsmøteperioden.
- j) behandle reviderte årsregnskap for landsmøteperioden, herunder revisors beretning og kontrollkomiteens beretning
- k) behandle endringsforslag til prinsippprogram
- l) behandle forslag til arbeidsprogram
- m) behandle endringer i Naturvernforbundets vedtekter
- n) behandle innkomne forslag
- o) velge sentralstyret:
 - i. leder

<ul style="list-style-type: none"> ii. nestleder(e). Det kan velges 1. og 2. nestleder, det vil da velges tre øvrige styremedlemmer. Nestlederne er sidestilt, men 1. nestleder erstatter leder hvis denne trekker seg. iii. 4 (3) styremedlemmer, ved valg av både 1. og 2. nestleder, skal det velges 3 styremedlemmer iv. 4 varamedlemmer i prioritert rekkefølge <p>p) velge landsstyremedlemmer med varamedlemmer etter nominasjon fra fylkeslagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og Miljøagentenes landsmøte. Landsmøtet kan bytte om på rekkefølgen mellom fast medlem og varamedlem, men kan ikke velge andre personer såfremt gyldig nominasjon har funnet sted.</p> <p>q) Valg av valgkomité på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret.</p> <p>r) Valg av revisor.</p> <p>s) Valg av kontrollkomiteens leder og to øvrige medlemmer.</p>
<p>Begrunnelse: Reelle endringer er markert. Opprydding og tydeliggjøring av hva som skal behandles på et landsmøte. Saklisten blir vedtektsfestet, den inneholder alle de formelle sakene. Gir mer forutsigbarhet på hva som skal behandles på et landsmøte.</p>
<p>Kommentar:</p>
<p>Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig</p>

Forslag V11	
<p>Paragraf: §3-9 Ekstraordinært landsmøte punkt 1</p>	<p>Forslagsstiller: Landsstyret</p>
<p>Tilleggsforslag:</p> <p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>1. Ekstraordinært landsmøte innkalles av sentralstyret. Ekstraordinært landsmøte skal også innkalles dersom det blir krevd av fylkeslag som representerer minst en tredel av medlemmene eller av landsstyret med minst to tredelers flertall.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>1. Ekstraordinært landsmøte innkalles av sentralstyret <u>med minst to måneders varsel</u>. Ekstraordinært landsmøte skal også innkalles dersom det blir krevd av fylkeslag som representerer minst en tredel av medlemmene eller av landsstyret med minst to tredelers flertall.</p>	
<p>Begrunnelse: Spesifisere en egen og kortere frist for ekstraordinært møte – det har man bare når ting haster.</p>	
<p>Kommentar:</p>	
<p>Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig</p>	

Forslag V12	
Paragraf: §4-3 Landsstyrets sammensetning punkt 1	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i>	
1. Landsstyret består av sentralstyret og en representant for hvert av fylkeslagene, valgt av landsmøtet, en representant fra Natur og Ungdom, en representant for Miljøagentene og en representant fra de ansatte. Sentralstyrets leder og nestleder(e) er også leder og nestleder(e) i landsstyret. Medlemmer av landsstyret har møte-, tale- og forslagsrett.	
<i>Endre til:</i>	
1. Landsstyret består av sentralstyret og en representant for hvert av fylkeslagene, valgt av landsmøtet, en representant fra Natur og Ungdom, en representant for Miljøagentene og en representant fra de ansatte. Sentralstyrets leder og nestleder(e) er også leder og nestleder(e) i landsstyret. Medlemmer av landsstyret har møte-, tale-, og forslagsrett og forslagsrett.	
Begrunnelse: Stryke en selvfølghet	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V13	
Paragraf: §4-4 Andre møtedeltakere punkt 2	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i>	
2. Revisor, varamedlemmer til sentralstyret, en representant for studentstyret og en representant for Regnskogsfondet har møte-, tale- og forslagsrett.	
<i>Endre til:</i>	
2. Revisor, varamedlemmer til sentralstyret og en representant for Regnskogsfondet har møte-, tale- og forslagsrett.	
Begrunnelse: Følger av V34 som fjerner §9-2 om studentlag	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V14	
Paragraf: § 4-6 Vedtak og protokoll punkt 2	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Tilleggsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 2. Det skal føres protokoll fra landsstyremøtene.</p> <p><i>Endre til:</i> 2. Det skal føres protokoll fra landsstyremøtene. <u>Protokollen skal være tilgjengelig for styrene i fylkes- og lokallag, samt for øvrige tillitsvalgte i utvalg, arbeidsgrupper og komiteer. Enkeltmedlemmer gis tilgang på forespørsel. Unntak fra innsyn skal være tungtveiende og saklig begrunnet i hensyn som personvern, forretningshensyn eller tidsbegrenset taktiske/ politiske hensyn</u></p>	
Begrunnelse: Bedre informasjon og samhandling innad for et åpnere og mer effektivt forbund.	
Kommentar: <i>Etter dagens praksis blir protokollen fra landsstyremøtene gjort tilgjengelig for tillitsvalgte på forespørsel. Det kan absolutt være ønskelig å bedre tilgjengeligheten. En «innsynsordning» kan imidlertid virke tungvint og byråkratisk, og den foreslåtte formuleringen åpner for mye diskusjon. Et enklere alternativ vil være å legge protokollen ut på nettsidene, enten helt åpent eller på intranettet. Dagens vedtekter legger ingen begrensninger på åpenheten. Forslag om rutiner som innebærer mer åpenhet bør fremmes som forslag til endring av rutinene, ikke som vedtektsendringer det antagelig ikke er behov for.</i>	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V15	
Paragraf: §4-7 Saker for landsstyret punkt 9	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag:	
<p><i>Endre fra:</i> 9. Nominering av leder og medlemmer til kontrollkomiteen og valgkomiteen.</p> <p><i>Endre til:</i> 9. Nominering av leder og medlemmer til valgkomiteen.</p>	
Begrunnelse: Følger av forslag V9 med å gi oppgaven til valgkomiteen.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V16	
Paragraf: §5-1 Grunnregler om sentralstyret og dets oppgaver punkt 1	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>1. Sentralstyret har ansvaret for Naturvernforbundets drift, herunder Naturvernforbundets sekretariat, og skal organisere Naturvernforbundets virksomhet.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>1. Sentralstyret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, holde seg orientert om landsforbundets økonomiske stilling og plikter å påse at forbundets regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.</p>	
Begrunnelse: Formuleringen som gjør ansvarsfordelingen mellom styre og generalsekretær klarere.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V17	
Paragraf: §5-1 grunnregler om sentralstyret og dets oppgaver punkt 5	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag:	
<p><i>Stryke punkt:</i></p> <p>5. Sentralstyret skal holde seg orientert om landsforbundets økonomiske stilling og plikter å påse at forbundets regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.</p>	
Begrunnelse: Konsekvens av V16 med omformulering av punkt 1.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V18	
Paragraf: §5-4. Sentralstyrets møter, saksbehandling m.v. punkt 2	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Tilleggsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>2. Det skal føres protokoll fra sentralstyremøtene.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>2. Det skal føres protokoll fra sentralstyremøtene. <u>Protokollen skal være tilgjengelig for landsstyret, fylkeslags og lokallagsstyrer, samt til øvrige tillitsvalgte i utvalg, arbeidsgrupper og komiteer. Enkeltmedlemmer gis tilgang på forespørsel. Unntak fra innsyn skal være tungtveiende og saklig begrunnet i hensyn som personvern, forretningshensyn eller tidsbegrenset taktiske/ politiske hensyn.</u></p>	

Begrunnelse: Bedre informasjon og samhandling for et åpnere og mer effektivt forbund.
Kommentar: <i>Etter dagens praksis blir protokollen fra sentralstyremøtene gjort tilgjengelig for tillitsvalgte på forespørsel. Det kan absolutt være ønskelig å bedre tilgjengeligheten. En «innsynsordning» kan imidlertid virke tungvint og byråkratisk, og den foreslåtte formuleringen åpner for mye diskusjon. Et enklere alternativ vil være å legge protokollen ut på nettsidene, enten helt åpent eller på intranettet. Dagens vedtekter legger ingen begrensninger på åpenheten. Forslag om rutiner som innebærer mer åpenhet bør fremmes som forslag til endring av rutinene, ikke som vedtektsendringer det antagelig ikke er behov for.</i>
Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V19	
Paragraf: §8-3 Medlemmer og tilknyttede lag punkt 1	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag: <i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 1. Som fylkeslagets medlemmer regnes alle medlemmer som nevnt i § 2-1 og som er bosatt innenfor fylkeslagets område, jf. § 2-2, inkludert medlemmer av Natur og Ungdom. <i>Endre til:</i> 1. Som fylkeslagets medlemmer regnes alle medlemmer som nevnt i § 2-1 og som er bosatt innenfor fylkeslagets område, jf. § 2-2	
Begrunnelse: Konsekvens av endring i §2-2	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V20	
Paragraf: § 8-4. Normgrunnlag og virksomhet punkt 2	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Tilleggsforslag: <i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 2. Foruten å arbeide med natur- og miljøvern saker i fylket skal fylkeslaget søke å koordinere arbeidet i lokallagene og være bindeledd mellom lokallagene og Naturvernforbundets sentrale ledd mellom årsmøtene. <i>Endre til:</i> Foruten å arbeide med <u>overordnede og kommuneovergripende</u> natur- og miljøvern saker i fylket, skal fylkeslaget søke å koordinere <u>og støtte</u> arbeidet i lokallagene og være bindeledd mellom lokallagene og Naturvernforbundets sentrale ledd mellom årsmøtene.	
Begrunnelse: Klarere oppgave -og rollefordeling på fylkesplan for bedre samhandling med lokallagene.	
Kommentar:	

Fylkestyrene arbeider i dag med mange saker som ikke nødvendigvis er kommuneovergripende, enten fordi det ikke eksisterer lokallag eller fordi lokallaget ikke har kapasitet. Videre er det åpent for diskusjon hva en «overordnet» sak er. Det vil ikke være hensiktsmessig at vedtektene begrenser fylkeslagenes aktivitet gjennom en slik bestemmelse.

Se eget forslag fra landsstyret V20 B.

Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke, til fordel for V20 B

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V20 B

Paragraf:

§ 8-4.

Forslagsstiller:

Landsstyret

Endringsforslag:

Endre eksisterende paragraf fra:

~~Føuten å arbeide med natur- og miljøvern saker i fylket skal fylkeslaget søke å koordinere arbeidet i lokallagene og være bindeledd mellom lokallagene og Naturvernforbundets sentrale ledd mellom årsmøtene.~~

Endre til:

Fylkeslaget skal søke å støtte og koordinere arbeidet i lokallagene og være bindeledd mellom disse og Naturvernforbundets sentrale ledd, i tillegg til å arbeide med natur- og miljøvern saker i fylket i samråd med lokallagene.

Begrunnelse:

Tydeliggjøre fylkeslagenes rolle i å støtte lokallagene og arbeidet samordnes med lokallagene.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V21	
Paragraf: § 8.5 Årsmøte punkt 1	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Tilleggsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Årsmøtet er fylkeslagets høyeste myndighet. Ordinært årsmøte avholdes hvert år innen utløpet av april måned, og alltid slik at fristene for innsending av saker til landsmøtet kan overholdes. Innkalling foretas av styret. <p><i>Endre til:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Årsmøtet er fylkeslagets høyeste myndighet. Ordinært årsmøte avholdes hvert år innen utløpet av april måned, og alltid slik at <u>alle lokallagsdelegater gis tilgang til likeverdig deltakelse fysisk eller digitalt</u>, og at fristene for innsending av saker til landsmøtet kan overholdes. Innkalling foretas av styret. <u>Årsmøtet skal, i den grad det er praktisk og økonomisk mulig, gjennomføres som fysiske møter. Når lokallag mener det av praktiske, økonomiske eller demokratiske grunner er nødvendig, har lokallagsdelegater rett til å delta via nett, og fylkesstyret skal legge til rette for dette. Dato og sted for årsmøtet skal meddeles lokallagene straks det er besluttet av fylkesstyret.</u> 	
Begrunnelse:	
Tilrettelegge for økt medlemsdemokrati og organisasjonsdeltakelse, samt åpne for bruk av digitale løsninger som kan være besparende for tidsbruk og økonomi, samt for klima og miljø.	
Kommentar:	
«Hybride» møter, med både digital og fysisk aktiv deltakelse, er en krevende møteform som generelt ikke kan anbefales for årsmøter. Det er naturlig å legge til rette for unntaksvis digital deltakelse på et årsmøte som er vedtatt avholdt fysisk. Men det ville være svært uheldig å vedtektsfeste at alle lokallag skal ha en rett til å kreve digital deltakelse, noe som ville innebære en ensidig rett til å avgjøre at alle fylkesårsmøter må avholdes enten som digitalt eller hybrid møte.	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V22	
Paragraf: §8-5 Årsmøte punkt 3	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. <p><i>Endre til:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest <u>en måned</u> før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. 	
Begrunnelse: For å sikre mer forutsigbarhet og bedre demokratiske prosesser lokalt, foreslås det å endre innkallingsfristen. Spesielt steder hvor det er lang reiseavstand, er det viktig at innkallingen kommer så tidlig at det er mulig å planlegge reisen i god tid. Dette vil også bidra til bedre kommunikasjon mellom lokallag og fylkeslag.	
Kommentar:	

Innstilling fra landsstyret: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V23

Paragraf:
§8-5 Årsmøte punkt 3

Forslagsstiller:
Landsstyret

Endringsforslag:

Endre eksisterende paragraf fra:

3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling.

Endre til:

3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Møtet skal samtidig bekjentgjøres for lokallag av Miljøagentene og Natur og Ungdom.

Begrunnelse: Klargjøre at lokallag av Miljøagentene og Natur og Ungdom skal inviteres som organisasjonsledd, ikke enkeltmedlemmer.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V24

Paragraf:
§8-5 Årsmøte punkt 3

Forslagsstiller:
Landsstyret

Tilleggsforslag:

Endre eksisterende punkt fra:

3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling.

Endre til:

3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Frist for innsending av forslag til årsmøtet er senest to uker før årsmøtet.

Begrunnelse: Klargjøre frist for å foreslå saker. Sikre bedre demokratiske prosesser og møter lokalt, og mer forutsigbarhet for organisasjonen. Dette vil bidra til å bedre kommunikasjonen mellom lokalag fylkeslag

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V25	
Paragraf: §8-5 Årsmøte punkt 3	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende punkt fra:</i></p> <p>3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. <u>Fylkesstyret skal sende/tilgjengeliggjøre saksdokumenter med forslag og sakspapir senest innen en uke før årsmøtet.</u></p>	
Begrunnelse: Samme som for forslag V24	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V26	
Paragraf: §8-5 Årsmøte punkt 4	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende punkt fra:</i></p> <p>4. Fylkesstyret og utsendinger valgt av lokallagene møter med tale-, forslags- og stemmerett. Dersom ikke fylkeslaget har bestemt noe annet i sine vedtekter, har alle lokallag minst to utsendinger samt en utsending for hvert tiende medlem. Hver utsending har en stemme. Styrets medlemmer har ikke stemmerett ved behandling av årsmelding og regnskap eller ved valg av revisor.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>«4. Fylkesstyret og utsendinger valgt av lokallagene møter med tale-, forslags- og stemmerett. Dersom ikke fylkeslaget har bestemt noe annet i sine vedtekter, har alle lokallag minst to utsendinger samt en utsending for hvert <u>femtiende</u> medlem, <u>maksimalt åtte utsendinger</u>. Hver utsending har en stemme. Styrets medlemmer har ikke stemmerett ved behandling av årsmelding og regnskap eller ved valg av revisor.»</p>	
Begrunnelse: Redusere faren for at et enkelt lag skal dominere møte.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V27	
Paragraf: §8-5 Årsmøte punkt 5	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i>	
5. Utsendinger fra Natur og Ungdom i fylket har møte-, tale-, forslags- og stemmerett etter de samme regler som gjelder for ett lokallag, som angitt i punkt 4 annet og tredje punktum.	
<i>Endre til:</i>	
5. Utsendinger fra Natur og Ungdom <u>og Miljøagentene</u> i fylket har møte-, tale-, forslags- og stemmerett etter de samme regler som gjelder for et lokallag, som angitt i punkt 4 annet og tredje punktum.	
Begrunnelse: Gi Miljøagentene samme rettigheter som Natur og Ungdom.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V28	
Paragraf: §8-5 Årsmøte punkt 9e	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i>	
e. Saker framlagt av styret, lokallag og medlemmer i kommuner uten lokallag, innen en frist fastsatt av styret.	
<i>Endre til:</i>	
e. Saker framlagt av styret, lokallag og medlemmer i kommuner uten lokallag.	
Begrunnelse: Forslaget er et følgeforslag av forslag V24 og V25 som vedtektsfester fristene.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V29	
Paragraf: §8-5 Årsmøte punkt 10	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i>	
10. I landsmøteår skal årsmøtet også behandle:	
a. Nominering av landsstyrerepresentant med varamedlem. Disse skal være en av hvert kjønn.	
<i>Endre til:</i>	
10. I landsmøteår skal årsmøtet også behandle:	
a. Nominering av landsstyrerepresentant med varamedlem. Disse skal <u>ikke være av samme kjønn.</u>	

Begrunnelse: Mindre kategorisk.
Kommentar:
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V30	
Paragraf: § 8-5. Årsmøte punkt 13	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>13. Umiddelbart etter avholdt årsmøte skal landsforbundet få tilsendt årsmelding og utdrag av revidert regnskap, og meddeles valg av utsendinger til landsmøtet. Så snart den foreligger skal godkjent protokoll fra årsmøtet innsendes.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>13. Umiddelbart etter avholdt årsmøte skal landsforbundet få tilsendt årsmelding og utdrag av revidert regnskap, og meddeles valg av utsendinger til landsmøtet. <u>Samtidig skal alle lokallag og delegater få tilsendt protokoll, godkjent regnskap og budsjett, vedtatt årsberetning og vedtatte uttalelser.</u></p>	
Begrunnelse: Bedre informasjon og samhandling for et åpnere og mer effektivt forbund.	
Kommentar: <i>Formuleringen om at godkjent protokoll skal sende inn «så snart den foreligger» anses hensiktsmessig, jf. at protokollen skal skrives og deretter godkjennes av to protokollunderskrivere. Tilleggene peker på en praksis det må anses unødvendig å vedtektsfeste, og dersom det er forsinkelser her vil det mest sannsynlig skyldes forhold som ikke lar seg påvirke av vedtektsbestemmelser.</i>	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V31	
Paragraf: § 8-6. Styre punkt 1	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Tilleggsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>1. Styret har ansvar for fylkeslagets drift og skal organisere fylkeslagets virksomhet i samsvar med Naturvernforbundets vedtekter og vedtak fattet av årsmøtet. Det skal føres protokoll fra styremøtene.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>1. Styret har ansvar for fylkeslagets drift og skal organisere fylkeslagets virksomhet i samsvar med Naturvernforbundets vedtekter og vedtak fattet av årsmøtet. Det skal føres protokoll fra styremøtene. <u>Protokollen skal være tilgjengelig for fylkesstyremedlemmene, lokallagsstyrer, samt for tilsatte i fylkeslaget. Lokallagene skal fortløpende få tilsendt protokoll, samt at den gjøres tilgjengelig for enkeltmedlemmer ved forespørrelse. Unntak fra dette skal være saklig begrunnet i tungtveiende hensyn som personvern, forretningshensyn eller tidsbegrenset taktiske/ politiske hensyn.</u></p>	
Begrunnelse: Bedre informasjon og samhandling for et åpnere og mer effektivt forbund.	
Kommentar:	

En «innsynsordning» kan virke tungvint og byråkratisk, og den foreslåtte formuleringen åpner for mye diskusjon. Et enklere alternativ vil være å legge protokollen ut på nettsidene, enten helt åpent eller på intranettet. Dagens vedtekter legger ingen begrensninger på åpenheten. Forslag om rutiner som innebærer mer åpenhet bør fremmes som forslag til endring av eller nye rutiner, ikke som vedtektsendringer det antagelig ikke er behov for.

Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V32

Paragraf:
§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område
punkt 2

Forslagsstiller:
Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger

Endringsforslag:

Endre eksisterende paragraf fra:

~~2. Fylkeslagets styre kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.~~

Endre til:

2. Et lokallag kan unntaksvis omfatte flere kommuner. Det kan også opprettes to eller flere lokallag i en kommune. Nye inndelinger må godkjennes av fylkesårsmøtet. Det kreves samtykke fra lokallag som blir vesentlig berørt.

Begrunnelse:

Opprinnelig § 9-1. pkt 2 foreslått til pkt 3 med endringer som skal sikre en demokratisk prosess med medinnflytelse fra andre lag som blir berørt av dette.

Kommentar:

En slik endring ville gitt et eksisterende lokallag vetorett over lokallagsstrukturen i en kommune og må på det sterkeste frarådes vedtatt. Eventuelle uenigheter om lokallagsstruktur i en kommune må løses på annen måte. Nåværende formulering er hensiktsmessig.

Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V33A

Paragraf:
§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område
§ 9-6. Opprettelse

Forslagsstiller:
Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger

Endringsforslag:

*Gjeldende §9-6. «Opprettelse» flyttes til §9-1. punkt 2. Dagens punkt 2. blir 3.:
Eksisterende §9-7 til §9-10 forskyves og eventuelle henvisninger oppdateres.*

~~§ 9-6. Opprettelse~~

~~Et lokallag regnes som et ordinært lag etter avholdt stiftelsesmøte. Foran et stiftelsesmøte skal alle medlemmer bosatt i lokallagets område ha mottatt skriftlig innkalling senest to uker før møtet finner sted. Før et stiftelsesmøte er avholdt regnes laget som et interimlokallag.~~

Endre til:

§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område

1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte én kommune.
2. Et lokallag regnes som et ordinært lag etter avholdt stiftelsesmøte. Foran et stiftelsesmøte skal alle medlemmer bosatt i lokallagets område ha mottatt skriftlig innkalling senest to uker før møtet finner sted. Før et stiftelsesmøte er avholdt regnes laget som et interimlokallag.
3. Fylkeslagets styre kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.

Begrunnelse:

Slå sammen § 9-1 og § 9-6 Opprettelse ved å flytte § 9-6 inn i § 9-1. som pkt 2. Dette punktet hører naturlig under §9-1. og beskriver ordinær stiftelsesprosess. Nåværende pkt 2 beskriver unntak, og foreslås flyttet til etterfølgende underpunkt.

Kommentar:

§ 9-6 kan godt tas inn under § 9-2, men i så fall mest naturlig som pkt. 3. Nåværende pkt. 2 beskriver unntak fra pkt. 1, og disse to punktene bør derfor følge umiddelbart etter hverandre. Se eget forslag fra landsstyret, V33 B.

Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke til fordel for V33 B

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V33 B

Paragraf:

§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område
§ 9-6. Opprettelse

Forslagsstiller:

Landsstyret

Endringsforslag:

Endre eksisterende paragrafer fra:

§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område

1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte én kommune.
2. Fylkeslagets styre kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.

Gjeldende §9-6. «Opprettelse» flyttes til §9-1. punkt 3.:

Eksisterende §9-7 til §9-10 forskyves eventuelle henvisninger oppdateres.

~~§ 9-6. Opprettelse~~

~~Et lokallag regnes som et ordinært lag etter avholdt stiftelsesmøte. Foran et stiftelsesmøte skal alle medlemmer bosatt i lokallagets område ha mottatt skriftlig innkalling senest to uker før møtet finner sted. Før et stiftelsesmøte er avholdt regnes laget som et interimlokallag.~~

Endre til:

§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område

1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte én kommune.
2. Fylkeslagets styre kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.
3. Et lokallag regnes som et ordinært lag etter avholdt stiftelsesmøte. Foran et stiftelsesmøte skal alle medlemmer bosatt i lokallagets område ha mottatt skriftlig innkalling senest to uker før møtet finner sted. Før et stiftelsesmøte er avholdt regnes laget som et interimlokallag

Begrunnelse:

Slå sammen § 9-1 og § 9-6 Opprettelse ved å flytte § 9-6 inn i § 9-1. som pkt 3. Dette punktet hører naturlig under §9-1. og beskriver ordinær stiftelsesprosess. Nåværende pkt. 2 beskriver unntak fra pkt. 1, og disse to punktene bør derfor følge umiddelbart etter hverandre.

Kommentar:

Om dette vedtas bortfaller dagens 9-6.

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V34

Paragraf:

§9-2 Studentlag

Forslagsstiller:

Landsstyret

Strykningsforslag:

Stryke eksisterende paragraf:

~~§ 9-2. Studentlag~~

- ~~1. På studiesteder kan det opprettes et eget studentlag, med samme status som ordinære lokallag, uten at det kreves godkjenning av fylkeslagets styre.~~
- ~~2. Som studentlagets medlemmer regnes studentmedlemmer bosatt innenfor studentlagets område.~~
- ~~3. Hvert studentlag velger én representant som til sammen utgjør studentstyret. Studentstyret står ansvarlig overfor studentlagene. Studentstyret utpeker en fast representant med vara til å møte i landsstyret.~~

Begrunnelse: Natur og Ungdom har et ønske om styrke kontakten med studentlag, og at de studentlag som eksisterer i dag har fått valget om å enten å være medlem i NNV eller hos NU. Alle har valgt NU. Pr i dag har vi ingen studentlag.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V35

Paragraf:

§9-4 Medlemmer, punkt 1

Forslagsstiller:

Landsstyret

Strykningsforslag:

Endre eksisterende paragraf fra:

1. Medlemmer av lokallaget er alle medlemmer av Naturvernforbundet som er bosatt innenfor lokallagets område, jf. § 2-2, inkludert medlemmer av Natur og Ungdom.

Endre til:

1. Medlemmer av lokallaget er alle medlemmer av Naturvernforbundet som er bosatt innenfor lokallagets område, jf. § 2-2, inkludert medlemmer av Natur og Ungdom.

Begrunnelse: Følger av endring i § 2-2.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V36	
Paragraf: § 9-5.Grunnleggende regler og virksomhet punkt 2	Forslagsstiller: Anne Greve, Lokallaget i Sør-Varanger
Strykningsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 2. Lokallag kan ha egne supplerende vedtekter. Disse må godkjennes av fylkeslagets styre.	
<i>Endre til:</i> 2. Lokallag kan ha egne supplerende vedtekter.	
Begrunnelse: Lokallagene er rettslige og økonomisk selvstendige foreninger og er bundet av Naturvernforbundets vedtekter. En godkjenning eller overprøving av fylkesstyret i dette henseende, er både unødvendig og strider mot lokallagets selvstendige posisjon.	
Kommentar: <i>Vedtektene bygger på organisasjonshierarkiet, der lokallagets vedtekter godkjennes av fylkesstyret, og fylkeslagets vedtekter godkjennes av landsstyret. Alternativet her ville vært at også lokallagets vedtekter måtte godkjennes av landsstyret, men det er neppe hensiktsmessig. Eventuell uenighet mellom lokallag og fylkesstyre vil uansett kunne behandles i landsstyret eller i siste instans av landsmøtet.</i>	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V37	
Paragraf: §9-7 Årsmøte punkt 2	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 2. Innkalling skal sendes til alle medlemmer. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Innkallingen må være medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet.	
<i>Endre til:</i> 2. Innkalling skal sendes til alle medlemmer. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Innkallingen må være medlemmene i hende senest <u>en måned</u> før årsmøtet. <u>Møtet skal samtidig bekjentgjøres for lokallag av Miljøagentene og Natur og ungdom.</u>	
Begrunnelse: Forslag om å justere frister for å sikre gode demokratiske prosesser og skape mer forutsigbarhet. Tillegg som klargjør hvordan Natur og Ungdom og Miljøagentene skal inviteres.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V38	
Paragraf: §9-7 Årsmøte punkt 2	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>2. Innkalling skal sendes til alle medlemmer. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Innkallingen må være medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>2. Innkalling skal sendes til alle medlemmer. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Innkallingen må være medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. <u>Frist for innsending av forslag til årsmøtet er senest to uker før årsmøtet. Styret skal sende ut/tilgjengeliggjøre saksdokumenter med forslag til medlemmene senest innen en uke før årsmøtet.</u></p>	
Begrunnelse: Spesifisere firster for innsending av forslag og utsending av sakspapir. I dag er frist delegert til styre.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V39	
Paragraf: §9-7 Årsmøte punkt 3	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<p><i>Endre eksisterende paragraf fra:</i></p> <p>3. Alle som har betalt kontingent til Naturvernforbundet for foregående år eller for inneværende år innen utgangen av januar, har møte-, tale-, forslags- og stemmerett på årsmøtet. Medlemmer av Natur og Ungdom i lokallaget (jf. § 10-2 nr. 1) har møte-, tale- og forslagsrett; stemmerett gis til en fremmøtt person per påbegynte tiende medlem.</p> <p><i>Endre til:</i></p> <p>3. Alle som har betalt kontingent til Naturvernforbundet for foregående år eller for inneværende år innen utgangen av januar, har møte-, tale-, forslags- og stemmerett på årsmøtet. Medlemmer av Natur og Ungdom <u>og Miljøagentene</u> i lokallagets område (jf. § 10-3 nr. 2) har møte-, tale- og forslagsrett; stemmerett gis til en fremmøtt person per påbegynte tiende medlem.</p>	
Begrunnelse: Gi Miljøagentene samme rettigheter som Natur og Ungdom.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V40	
Paragraf: §9-7 Årsmøte punkt 5e	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf:</i> e. Saker som er framlagt av medlemmene innen en frist fastsatt av styret.	
<i>Endre til:</i> e. Saker som er framlagt av medlemmene.	
Begrunnelse: Følger av vedtektsfestet frist i forslag V37 og V38.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V41	
Paragraf: § 9-7 pkt 9. Årsmøte punkt 9	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Endringsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 9. Umiddelbart etter avholdt årsmøte, skal fylkeslaget og landsforbundet få tilsendt protokoll fra årsmøtet, sammen med årsmelding og regnskap.	
<i>Endre til:</i> 9. Umiddelbart etter avholdt årsmøte, <u>gjøres årsmøteprotokollen med vedtatt årsberetning godkjent regnskap, budsjett, og vedtatte uttalelser, tilgjengelig for medlemmene, fylkeslaget og landsforbundet.</u>	
Begrunnelse: Bedre informasjon og samhandling for et åpnere og mer effektivt forbund.	
Kommentar: <i>Dagens vedtekter legger ingen begrensninger på åpenheten. Forslag om rutiner som innebærer mer åpenhet bør fremmes som forslag til endring av eller nye rutiner, ikke som vedtektsendringer.</i>	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V42	
Paragraf: § 9-8. pkt 4. Styret	Forslagsstiller: Anne Greve, Naturvernforbundet i Sør-Varanger
Tilleggsforslag:	
<i>Endre eksisterende paragraf fra:</i> 4. Det skal føres protokoll fra styremøtene.	
<i>Endre til:</i> 4. Det skal føres protokoll fra styremøtene. <u>Styreprotokollen skal være tilgjengelig for lokallagsstyret, samt at den gjøres tilgjengelig for enkeltmedlemmer ved forespørsel. Unntak fra dette skal være saklig</u>	

begrunnet i tungtveiende hensyn som personvern, forretningshensyn eller tidsbegrenset taktiske/
politiske hensyn.

Begrunnelse:

Bedre informasjon og samhandling for et åpnere og mer effektivt forbund.

Kommentar:

En «innsynsordning» kan virke tungvint og byråkratisk, og den foreslåtte formuleringen åpner for mye diskusjon. Dagens vedtekter legger ingen begrensninger på åpenheten. Forslag om rutiner som innebærer mer åpenhet bør fremmes som forslag til endring av eller nye rutiner, ikke som vedtektsendringer.

Innstilling fra landsstyret: Vedtas ikke

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V43

Paragraf:

Kap 10 Natur og Ungdom

Forslagsstiller:

Landsstyret

Tilleggsforslag:

Endre eksisterende tittel fra:

KAPITTEL 10. NATUR OG UNGDOM

Endre til:

KAPITTEL 10. NATUR OG UNGDOM OG MILJØAGENTENE

Begrunnelse: Tillegg som klargjør hvordan Natur og Ungdom og Miljøagentene tilknytning til landsforbundet.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V44

Paragraf:

§10-2 Ny paragraf

Forslagsstiller:

Landsstyret

Tilleggsforslag:

Ny paragraf:

§10-2 Miljøagentene

Miljøagentene er Naturvernforbundets barneorganisasjon og en selvstendig forening (jf. § 7-2 nr 1 og 2).

Begrunnelse: Tillegg som klargjør Miljøagentenes tilknytning til landsforbundet.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V45	
Paragraf: §10-2 Medlemskap, stemmerett og representasjon	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag: <i>Endre overskrift fra:</i> § 10-2. Medlemskap, stemmerett og representasjon <i>Endre til:</i> 10-2. Medlemskap, møterett og representasjon	
Begrunnelse: Ny overskrift dekke innholdet bedre	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V46	
Paragraf: §10-2 Medlemskap, stemmerett og representasjon punkt 1	Forslagsstiller: Landsstyret
Strykningsforslag: <i>Stryke punkt:</i> 1. Natur og Ungdoms medlemmer er samtidig medlemmer av Naturvernforbundet (jf. § 2-1 nr. 6) og det fylkeslag og lokallag de geografisk hører til (jf. § 2-2), men uten å telle med ved fordelingen av kontingentandel eller ved utregning av fylkeslagenes antall utsendinger til landsmøtet og lokallagenes utsendinger til fylkesårsmøte.	
Begrunnelse: Følger av endring i §2-2	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V47	
Paragraf: §10-2 Medlemskap, stemmerett og representasjon punkt 2	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag:	
<i>Endre eksisterende punkt fra:</i>	
2. Natur og Ungdoms medlemmer innenfor Naturvernforbundets fylkeslag har møterett på fylkeslagets årsmøter etter reglene i § 8-5 nr. 5 og 6.	
<i>Endre til:</i>	
2. Natur og Ungdoms <u>og Miljøagentenes</u> medlemmer innenfor Naturvernforbundets fylkeslags <u>områder</u> har møterett på fylkeslagets årsmøter etter reglene i § 8-5 nr. 5 og 6.	
Begrunnelse: Gi samme rettigheter til Miljøagentene som Natur og Ungdom.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V48	
Paragraf: §10-2 Medlemskap, stemmerett og representasjon punkt 3	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag:	
<i>Endre eksisterende punkt fra:</i>	
3. Natur og Ungdoms medlemmer innenfor Naturvernforbundets lokallag har møterett på lokallagets årsmøter etter reglene i § 9-7 nr. 3.	
<i>Endre til:</i>	
3. Natur og Ungdoms <u>og Miljøagentenes</u> medlemmer innenfor Naturvernforbundets lokallags <u>områder</u> har møterett på lokallagets årsmøter etter reglene i § 9-7 nr. 3.	
Begrunnelse: Gi samme rettigheter til Miljøagentene som Natur og Ungdom.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas	
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

Forslag V49	
Paragraf: §10-2 Medlemskap, stemmerett og representasjon punkt 4	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag:	
<i>Endre eksisterende punkt fra:</i>	
4. Natur og Ungdom utpeker representanter til Naturvernforbundets landsmøte, landsstyre og sentralstyre , i samsvar med reglene i disse og Natur og Ungdoms egne vedtekter.	
<i>Endre til:</i>	

4. Natur og Ungdom og Miljøagentene utpeker representanter til Naturvernforbundets landsmøte og styrende organer i samsvar med reglene om representasjon i kapittel 3, 4 og 5, samt i egne vedtekter.

Begrunnelse: Gi samme rettigheter til Miljøagentene som Natur og Ungdom.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V50

Paragraf:
§12-1 Vedtektsendringer punkt 2

Forslagsstiller:
Landsstyret

Endringsforslag:

Endre eksisterende punkt fra:

2. Forslag om endringer av vedtektene må sendes landsstyret senest ~~fem uker~~ før landsmøtet.

Endre til:

2. Forslag om endringer av vedtektene må sendes landsstyret senest to måneder før landsmøtet.

Begrunnelse: Samme og forlenget frist for alle forslag til landsmøte, som angitt i forslag V8.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V51

Paragraf:
§12-3 Ikrafttreden og overgangsregler punkt 1 og 2

Forslagsstiller:
Landsstyret

Strykningsforslag:

Stryke punkt 1 og 2 fra paragraf:

§ 12-3. Ikrafttreden og overgangsregler

1. § 12-1 nr. 3 gjelder også for de nye vedtektene vedtatt i 2018.

2. Tilknyttede foreninger som nevnt i § 1-3 nr. 1 plikter innen 16 måneder etter ikrafttredelsen å endre egne vedtekter og andre normgrunnlag så de stemmer overens med disse vedtektene. Landsstyret kan i særlige tilfeller dispensere fra plikten.

Begrunnelse: Reglen er foreldet, fristen uttgått.

Kommentar:

Innstilling fra landsstyret: Vedtas

Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V52	
Paragraf: §12-3 Ikrafttreden og overgangsregler punkt 3	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag: <i>Endre eksisterende punkt fra:</i> 3. Landsstyret kan i nødvendig utstrekning gi utfyllende bestemmelser om ikraftsettelsen. <i>Endre til:</i> 3. Landsstyret kan i nødvendig utstrekning gi utfyllende bestemmelser om ikraftsettelsen <u>av vedtektsendringer</u> .	
Begrunnelse: Gi landsstyre en mer generell adgang til å gi overgangsregler.	
Kommentar:	
Innstilling fra landsstyret: Vedtas Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig	

VEDTEKTER FOR NORGES NATURVERNFORBUND

Fastsatt av Landsmøtet 22/4-2018, med endringer, sist i Landsmøtet 24/4-2022

FØRSTE DEL: INNLEDENDE BESTEMMELSER

KAPITTEL 1. GRUNNREGLER

§ 1-1. Navn

Naturvernforbundets fulle navn er Norges Naturvernforbund / Noregs Naturvernforbund / Norgga Luonddugáhttenlihttu / Nöörjen Eatnemevaarjelimmiesiebrie / Vuona Luonndogáhttimlihtto.

§ 1-2. Formål

1. Naturvernforbundet vil arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.
2. Naturvernforbundet vil arbeide for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.

§ 1-3. Organisasjon

1. Naturvernforbundet er et landsforbund med medlemmer tilsluttet gjennom fylkeslag, lokallag og Natur og Ungdom. Disse er rettslig og økonomisk selvstendige foreninger, organisert etter reglene i kapittel 7 til 10.
2. Landsforbundets besluttende organer er landsmøtet, landsstyret og sentralstyret, som nærmere regulert i kapittel 3 til 6.
3. Naturvernforbundet er partipolitisk uavhengig.

KAPITTEL 2. MEDLEMSKAP OG MEDLEMSKONTINGENT

§ 2-1. Medlemskap

Medlemmer av Naturvernforbundet er:

1. Hovedmedlemmer: Personer som betaler full kontingent.
2. Livstidsmedlemmer: Personer som betaler en engangskontingent som er minst det 25-dobbelte av årlig kontingent for hovedmedlemskap.
3. Medlemmer med rabatterte kontingent: Pensjonister og andre som har redusert inntekt betaler redusert kontingent.
4. Studentmedlemmer betaler redusert kontingent. Studentmedlemskap gjelder fram til og med fylte 30 år.
5. Familiemedlemmer: Alle husstandsmedlemmer, inkludert barn under 25 år, som bor på samme adresse, kan melde seg inn under et felles familiemedlemskap. Direkte medlemskap i Miljøagentene for barn i husstanden tilbys som del av familiemedlemskapet. Familiemedlemskapet knyttes til en person i husstanden som mottar ett eksemplar av Naturvernforbundets medlemsblad.
6. Medlemmer av Natur og Ungdom: Disse betaler ikke kontingent til Naturvernforbundet.

7. Æresmedlemmer: Personer som har gjort en fortjenestefull innsats for å fremme Naturvernforbundets formål, kan utnevnes til æresmedlem. Slik utnevning foretas av landsmøtet etter enstemmig innstilling fra landsstyret.

§ 2-2. Medlemskap i lokallag og fylkeslag

Alle medlemmer er uten videre medlem i det lokallaget og fylkeslaget de ut fra sitt bosted sogner til, jf. §§ 8-3 og 9-4. Et medlem kan velge å være tilknyttet et annet lag eller å være direkte medlem i landsforbundet.

§ 2-3. Fastsettelse av medlemskontingent

Landsstyret fastsetter den årlige medlemskontingenten for forskjellige medlemsgrupper etter § 2-1 nr. 1-5.

§ 2-4. Innbetaling av medlemskontingent

Medlemskontingent innbetales direkte til landsforbundet.

§ 2-5. Fordeling av medlemskontingent

1. Landsforbundet refunderer fylkeslagenes og lokallagenes andel i etterkant. Kontingenten avregnes andre halvår og utbetales påfølgende år. Beregningsgrunnlaget for fordeling er brutto kontingentinntekter fratrukket verve- og innkrevingskostnadene, som settes til 15 % av kontingentinntektene.
2. Kontingent fra livsvarige medlemskap tilfaller i sin helhet landsforbundet.
3. Landsforbundet beholder 100 % av brutto førsteårskontingent.
4. Fylkeslagets andel er 40 % av beregningsgrunnlaget fra alle fylkeslagets medlemmer. I tillegg får fylkeslaget 10 % av kontingenten fra medlemmer i kommuner/bydeler med aktive lokallag. Kriteriet for å få utbetalt fylkeslagsandelen er at fylkeslaget skal være aktivt, jf. § 7-4. Kontingentandelen til inaktive fylkeslag settes til side og utbetales fylkeslaget ved gjenoppstart. Kontingent settes likevel ikke til side for dette formål for mer enn tre påfølgende år.
5. Lokallagenes andel er 30 % av beregningsgrunnlaget fra lokallagenes medlemmer. Kriteriet for å få utbetalt lokallagsandelen er at lokallaget skal være aktivt, jf. § 7-4.
6. Studentlag får ikke refusjon av kontingent.
7. Hvis enkelte fylker ønsker en annen fordeling mellom fylkeslaget og lokallagene i det fylket, kan landsstyret dispensere fra fordelingen som er fastsatt. Landsstyret kan også – i tilfeller der fylkeslagene organiserer sin virksomhet i en kommune på andre måter enn gjennom lokallag, og som landsstyret finner hensiktsmessig og nyttig – dispensere fra disse vedtektene gjennom å gi fylkeslaget samme andel av medlemskontingenten som om det fantes lokallag i kommunen. Landsstyret fastsetter hvilke krav som slike ordninger må tilfredsstille for å gis slik støtte, og hvilket tidsrom det skal gjelde for.
8. Innenfor vedtektsbestemmelsenes rammer kan landsstyret fastsette nærmere retningslinjer for sekretariatets avregning og utbetaling av kontingentandeler til fylkes- og lokallag.
9. Miljøagentene mottar en andel av kontingenten fra familiemedlemskap, for hver miljøagent familiemedlemskapet omfatter. Andelens størrelse fastsettes av landsstyret.
10. Landsforbundet refunderer fylkeslagenes og lokallagenes andel i etterkant. Kontingenten avregnes andre halvår og utbetales påfølgende år.

ANDRE DEL: LANDSFORBUNDETS ORGANER OG VIRKSOMHET

KAPITTEL 3. LANDSMØTET

§ 3-1. Grunnregler om landsmøtet

Landsmøtet er Naturvernforbundets høyeste myndighet. Ordinært landsmøte avholdes hvert annet år. Ekstraordinært landsmøte avholdes etter reglene i § 3-9.

§ 3-2. Tid, sted, innkalling, mv.

1. Landsstyret innkaller til landsmøtet. Innkallingen skal angi tid og sted for landsmøtet og en foreløpig saksliste. Innkalling skal skje til fylkeslag, lokallag, Natur og Ungdom, Miljøagentene og Regnskogfondet med minst åtte ukers varsel.
2. Frister for innmelding av saker til landsmøtet angis i § 3-7 og § 12-1 nr. 2. Minst fire uker før møtet skal utsendingene få tilsendt saksliste, årsmeldinger og utdrag av reviderte årsregnskap for landsmøteperioden, innstilling fra valgkomiteen og innkomne forslag med innstillinger.
3. Utsending av innkalling, saksliste og vedlegg kan skje elektronisk.

§ 3-3. Utsendinger

1. Full møte-, tale-, forslags- og stemmerett på landsmøtet, har utsendinger fra lokal- og fylkeslagene, Natur og Ungdom, og Miljøagentene, samt medlemmene av sentralstyret og øvrige medlemmer av landsstyret.
2. For å få stemmerett må utsendinger være medlem i det organisasjonsleddet de representerer og ikke ha utestående skyldig kontingent.
3. Antall utsendinger fastsettes på følgende måte:
 - a. Alle aktive lokallag har hver sin representant i fylkesdelegasjonen, valgt av eget årsmøte.
 - b. Fylkesårsmøtene velger i tillegg utsendinger i henhold til fylkeslagenes medlemstall 31. desember året før landsmøteåret:
 - 0-1000 medlemmer: 2 utsendinger,
 - 1001-2000 medlemmer: 3 utsendinger,
 - 2001-3000 medlemmer: 4 utsendinger,
 - 3001-5000 medlemmer: 5 utsendinger,
 - 5001-8000 medlemmer: 6 utsendinger,
 - 8001-12000 medlemmer: 7 utsendinger,
 - Flere enn 12000 medlemmer: 8 utsendinger.
4. Natur og Ungdoms landsmøte velger utsendinger etter medlemstall 1. januar i landsmøteåret etter følgende nøkkel - 0-1000 medlemmer: 4 utsendinger,
 - 1001-2000 medlemmer: 6 utsendinger,
 - 2001-3000 medlemmer: 8 utsendinger,
 - 3001-5000 medlemmer: 10 utsendinger,
 - 5001-8000 medlemmer: 12 utsendinger,
 - 8001-12000 medlemmer: 14 utsendinger,
 - Flere enn 12000 medlemmer: 16 utsendinger.
5. Miljøagentene oppnevner to utsendinger.

§ 3-4. Andre deltakere

1. Generalsekretæren har rett og plikt til å møte i landsmøtet med tale- og forslagsrett.
2. Varamedlemmer i sentralstyret har møte, tale- og forslagsrett.
3. En representant fra Regnskogfondet har møte-, tale- og forslagsrett.

4. Sentralstyret kan invitere æresmedlemmer og andre gjester til landsmøtet. Inviterte medlemmer har tale- og forslagsrett. Gjester som ikke er medlemmer, kan gis talerett av sentralstyret.
5. Valgkomiteens innstilte til neste periodes landsstyre og sentralstyre har møte- og talerett.
6. Valgkomiteen møter med tale og forslagsrett i spørsmål som har med valgene å gjøre.
7. De innstilte til neste periodes valgkomité har møterett.
8. Kontrollkomiteen møter med talerett, og med forslagsrett om det som angår komiteens mandat.

§ 3-5. Åpning av landsmøtet og møteorden

1. Landsmøtet åpnes av landsforbundets leder. Landsmøtet velger to eller flere ordstyrere.
2. Landsmøtet vedtar selv sin forretningsorden, ut fra forslag fra landsstyret.
3. Det føres protokoll fra landsmøtet. Protokollen underskrives av ordstyrer, av referenten og av to av landsmøtets utpekte utsendinger.

§ 3-6. Beslutningsdyktighet

Landsmøtet er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt.

§ 3-7. Saker for landsmøtet

1. Landsmøtet behandler følgende saker:
 - a. Årsmeldinger for landsmøteperioden.
 - b. Reviderte årsregnskap for landsmøteperioden.
 - c. Saker som er forelagt landsmøtet av landsstyret.
 - d. Saker som sentralstyret, lokallag eller fylkeslagene ønsker behandlet av landsmøtet. Disse må meldes til landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes. Fem eller flere fylkeslag kan på forhånd kreve at en sak skal tas opp.
 - e. Arbeidsprogram.
 - f. Prinsippprogram. Endringsforslag til prinsippprogram må meldes landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes.
 - g. Eventuelle endringsforslag til vedtektene, fremmet i samsvar med § 12-1.
 - h. Valg av sentralstyret. Landsmøtet velger sentralstyrets leder, nestleder og fire øvrige medlemmer av sentralstyret samt fire varamedlemmer i prioritert rekkefølge. Det kan velges 1. og 2. nestleder, det vil da velges tre øvrige styremedlemmer. Nestlederne er sidestilt, men 1. nestleder erstatter leder hvis denne trekker seg.
 - i. Valg av landsstyremedlemmer med varamedlemmer etter nominasjon fra fylkeslagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og Miljøagentenes landsmøte. Landsmøtet kan bytte om på rekkefølgen mellom fast medlem og varamedlem, men kan ikke velge andre personer såfremt gyldig nominasjon har funnet sted.
 - j. Valg av valgkomité på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret. Senest fem uker før neste landsmøte skal valgkomiteen sende til landsstyret og sentralstyret sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer.
 - k. Valg av revisor.
 1. Valg av kontrollkomiteens leder og to øvrige medlemmer.
 - m. Kontrollkomiteens rapport.
2. Landsstyret kan avgi innstilling til landsmøtet om sakene nevnt i nr. 1 a-g og j-l.

§ 3-8. Avstemning og vedtak

1. Vedtak fattes med alminnelig flertall der avholdende stemmer ikke telles med. Ved stemmelikhet har leder dobbeltstemme. For vedtektsendringer og beslutninger om oppløsning gjelder reglene i § 12-1 og § 12-2.

2. Hver utsending har én stemme. Landsstyret har ikke stemmerett ved behandling av årsberetning og årsregnskap, valg av revisor eller ved avstemning om forslag og uttalelser fra kontrollkomiteen om sentralstyrets eller landsstyrets virksomhet.

§ 3-9. Ekstraordinært landsmøte

1. Ekstraordinært landsmøte innkalles av sentralstyret. Ekstraordinært landsmøte skal også innkalles dersom det blir krevd av fylkeslag som representerer minst en tredel av medlemmene eller av landsstyret med minst to tredelers flertall.
2. Dersom leder og én nestleder, eller mer enn halvparten av sentralstyrets medlemmer med varamedlemmer, trekker seg i landsmøteperioden, skal det innkalles til ekstraordinært landsmøte.
3. Det ekstraordinære landsmøtet behandler bare de saker som er nevnt i innkallingen.

KAPITTEL 4. LANDSSTYRET

§ 4-1. Grunnregler om landsstyret og dets oppgaver

1. Landsstyret er Naturvernforbundets øverste organ mellom landsmøtene.
2. Landsstyret skal sørge for at Naturvernforbundets virksomhet drives i samsvar med vedtektene og landsmøtets vedtak.

§ 4-2. Møtetid, innkalling og forretningsorden

1. Landsstyret skal møte så ofte lederen, sentralstyret eller minst fem av det øvrige landsstyrets medlemmer finner det nødvendig, men minst fire ganger i året.
2. Sentralstyret innkaller landsstyret, med minst to ukers skriftlig varsel.
3. Innkallingen skal angi saker som skal behandles i møtet etter §4-7.
4. Landsstyret vedtar selv sin forretningsorden, med frister for landsstyreperioden.

§ 4-3. Landsstyrets sammensetning

1. Landsstyret består av sentralstyret og en representant for hvert av fylkeslagene, valgt av landsmøtet, en representant fra Natur og Ungdom, en representant for Miljøagentene og en representant fra de ansatte. Sentralstyrets leder og nestleder(e) er også leder og nestleder(e) i landsstyret. Medlemmer av landsstyret har møte-, tale- og forslagsrett.
2. Sentralstyrets varamedlemmer er også varamedlemmer for sentralstyrets medlemmer i landsstyret, og i samme prioriterte rekkefølge. Landsstyremedlemmene for øvrig har personlige varamedlemmer valgt av landsmøtet. Hvis både et valgt landsstyremedlem fra et fylkeslag og dets varamedlem er forhindret fra å møte, kan landsstyret, etter forslag fra vedkommende fylkesstyre, samtykke i at et annet medlem fra fylket møter som ekstraordinært varamedlem i det enkelte landsstyremøte.
3. Landsstyremedlemmene og varamedlemmene velges for en periode på to år om gangen og sitter fra avsluttet landsmøte. Dersom landsstyrepräsentanten ønsker å tre ut av landsstyret, eller flytter ut av fylket, rykker vara opp til fast representant. Fylkesstyret er da ansvarlig for å nominere en ny vararepresentant som må godkjennes i landsstyret.
4. Kjønnfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40 prosent.

§ 4-4. Andre møtedeltakere

1. Generalsekretæren har møte-, tale- og forslagsrett i landsstyret.

2. Revisor, varamedlemmer til sentralstyret, en representant for studentstyret og en representant for Regnskogsfondet har møte-, tale- og forslagsrett.
3. Landsstyret kan gi andre personer rett til å møte, med eller uten talerett.

§ 4-5. Beslutningsdyktighet

Landsstyret er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt, og dessuten leder eller minst én nestleder, minst halvparten av det øvrige sentralstyret, og minst halvparten av det øvrige landsstyret, er til stede.

§ 4-6. Vedtak og protokoll

1. Vedtak fattes med alminnelig flertall. Ikke-avgitte og blanke stemmer telles ikke med. Ved stemmelikhet anses det forslag som lederen – eventuelt nestlederen (1. så 2.) – stemmer for, som vedtatt. Sentralstyret deltar ikke i avstemning om godkjenning av årsmelding og årsregnskap jf. §4-7. nr 1.
2. Det skal føres protokoll fra landsstyremøtene.

§ 4-7. Saker for landsstyret

Landsstyret behandler følgende saker:

1. Årsmelding og årsregnskap for landsforbundet, fremlagt av sentralstyret. Årsmeldingen og årsregnskapet skal framlegges for landsmøtet til endelig behandling og godkjenning.
2. Landsforbundets budsjett.
3. Politiske retningslinjer og strategier i større miljøpolitiske saker.
4. Kontingentfastsettelse jf. § 2-3.
5. Innkalling og sakliste til landsmøte etter § 3-2, samt forslag med innstilling om saker for landsmøtet etter §§3-5 og 3-7.
6. Godtgjørelse til revisor og sentralstyrets medlemmer.
7. Ansettelse av generalsekretær og instruks for denne.
8. Formålsparagrafen for Naturvernforbundets tidsskrift.
9. Nominering av leder og medlemmer til kontrollkomiteen og valgkomiteen.
10. Fremsettelse av forslag for landsmøtet om valg av ny revisor; og eventuelt valg av midlertidig revisor dersom den valgte revisoren fratrer i funksjonstiden.
11. Saker fremmet for landsstyret av sentralstyret, eller av andre organer eller personer med forslagsrett som nevnt i § 4-3, § 4-4 og § 6-2, innen frister for dette satt i forretningsordenen.
12. Andre saker som etter vedtektene hører inn under landsstyret.

KAPITTEL 5. SENTRALSTYRET

§ 5-1. Grunnregler om sentralstyret og dets oppgaver

1. Sentralstyret har ansvaret for Naturvernforbundets drift, herunder Naturvernforbundets sekretariat, og skal organisere Naturvernforbundets virksomhet.
2. Sentralstyret skal følge opp politiske retningslinjer fastsatt av landsmøtet og landsstyret. Sentralstyret kan gjøre politiske og organisatoriske utspill med grunnlag i vedtak fattet av landsmøtet og landsstyret.
3. Sentralstyret skal sørge for gjennomføring av Naturvernforbundets budsjetter, arbeidsplaner og kampanjer slik disse er vedtatt av landsmøtet og landsstyret.
4. Sentralstyret gir retningslinjer for den daglige ledelse av sekretariatet.

5. Sentralstyret skal holde seg orientert om landsforbundets økonomiske stilling og plikter å påse at forbundets regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Sentralstyret skal regelmessig behandle regnskapsoversikter og skal sørge for at vedtatte budsjetter overholdes. Sentralstyret skal varsle landsstyret om budsjettoverskridelser og det kan foreslå budsjettrevisjoner
6. Sentralstyret skal vedta og underskrive Naturvernforbundets årsregnskap og årsberetning, som skal legges frem for landsstyret til godkjenning.
7. Sentralstyret kan fremme saker for landsstyret og avgir innstilling om saker for det.

§ 5-2. Sentralstyrets sammensetning

1. Sentralstyret består av leder, nestleder(e), fire eller tre øvrige medlemmer valgt av landsmøtet, og en representant valgt av Natur og Ungdoms landsmøte. Valgbare til sentralstyret er medlemmer av Naturvernforbundet.
2. Kjønnfordelingen i sentralstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60-40 prosent. Sentralstyret bør ha en bred miljøpolitisk og geografisk spredning samt en god organisatorisk forankring.
3. Sentralstyret skal ha fire varamedlemmer for medlemmene valgt av landsmøtet, i prioritert rekkefølge. Natur og Ungdom kan oppnevne et eget varamedlem. I den utstrekning de ikke trer inn som regulære medlemmer, har varamedlemmer møte-, tale- og forslagsrett i sentralstyret som observatører.
4. Generalsekretæren og revisor har møte- og talerett i sentralstyret, generalsekretæren har også forslagsrett. En representant for Miljøagentene og en representant for de ansatte har møte-, tale- og forslagsrett i sentralstyret.
5. Sentralstyrets medlemmer og varamedlemmer velges for en periode av to år om gangen, og sitter fra avsluttet landsmøte.

§ 5-3. Beslutningsdyktighet

Sentralstyret er beslutningsdyktig når leder eller minst én nestleder, og minimum halvparten av de øvrige sentralstyremedlemmer – eventuelt supplert av varamedlemmer – er til stede.

§ 5-4. Sentralstyrets møter, saksbehandling m.v.

1. Sentralstyret innkalles så ofte leder, en nestleder eller minst halvparten av det øvrige sentralstyret finner det nødvendig.
2. Det skal føres protokoll fra sentralstyremøtene.

§ 5-5. Vedtak

Vedtak fattes med alminnelig flertall. Ikke-avgitte og blanke stemmer telles ikke med. Ved stemmelikhet anses det forslag som lederen – eventuelt nestlederen (1. så 2.) – stemmer for, som vedtatt.

§ 5-6. Forretningsorden

Landsstyret vedtar forretningsordenen for sentralstyret, med viktige frister for sentralstyreperioden.

KAPITTEL 6. ANDRE ORGANER OG FELLES BESTEMMELSER FOR LANDSFORBUNDET

§ 6-1. Revisor

Naturvernforbundet skal ha revisor. Revisor velges av landsmøtet og skal være statsautorisert.

§ 6-2. Kontrollkomite

1. Kontrollkomiteen velges for en landsmøteperiode. Medlemmer av kontrollkomiteen skal ikke ha sentrale verv eller være ansatt i organisasjonen.
2. Kontrollkomiteen har i oppgave å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde.
3. Kontrollkomiteen har møte-, tale- og forslagsrett på landsmøtet, i landsstyret og i sentralstyret.
4. Kontrollkomiteen avlegger rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør og til hvert landsmøte.

§ 6-3. Habilitet

Et medlem av landsstyret eller sentralstyret må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av et forslag dersom forslaget har en slik betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for generalsekretæren. En hovedrepresentants inhabilitet gjør ikke vararepresentanten inhabil.

§ 6-4 Signatur

1. Sentralstyret har signaturrett, dvs representerer landsforbundet utad og inngår avtaler på dets vegne.
2. Leder og generalsekretær har hver for seg signaturrett.
3. Signaturretten etter nr. 2 kan når som helst tilbakekalles av landsstyret, eller av sentralstyret om det mener at man ikke kan vente på landsstyrets vedtak uten skade for landsforbundet.

TREDJE DEL: FYLKESLAG, LOKALLAG OG NATUR OG UNGDOM

KAPITTEL 7. FELLES REGLER

§ 7-1. Virkeområde for reglene

Reglene i dette kapitlet gjelder for fylkeslag og lokallag.

§ 7-2. Selvstendighet, uavhengighet og formål

1. Fylkeslag og lokallag er rettslig selvstendige foreninger, med eget navn, eget organisasjonsnummer ved eventuell registrering i Enhetsregisteret, og egne styrende organer.
2. Fylkeslag og lokallag er økonomisk selvstendige foreninger. De har ikke ansvar for landsforbundets gjeld, og landsforbundet har ikke ansvar for deres gjeld.

3. Fylkeslag og lokallag skal ha et formål som er i overensstemmelse med Naturvernforbundets formål.

§ 7-3. Rett til å disponere over navn, nettsider o.a.

1. Navn, nettsider og andre informasjonskanaler kan bare disponeres av personer med signaturrett eller med fullmakt fra vedkommende lag.
2. Om et lokal- eller fylkeslag oppløses eller blir inaktivt, kan landsforbundet kreve at bruken etter nr. 1 opphører. Det samme gjelder ved misbruk. Landsforbundets rett til å kreve opphør kan også gjøres gjeldende direkte overfor tredjepart.

§ 7-4. Aktive og inaktive lag

Et fylkes- eller lokallag regnes som aktivt når det i de siste to år har avholdt og protokollert årsmøte og hatt et valgt styre. Dersom det ikke er tilfelle, eller landsforbundet ikke har fått melding om vedkommende årsmøte(r) og valg etter reglene i § 8-5 nr. 13 eller § 9-7 nr. 9, regnes laget som inaktivt.

KAPITTEL 8. FYLKESLAG

§ 8-1. Geografisk rekkevidde

Et fylkeslag skal fortrinnsvis omfatte ett fylke. Landsstyret kan godkjenne at ett fylkeslag omfatter flere fylker, eller at det er flere fylkeslag i ett fylke der dette er hensiktsmessig eller nødvendig.

§ 8-2. Navn

Fylkeslagets navn bør være "Naturvernforbundet i ..." det aktuelle fylket eller i vedkommende region.

§ 8-3. Medlemmer og tilknyttede lag

1. Som fylkeslagets medlemmer regnes alle medlemmer som nevnt i § 2-1 og som er bosatt innenfor fylkeslagets område, jf. § 2-2, inkludert medlemmer av Natur og Ungdom.
2. Valgbare til styreverv er bare medlemmer av det fylkeslag som det velges til.

§ 8-4. Normgrunnlag og virksomhet

1. Fylkeslagene er bundet av Naturvernforbundets vedtekter, og kan vedta supplerende vedtekter. Vedtekter og senere endringer i disse må godkjennes av landsstyret.
2. Foruten å arbeide med natur- og miljøvern saker i fylket skal fylkeslaget søke å koordinere arbeidet i lokallagene og være bindeledd mellom lokallagene og Naturvernforbundets sentrale ledd mellom landsmøtene.
3. Fylkeslaget bør også arbeide for å bygge opp lokallag der slike ennå ikke er etablert.

§ 8-5. Årsmøte

1. Årsmøtet er fylkeslagets høyeste myndighet. Ordinært årsmøte avholdes hvert år innen utløpet av april måned, og alltid slik at fristene for innsending av saker til landsmøtet kan overholdes. Innkalling foretas av styret.
2. Ekstraordinært årsmøte innkalles når styret finner det nødvendig eller når det kreves av en femdel av medlemmene eller av lokallag som representerer minst en femdel av medlemmene regnet pr. 1. januar inneværende år. Landsstyret eller sentralstyret kan kreve innkalling til, og

eventuelt selv innkalle til, ekstraordinært årsmøte dersom Naturvernforbundets vedtekter er brutt. Et ekstraordinært årsmøte behandler kun de saker som er nevnt i innkallingen.

3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling.

4. Fylkesstyret og utsendinger valgt av lokallagene møter med tale-, forslags- og stemmerett. Dersom ikke fylkeslaget har bestemt noe annet i sine vedtekter, har alle lokallag minst to utsendinger samt en utsending for hvert tiende medlem. Hver utsending har en stemme. Styrets medlemmer har ikke stemmerett ved behandling av årsmelding og regnskap eller ved valg av revisor.

5. Utsendinger fra Natur og Ungdom i fylket har møte-, tale-, forslags- og stemmerett etter de samme regler som gjelder for ett lokallag, som angitt i punkt 4 annet og tredje punktum.

6. Alle medlemmer som har betalt kontingent til Naturvernforbundet for inneværende år, har møte- og talerett på årsmøtet. Styret kan i innkallingen sette en frist for påmelding.

7. Landsstyret kan dispensere fra ordningen fastsatt i punktene 4, 5 og 6.

8. Årsmøtet er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt.

9. Følgende saker skal behandles på ordinært årsmøte:

- a. Valg av ordstyrer.
- b. Styrets årsmelding.
- c. Revidert regnskap.
- d. Budsjett og arbeidsprogram.
- e. Saker framlagt av styret, lokallag og medlemmer i kommuner uten lokallag, innen en frist fastsatt av styret.
- f. Valg av leder og styremedlemmer.
- g. Valg av valgkomité.
- h. Valg av revisor.

10. I landsmøteår skal årsmøtet også behandle:

- a. Nominering av landsstyrerepresentant med varamedlem. Disse skal være en av hvert kjønn.
- b. Valg av utsendinger til landsmøtet.

11. Vedtak treffes med alminnelig flertall. Vedtektene kan stille særlige krav for særlige saker. Vedtak om fastsettelse og endring av vedtekter for fylkeslaget treffes på årsmøtet med 2/3 flertall. Med mindre lagets vedtekter fastsetter en annen frist, må forslag etter forrige punktum fremsettes innen fristen angitt ovenfor i pkt 9.e.

12. Det skal føres protokoll over årsmøtets forhandlinger og vedtak.

13. Umiddelbart etter avholdt årsmøte skal landsforbundet få tilsendt årsmelding og utdrag av revidert regnskap, og meddeles valg av utsendinger til landsmøtet. Så snart den foreligger, skal godkjent protokoll fra årsmøtet innsendes.

§ 8-6. Styre

1. Styret har ansvaret for fylkeslagets drift og skal organisere fylkeslagets virksomhet i samsvar med Naturvernforbundets vedtekter og vedtak fattet av årsmøtet. Det skal føres protokoll fra styremøtene.

2. Fylkeslagets vedtekter kan ha bestemmelser om styrets størrelse og sammensetning. Om slike bestemmelser ikke er gitt, fastsettes dette av fylkeslagets årsmøte. Kjønnfordelingen i styret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40 prosent. Styremedlemmenes valgperiode er inntil to år. Dersom valgperioden er to år, bør omtrent halvparten av styret være på valg hvert år.

3. Reglene i § 5-3, § 5-4 nr. 1 og § 5-5 om sentralstyret og i § 6-3 om habilitet gjelder tilsvarende for fylkeslagets styre så langt de passer.

§ 8-7. Signatur

1. Fylkeslagets styre representerer fylkeslaget utad og tegner dets navn, dvs. signerer for laget.
2. Fylkeslagets vedtekter kan gi signaturrett til styrets leder og eventuelt til daglig leder, hver for seg (alene) eller sammen med et medlem av styret. Vedtektene kan også gi styret rett til å gi signaturrett til to styremedlemmer i fellesskap. Signaturretten etter forrige punktum kan når som helst tilbakekalles.

§ 8-8. Oppløsning

1. Et fylkeslag kan bare oppløses ved vedtak av landsmøtet etter forslag fra landsstyret. Før vedtaket bør det vurderes om det ikke er mer hensiktsmessig å slå fylkeslaget sammen med et annet fylkeslag etter § 8-1 eller midlertidig erklære det for inaktivt etter § 7-4.
2. I et vedtak om oppløsning kan det bestemmes at fylkeslagets midler og arkiv i samråd med sentralstyret skal overføres til et annet organisasjonsledd.
3. Hvis et fylkeslags midler ved oppløsning eller ellers er utilstrekkelige til å dekke fylkeslagets gjeld, skal fylkeslagets styre eller eventuelt sentralstyret på fylkeslagets vegne begjære gjeldsforhandling eller konkurs etter konkurslovgivningens regler.

KAPITTEL 9. LOKALLAG

§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område

1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte én kommune.
2. Fylkeslagets styre kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.

§ 9-2. Studentlag

1. På studiesteder kan det opprettes et eget studentlag, med samme status som ordinære lokallag, uten at det kreves godkjenning av fylkeslagets styre.
2. Som studentlagets medlemmer regnes studentmedlemmer bosatt innenfor studentlagets område.
3. Hvert studentlag velger én representant som til sammen utgjør studentstyret. Studentstyret står ansvarlig overfor studentlagene. Studentstyret utpeker en fast representant med vara til å møte i landsstyret.

§ 9-3. Navn

Lokallagets navn bør være "Naturvernforbundet i/på" den/det aktuelle kommune eller område.

§ 9-4. Medlemmer

1. Medlemmer av lokallaget er alle medlemmer av Naturvernforbundet som er bosatt innenfor lokallagets område, jf. § 2-2, inkludert medlemmer av Natur og Ungdom.
2. Valgbare til styreverv er bare medlemmer av det lokallag som det velges til.

§ 9-5. Grunnleggende regler og virksomhet

1. Lokallag er bundet av Naturvernforbundets vedtekter.
2. Lokallag kan ha egne supplerende vedtekter. Disse må godkjennes av fylkeslagets styre.

3. Lokallaget skal følge opp natur- og miljøvern saker i sitt område og bør arbeide for å aktivisere medlemmene i området og, så langt det er grunnlag for det, følge opp sentrale og fylkesvise kampanjer og aksjoner o.l.

§ 9-6. Opprettelse

Et lokallag regnes som et ordinært lag etter avholdt stiftelsesmøte. Foran et stiftelsesmøte skal alle medlemmer bosatt i lokallagets område ha mottatt skriftlig innkalling senest to uker før møtet finner sted. Før et stiftelsesmøte er avholdt regnes laget som et interimlokallag.

§ 9-7. Årsmøte

1. Årsmøtet er lokallagets høyeste myndighet. Det avholdes hvert år innen utløpet av mars måned, og alltid slik at fristene for innsending av saker til fylkeslagets årsmøte kan overholdes.
2. Innkalling skal sendes til alle medlemmer. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Innkallingen må være medlemmene i hende senest to uker før årsmøtet.
3. Alle som har betalt kontingent til Naturvernforbundet for foregående år eller for inneværende år innen utgangen av januar, har møte-, tale-, forslags- og stemmerett på årsmøtet. Medlemmer av Natur og Ungdom i lokallaget (jf. § 10-2 nr. 1) har møte-, tale- og forslagsrett; stemmerett gis til en fremmøtt person per påbegynte tiende medlem.
4. Årsmøtet er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt.
5. Følgende saker skal behandles på årsmøtet:
 - a. Valg av ordstyrer.
 - b. Styrets årsmelding.
 - c. Revidert regnskap.
 - d. Saker fra styret.
 - e. Saker som er framlagt av medlemmene innen en frist fastsatt av styret.
 - f. Budsjett og arbeidsprogram.
 - g. Valg av styremedlemmer.
 - h. Valg av utsendinger til fylkeslagets årsmøte.
 - i. Valg av valgkomité og revisor.
6. I landsmøteår velges én delegat som landsmøteutsending.
7. Vedtak treffes med alminnelig flertall. Vedtektene kan stille særlige krav for særlige saker. Vedtak om fastsettelse og endring av vedtekter for lokallaget treffes av årsmøtet med 2/3 flertall. Med mindre lagets vedtekter fastsetter en annen frist, må forslag etter forrige punktum fremsettes innen fristen angitt ovenfor i pkt. 5.e.
8. Det skal føres protokoll over årsmøtets forhandlinger og vedtak.
9. Umiddelbart etter avholdt årsmøte, skal fylkeslaget og landsforbundet få tilsendt protokoll fra årsmøtet, sammen med årsmelding og regnskap.
10. Ekstraordinært årsmøte innkalles av styret. Dersom det kreves av minst en femdel av medlemmene, skal det innkalles til slikt møte. Fylkeslagets styre kan innkalle til ekstraordinært årsmøte i et lokallag dersom Naturvernforbundets vedtekter eller prinsippprogram er brutt. Et ekstraordinært årsmøte behandler kun de saker som er nevnt i innkallingen.

§ 9-8. Styre

1. Styret har ansvaret for lokallagets drift og skal sørge for en tilfredsstillende organisering av lokallagets virksomhet i samsvar med Naturvernforbundets og lagets vedtekter og vedtak fattet av årsmøtet.
2. Lokallagets vedtekter kan ha bestemmelser om styrets størrelse og sammensetning. Om slike bestemmelser ikke er gitt, fastsettes dette av årsmøtet selv. Kjønnfordelingen i styret bør ikke

wise større ulikhet enn 60–40 prosent. Styremedlemmenes valgperiode er inntil to år. Dersom valgperioden er to år, bør omtrent halvparten av styret være på valg hvert år.

3. Reglene i § 5-3, § 5-4 nr. 1 og § 5-5 om sentralstyret og i § 6-3 om habilitet gjelder tilsvarende for lokallagets styre så langt de passer.

4. Det skal føres protokoll fra styremøtene.

§ 9-9. Signatur

1. Lokallagets styre representerer lokallaget utad og tegner dets navn, dvs. signerer for laget.

2. Lokallaget kan i vedtektene gi signaturrett til styrets leder og eventuelt til daglig leder, hver for seg (alene) eller sammen med et medlem av styret. Vedtektene kan også gi styret rett til å gi signaturrett til to styremedlemmer i fellesskap. Signaturretten etter forrige punktum kan når som helst tilbakekalles.

§ 9-10. Oppløsning

1. Årsmøtet kan vedta å legge ned (oppløse) lokallaget dersom forslag om dette er satt på innkallingen. Dette skal skje med to tredjedelers flertall av de stemmeberettigede.

2. Hvis et lokallag er blitt inaktivt etter § 7-4 kan landsstyret etter samråd med fylkeslaget vedta å legge det ned.

3. Dersom fylkeslaget også etter gjennomført ekstraordinært årsmøte innkalt etter § 9-7 nr. 10 tredje punktum anser at lokallaget drives på en måte som i vesentlig grad bryter med organisasjonens vedtekter eller prinsippprogram, kan fylkeslaget fremme sak for landsstyret om tvungen oppløsning av lokallaget. Lokallaget skal gis anledning til å framlegge sin versjon, skriftlig eller muntlig, for landsstyret. Vedtak om oppløsning av lokallag krever 2/3 flertall i landsstyret.

4. Midler som er til overs etter oppløsning av et lokallag tilfaller fylkeslaget.

5. Hvis et lokallags midler ved nedleggelse (oppløsning) eller ellers er utilstrekkelige til å dekke lagets gjeld, skal lokallagets styre eller eventuelt fylkeslagets styre på lokallagets vegne begjære gjeldsforhandling eller konkurs etter konkurslovgivningens regler.

KAPITTEL 10. NATUR OG UNGDOM

§ 10-1. Natur og Ungdom

Natur og Ungdom er Naturvernforbundets ungdomsorganisasjon og en selvstendig forening (jf. § 7-2 nr 1 og 2).

§ 10-2. Medlemskap, stemmerett og representasjon

1. Natur og Ungdoms medlemmer er samtidig medlemmer av Naturvernforbundet (jf. § 2-1 nr. 6) og det fylkeslag og lokallag de geografisk hører til (jf. § 2-2), men uten å telle med ved fordelingen av kontingentandel eller ved utregning av fylkeslagenes antall utsendinger til landsmøtet og lokallagenes utsendinger til fylkesårsmøte.

2. Natur og Ungdoms medlemmer innenfor Naturvernforbundets fylkeslag har møterett på fylkeslagets årsmøter etter reglene i § 8-5 nr. 5 og 6.

3. Natur og Ungdoms medlemmer innenfor Naturvernforbundets lokallag har møterett på lokallagets årsmøter etter reglene i § 9-7 nr. 3.

4. Natur og Ungdom utpeker representanter til Naturvernforbundets landsmøte, landsstyre og sentralstyre, i samsvar med reglene i disse og Natur og Ungdoms egne vedtekter.

FJERDE DEL: FORSKJELLIGE BESTEMMELSER

KAPITTEL 11. OPPHØR AV MEDLEMSKAP OG VERV

§ 11-1. Alminnelige former for opphør av medlemskap

1. Medlemskap opphører når medlemmet ikke betaler fastsatt kontingent, eller melder seg ut. Et studentmedlemskap omgjøres til hovedmedlem når et medlem fyller 30 år.
2. Mislighold av kontingentplikten fører automatisk til opphør av medlemskapet når de purrerutiner som til enhver tid er fastsatt, er fulgt.

§ 11-2. Utelukkelse (eksklusjon)

1. Formålsstridige handlinger kan føre til utelukkelse av et medlem. Det samme gjelder handlinger som strider grunnleggende mot krav til saklighet, lojalitet, etiske retningslinjer, korrupsjonsrutiner eller god organisasjonsskikk, og for vesentlig mislighold av andre medlemsforpliktelser. Medlemskap i rasistiske eller nynazistiske organisasjoner er uforenlig med medlemskap i Naturvernforbundet.
2. Vedtak om utelukkelse treffes av landsstyret. Utelukkelsen omfatter vedkommendes medlemskap i Naturvernforbundet, og dermed også i fylkes- og lokallag. Fylkeslagene og lokallagene har ikke utelukkelsesmyndighet.
3. Den som får en utelukkelsessak rettet mot seg, skal gis skriftlig varsel om forslaget om utelukkelse med begrunnelsen for dette, og har rett til å tale sin sak på det landsstyremøte som behandler saken. Varslet må være postlagt en måned før landsstyremøtet.
4. Dersom landsstyret vedtar utelukkelse kan medlemmet kreve saken bragt inn for første ordinære landsmøte. Dette må skje ved melding til landsstyret innen en måned etter at vedtaket om utelukkelse er truffet. Vedkommende skal skriftlig varsles om tid og sted for landsmøtet med samme frist som landsmøteutsendingene og har rett til å tale sin sak på landsmøtet. Medlemskapet er suspendert inntil landsmøtet har behandlet saken.
5. Utelukkelse skjer på ubestemt tid. Utelukkede medlemmer kan ikke ha verv eller være ansatt i Naturvernforbundet.

§ 11-3. Opphør av verv

1. Når et verv i Naturvernforbundet utløper eller opphører på annen måte, plikter den som har hatt vervet å levere tilbake eiendeler og alle disposisjonsretter.
2. Tillitsvalgte på alle nivå kan suspenderes av sentralstyret etter gjentatt eller alvorlige brudd på vedtekter, prinsippprogram, krav til saklighet, lojalitet, etiske retningslinjer, korrupsjonsrutiner eller god organisasjonsskikk, og ved vesentlig mislighold av andre forpliktelser som følger vervet. Regelen i § 11-2 nr. 3 første punktum gjelder tilsvarende for behandlingen i sentralstyret. Vedtaket kan påklages til landsstyret. Suspendasjonen kan vare frem til vervet opphører ved nytt valg eller til en eventuell utelukkelsessak etter § 11-2 er ferdigbehandlet.

KAPITTEL 12. AVSLUTTENDE BESTEMMELSER

§ 12-1. Vedtektsendringer

1. Disse vedtektene kan bare endres med to tredelers flertall på landsmøtet, der avholdende stemmer teller som avgitt mot forslaget.
2. Forslag om endringer av vedtektene må sendes landsstyret senest fem uker før landsmøtet.

3. Vedtatte endringer i vedtektene trer i kraft når landsmøtet heves, likevel slik at valg kan gjøres etter de nye reglene.

§ 12-2. Oppløsning og avvikling

1. Forslag om oppløsning behandles på samme måte som forslag om vedtektsendringer. Beslutning om oppløsning må stadfestes med to tredjedels flertall på neste landsmøte.
2. Blir Naturvernforbundet oppløst, overdras eiendeler og midler til institusjoner og/eller foreninger med lignende formål. Vedtak om dette og om vilkårene for overdragelse fastsettes samtidig med beslutningen om oppløsning og med alminnelig flertall.

§ 12-3. Ikrafttredden og overgangsregler

1. § 12-1 nr. 3 gjelder også for de nye vedtektene vedtatt i 2018.
2. Tilknyttede foreninger som nevnt i § 1-3 nr. 1 plikter innen 16 måneder etter ikrafttreddelsen å endre egne vedtekter og andre normgrunnlag så de stemmer overens med disse vedtektene. Landsstyret kan i særlige tilfeller dispensere fra plikten.
3. Landsstyret kan i nødvendig utstrekning gi utfyllende bestemmelser om ikraftsettelsen.

Sak 10

Innkomne saker

Det er meldt inn én sak til landsmøtet 2024 fra landsstyret. Vedtak gjøres med alminnelig flertall.

Saken inneholder:

- **Sak 10.1: Sterkere organisasjon raskere – Ressursfordeling i Naturvernforbundet**



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

10.1 Sterkere organisasjon raskere – Ressursfordeling i Naturvernforbundet

- Sak sendt til landsmøte 2024 fra landsstyret

Forslag til vedtak fra arbeidsutvalget etter oppdrag fra landsstyret:

- Kampen for å ta vare på norsk natur krever et sterkt naturvernforbund i hele landet, og et sterkt nasjonalt sekretariat som støtter opp om organisasjonen og våre mål.
- Til dette trenger vi både flere medlemmer, og en satsing på en nasjonal fastgiverordning som kommer organisasjonen til gode både sentralt og lokalt.
- Vi trenger også å gjøre noe med ressursfordelingen. Naturvernforbundet har en noenlunde lik andel av befolkningen som medlemmer over hele landet. Dette fører til at vi står svakest der landet er tynnest befolket, samtidig som det ofte er der angrepene på naturen er de mest omfattende.
- Vi er i den heldige situasjonen at vi har medlemsvekst og gode muligheter til å skaffe oss flere støttespillere. Men når veksten er prosentvis noenlunde lik over hele landet, forsterkes skjevhetene i organisasjonen. I denne situasjonen er det viktig å prioritere veksten til styrking av organisasjonen der vi står svakest, blant annet gjennom mer midler til fylkessekretærer der disse bare har begrensede deltidsstillinger.
- Landsmøtet gir landsstyret i oppdrag å sette ned en arbeidsgruppe for videre arbeid med ressursfordeling. Dette gjelder både mellom lokal- og fylkeslag og det nasjonale organisasjonsleddet.

Bakgrunn

Forslaget er en oppfølging av landsstyrets diskusjoner om fordeling av ressurser og som en direkte oppfølging etter høringsrunden på forslaget til endring av kontingentfordelingsmodellen.

Landsstyret ønsker å se på mulighetene for å utarbeide en bedre modell for fordeling av Naturvernforbundets knappe ressurser, blant annet slik at vi kan nå målet om store nok fylkessekretærstillinger i alle fylker fortere enn vi kan gjøre gjennom normal vekst.

Dette var grunnen for at forslag om å endre kontingentfordelingsnøkkelen ble sendt på høring til fylkes- og lokallag i sommer. Etter å ha gått gjennom høringsinnspillene, valgte landsstyret å ikke foreslå endringer i kontingentfordelingen. Mange fylkes- og lokallag uttrykte et ønske om å endre fordelingsnøkkelen for å styrke små lokal- og fylkeslag, men det var likevel et stort sprik i organisasjonen. Utsiktede konsekvenser ble synliggjort, og flere oppfattet prosessen som forhastet og utilstrekkelig forankret, og ønske om en mer helhetlig utredning ble fremmet av flere.

Landsstyret landet derfor på følgende vedtak:

- *Forslaget om å endre kontingentfordelingen fremmes ikke som et vedtektsendringsforslag til Landsmøtet 2024.*
- *Landsstyret ber arbeidsutvalget forberede en egen sak til behandling på landsmøtet 2024 om ressursfordeling. Landsmøtet gir Landsstyret i oppdrag å sette ned en arbeidsgruppe for videre arbeid med ressursfordeling. Dette gjelder både mellom lokal- og fylkeslag og det nasjonale organisasjonsleddet.*
- *Landsstyret ber om at det settes i gang arbeid med å opprette et aktivitets- og organisasjonsfond.*

Landsstyret inviterer derfor Landsmøtet til en diskusjon om behovet for endringer, basert på analysene som er gjort og det som har kommet frem i høringsprosessen.

Målet med saken er å legge grunnlag for en felles oppfatning av Naturvernforbundets situasjon, hvordan vi best kan styrke organisasjonen framover, og at den foreslåtte arbeidsgruppen kan få et solid grunnlag for sitt arbeid med ressursfordeling fram mot neste landsmøte.

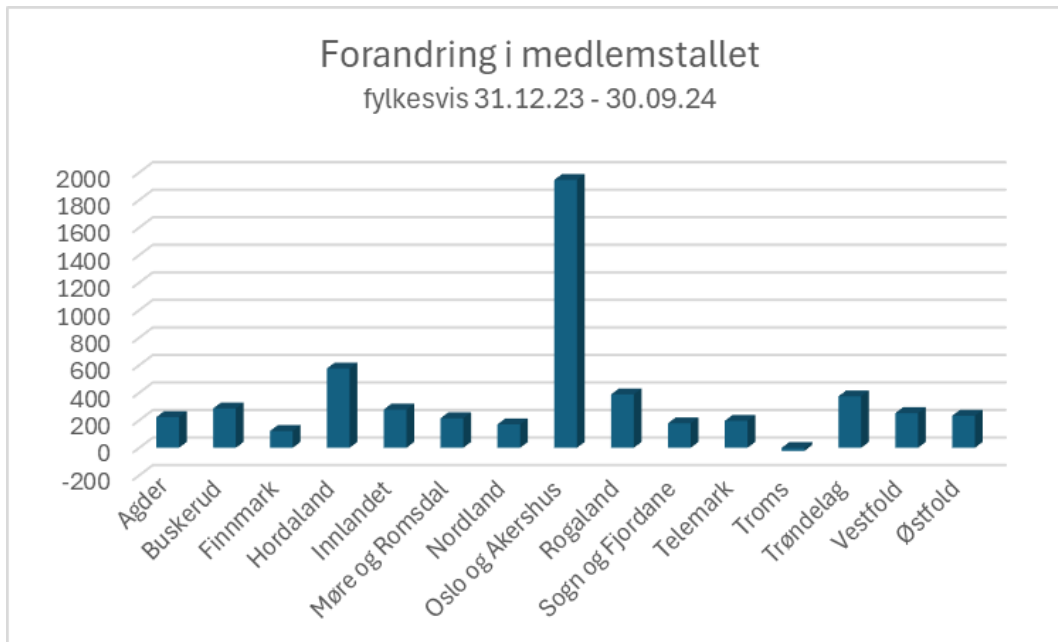
Under følger noen nøkkeltall som forhåpentligvis er nyttige i den kommende diskusjonen.

Vi er i kraftig vekst, men veksten kommer ujevnt

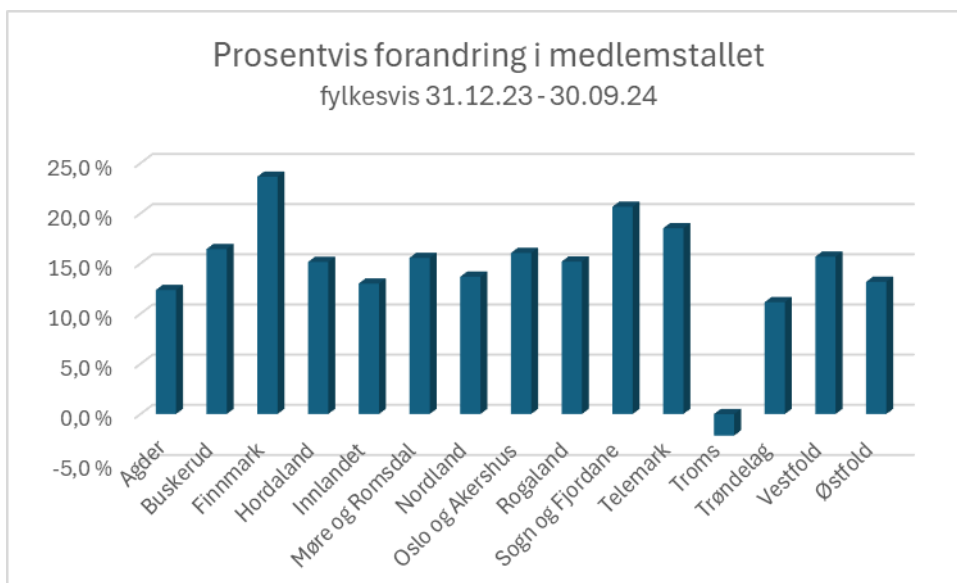
Naturvernforbundet har vokst kraftig med over 20 000 nye medlemmer fra 2014 til 2024. Den sterkeste veksten har skjedd fra 2018 og frem til nå, med nesten 18 000 nye medlemmer.

Medlemsveksten skjer prosentvis noenlunde likt i forhold til folketall, og gir dermed først og fremst økonomiske utslag i folkerike områder. Med dagens kontingentmodell bidrar dette til at det blir stadig større økonomiske forskjeller mellom lokallag og fylkeslag med mange medlemmer og lag med færre medlemmer. Samtidig har de mindre folkerike områdene ofte minst like store miljømessige utfordringer, tilsvarende prosentvise vekst, og et større område å dekke.

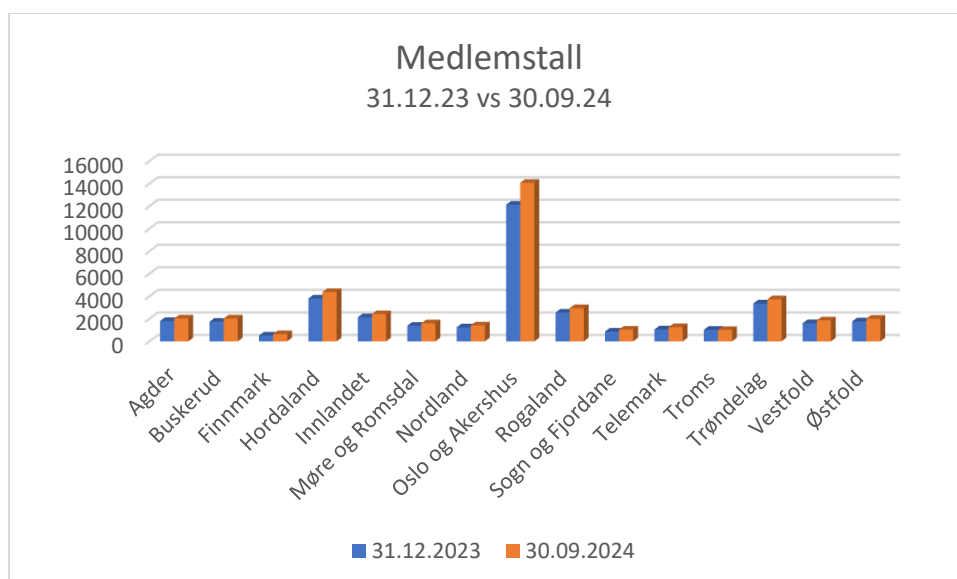
Mange av de store sakene som ligger bak medlemsveksten vår er ikke tilknyttet de geografiske områdene hvor medlemsveksten gir mest utslag. Et eksempel her er den store medlemsveksten som kom i vinter, da dommen i Fjordsøksmålet og NRK-innslagene om nedbygging av natur kom. Medlemsveksten kom prosentvis nokså likt i hele landet, men med ulik antallmessig fordeling, som grafene nedenfor viser.



Diagrammet viser utvikling i medlemstall per fylkeslag, i absolutte tall, siste periode. De mest folkerike regionene hadde høyest tilvekst i antall nye medlemmer.



Diagrammet viser utvikling i medlemstall, i prosent, siste periode. Noen av våre minst folkerike regioner hadde høyest vekst i prosent, uten at dette slo veldig sterkt ut på totale medlemstall, eller tilsvarende inntekter.



Diagrammet viser absolutte medlemstall per fylkeslag, med utvikling i siste periode. De mest folkerike regionene har høyest medlemstall.

Dagens økonomiske rammer er stramme for de fleste organisasjonsledd, selv om rammene nå er større enn for få år tilbake. Med større medlemsmasse øker også forventningene til vår organisasjon. Medlemsveksten fortsetter, og det bør vi også ha som mål. Hvis vi ikke gjør tilpasninger i ressursfordelingen, vil utviklingen fortsette i samme spor, og forskjellene vil øke.

Et av de viktigste inntekspotensialene for vekst i frie inntekter, i tillegg til bl.a. kontingentinntekter, er nasjonal fastgiverordning. Ordningen med at medlemmer og andre støttespillere kan gi månedlige bidrag ut over den fastsatte minimumskontingenten, som vi av demokratiske årsaker ønsker å holde lav, gir Naturvernforbundet mulighet til mer robust og forutsigbar økonomi på sikt. Vi jobber for å øke antallet fastgivere, og dette er en viktig satsing i arbeidet med å skaffe frie midler, og en viktig del av vekststrategien. Sammenlignet med inntektene fra medlemskontingenter, kr 9 142 194 i 2023, ga fastgivere kr 3 710 071 kroner samme år. Ordningen krever ressurser, kompetanse og systemer som ivaretar offentlig regelverk, og må være godt koordinert med medlemskap og kommunikasjon på tvers. Det er gode muligheter til å fortsette å øke antallet fastgivere, og dermed øke Naturvernforbundets samlede økonomiske handlingsrom gjennom denne nasjonale ordningen.

Bemanning, ressursknapphet og oppgaver i fylkene

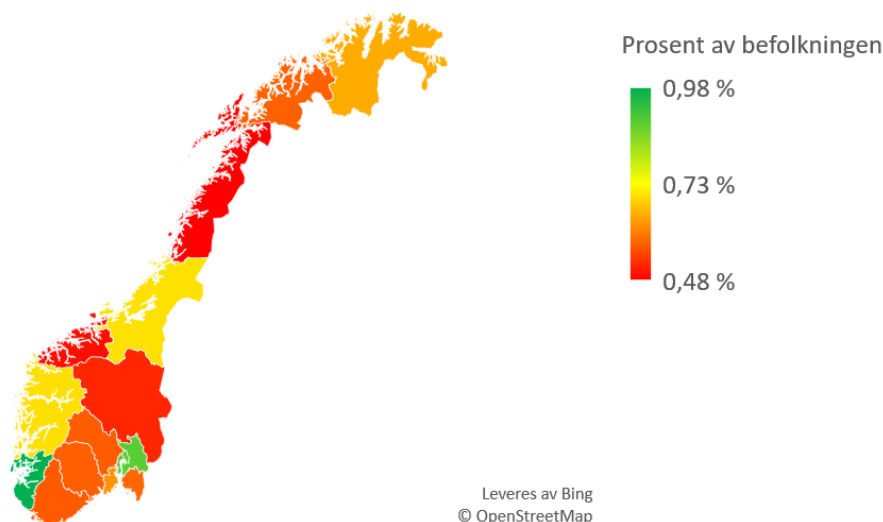
Det er ulik bemanning i fylkene. De mest befolkningsrike fylkene har hatt størst medlemsvekst og størst inntektsøkning og dermed fått rom for å bygge opp egne sekretariatsressurser på fylkesnivå. Også i landet for øvrig har antallet årsverk økt de siste årene, men veldig ulikt. Alle fylkeslag har i dag, takket være intern ressursomfordeling og vekst gjennom blant annet fastgiverordningen, ansatte fylkessekretærer. Stillingsprosentene varierer fra 20 % og oppover, der de med større stillingsprosent som regel også er

delfinansiert med egne midler eller eksterne prosjektmidler. I fylkeslagene er det totalt i underkant av 28 årsverk, inkludert prosjektfinansierte stillinger.

Alle fylkeslag mottar driftsstøtte til slike stillinger gjennom intern omfordeling, unntatt Hordaland, Rogaland og Oslo og Akershus som ikke kvalifiserer for driftsstøtteordningen. De finansierer stillingene på annen måte.

Medlemmer i prosent av befolkningen i fylket

* tall for medlemmer i 2022 / folketall i 2019



Figur 1 Vi ser at medlemstallet vårt, også forholdsmessig opp mot befolkningstall, er høyere i de mest folkerike områdene av landet vårt. Her i kartet er rødfarge lavest andel, mens grønt betyr høyest andel. Rogaland og Oslo og Akershus skiller seg mest ut med høyest andel av befolkningen som medlemmer i Naturvernforbundet. Der vi har sterkest organisasjon har vi også størst andel av befolkningen som medlemmer.

I dag har alle fylkeslag ansatte, men spennet i stillingsprosent er ulikt:

<i>Fylkeslag med mindre enn 50 % årsverk i sitt sekretariat</i>	<i>Fylkeslag med mellom 50 % og 90% årsverk i sitt sekretariat</i>	<i>Fylkeslag med 100 % årsverk eller mer i sitt sekretariat</i>
<i>Møre og Romsdal Nordland Vestfold Telemark Agder Buskerud</i>	<i>Finnmark Troms Innlandet Østfold</i>	<i>Trøndelag Hordaland Rogaland Oslo og Akershus Sogn og Fjordane</i>

Det er stort press på nedbygging av natur i hele landet, og det er et ønske om å ha minimum 50%, men helst 100%, stillinger i fylkene. Det er fortsatt en vei å gå før man kommer dit.

Ressurser og finansering nasjonalt

Det nasjonale sekretariatet, ledet av generalsekretæren, består pr 31.12.2023 totalt av 33,9 årsverk, totalt 39 ansatte på hel- eller deltid. Av disse er 9 i midlertidige stillinger, grunnet permisjoner, sykefravær og prosjektansatte. Stillingene finansieres gjennom prosjekter (dekker 46 % av personalkostnadene) og frie midler. Alle fagrådgiverstillinger er helt eller delvis finansiert gjennom prosjektmidler, mens oppgaver knyttet til drift, administrasjon og medlemsoppfølging i hovedsak er finansiert av frie midler. Sekretariatet server hele organisasjonen i tillegg til å jobbe nasjonalt med å innfri Naturvernforbundets politikk. I tillegg er leder honorert tilsvarende en fulltidsstilling og to nestledere honoreres tilsvarende 20 % stilling på 1. nestleder og 40 % på 2. nestleder. Til sammen lønner og honorerer da sekretariatet 42 ansatte og 35,5 årsverk.

Av sentralleddets 72 millioner i regnskapsførte inntekter, er 41 millioner kroner formelt bundne midler, hvorav 27 millioner er rene overføringer, til for eksempel lokal- og fylkeslag. Av de frie midlene på 31 millioner, er også noe bundet opp på annet vis, bl.a. 2,8 mill. som er samlet inn til Fjordsøksmålet. Medlemskontingenten er en vesentlig del av inntektene som driver vår organisasjon. Medlemskontingenten utgjør dog en langt større andel av fylkes- og lokallagenes inntekter, enn for sentralleddet. Av totale kontingentinntekter på kr 9 142 194 i 2023 gikk kr 3 813 986 ut til fylkeslagene, mens kr 1 525 247 gikk til lokallagene, og kr 3 802 961 ble igjen sentralt.

Naturvernforbundet sentralt har tilsynelatende store inntekter, men store deler av midlene er bundet opp til overføringer og prosjekter. Noen av våre fylkeslag har også slike tilskudd som gir handlingskraft og mulighet til å ansette flere mennesker, men som samtidig setter sterke begrensninger på bruken av midlene.

Prosjektinntekter er viktige for aktiviteten både sentralt og i de fylkene som har sterk nok organisasjon til å skaffe seg slike inntekter. Gjennom momskompensasjonen, som blir større jo mer penger vi bruker, bidrar prosjektmidlene også til å skaffe frie inntekter. Samtidig binder prosjektarbeidet opp ressurser både til selve prosjektarbeidet og til arbeidet med å søke nye prosjekter. Arbeidet med å samle inn penger krever også bruk av penger. Dette er ytterligere en form for binding av de frie midlene.

Fordi sentralleddets økonomi er mer innviklet med interne bindinger enn det kanskje ser ut i aktivitetsregnskapet, så mener vi det er lurt at et utvalg får gå dette i dybden for å se hvor man kan finne de beste stedene for omfordeling.

Konklusjon

Det er nødvendig med styrking av hele organisasjonen, særlig ved å få på plass større stillingsprosenter i våre minst folkerike fylker. Det er ikke enkelt med dagens oppsett, i hvert fall ikke raskt nok, selv om vi skulle lykkes med ambisiøse mål om vekst. Derfor er det klokt med et helhetlig og bredt sammensatt utvalg som kan se på totaliteten i tilgjengelige ressurser, både for fordeling og effektiv vekst. Derfor er forslaget til vedtak formulert som det er, og vi ber om landsmøtets tilslutning.

Sak 11

Valg

Landsmøtet velger nytt sentralstyre, landsstyre, kontrollkomité, valgkomité og revisor for perioden 2024-2026. Valgkomiteen har innstilt på sentralstyre og landsstyre. Landsstyret har innstilt på kontrollkomité, valgkomité, og revisor. Alle verv velges med alminnelig flertall.

Saken inneholder:

- Valgkomiteens innstilling på leder, nestledere, sentralstyre og landsstyre
- Landsstyrets innstilling på kontrollkomité, valgkomité og revisor



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

Innstilling til nytt sentralstyre 2024,

*Valkomiteen: Jon Anders Stavang (leiar), Annie Henriksen, Olav Nicolay Larsson Aga og Anne Grete Frøseth.
Aslak Bjørn trekte seg før arbeidet starta.*

Valkomiteen byrja sitt arbeide for fullt i mars og har i løpet av 2024 hatt meir enn 20 møte, dei fleste digitale, for å lande på ei innstilling til nytt sentralstyre for landsmøtet 2024. I arbeidet har vi intervjuet om lag 20 personar i organisasjonen, både i landsstyret og i administrasjonen for å få inntrykk av korleis sentralstyret og organisasjonen fungerer.

Til innstillinga har vi vurdert meir enn 60 kandidatar, dei fleste basert på innspel til valkomiteen, men også ein del vi har vurdert aktuelle sjølv, både innanfor og utanfor organisasjonen.

I arbeidet med ny styresamansetting har vi lagt vekt på følgjande: Sikre alders- og kompetansemessig spreining, geografisk representasjon, kontinuitet og samstundes fornying av styret, engasjement for naturen og organisasjonen, og evne til å samarbeide og dra lasset i lag.

Samanlikna med førre periode har det vore vanskelegare å finne kandidatar som har vore villige til å ta på seg styreverv. Samstundes er vi svært nøgde med det styret vi no har innstilt.

Då ein av dei nye kandidatane trekte seg i siste liten måtte vi diverre sende innstillinga vår i to omgangar, der leiartrioen vart presentert først.

Dersom landsmøtet vel å følgje vår tilråding til innstillinga av styrekandidatar, meiner valkomiteen at Naturvernforbundet vil få eit godt og kompetent nytt styre som kan halde fram med det gode og viktige arbeidet Naturforbundet gjer for å bevare den norske naturarven. Godt val!

-JAS

Tabellen viser valkomiteen si innstilling til nytt sentralstyre i Naturvernforbundet. Landsmøtet og valet skal skje i Trondheim i november 2024.

Verv	Namn
Leiar (attval)	Truls Gulowsen
Første nestleiar (attval)	Pernille Hansen
Andre nestleiar (ny)	Helene Ødven
Fast medlem (attval)	Kjell Derås
Fast medlem (ny)	Milly Meyer
Fast medlem (ny)	Mattis Danielsen
1. vara (attval)	Gaute Rolv Dahl
2. vara (ny)	Øyunn Hasvik
3. vara (ny)	Gytis Blaževičius
4. vara (ny)	Ingrid Skjoldvær

Valkomiteens innstilling til nytt sentralstyre – kort informasjon om dei ulike kandidatane

Leiar: Truls Gulowsen (attval)



Truls vart vald som leiar av landsmøtet i 2021. Komiteen tykkjer Truls leiar Naturvernforbundet med stødig hand. Han får gode skotsmål frå både sentralstyret og landsstyret. Vi var difor ikkje i tvil om å innstille Truls til ein ny periode.

Truls bur i Oslo med to barn og har kjærast i Stockholm. Han er naturforvaltar frå Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås. Han har jobba med miljøraker heile livet i ulike roller, mellom anna som leiar i Greenpeace frå 2007 til 2019, politisk rådgjevar i Regnskogfondet, og han var møtande vara i sentralstyret til MDG. Truls har vore ei tydeleg stemme i norsk og internasjonal miljødebatt over lang tid. Truls har god erfaring med strategisk kampanjearbeid, media, politikk og forhandlingar med både miljøbevegelse, fagbevegelse og næringsliv, og har godt gjennomslag i nasjonale media. Truls er 50 år.

Første nestleiar: Pernille Hansen (attval)



Pernille Hansen vart vald som nestleiar av landsmøtet i 2021. Pernille har ein doktorgrad i språkvitenskap. Ho kjem frå Molde, bur i Oslo og arbeider som førsteamanuensis i norsk språk ved Høgskolen i Innlandet. Pernille er 39 år.

Pernille har arbeidd med eit stort spekter av miljøraker, mellom anna klima, samferdsel og jordbruk. Ho har også arbeidd organisatorisk med medlemsvekst, opne arrangement og sosiale media. Pernille er opptatt av å gjere Naturvernforbundet meir inkluderande og trekke fleire unge vaksne inn som aktive. Som nestleiar har Pernille utmerka seg både i media og som organisasjonbyggjar. Ho er hardtarbeidande, engasjert og får gode skotsmål frå dei tillitsvalde i organisasjonen. Komiteen innstiller på attval.

Frå 2016 til 2021 var Pernille leiar av Naturvernforbundet Oslo Øst. Tidlegare har ho vore regionsekretær (2005 – 2006), fylkesleiar (2007) og sentralstyremedlem (2007 – 2009) i Natur og Ungdom. Ho har dessutan vore tilsett i Naturvernforbundet Hordaland (2007) og Miljøagentane (2012).

Andre nestleiar: Helene Ødven (ny)



Foto: B. Arndt Martin Pedersen

Helene Ødven er 50 år og ein energisk forkjempar for vassdrag og urørt natur. Ho er frå Gaular, men bur i Salhus i Bergen saman med sin mann. Ho sit i fylkesstyret i Naturvernforbundet i Hordaland, og er direktør ved [Arboretet på Milde](#).

Gjennom mange år var ho andlet for Bergen og Hordaland turlag sitt arbeid for å bevare fjord, fjell og vassdrag mot nedbygging. Ein viktig siger var mellom anna Øystesevassdraget som vart verna i 2018.

Ho er særleg oppteken av å få folk ut i naturen, og har også jobba mykje med å verne om nærnaturen og 100-meter-skogane som er så viktige i kvardagen til folk. Ho var også sentral i etableringa av DNT Vest på starten av 2010-talet, og med på å utvikle dette samarbeidsforumet med foreiningane i DNT på Vestlandet og FNF-kordinatorane, til eit viktig verktøy i kampen mot vindkraft i urørt natur.

Helene er engasjert, kunnskapsrik, kjem lett i kontakt med andre og er ein humørspreiar som vil styrke Naturvernforbundet.

Faste medleamar i sentralstyret

Kjell M. Derås (attval)



Kjell er opphavleg frå Namdalseid og har utdanning innan sosialt arbeid, jordbruk og media/formidling. Han bur i Alta og er 69 år.

Kjell har lang fartstid i Naturvernforbundet og har vore i sentralstyret sidan 2015. Valkomiteen tykkjer Kjell er god på å finne balansen mellom klimautfordringa og arealkonfliktane som har oppstått i samband med «det grønne» skiftet.

Han har verdifull erfaring frå mange av dei store naturkampene, og er oppteken av å formidle naturglede og å lage gode alliansar. Dette er viktig, særleg no som Finnmark er utsett for eit stort press for å etablere kraftverk og kraftliner. Han har vore spesielt engasjert i mellom anna Kalvatnkampen, som vart vunne i 2016.

Han har i ei årrekke arbeidd med formidling og forsvar av naturgrunlaget for sørsamisk kultur, der bruk av bilede har stått sentralt.

Milly Meyer (ny)



Milly er 26 år gamal, bur i Bærum, men er frå Setermoen i Troms. Ho studerer sosialt arbeid og er for tida i praksis hos UngOrg. I tillegg sit ho i styret til Nei til Atomvåpen, der ho har ansvar for arbeidet opp mot Norsk Nukleær dekommisjonering sin prosess for å finne ei løysing på det norske atomavfallsproblemet.

Milly har tidlegare jobba i Natur og Ungdom, først som økonomisjef og seinare som Russlandskoordinatør, noko som reflekterer hennar interesser innanfor organisasjon, miljøvern og internasjonalt samarbeid. Ho er også engasjert i arbeid mot atomkraft, auka ungdomsdeltaking, bøker og strikking.

Mattis Danielsen (ny)



Mattis har studert arkeologi og jobbar til dagleg med formidling og sørsamiske kulturminne. Han er genuint oppteken av naturen, spesielt verdien av urørd natur. Han meiner også at den naturkompetansen som finst i urbefolkninga må verte betre kjent.

Han er 48 år, gift og bur på Røros.

Varakandidatar

Vararepresentantane vert innkalla til alle styremøtene og har møterett. Dei har ikkje stemmerett, men full talerett på møta.

Første vara: Gaute Rolv Dahl (attval)



Gaute har bak seg ein periode som vara til sentralstyret. Hans kompetanse er vurdert som viktig å ha i sentralstyret og han er difor innstilt på nytt.

Gaute vart vald inn som vara i sentralstyret i 2021. Han er 53 år, har to born, kjem opphavleg frå Mo i Rana og bur no i Trondheim. Han har vore aktiv i miljørørsla sidan han melde seg inn Natur og Ungdom i 1986 og har etter det m.a. vore aktiv i Spar Saltfjellet. I dag er han leiar av Naturvernforbundet i Trondheim.

Gaute er utdanna samfunnsgeograf og jobbar med samferdsel i Trøndelag fylkeskommune. Han er også 50 % frikjøpt som tillitsvald på arbeidsplassen. Gaute er oppteken av økologisk berekraft, arealkonfliktar og bevaring av natur (vegbygging, vindkraftverk, skogsaker, rovvilt m.m.) for å sikre livsgrunnlaget for menneskeheita. Gaute ser behov for å styrke organisasjonen og at jobbing med enkeltsaker kan bidra til haldnings- og systemendringar.

Andre vara: Øyunn Hasvik (ny)



Øyunn er 26 år, kjem frå Notodden og bur i Bergen. Ho studerer no matematikk på bachelor-nivå.

Ho vart med i Natur og Ungdom som 14 åring, starta lokallag på Notodden, vart leiar i fylkeslaget og medlem i sentralstyret til Natur og Ungdom. I dag er ho i vassdragsvernrådet i Naturvernforbundet.

Ho har jobba med opprydding av fjordar, jobba mot deponi for farleg avfall i Breivik, skogvern, pollinerande insekt og klassisk naturvern. Ho var med på klimatoppmøtet i Paris og er særleg interessert i å sjå det store biletet og nytte lovverk til å vri samfunnet i meir miljøvenleg retning.

Tredje vara: Gytis Blaževičius (ny)



Gytis er 23 år, oppvaksen i Litauen og på Hedmark, og er i dag leiar av Natur og Ungdom. Han vart aktiv i miljørørsla etter skulestreik på Hamar i 2018. I 2020 vart han tilsett som kontorsjef i Natur og Ungdom, og har sidan vore sentralstyremedlem, nestleiar og no leiar av organisasjonen.

Gytis har fagleg tyngde, solid organisasjonserfaring og eit smittande godt humør. Han har jobba mot dumping av gruveavfall i fjordane, med samferdsel og klimasøksmål. Gytis bur for tida i Oslo.

Fjerde vara: Ingrid Skjoldvær (ny)



Ingrid Eline Morsund Skjoldvær er 31 år og utdanna jurist. Ho jobbar no for Noregs institusjon for menneskerettar, som er underlagt Stortinget, med kontor i Kautokeino og Oslo.

Ho er frå Vesterålen og bur no i Kautokeino saman med sin mann.

Ingrid har vore leiar i Natur og Ungdom og var i si tid aktiv del i klimasøksmålet. Ho har og vore engasjert i gruvesakene i Førdefjorden og Repparfjorden, og bidrege til å organisere folkerørsla for oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja.

11.1 Valgkomiteens innstilling på leder

Valgkomiteen innstiller på Truls Gulowsen som leder av Naturvernforbundet.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.2 Valgkomiteens innstilling på nestledere

Valgkomiteen innstiller på Pernille Hansen som første nestleder.

Valgkomiteen innstiller på Helene Ødven som andre nestleder.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.3 Valgkomiteens innstilling på sentralstyre

Valgkomiteen innstiller på følgende medlemmer av sentralstyret:

- Kjell Derås (fast medlem)
- Milly Meyer (fast medlem)
- Mattis Danielsen (fast medlem)
- Gaute Rolv Dahl (1. vara)
- Øyunn Hasvik (2. vara)
- Gytis Blaževičius (3. vara)
- Ingrid Skjoldvær (4. vara)

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.4 Valgkomiteens innstilling på landsstyre

Valgkomiteens innstilling basert på nominerte kandidater fra årsmøter i fylkeslag, samt landsmøter i Natur og Ungdom og Miljøagentene:

Representant fra	Fast representant	Vararepresentant
Østfold	Håkon Borch	Ragnar Johnsen
Oslo og Akershus	Silje Synøve Høgelid	Paulina Dudzinska
Innlandet	Thomas Cottis	Kjetil Bjørklund
Buskerud	Martin Lindal	Astrid Busengdal
Vestfold	Ann Norderhaug	Espen Backe
Telemark	Saskia Wanders	Torfinn Sanden
Agder	Rune Sævre	Yvonne Kerlefsen
Rogaland	Hugh Alexander Clarke	Ingeborg Vrenne
Hordaland	Helene Vacarisas	Tom Skauge
Sogn og Fjordane	Hanna Lie Bakke	Hannah Tryggestad Koi
Møre og Romsdal	Japke Stobbe	Jannicke Totland Due
Trøndelag	Magne Vågsland	Kari Merete Andersen
Nordland	Dag Johansen	Kaja Langvik-Hansen
Troms	Anne Lise Mortensen	Anne Nesbakken
Finnmark	Leif Gøran Wasskog	Sunna-Inga Gaup Aamot
Natur og Ungdom	Jesper Stattin	Ada Amilia Skjensvold
Miljøagentene	Signe Lindbråten	Siv Grethe Aarnes

I tillegg består landsstyret også av sentralstyret og ansattes representant. Se vedtektenes §4-3.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.5 Landsstyrets innstilling på kontrollkomité

Kontrollkomiteens oppgave er å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og landsmøtets vedtak. Landsstyret innstiller på følgende medlemmer av kontrollkomiteen:

Leder: Gert-Fredrik Malt, Lillestrøm (gjenvalg, nytt verv)

Medlem: Tina Sugunthi Felicien, Bergen (ny)

Medlem: Kåre Olerud, Lunner (gjenvalg)

Om kandidatene:

Gert-Fredrik Malt (76) fra Oslo. Medlem i Naturvernforbundet i Oslo Vest. Jurist, Førsteamanuensis Em. ved Det juridiske fakultet, UiO. Han har representert Oslo og Akershus i landsstyret fra juni 2012 til april 2022, og har bidratt mye i arbeid med vedtekter og forretningsorden i Naturvernforbundet. Har sittet en periode i kontrollkomiteen som medlem.

Tina Sugunthi Felicien (47) fra Bergen.

Er utdannet bilog og er nå stipendiat ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Hun satt i Naturvernforbundets landsstyre fra 2018 til 2021 som representant for Hordaland, og har sittet i styret i Naturvernforbundet Hordaland. Hun har bidratt blant annet med organisasjonsrelatert arbeid i fylkeslaget.

Kåre Olerud (82) fra Harestua, Oppland. Har vært aktiv i Naturvernforbundet siden 70-tallet, startet lokallaget i Lunner i 1971 og hatt roller både som tillitsvalgt og som ansatt i sekretariatet. Jobbet mange år som lærer, er i dag aktiv i veterangruppa og som frivillig som bistår på arkiv og dokumentasjon hos fylkeslaget. Har sittet i kontrollkomiteen siden 2015, og vært leder for komiteen siden 2018.

Forslag til vedtak: Landsstyrets innstilling vedtas.

11.6 Landsstyrets innstilling på valgkomité

Valgkomiteens oppgave er å innstille på nytt sentralstyre og landsstyre, som velges av landsmøtet. Landsstyret innstiller på følgende medlemmer av valgkomiteen:

Leder: Knut Espelid, Naturvernforbundet i Hordaland

Medlem: Nora Håpnes, Natur og Ungdom

Medlem: Randi Storhaug, Naturvernforbundet i Rogaland

1. vara: Annie Henriksen, Naturvernforbundet i Vest-Finnmark

2. vara: Aleksander Snarheim, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Om kandidatene:

Knut Espelid er fra Bergen og har vært med i Naturvernforbundet i mange år. Han var med i styret til Naturvernforbundet i Hordaland fra 1987-1992 og igjen da han ble pensjonist fra 2017. I tillegg har han møtt i landsstyret siden 2018. Knut kjenner Naturvernforbundet svært godt, er ryddig og tydelig, og komiteen tror han kommer til å gjøre en god jobb med å lede valgkomiteen.

Nora Håpnes er 22 år gammel og kommer fra Mortensrud i Oslo, hun har jobbet i Natur og Ungdom siden 2022 og er i dag organisasjonssekretær. I tillegg studerer hun samfunnsøkonomi ved UiO. Hun har tidligere organisasjonserfaring fra operasjons dagsverk og elevorganisasjonen og har og hun har erfaring fra valgkomiteen til LNU. Nora har et bredt nettverk i miljøbevegelsen og vil være viktig for å få rekruttert nye unge medlemmer til organisasjonen.

Randi Storhaug er utdannet økolog fra Tromsø og har jobbet med forvaltning i både kommune og stat og bor i dag i Stavanger. Randi har vært med i Naturvernforbundet siden 2018, vært med i landsstyret i tre perioder og siden 2022 har Randi i tillegg vært nestleder i forbundet. Randi kjenner organisasjonen godt og har et bredt kontaktnettverk. Randi har også god innsikt i hvilke egenskaper som er viktige inn i sentrale styrever i Naturvernforbundet og vi mener Randi vil bidra med unik kunnskap inn i valgkomiteen.

Annie Henriksen har vært med i Naturvernforbundet i mange år og kjenner organisasjonen godt. Hun bor i Hammerfest og kjenner godt til miljøproblemer i Nord-Norge. Annie har allerede vært i valgkomiteen i en periode og komiteen er veldig glad for at Annie vil fortsette for å sikre kontinuitet i valgkomiteen.

Aleksander Snarheim begynte å jobbe som økonomi- og administrasjonssjef i Natur og Ungdom i 2022, og har sittet i sentralstyret til Natur og Ungdom fra januar 2023 og er i dag ungdomsdelegat til FNs naturtoppmøte. Aleksander har også vært aktiv i Sosialistisk Ungdom og Sosialistisk Venstreparti hvor han blant annet har vært leder for valgkomiteen til Viken SV. Hans unge kontaktnettverk og erfaring fra tidligere valgkomiteearbeid vil være svært viktig.

Forslag til vedtak: Landsstyrets innstilling vedtas.

11.7 Landsstyrets innstilling på revisor

Revisoren kontrollerer at organisasjonens årsregnskap er riktig fremstilt, og veileder og rådgir innen økonomiske spørsmål. Revisor skal være statsautorisert.

Landsstyret innstiller på PKF ReVisjon som revisor for Naturvernforbundet.

Forslag til vedtak: Landsstyrets innstilling vedtas.

Sak 12

Avslutning

Landsmøtet heves av nyvalgt leder.



Landsmøte i Naturvernforbundet 2024